SABİT KIZILHAN

BANA KÖYÜNÜ ANLAT

Acıpayam köylerinden sözlü tarih

Editör: MUSTAFA ÜNAL

BANA KÖYÜNÜ ANLAT

Acıpayam'ın Köylerinden Sözlü Tarih Görüşmeleri

GÖNÜL DOSTLUĞU

Derleyen ve Görüşmeleri Yapan

Sabit Kızılhan

Editör

Mustafa Ünal

Acipayam.com Kültür Hizmetidir

Künye

BANA KÖYÜNÜ ANLAT
Acıpayam'ın Köylerinden Sözlü Tarih Görüşmeleri

Derleyen ve Görüşmeleri Yapan
Sabit Kızılhan

Editör
Mustafa Ünal

Yayın
ACIPAYAM.com Kültür Hizmeti

Yayın biçimi
Dijital kitap (PDF)

Yayın tarihi
Ekim 2026

Kitap boyutu
13,5 × 21 cm

Web
acipayam.com/sabit

© 2026 Sabit Kızılhan
Tüm hakları Sabit Kızılhan'a aittir.

Bu eser, ACIPAYAM.com tarafından ücretsiz dijital kültür hizmeti olarak yayımlanmıştır.

Önsöz

Bu kitap, yalnızca köylerimizin geçmişine dair anlatıların bir araya getirildiği bir çalışma değildir. Sabit Kızılhan'ın yıllardır sürdürdüğü merakın, emeğin ve insanla kurduğu gönül bağının yazılı hafızasıdır. Yaşlıların sözünü, unutulan yer adlarını, gelenekleri, yolları ve gündelik hayatın küçük ayrıntılarını kültür belgesi olarak gören bir çabanın ürünüdür.

Sabit Kızılhan'ın dünyasında "gönül dostu" sıradan bir hitap değildir. Radyo yayınlarında, şiirlerinde ve sohbetlerinde sıkça kullandığı bu söz, onun insanı merkeze alan hayat anlayışını özetler. Maddiyatın neredeyse hiç yer tutmadığı bu anlayışta esas olan; insana dokunmak, bir ihtiyacı gidermek, unutulanı hatırlatmak ve memlekete karşı sorumluluk taşımaktır.

Elinizdeki görüşmeler, Sabit'in yıllar içinde köy köy dolaşarak topladığı görüntülü kayıtların bir kısmıdır. Her satırında bir insanın sesi, bir evin sıcaklığı, bir köyün hafızası vardır. Bu kitabı elinize alırken duyduğunuz şey, aslında Sabit'in kapı kapı dolaşırken duyduğu şeyin ta kendisidir: anlatacak bir şeyi olan insanın rahatlaması, dinlenildiğini hissetmesi.

Bu çalışma Sabit'i ya da köylerimizin tüm hikâyesini bütünüyle anlatma iddiasında değildir. Bizler onun yürüdüğü yolun bazı bölümlerine tanıklık eden yol arkadaşlarıyız. Dileğimiz; bu kitabın yeni tanıklıklara kapı açması, köylerimizin yaşayan hafızasına sahip çıkma isteğini çoğaltması ve Sabit Kızılhan'ın yıllardır sürdürdüğü kültür hizmetini gelecek kuşaklara taşımasıdır.

Mustafa Ünal
Editör

Yayın Notu

Bu kitap, Sabit Kızılhan'ın Acıpayam merkezinde ve köylerinde gerçekleştirdiği görüntülü sözlü tarih görüşmelerinin yazıya aktarılmış tam metinlerinden oluşmaktadır. Görüşmeler; köy hayatını, gündelik emeği, gelenekleri, inançları, yer adlarını ve aile hafızasını anlatıcıların kendi tanıklıklarıyla kayıt altına alır.

Metinler yayıma hazırlanırken yalnızca yazım, noktalama ve açık anlatım sorunları giderilmiştir; anlatıcıların sesi, yöresel söyleyişi, hatırlama biçimleri ve Sabit'in görüşmelerde kurduğu doğal ilişki olduğu gibi korunmuştur. Tarihler, yer adları ve tarihsel olaylara ilişkin ifadeler, resmî kayıtlar değil anlatıcıların hafızasının tanıklığı olarak değerlendirilmelidir.

Her görüşmenin başında, erişilebilen video kayıtlarından seçilmiş bir fotoğraf karesi ve acipayam.com/sabit adresindeki kalıcı video sayfasına yönlendiren bir QR kodu yer alır; böylece yazılı anlatı ile görüntülü hafıza arasında bir köprü kurulmuş olur. Fotoğrafı veya video kaydı henüz bulunmayan anlatılar, yeni malzeme ulaştıkça aynı yayın düzeni içinde tamamlanacaktır.

Sabit Kızılhan'ı Tanımak

Sabit Kızılhan'ı nasıl anlatmak gerektiğini uzun zamandır düşünüyorum. Onunla yirmi yılı aşkın süredir kardeşlikten öte bir dostluğu paylaşıyoruz. Buna rağmen kimi zaman öngörüleri, düşünceleri ve güncel bilgileri kendine özgü biçimde yorumlayışı karşısında ben bile şaşırıyorum.

İlk tanışmamız 2005 yılında, yürüttüğü gönüllü kan bulma organizasyonu sayesinde oldu. İnterneti olmayan, eski monitörlü bir bilgisayarda gönüllüleri bireysel bir dosyaya kaydediyor; ihtiyaç olduğunda listedeki insanlara ulaşıyordu. Küçük scooter'ıyla kan verecek kişiyi evinden alıp kan merkezine ya da hastaneye götürüyordu.

Benim de bu çalışmaya katılmamla önce Acipayam.com, ardından Gireniz.com üzerinden çevrim içi bir gönüllü kan bankası ağı kurduk. Çalışma, Acıpayam Girenizliler Derneğinin kurumsal yapısı ve tüzüğü içinde yürütüldü. Kızılay'ın konuya müdahil olmasıyla hizmetin internet yayını sona erdi; fakat Sabit o listeyle yıllarca insanlara yardım etmeyi sürdürdü ve hâlâ sürdürmektedir.

Herhangi bir resmî eğitim almamış olması onun öğrenme arzusuna hiçbir zaman sınır koymadı. Merakı, güçlü hafızası ve yaşadığı çevreyi dikkatle gözlemlemesi, onu pek çok güzel ve özgün kültür projesinin çıkış noktası hâline getirdi. Onun gözünde maddiyatın önemi yok denecek kadar azdır; insan ve gönül bağı her şeyden önce gelir.

Benden Sabit Kızılhan'ın biyografisini yazmamı isteseler, yalnızca şunu söyleyebilirim: Sabit sayfalara sığmayacak kadar geniş bir dünyadır. Onu tanımak için yaptıklarını okumak yetmez; onunla yaşamak, yol yürümek ve vakit geçirmek gerekir. Bazı insanlar anlatılarak değil, hayatın içinde tanınır. Sabit Kızılhan da böyledir: anlatılmaz, yaşanır.

Mustafa Ünal
Editör

İçindekiler

Önsöz 3
Yayın Notu 4
Sabit Kızılhan'ı Tanımak 5

1. Acıpayam Merkez — Ali Rıza Öztürk (1937) 7
2. Acıpayam Merkez — Süleyman Ersoy (1933) 10
3. Akalan — Mustafa Öztaş (1933) 16
4. Alaattin — Ahmet Kılınç (1929) ve Zekiye Kılınç (1938) 25
5. Apa — Keramettin Yılmaz (1944) 33
6. Bademli — Yusuf İlhan (1954) 41
7. Mevlütler (Çubukçular Köyleri) — Bayram Önder 48
8. Darıveren — Cemil Bilgiç (1942) 54
9. Dedebağ — Ahmet Tekin (1940) 61
10. Eskiköy — Köy Belleği Derlemesi 70
11. Gaysar / Yeşilyuva — Cemal Çıldır (1933) 107
12. Güney — Cemil Emik (1954) ve Mahmut Çelen (1965) 115
13. Karahöyük — Osman Yaman (1950) ve Salih Aksal (1947) 123
14. Karaismailler — Mevlüt Akşit (1938) 126
15. Kurtlar — Kamil Uysal ve Osman İlhan (1937) 134
16. Kuzören — İsmail Arman (1932), Yusuf Eren (1943) ve Cemal Türk (1947) 138
17. Köke — Ramazan Gürler (1936) 148
18. Ovayurt — Osman Yalçın 155
19. Suçatı — Mehmet Dinç (1946), Tahtacı ve Hüsniye 157
20. Ucarı — İsmet Tekin (1945) 166
21. Yazır — İmdat Altun (1962) 169
22. Yeniköy — Haydar Aktaş (1950) 179
23. Yumrutaş — Abdullah Aksoy (1945) — Şair ve Yazar 185
24. Çakır — Hüseyin Öztan (1938) 198
25. Ören — Eteullah Dinger (1943) ve Halil Dinger (1949) 209

Sonsöz 215
Ekler: Göç Yolu Araştırması 216
Yerel Ağız ve Kültür Sözlüğü 221

1. Acıpayam Merkez

Ali Rıza Öztürk (1937)

Ali Rıza Öztürk görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Aslen Akalanlıyım. İlkokul üçüncü sınıftayken Acıpayam'a geldim.

Okumak istedim. Özellikle motor bölümüne çok merakım vardı. Babam beni Denizli Lisesi'nden aldı, okutmadı.

Böylelikle babamızın yanında ticaret hayatına başladık. Gördüğün gibi hayatımıza ticaretle devam ediyoruz. Yaşımız ilerlemesine rağmen hâlâ çalışıyorum.

Sizin de bildiğiniz gibi Şair Eşref, bizim Acıpayam için şöyle demiştir:

> *"Acıpayam, Acıpayam dedikleri; iki dükkân, bir fırın. Tarhana bulgur yiye yiye ne ağız kaldı ne burun."*

Şair Eşref'in dediği gibi bir yerdi bizim Acıpayam.

Daha öncesinde Garbikaraağaç adıyla bildiğimiz Acıpayam; kendi yerli halkının, çevre köylerden ve dışarıdan gelen memurların göçüyle, benim gözümün önünde büyüyen memleketin adıdır. Doğru dürüst bir yolu bile yokken ufak bir çarşısı vardı.

Acıpayam, günümüz şartlarına gelinceye kadar her geçen gün büyüdü. Şimdi çevresindeki yakın köylerle neredeyse iç içe geçmek üzere.

Acıpayam'da şimdiki pazar yerinin bulunduğu yerler, uzaktan yakından gelen konargöçerlerin ve ticaret yapan insanların at ve eşeklerini bağladıkları yerdi.

Köprübaşı Kanalı'ndan yukarı, Mevlütler köyüne doğru giderseniz eski evleri görmeniz mümkündür.

Acıpayam iki mahalleydi: Aşağı Mahalle ve Yukarı Mahalle. Yukarı Mahalle, Çamlık yani Evgara denilen yerlerdi.

Daha aşağı taraflar mera, otlak ve bataklıktı. Dışarıdan gelen insanlar, hayvanlarının yiyeceği otu ve çöpü buralardan temin ederlerdi.

Mevcut pazar yeri, ahşaptan yapılmış, üstü kapalı bir pazar yeriydi.

Biz gelmeden önce köylerde bulunan bütün kültürler burada da vardı. Merkez, dışarıdan aldığı göçle bu kültürünü kaybetti.

Düğün, asker ve hacı uğurlama kültürü artık köylerde kaldı. Daha eskilerde merkezde de vardı.

Alaman Harbi zamanlarında da düğünlerimizde köy kültürümüz neyse o yaşatılırdı.

Ben kendimi bildim bileli yağmur duası, Acıpayam merkezinde birlik ve beraberlik kültürünü yaşattığımız tek âdetimizdir.

Köylerde yağmur duası nasıl yapılıyorsa merkezde de aynı şekilde yapılırdı.

Esnaftan ve ilçe halkından, imkânları ölçüsünde para toplanır; Yukarı Çamlık'ta yemekli dua edilirdi. Çocuklara çok önem verilirdi. Onlara, sevinecekleri şeker ve benzeri şeyler dağıtılır; çocuklardan "Âmin, âmin!" demeleri istenirdi.

Bizim buralarda çekirge istilası olmuş. Özellikle Akalan'ın bunu yaşadığını anlatırlardı. Hatta evlerin arkasına hendek kazılmış. Bu hendeklerin çekirgeleri imha etmek için kazıldığını biliyoruz.

Acıpayam'da bit salgını vardı. Hatta askerlerimiz arasında bile bu salgın yüzünden ölenler olduğunu biliyorum.

Biz Acıpayam'a göçüp geldiğimiz zamanlarda, şimdiki pazar yerinde kurulan kazanlarda giysilerin, dönemin kilimlerinin, yatak ve

yorganlarının kaynatıldığını hatırlıyorum.

Bitlenen çocuklarımızın başını gaz yağıyla temizlerdik. Bunu kendi çocuklarıma da yaptığımı hatırlıyorum.

Dedelerimiz anlatırdı: Bizim Acıpayam efelik dönemini yaşamış. Kurtuluş Savaşı sırasında Atatürk'ün daveti üzerine efeler Sarayköy'e gitmiş. Hatta büyüklerimiz, bu efelerden birinin Alaattinli olduğunu anlatırdı.

Acıpayam merkezinde eski pınarlar ve çeşmeler vardı.

Acıpayam'da "dalin ayakkabı" denilen takunyalarla çok gezdik. Elbise, ayakkabı mı var? Bak, benim dükkânımda soba öncesi ve sonrası dönemlerden aydınlatma araçları var.

Bizim zamanımızda yollar kazma, kürek ve el işçiliğiyle açılırdı. Çocukluğumuzda ağabeyim, yol çalışmalarına katılmadığı ya da yerine para ödemediği için iki-üç gün cezaevinde yatmıştı.

Yokluk vardı. O dönemde ne üretirsen devletin öşür memuru gelirdi. Ürettiğin arpa, buğday, darı; ne varsa ondan öşür alırlarmış.

Yalın ayak, eşekle değirmenlere çok un öğütmeye gittim. Biz çok şey gördük, yaşadık. Atalarımız bizden daha büyük yokluklarla yaşadıklarını anlatırlardı. Şimdi ne var?

Gençler; üretin, çalışın! Çalışın, üretin! Zamanınızı boşa harcamayın. Ülke, üretirsen kalkınır. Biz gece gündüz çalıştık; bu yaşımızda hâlâ çalışıyoruz. Doğruluktan ayrılmayın. Hileniz, hurdanız olmasın. Çalışın, teraziyi doğru tutun. Çalışana Allah verir.

Görüşme tarihi: 1 Aralık 2021, Çarşamba

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

2. Acıpayam Merkez

Süleyman Ersoy (1933)

Süleyman Ersoy görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Bizim çocukluğumuzda Acıpayam'da çelik çomak, kazık dikme, bilye, saklambaç ve kosa taş dikme oyunlarımız vardı.

Çocukluğumuz çok güzeldi. Yoktu ama mutluyduk. Eli iş tutan her çocuk, katkıda bulunmak amacıyla ailesine yardımcı olurdu. Bataklık olmayan yerlere arpa, buğday ve nohut gibi kuru tahıllar ekilirdi. Ancak herkes kendi istediği gibi ekip dikmezdi. Nadasa bırakılan sahaya kimse ekim yapmaz, herkes toplumun kuralına uyardı.

Bizim çocukluk ve gençlik yıllarımızda bugünün teknolojisi yoktu. Ekilebilen alanlar öküzlerle, atlarla ve eşeklerle sürülürdü. Ekim ve dikim işleri haftalarca, aylarca sürerdi.

Ekip diktiğimiz mahsulleri el işçiliğiyle biçer; at sırtında ya da kağnıyla taşırdık. Harman zamanı hemen herkes ovada, harmanın başında yatılı kalırdı. Harman toplanınca at ve öküzlerle çatma çatıp hayvanların ayaklarıyla ezerek döverdik. Sonraları döven kullanılmaya başlandı. Tarım işleri; insan, at, öküz ve eşek emeğiyle yapılırdı. Harman kaldırma zamanı ülke savaştan yeni çıktığı için devlet öşür alırdı. Devletin mühürlediği öşür teslim edildikten sonra harman kaldırılırdı.

Bizim ova bataklık, hatta çayırlık olduğu için ova sığırı çobanı olurdu. Buzağı ve dana çobanları ayrı ayrı olurdu. Buzağı, inekle

buluşmayacak şekilde çobanlar hayvanları ona göre otlatırdı. Otlaktan dönen hayvan kendi evinin yolunu bulurdu.

Acıpayam'daki düğünlerimiz diğer köylerdeki düğünlerle hemen hemen aynıydı.

Bizim gençliğimizde "Baba, ben filan kızı seviyorum; onu bana isteyin," diye bir kavram yoktu. Genellikle büyükler, "Biz sana filan kızı uygun bulduk, istedik; hayırlısı olsun," derler ve kızı isterlerdi. Olumlu cevap alınırsa söz ve nişan yapılır, ardından düğün tarihi yaklaşırdı.

Gençler bir araya gelip düğün odununa giderdi. Odunu hazırlayan gençler, odunları düğün evine indirip kırar ve parçalardı. Ekmek ve yemek pişirmek, aydınlatma sağlamak, hatta meşale yakmak için kullanılacak odunları hazırlarlardı.

Düğün okusu dağıtılırdı. "Oku" dediğimiz şey, halkalı şeker veya sabun olurdu. Sabun, biraz daha hatırı sayılır insanlara verilirdi. Genel olarak halkalı şekerle davet yapılırdı.

Düğün cuma günü başlar, gençler düğün evinde hizmet ederdi. Cumartesi günü çeyiz atma olurdu. Çeyiz dediğimiz; kız evine oğlan evinden götürülen, gelin kızın giysilerinin bulunduğu sandık, buğday, nohut, fasulye ve boynuzları süslenmiş bir oğlaktan oluşurdu. Çeyiz atmaya davul zurnayla; çala söyleye, güle oynaya gidilip gelinirdi.

Cumartesi akşamı kadınlarımız ve kızlarımız ayrı oynardı. Kına evine asla erkek girmezdi. Kızlarımızın oyununu izlemek isteyen bir genç, yiyeceği dayağı göze almak zorundaydı.

Acıpayam'da, diğer köylerimizdeki deve oyunu ve Arap oyunu dediğimiz orta oyunları çok az oynanırdı.

Pazar günü öğle namazından önce damat hamamı olurdu. Damat hamama gider, kişisel temizliğini yapar ve sağdıçla birlikte çıkardı. Onları davul zurna beklerdi. Hamamdan eve, evden de en yakın camiye giderlerdi.

Öğle namazının ardından üç sandalye konurdu. Birine damat, birine sağdıç, diğerine de hoca otururdu. Herkes camiden çıkınca hoca dua

ederdi. Duadan sonra herkes damada para takardı. Damat, oradaki büyüklerin ellerini öper ve tekbirlerle evine giderdi.

Gelin almaya atla gidilirdi. Oğlan evinden kız evine doğru giderken gençler istedikleri yerde durur, çala oynaya yol alırlardı. Gelin evindeki hazırlıklar tamamlanınca gelin kızın babası, kızını bir kuşakla bineceği ata kadar getirirdi. Gelin, tekbirler ve dualarla ata binerdi.

Acıpayam sokaklarında gençler gelini akşam ezanına kadar eve getirmezlerdi. Hatta "Tapucular Pınarı'ndan geçmeyen gelinin çocuğu olmaz," derlerdi. Bu nedenle her düğünde gelin mutlaka oradan geçirilirdi. Düğünlerimizde ata sporu olan güreşler yapılmazdı.

Güreş, Gireniz'de, dağ içi dediğimiz köylerde hemen hemen her düğünde olurdu.

Acıpayam'da deve güreşleri yapılırdı. Öyle deve güreşleri olurdu ki güreşecek devenin kendisinden önce namı Acıpayam'a gelirdi. Biz güreşecek develeri, Dikilitaş dediğimiz yerde karşılardık. Deve güreşleri zamanın siyasi partileri tarafından düzenlenirdi. Çevre il ve ilçelerden getirilen develerle devasa organizasyonlar yapılırdı.

Acıpayam'da yağmur duası yapardık. Yağmur duasını Hacı Gümeli diye bir amca düzenlerdi. Dua için çakıl taşları toplanıp okunurdu. Bu uygulama genellikle iki gün sürerdi. Okunan taşlar, su değirmeninin çıkışındaki suya atılırdı.

Halk birlik ve beraberlik içinde yemekler pişirir, birlikte yerdi. Namazın ardından hoca dua ederdi. Çocuklar için ayrıca dua edilirdi. Bir hoca, çocukların "Âmin!" demesiyle özel olarak ilgilenir, hatta onlara sevecekleri şeker ve benzeri şeyler verirdi. Yağmur duası, şimdiki anason fabrikasının bulunduğu yerlerde yapılırdı.

Acıpayam'dan 1950'li yıllarda hacca giden ilk kişi Hacı Gümeli'ydi. Buradan at arabasıyla Denizli'ye, oradan trenle İskenderun'a, ardından da gemiyle hacca gittiğini biliyoruz.

Hacca gideceği zaman eşine dostuna yemekli mevlit okuttu. Gideceği gün de bilen ve duyan herkes onu uğurladı.

Acıpayam merkezde askere gidecek tertipler, sülüs zamanı toplanır ve askerlik şubesi çavuşuyla Denizli'ye giderdi. Giderken her askere kumanya verilirdi. Bizim zamanımızda askerlik yirmi dört aydı.

Benim askerlik dönemimde, 1950'li yıllarda Kore Savaşı vardı. Bildiğim kadarıyla bizim askerlerimiz dönüşümlü olarak Kore'ye giderlerdi. Ben askere gittiğimde Kore Savaşı bitmişti.

Benim babam Çanakkale gazisi, amcam ise Çanakkale şehididir. Babam Çanakkale Cephesi'nde savaşırken, yaralı olan amcamı sedyede görmüş. Ancak çok çetin bir çarpışma olduğu için konuşamamışlar. Babam, "Kardeşimi son görüşüm o oldu," derdi.

Babam cepheyi anlatırken, bir askerin taşla kemiği ezdiğini ve ezdiği o küçük kemik parçasını yediğini gördüğünü söylerdi.

Acıpayam, diğer ilçelere oranla tarihî bir ulu yol üzerindedir. Antalya, Korkuteli, Burdur ve Çavdır yönünden Denizli ile İzmir'e geçiş noktasıdır. Hatta Muğla, Dalaman, Ortaca, Köyceğiz ve Fethiye için en uygun kestirme yol üzerindedir. Acıpayam, deve kervanları, tüccarlar ve konargöçerler için çok önemli bir konumdaydı.

Biz bir köyden diğer köye yaya gider gelirdik. Ağabeyimin Denizli'den eve yaya geldiğini ve annemin onun şişmiş ayaklarını tuzlu su hazırlayarak tedavi ettiğini çok iyi hatırlıyorum.

Dalaman Çayı çevresindeki köylerde orman işçiliği yapılırdı; kereste işiyle uğraşırlardı. Kelekçili Süleyman Bey, Hüsniyeli Ahmet Bey ve Dengeli İhsan Bey, o yörelerin beyleriydi.

Dengeli İhsan Bey'in nenesi Mihrişah Valide Sultan'ı Mehmet Ali Paşa ile evlendirip Dalaman'ı padişahın hediye ettiği anlatılırdı. Dengeli İhsan Bey'in Mısır'a gidip köle getirdiği de söylenirdi. Şimdiki havaalanı ve çiftlik bu beylerindi. Daha sonra devlet, onların arazilerini kamulaştırıp aldı.

Ahmet Bey, kereste işinin nakliyesini Dalaman Çayı'na bıraktığı tomruklarla yapardı. Tomrukları denize yakın bir yerde oluşturduğu düzenekle taşırdı. Kereste işini çok büyük bir tesis düzeninde

yürütüyordu. Bir gün şiddetli yağışla afete dönüşen Dalaman Çayı, Ahmet Bey'in bütün kerestelerini denize sürükledi. Keresteleri denizden toplayamadığı için battığını biliyoruz.

Bu olay, Kadir İnanır'ın tomruk filmini hatırlatır.

Konargöçer Yörükler bu ulu yoldan gelip giderken, "Sahile inersen sıtması var; yaylaya çıkarsan domuzu, kurdu var," derlerdi. Böyle söyleye söyleye gelir giderlerdi.

Acıpayam'ın köylerle eş değer bir kültürü vardı. Bizler hayvancılık, çobanlık ve çiftçilik yapardık. Tenekeci, nalbant, kalaycı, semerci ve terziler vardı. Bizim dönemimizin sanayisi bunlardı.

Acıpayam okul ağırlıklı olduğu için daha çok memur yetiştirmiştir. Ancak sanayi hamlesi bizim gençliğimizde de yoktu, şimdi de yok. Merkezin yerli halkı yok denecek kadar azaldı. Acıpayam; çevre köy ve kasabalardan gelip yerleşenlerle, memur olarak gelip burada kalan insanlarla günümüze ulaştı.

1945 yıllarına kadar zaten para yoktu. Tütün ekimi yapılmaya başlayınca halk bir miktar para görmeye başladı. Biz geven dikenini kazır, kurutur, dikenlerini ateşte ütüleyip hayvanlarımıza verirdik.

Nüfusun on sekiz milyon olduğu yıllarda üç milyon asker vardı. Yunan adalarını bombaladıklarında sesler Acıpayam'dan duyulurdu. İsmet Paşa'yı Kahire'ye çağırıp "Alman Harbi'ne katılacaksın," demişler. O da "Biz savaştan yeni çıktık, savaşın ne olduğunu biliyoruz," diyerek kabul etmemiş. Daha sonra Adana'da tekrar toplantı yapılmış; orada da savaşa hayır demiş.

O zamanlarda Hitler, on beş günde Fransa'yı işgal etmiş; Fransa hiç direnmemiş. Almanya Büyükelçisi Von Papen'in savaşa girmemizi istemediği anlatılırdı. Dört-beş milyon asker vardı; neredeyse herkes askerdi ve evlerde erkek kalmamıştı. Biz, askerden gelip evlendikten ertesi gün tekrar askere çağrılan dedelerin çocuklarıyız.

Ben bizzat yaşadım: Acıpayam'a uçaklardan gazlı bez atılacağı söylendiğinde herkes ıslattığı bezi ağzına ve burnuna takar; sığınak

olarak kullanılan ahırlara ve evlere saklanırdı. O top seslerinin duyulduğu dönemde bunları yaşadık. Hiroşima'ya atom bombası atıldı ve savaş bitti.

Bizim burada Halkevi vardı. Orada kocaman, akülü bir radyo bulunurdu. Her akşam saat sekiz buçukta herkes toplanıp haber dinlerdi. Haberlerden sonra halk kendi arasında o günün yorumunu yapardı.

Görüşme tarihi: 5 Mart 2022, Cumartesi

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

3. Akalan

Mustafa Öztaş (1933)

Mustafa Öztaş görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

30 Temmuz 1933 tarihinde Acıpayam'ın Akalan köyünde doğdum.

Çocukluğumuzda yokluk vardı. Kışlar çetin geçerdi. Ayakta ayakkabı, üstte doğru dürüst elbise yoktu; takunya giyerdik.

İlkokulu Akalan'da okudum. Okulu bitirdiğimde okumak istedim ancak babam okutmadı.

Yokluktan dolayı okuyamadık. Çocukluk ve gençlik dönemlerimizde çalışmak için başka illere giderdik. Aydın'a ve Kuşadası'na yaya gittim. İzmir taraflarında tütün işçiliği yaptık, amele olarak meyan kökü kazdık. Sezon bittiğinde yine köye gelirdik.

Bir sezon sonunda Kuşadası'nda iskele yapımında çalışmak için kalmak istedim. Babam istemedi ama ısrar ettim ve sezon sonuna kadar kaldım. Kuşadası Limanı'nın yapımında çalıştım. Para kazanıp köye geldiğimde bütün paramı babama verdim.

Babam o parayla Karahöyük pazarından çift sürmek için bir sarı öküz ile bir eşek aldı. Çok mutlu olmuştu. Eve gelirken uzun hava söylemesinden, sevincinin yüzüne yansımasından belliydi.

"Baba, meşhur Karahöyük ekmeğinden alalım," dedim. "Evde ekmek mi yok?" dedi ve ekmek almadı. Bunu unutmak mümkün değildi.

Kuşadası'nda açık havada yatıp kalkardık. Hatta eşeğimiz de yanımızda olurdu. Eşek işeyip pislediğinde yattığımız yatağın kirlendiğini hiç unutamıyorum.

Köye geldiğimde Mustafa Ali Gelgeç adında bir marangoz ustası vardı. Onun yanında çıraklık yaptım. Üç yıl çalıştım; bana ustalığı öğretti. Birlikte çok çalıştık.

Akalan İlkokulunu yaptım. Çarşı camisinin son cemaat mahalline kadar olan bölümünde de çalıştım.

O zaman beden işçiliği vardı; teknoloji mi vardı? Hayır. Hayır İşleri Cemiyeti Başkanı Ramazan Hoca'ya, "Ben bir Avrupa göreyim, geleyim," demiştim. Daha önce evraklarımı hazırlayıp teslim etmiştim. Postacı Almanya'ya kabul evrakını getirince Karakaş Dayı, "Sen gidersen bu cami inşaatı kalır," dedi.

İşçi bulma aracılığıyla Almanya'ya gittim.

Akalan tarihinde bataklık alan yok denecek kadar azdı. Mera ve çayırlıkta, Kaz Konağı dediğimiz yerlerde göl olurdu. Bataklık tarzı yerler oralardı. Konargöçer kuşların göçüne de tanıklık ederdik.

Babamla anlaşamadığımız zamanlarda şu cümleyi kullanırdı: "Hâlden bilmez avrat, söz dinlemeyen evlat senin gibi olur."

Akalan'da Düğün ve Yemek Kültürü

Düğün ve yemek kültürümüz hemen hemen diğer köylerle aynıydı. Eski köy düğünlerinde hısım, akraba, eş ve dost toplanırdı. Köy içinde yemekler pişirilir; düğünlerimiz üç gün üç gece sürerdi.

Düğünlerde keşkek dövülürdü; bu işi gençler yapardı. Köyümüzün gençleri meşale odunu için dağa giderdi. Düğün yapan gencin toplumdaki sevgisine göre oduna giden eşeklerin sayısı değişirdi. Bazen yirmi, bazen yüze yakın eşekle dağa gidilir ve meşale odunu getirilirdi.

Bizim gençliğimizdeki düğünler artık kalmadı.

Cumartesi günü kız evinde yapılan kına gecesini bir erkek çocuğunun bile izlemesine izin verilmezdi. Köy kurallarımız vardı ve

herkes bu kurallara uyardı. Uymayan kişi köy heyeti tarafından cezalandırılırdı. Bütün sorunları kendi içimizde çözerdik. Birbirimize karşı saygı, sevgi, hoşgörü ve merhamet vardı. Bu nedenle köy kurallarını çiğneyen pek olmazdı.

Kadınlarımız kendi aralarında, bir leğen veya bardak eşliğinde çalıp söyler ve oynarlardı.

Oğlan evinde meşale yakıldığı andan itibaren sönmezdi. Meşale etrafında yöremize uygun zeybekler oynanırdı. Sepetçioğlu ve Avşar Beyleri gibi zeybekler vazgeçilmezdi.

Cumartesi günü çeyiz günü olurdu. Davul zurnayla gidilip gelinirdi. Pazar günü yine davul zurna eşliğinde, güle oynaya ve çala söyleye gelin almaya gidilirdi. Pazar günü sağdıç durma yapılır; damada takılar o zaman takılırdı.

Gelin almaya gidildiğinde herkes geline ne takacaksa gelin alımı sırasında takardı.

Orta oyunları düğünlerin vazgeçilmeziydi. Meşale etrafında tam anlamıyla doğal bir tiyatro izlerdik. Ayı oyunu, Arap oyunu, Kalğıdık oyunu ve deve oyunu oynardık.

Erkekler davul zurna ve zamanın hangi müzik aleti varsa onun eşliğinde oynardı.

Kadınlarımız mutlaka gizli oynardı. Kadınlarımızın ve kızlarımızın kendilerine özgü oyunları vardı. Hiçbir erkeğin oyun yerine girmemesi için düğün sahipleri tarafından o alan korunup kollanırdı.

Gençlerimizin "gızan evi" olurdu. Gençlerin kendilerine özgü biçimde çalıp söylediği, gülüp oynadığı ayrı bir gençlik kültürü vardı.

Düğünde yenilecek yemekleri ve ekmekleri, bu işi bilen kadınlarımız pişirirdi. Yemeklerimiz diğer köylerin yemekleriyle aynıydı. Ancak bugüne kıyasla eski yemeklerimiz damak tadına her yönüyle uygun ve lezzetliydi.

Düğün, dua, asker uğurlama ve hacı uğurlama yemekli yapılırsa aynı yemek kültürü uygulanırdı.

Düğünlerimizin vazgeçilmez yemeklerinden “yat geber” yemeğini gençler mutlaka yerdi. Keşkek de köyümüzün özel yemeklerindendi. Düğünlerdeki yemekler mevsime göre değişirdi. Şimdiki gibi soğuk hava deposu yoktu. Her şey mevsiminde yenirdi. Biz o lezzeti tattık; ne yersek mevsimine göre yerdik.

Eski düğünlerimiz kültür doluydu. Bir büyük geldiğinde ona mutlaka saygı gösterilir, yer verilirdi. Bir büyük konuştuğunda herkes susup dinlerdi. Büyükler ne derse o olurdu.

Hemen hemen her düğünde güreş yapılırdı. Gençlerin güreşmesi için ödül olarak bir oğlak veya kuzu konurdu.

Biz büyüklerimizin elinde büyüdüğümüz için köy kültürümüzü hiç yitirmedik. Şimdiki nesil “Of!” ve “Püf!” gibi karşılıklar verebiliyor.

Akalan’ın Yerleşimi ve Tarihî İzleri

Akalan’a ilk olarak Konya Karaman’dan gelen aile yerleşmiş ve Karaman Mahallesi oluşmuş. Gür bir pınarımız vardı; o aile pınarın akarına yerleşmiş.

Yakalılar Mahallesi, köyün üst tarafında heyelan yaşandığı için şimdiki yerine taşınmış. Onlar da “Yakalılar” adıyla anılan eski yerleşimdendir.

Macarlar Mahallesi’ndekiler Macaristan’dan göçmüşler.

Aşağı Mahalle daha önceden yerleşilmiş bir yerdi. Aşağıda olduğu için bu adla anılmıştır. Diğer mahalleler sonradan kurulmuştur.

Bizim köklü bir tarihimiz ve kültürümüz vardır. Aligöz mevkisinde, kendiliğinden duvarlarla çevrilmiş, kale gibi bir yer vardı. Son zamanlarda oradaki izler de kayboldu. Devamında, Yumrutaş sapağında Dikilitaş vardır. Benim çocukluğumda orada bir bekçi kulübesi bulunuyordu.

Dedelerimizden, Malı Dağı’ndaki bekçiyle çıra ateşi yakılarak haberleşildiğini; gelebilecek tehlikelere karşı bunun yapıldığını dinlerdik.

Bu bölgede köklü geçmişin izlerini görmek mümkündür. Köyümüzün köklü tarihini tarihî sütunlarda da görmek mümkündür.

Akalan'da Yağmur Duası

Köyümüzün hocaları, bilye büyüklüğündeki temiz taşları okunması için diğer hocalara dağıtırdı. Okunan taşlar yağmur duasında temiz bir kaynak suyuna bırakılırdı.

Köylü, imece usulüyle katkıda bulunurdu. Yedi kurban kesilirdi. Köyün aşçıları kazanlar dolusu yemek pişirirdi. Köyün yüksekçe bir yerine çıkılır ve orada dualar edilirdi. Çoluk çocuğun "Âmin, âmin!" sesleri her yerde yankılanırdı.

Kuzulu koyunlar kuzularından ayrılırdı. Yağmur duasının yapıldığı yere yakın bir yerde kuzular bir tarafa, koyunlar diğer tarafa konur; melemeleri sağlanırdı.

Öğle namazıyla birlikte dört rekât namaz kılınırdı. Namazdan sonra kadınlar ve erkekler ayrı yerlerde, edepli ve usulüne uygun biçimde yemeklerini yerdi. Hocaların sofra duasıyla yağmur duamız sona ererdi.

Akalan'da Hacı Uğurlama

Hacca gidecek hacı adayları köylüye yemekli mevlit okutur ve herkesi davet ederdi. Hacca gidilecek gün köy meydanında, köy halkının katılımıyla hacı adayları uğurlanırdı. Köylüden helallik alınır; dua ve tekbir sesleriyle, ulaşım aracının bulunduğu yere kadar götürülürdü.

Kağnıyla Denizli'ye kadar giden hacılarımızı biliyorum.

Akalan'da Asker Uğurlama

Büyüklerimiz askere gidenlere şöyle derdi: "Evlatlar, askere Allah için, vatan ve millet için gidin. Askerde nöbet beklemeye 'cennet bekçiliği' derler. Evlatlar, askerliğinizi ona göre, hakkıyla yapın."

Bizim çocukluğumuzda askere çok sayıda genç giderdi. Mesela biz seksen küsur kişi askere gittik. Köylü, bizi uğurlamak için köy

meydanında toplandı ve dua etti. Köylünün katkısıyla toplanan üç-beş kuruş askerlere paylaştırıldı, her askerin cebine konuldu. Köy meydanından kağnı ve at arabasıyla Denizli'ye kadar götürüldük.

Muharebem kuruldu Balkan içinde,

Nice yiğitler yatar al kan içinde.

Yaradan'ım, yardım eyle Türk'ün askerine.

Bir yanım deniz, bir yanım Balkan.

Kıratımın boynunda yaldızlı kalkan.

Kaçılmaz; Mevlam kanat vermedikçe uçulmaz.

Hiç yanıma gelmesin ölümden korkan.

Akalan'da Bayramlar ve Köy Düzeni

Bayram arifesinde çocuklar için çörek yapılırdı.

Akalan'da büyüklerimiz köyün jandarması gibiydi. İki kişi kavga etse köy bekçisi veya köy heyeti tarafından barıştırılır, orta yol bulunurdu.

Şimdi en küçük bir olayda köyümüze jandarma geliyor. Bizim çocukluğumuzda büyüklere saygı ve sevgi vardı. Köyümüzde büyüğe asla saygısızlık yapılmazdı.

Akalan'ın Geçim Kaynakları

Köyde çobancılık, küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık yapılırdı.

Köyün ovası genişti. Kuru tahılın yanı sıra susam, afyon, buğday, arpa, nohut ve mısır üretilirdi.

Bir de "deşde" dediğimiz kavun ve karpuz ekimi olurdu. Şimdiki modern üretim imkânları yokken, ürettiğimiz kavun ve karpuzu Karahöyük pazarına ve İşkan pazarına satmaya çok giderdik. Susuz üretim yapılırdı.

Bizim çocukluğumuzda Acıpayam pazarı yoktu. Pazara eşekle ve kağnıyla gider gelirdik.

Harmanlarımız çok ve bereketli olurdu. Aylarca elle ekin biçer, sap çeker ve düvenle harman döverdik. Şimdi teknoloji var. Görülecek ne kadar rezillik varsa biz yaşadık, gördük.

"Akalan Delileri" Sözü

Akalan'ın "deli" namını nereden aldığına dair şöyle bir anlatı vardır:

Kaçakçılık dönemlerinde Akalanlı bir efe, bir dağ eşkıyasını yakalamış. Ayaklarından boynuna kadar iple sarıp bir çam ağacına bağlamış, sonra da yetkililere haber vermiş.

Kolluk kuvvetleri, "Yakaladığın eşkıyayı ne yaptın?" diye sormuş. Efe, "Sülümen mevkisinde bir çam ağacına sarıp sarmalayıp bağladım," demiş. "Ellerini de bağladın mı?" diye sorduklarında, "Yok, elleri dışında her yeri bağlı," diye cevap vermiş.

Yetkililer, "Yahu deli, biz varana kadar kaçar o!" deyince efe, "Ben ellerini bağlamayı akıl edemediysem o da çözülüp gitmeyi akıl edemez," demiş.

Kolluk kuvvetleriyle bağladıkları eşkıyanın yanına geldiklerinde adamı aynı şekilde bulmuşlar. Efe de "Demedim mi size? Ben ellerini bağlamayı unuttuysam o da çözülüp gitmez, demedim mi?" deyince yetkililer, "Akalan delileri!" demişler.

"Akalan delileri" sözü, böyle yaşanmış bir olayın uzantısıdır.

Eğitim, Değirmenler, Afetler ve Salgın

Akalan köyü okumaya ve okutmaya önem verir. Çeşitli üniversitelerde köyümüzden çok sayıda profesör ve doktor vardır.

Akalan'da dokuz su değirmeni vardı. Bu değirmenlerin her biri ayrı ayrı çalışırdı. Çevre köylerin unu bizim köyümüzde öğütülürdü.

Akalan'da büyük bir afet yaşandığını biliyoruz. Mevlütler'de meydana gelen afet sırasında sel suları, Katil Değirmeni dediğimiz değirmeni bastı. Selin köyümüze getirdiği altı kişinin cesedini aldık.

Köyümüz 1940'lı yıllarda "kureyli" adı verilen bir salgın hastalıkla mücadele etti. Bu salgın yüzünden köyümüzde zaman zaman aynı gün içinde beş-altı kişi ölüyordu.

"Keller" lakaplı bir kadın, hastalıklar ve şifalı bitkiler konusunda biraz bilgi sahibiymiş. Komşularına ve köylülere, "Köyümüzün altındaki çamlıkta kinin otu diye bir ot var. Onu getirip pekmezle karıştırın ve için. Bu salgının çözümü bu ottur," demiş. Köylü o otu çok kullanmış ve salgından kurtulmuş diyebilirim.

Almanya Hatırası

Almanya'daki çalışma hayatımda bir kadınla birlikte çalıştım. O kadına hiçbir zaman yan gözle bakmadım. Birlikte çalıştığımız kadın bunu babasına anlatmış.

Babası, "Nereli o?" diye sormuş. "Örenli," demiş. Benden Türkiye'deki adresimi istediler, ben de verdim. Babası beni çağırdı ve yanına gittim. Meğer Alman Harbi sırasında Trakya'da komutanlık yapmış bir generalmiş.

Adresimi aldığında kızına şöyle demiş: "Kızım, bu adamdan sana zarar gelmez. Hakiki Türk budur. Yunan Harbi'nde Yunanlıların ayak bastığı yerlerden olsa düşünürdüm ama bu adamdan zarar gelmez." Birlikte çalıştığımız Alman kızının babası böyle demiş.

Şair Eşref ve Tahtacı Ahmet

Şair Eşref Akalan'a gelirken, Tahtacı Ahmet de köye dönüyormuş. Tahtacı Ahmet, Nikfer bezi elbiseli biriyle karşılaşmış ve "Bin, bin; buyur eşeğe bin," demiş. Adam eşeğe binmiş, sohbet etmeye başlamışlar.

"Kimsin, nesin?" derken adam, "Ben Acıpayam Kaymakamı Şair Eşref'im," deyince köylümüz Ahmet irkilmiş. Ahmet irkilince eşek ürkmüş ve kaymakamı düşürmüş. Bizim köylünün kaymakamla böyle bir macerası olmuş.

Yenilik, Aydınlatma, Soba ve Yollar

Şimdi bana imkân sunulsa F-35 motorunu yaparım.

Biz çalışkan bir memleketin evlatlarıyız. Yenilikçi ve girişimci yapı bizim köyden çıkar.

Eskiler aklıma geldiğinde hatırlıyorum: Evin içindeki ocaklığa, yani şömineye attığımız kökün ışığında otururduk. Sonra bizim köyde tenekecilerin yaptığı idare lambaları geldi. Ardından sırasıyla gaz lambası, denizci feneri ve lüks lambası kullanıldı. Derken 1970'li yıllarda galiba köyümüze elektrik geldi.

Evimize tenekeden sobayı kendim yaptım. Köyümüze soba tek tük girmeye başlamıştı. Bizim imkânımız olmadığı için sobayı kendim yaptım. Babam "Olmaz, yapamazsın," dese de yapıp evin içini ısıtmayı başardım.

Köyler arasındaki patika ve eşek yolları, kağnı yolu hâline el emeğiyle getirildi. Kelekçili Koca Babıç ilk kez bir araba aldı. Araba köylerden geçemediği için çok uğraştı; köylerden ameleler getirip fayton yollarını açtırdı. Eski Tamez ya da BMC yollarının yapımında Koca Babıç'ın çok emeği vardı.

Son sözüm şudur: Herkese selam ve dua ile… Hayatta üreten ve kazanan olun.

Şu ortamı beğenmeyen yeni nesil için yapacak bir şey yok.

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

4. Alaattin

Ahmet Kılınç (1929) ve Zekiye Kılınç (1938)

Ahmet ve Zekiye Kılınç görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Ahmet Kılınç Anlatıyor

Biz çocukken kazık dikme, çelik çomak ve pabuç, yani ayakkabı alıp kaçma oyunu oynardık.

Ben ağa oğluyum. Babam kırık çıkıkçıydı.

Babam öksüz bir kızı aldığı için askerlikten muaf olmuş. O dönemlerde böyle bir düzen varmış. Babam on iki-on üç yaşlarında evlenmiş. Daha sonra Seferberlik Kanunu çıkınca onu da askere almışlar. Babam 1311 doğumluydu.

Asker olarak Erzincan'daki Dördüncü Orduya gittiğinde Ruslar Erzurum'u işgal etmiş. Ruslar geri çekildiğinde Erzurum'a Ermeniler gelmiş. Yezyezi köyüne taarruz edip esir aldıkları Yezedileri kesmişler. İkinci taarruzda Yezedi köyünü tamamen temizlemişler.

Babamın komutanı Kara Bekir Fatih Paşa'ymış. Komutanları onlara izin vermiş ancak şunu da söylemiş: "Sizin memleketlerinizde Yunan işgali var. Orada görevlerinizi yapacaksınız." Sonra askerleri göndermiş.

Babam köyümüze geldiğinde jandarma olarak göreve başlamış. Dört yıl Erzurum'daki görevinin ardından dört yıl da Acıpayam'da görev yapmış.

Bizim bölgemizde de eşkıyalar hüküm sürmüş. Eşkıyalardan biri, Akalanlı Gümüş Diş'miş. Dodurgalı deveci tüccarı Koca Mustafa, Yazır ve

Eşeler Yaylası taraflarında bu eşkıyaları görüp hükümete anlatmış. O zamanın jandarması hükümet gibi işlem yapabiliyormuş.

Jandarma, eşkıyaları almaları için üç jandarma göndermiş. Eşkıyalar bu üç jandarmayı vurup öldürmüş.

O zamanlarda bizim köyden de eşkıyalar varmış. Bunlardan biri babamın amcasının oğluymuş. Babam hükümetin jandarması, amcasının oğlu ise bölgenin eşkıyasıymış. Eşkıyalar da kendi aralarında birleşmişler.

Babam, hükümet adına eşkıyaları toplamakla görevlendirilmiş. Eşeler Yaylası'na, Dodurga'ya doğru giderken Bedirbey'de bir deve kervanıyla karşılaşmış. Biraz sohbet ettiklerinde kervancı, "Dedebağ taraflarında eşkıyalar var; sen gitme," demiş. Babam o gece Bedirbey köyünde kalmış.

Komutanları, biri Karaçaylı, diğeri Denizlili Sadık olan iki atlı askeri Köke köyü tarafına göndermiş. Bu jandarmalar, Dedesil'deki eşkıyalarla Akalan'ın Sülümen mevkisinde karşılaşmış. Çatışma çıkmış. Eşkıyalar iki askeri çam ağacına bağlayıp ateşe vermişler.

Eşkıyalardan Musa ile Hüseyin daha önce bizim köyde iki kişiyi öldürmüş. Eşkıyalar Don Baba Türbesi civarında dolaşıyormuş.

Büyük Dağlı ve Küçük Dağlı diye anılan iki dağlı varmış. Eşkıyalar insanlardan topladıkları paraları bu dağlılara vermiş. Daha sonra paralarını geri istemişler. Dağlılar parayı vermek istememiş. "Nasıl olsa bugün yarın jandarma eşkıyaları yakalar," demişler. Eşkıyalardan biri bu konuşmayı dinleyip duyduklarını eşkıya başına anlatmış. Eşkıya başı da dağlıları öldürüp kuyuya attırmış.

Bir diğer dağlı meşale başında otururken eşkıyalar onu da öldürmüş. Bu eşkıyaların arasında Gümüş Diş ile babamın amcasının oğlu da varmış.

Eşkıyalar köyümüzde üç gün kalmış. Bu sırada köyden birileri Kızılhisar'a gidip jandarmaya, "Eşkıyalar Alaattin'de," diye haber vermiş.

Babam, amcası ve Nikferli bir Yörük, hükümet tarafından jandarma olarak görevlendirilmiş. Bunu duyan eşkıyalar o Yörük'ü de öldürmüş. Oluşturulan jandarma birliği; köylüler ve Yörüklerle birleşip eşkıyalara pusu kurmuş. Babamlar eşkıyaları böyle temizlemiş.

Ben çok sert bir çocukluk ve gençlik yaşadım. Her fırsatta bir yolunu bulur, büyük küçük demeden kavgaya tutuşurdum. Babam, jandarmalıktan sonra ağalık yapmıştı. Ben de ağa oğlu olduğumdan olsa gerek böyle bir çocukluk ve gençlik yaşadım.

Köyümüzde yokluk had safhadaydı. Bizim ailede pek yokluk yoktu ama buna rağmen taşlıca armudunu kurutup "hak ekmeği" yaptığımız çok olurdu.

Babam kırık çıkıkçı olduğu için çevredeki bütün köylerden çok sayıda insan gelirdi. Sanki günümüzün ortopedi doktoruydu.

Bir ara benim kızım evin önünde düştü. Kızımı muayene ettirmek için Denizli'ye götürdüm. Oradaki doktor, "Alaattin'deki kırık çıkıkçıya niye gitmedin?" diye sordu. "Ben o kırık çıkıkçının oğluyum," deyince, "Senin ne işin var burada, babana muayene ettirsene!" dedi.

Biz tam Yörük'tük. Yedi-sekiz yüz küçükbaş hayvanımız, otuz-kırk beygirimiz vardı. O dağlarda çok çobanlık yaptık.

Ayakta ayakkabı yoktu. Köylere ihtiyar eşekleri getirip keser, etlerini köpeklere verir ve ayak derilerinden çarık yapardık.

Köyün ağası da olsak bazı ihtiyaçlara ulaşamazdık. Karlı havalarda keçi ve koyunları otlatırken ne yağmurluğumuz ne şemsiyemiz ne de kendimizi yağmurdan veya kardan koruyacak bir şeyimiz vardı. Biz sırtı çocuklu, kar kış demeden çok çobanlık yaptık.

Kıl çorap ve çarıkla çobanlık yaptık evlat. Ağa idik ama imkânlar yoktu.

1942 yıllarında ilkokulu bitirip Denizli Sanat Okuluna gittim. Dört arkadaş yazıldık. İki arkadaşımla Denizli'ye yaya olarak çok gidip geldik ancak babam beni okutmadı.

Benimle birlikte okula gidenlerin bütün derslerini yapardım. Derslerini yaptığım arkadaşlar memur oldu; kimi doktor, kimi öğretmen oldu.

Köyümüz bir lojistik merkezi gibiydi. Konargöçer Yörüklerin ve deve kervanlarının durak yeriydi. Bir şehirden başka bir şehre develerle gidilip gelinirdi. Yollar bugünkü gibi değildi; keçi yolu tarzında patika yollardı.

Bizim eşyalarımızı Yörük Ayşe, devesiyle bir dağdan başka bir dağa taşırdı.

Biz çobanlık yaparken dağlarda bir dağdan diğerini görebiliyorduk. Çobanlar birer birer çekilip dağlarımızda duman tütmez olunca her yer orman oldu.

Eski patika yollar imece usulüyle yapılırdı. Yol yapım çalışmasına katılmayan kişi, katılmadığı günlerin parasını öderdi. Beş çocuğu olanlar bu yol çalışmalarından muaf tutulurdu. Devlet, bu yollarda çalışan insanlara daha sonra aylık bağladı.

Zekiye Kılınç Anlatıyor

Bizim köy düğünlerimizde kız oğlanı, oğlan da kızı görmezdi. Atalarımızın aldığı karar doğrultusunda evlenilirdi.

Ben genç kızken annem öldü. Babam yeniden evlendi ancak gelen annemiz durmadı. Biz beş kardeştik.

Babam, biz kızlarının aynaya bakmasına asla izin vermezdi. Kulağımıza küpe, parmağımıza yüzük taktırmazdı. Elimize, yüzümüze krem bile sürdürmezdi. “Genç kızlar sevdalanırsınız,” der; genç kızların yumurta ve zeytin yememesi gerektiğini söylerdi.

Amcanız ağaydı. Hayvanları için dağlardan, bağlardan ot yolup kelepirlere koyar, at arabasıyla getirirdik. Birkaç gün ağaya çalışırken içimizden biri bana, “Seni Ahmet’e alacaklar galiba,” dedi. Ben o günden sonra ağanın işine gitmedim.

Babam bizi hep çalıştırdı. Amcanız askerdeydi; ben onu hiç görmeden evlendik.

Köyümüzde düğün hazırlığı, oku dağıtımıyla başlardı. Düğünde ekmek ve yemek pişirmek, meşaleyi ve ısınma ateşini yakmak için gereken odunları köyün gençleri dağdan getirirdi. Kırk-elli eşek yükü odun, oğlan ve kız evine indirilirdi.

Düğünlerimiz tam bir kültür havasında; birlik, beraberlik, saygı ve hoşgörü içinde yapılırdı.

Düğün tutulduğunda cuma ve cumartesi günleri oğlan evinden kız evine yağlı ekmek gelirdi. Pazar günü ise gelinin ardından kız evinden tavuk ve pilav gönderilirdi.

Düğünlerimizde tam bir tiyatro tarzında kız kaçırma, deve ve Arap oyunları oynanırdı. Güreş ise yok denecek kadar az yapılırdı.

Kadınlarımızın kına eğlencelerine erkekler hiç katılmazdı. Oğlan evinden kız evine asıl damat bile gitmezdi. Bazen bir erkek kadın kılığına girip eğlenceyi izlemeye çalışırmış; kadınlarımız onu fark ederse hemen kovalarmış.

Gençlerimiz, düğünün başlamasından bitmesine kadar birlik ve beraberlik içinde düğün evine hizmet ederdi.

Köyümüzde buğday, nohut, arpa, darı gibi kuru tahıllar ile tütün yetiştirir; üzüm ve şarap üretirdik.

Bizim çocukluk dönemimizde tarım işçiliği yapmak için Aydın taraflarına at arabasıyla veya yaya giderdik. Köyümüzde tütüncülük gelişince dışarıya çalışmaya gitmez olduk.

Şehir içindeki ve şehir dışındaki bütün ticari faaliyetlerimiz yaya yürütülürdü. Örneğin Antalya'nın Kaş ilçesinden kara sığır aldık ve onları güde güde, yaya olarak köyümüze getirdik.

Asker ve Hacı Uğurlama

Askere gidecek gençler bir araya gelir, köyde saygı ve sevgi çerçevesinde kendilerince eğlenirdi. İmkânı olan yemek verirdi.

Gidecekleri gün köy meydanında toplanılır, duaları edilirdi. Uğurlamaya katılan köylüler gönüllerince bir miktar para bırakır, toplanan para askerlere paylaştırılırdı.

Hacca gidecek olanlar köy meydanında halkla helalleşir, dualarla yoluna kadar uğurlanırdı.

Erenler Duası

Erenler duası yılda iki kez yapılırdı. Taşkın Dede ve Don Baba türbelerinde yağmur duası yapardık. Köy, bu dualar için seferber olurdu. Herkes durumuna göre bir şeyler verirdi. Toplanan malzemenin gereken kısmı kullanılır, kullanılmayanlar satılır ve elde edilen para dua için gerekenlere harcanırdı.

Bu kültürümüz köklü bir köy geleneğiydi. Yağmur duası yapılır, çocuklara "Âmin, âmin!" dedirtilir; dua edilip namaz kılınırdı.

Duamıza başta Denizli olmak üzere çevre illerden çok büyük katılım olurdu. Yakın köylerin neredeyse tamamı katılırdı desek yeridir. Öyle kalabalık ve güzel olurdu.

Erenler duasında kadınlarımız erenlere bez veya yazma bağlar, dilek tutarlardı.

Zekiye Kılınç'ın Çanakkale Hatırası

Babamın babasını askere çağırmışlar. Çanakkale'ye gideceği zaman, dört yaşındaki oğlu babası için, "Babam askere giderse fasulye aşıyla yumurta bana kalır gari," demiş.

Babası da "Ben gidersem sen bunları bulup da yiyemezsin," diye cevap vermiş.

Babamın babası Çanakkale'de yaralandığında revire götürülüyormuş. Boynundaki saati, onu revire götüren asker almak istemiş. Dedem, "Onu alma; memlekette o saati takacak oğlum var," demiş.

Babam öldükten sonra o saati elden getirmişler. Babaanneme dedemin şehit olduğunu söyledikten sonra saati vermişler. Babaannem o anda şu ağıdı yakmış:

Yağmur yağar, Çanakkale gölleri bulanır.

Efendimin tat merceni meşelere dolanır.

Humeyn ak göğneği al kanlara bulanır.

Ciğerim al kanlarla dağlanır.

Yağmur yağar kasabanın dağına.

Kimler bakar bostanına, bağına?

Ateş düştü ciğerimin bağına.

Sular, Yer Adları ve Bayramlar

Köyümüz tam bir su cennetiydi. Köyümüzde yedi değirmen ve gürül gürül akan çeşmeler vardı. Şimdi o kaynak suları da değirmenler de kalmadı. Köyümüz bataklık değildi.

Köyümüzün ören yerleri arasında Yanlı'da İnler, Gölcük Yaylası, Merek Kapuzu, Kanlı Kuyu ve Ezan Taşı vardı.

Kanlı Kuyu'da bir adam öldürülmüş; adını oradan almış. Ezan Taşı dediğimiz yerde ise ezan okunurdu.

Her iki bayramın ikinci gününde salıncaklar kurulurdu. Kadınlarımız ayrı, gençlerimiz ayrı salıncaklarda sallanırdı.

Gençlerimiz tiyatro tarzında kız kaçırma, deve ve Arap oyunu gibi kültürel oyunları bayramlarda mutlaka oynardı. Şimdilerde bayram mı kaldı? Nerede o eski bayramlar?

Köy Odaları ve Aydınlatma

Köyümüzde on kadar köy odası vardı. Bu odalara gelen misafirlerin yatmasını, kalkmasını, yemesini ve içmesini mahalleli karşılardı. Bir

yerden başka bir yere göçenler ve ticaretçiler bu odalarda kalırdı. Hatta hayvanlarının yiyeceği otu bile köylü veya oda sahibi karşılardı.

Şimdilerde o kültür kalmadı be evlat.

Köyümüzde ocağa attığımız kütükle evimizi ısıtır, onun ışığında yemek yer, çocuklar ders yapardı. Sonraları idare lambası geldi. Ardından gaz lambası, sonra lüks lambası ve elektrik geldi. Köyümüze ilk soba 1970'li yıllarda geldi.

Sesimizin ulaştığı her noktaya selam olsun.

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

5. Apa

Kerametin Yılmaz (1944)

Kerametin Yılmaz görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Köyüm Apa'ya otuz iki yıl muhtarlık yaptım.

Apa köyümüz adını, buraya ilk gelen Yörük'ten alıyor. O Yörük'ün adına Apak deniliyormuş. Köyümüz daha sonra Apa adını almış.

Apa köyünde doğdum. İlkokulu köyümde, ortaokulu iki yıl Acıpayam'da okudum. Sonra okuldan ayrılıp köyüme geri geldim.

Köyümde çiftçilik yaptım. Babam eski tarım el aletleri ustasıydı; ben de onun yanında çıraklık yaptım. Hayvanla çift sürmede ve harman kaldırmada kullanılan bütün alet ve edevatın ustalığını yaptım.

Köy Odaları ve Eski Apa

Benim çocukluğumda köyümüzde dört köy odası vardı. Çevre ilçe, köy ve kasabalardan Karahöyük pazarına gelenler salı günleri köyümüzde bir gece konaklardı. Çevrenin en kapsamlı hayvan pazarına sürü sürü büyükbaş, küçükbaş ve develerle gelenler bizim köy odalarında kalırlardı.

Eski evlerimiz toprak çatılıydı. Kış çetin ve sert olurdu. Bir pazarcı kervanı köyümüzde konakladığında, devenin üzerine gerenden, yani

çatıdan akıntı nedeniyle parçalar kopmuş ve devenin ayağı kırılmıştı. O deveyi kestiler.

Kervan sahibi Salih Ağa'ya yardım etmek amacıyla herkes deve etinden birer-ikişer kilo aldı. Böylece hem kervancıya sahip çıkıldı hem de biz deve eti yemiş olduk. Deve etini ilk kez o zaman tattım; biraz ekşi olur.

Apa köyümüz tam bir bataklıktı. Hiçbir çocuğun çizmesiz sokağa çıkma şansı yoktu; o kadar bataklıktı.

Köy içindeki okul yollarına taş döşenmişti. Bu yollar, hayvanların sırtında ve kağnılarla taşınan taşlarla babalarımız ve dedelerimiz tarafından döşenirdi.

Yokluk vardı ama o dönemde çizme, çocuklar için mutlaka gerekli ve çok önemliydi.

Babam, yaptığı diğer işlerin yanı sıra nalın, yani takunya ustalığı da yapardı. Köyümüzün kadınlarının ayakkabısı nalındı; günümüzün kadın ayakkabısının yerini nalın tutardı.

Kadınlarımız çok saygılıydı. Önlerine bir erkek çocuğu gelse onun önünden asla geçmezlerdi.

O dönemlerde köyümüzden bir aile Denizli'ye gitmiş. Bey önden, hanımı da arkasından yürüyormuş. Bey bir ara arkasına dönüp baktığında hanımının epeyce geride kaldığını fark etmiş. Köyümüzde, hanımın "O erkekler geçsin de ben sonra geçeyim," diye düşündüğü için geride kaldığı anlatılır.

Köyümüzde Goca Muar, Köçeşmesi ve Aşa Muar çeşmeleri vardı. Bu çeşmeler gür ve coşkulu akardı. Şimdi o sularımız yok, kalmadı.

Bir zamanlar suyun bolluğu yüzünden kurutma arkları ve kanallar açtığımız köyümüzde artık sular, artezyenler aracılığıyla yüz-yüz elli metre derinlikten çıkarılıyor.

Köyümüzün adını aldığı Apa Yörüğü'nün oğullarından Hakkı Apa, Cumhuriyet'in kuruluşunun onuncu yılındaki muhtarmış. Yaptığım

araştırmalar sonucunda köyümüzün yaklaşık altı-yedi yüz yıllık bir geçmişe sahip olduğunu tahmin ediyorum.

Bizim çocukluğumuzdaki oyunlarımızdan biri kazık dikmeydi.

Düğünler

Düğün davetiyesi olmazdı. Düğün yapacak ailenin yakınları cuma günü cami çıkışında çikolata dağıtır ve herkesi düğüne davet ederdi.

Düğünlerimiz tam bir yardımlaşma kültürü içinde yapılırdı. Şimdi bunlar ortadan kalktı.

Düğünlerimiz diğer köylerle hemen hemen aynı kültüre sahipti. Gençler düğün evinde toplanırdı. Havaya silah atılması, düğün olduğunun bir işaretiydi. Çeşitli renklerdeki yazmalar, yani gıraplar ipe dizilip düğün evinin çatısına asılırdı.

Düğünlerimiz tam üç gün sürer ve yemekli olurdu.

Eski orta oyunlarından deve, kız kaçırma ve Arap oyunları meşale, yani maşala yakılarak onun etrafında oynanırdı. Düğünlerimizde tam bir tiyatro kültürü vardı.

Köyümüzün gençleri, evlenecekleri kızlarla bizim Garik, yani Karahöyük pazarı günü sabahleyin buluşup kaçarak evlenirlerdi. Bu, hemen hemen her pazar sabahı köyümüzde gelenek hâline gelmişti.

Bir kız bir oğlanla ilişki kursa, yani muhabbet etse ve eli onun eline değse köyümüzde başka bir oğlan o kıza dönüp bakmazdı.

Bizim çocukluğumuzda birbirini görmeden yapılan evlilikler vardı. Evlilikler aile büyüklerinin kararıyla olurdu.

Gençlere düğün evinde çalıp oynasınlar, gülüp eğlensinler diye tavuk, kaz ve benzeri şeyler ikram edilirdi. Oğlanın arkadaşları hep birlikte, düğünün başlangıcından bitişine kadar oğlan evinde hizmet ederdi.

Köyümüzde her alanda birlik ve beraberlik vardı. Düğünlerimiz de yardımlaşma içinde yapılırdı.

Yağmur Duası

Yağmur duası etkinliğimiz vardı. Daha eskilerde bizim çayırlıkta yapılırdı. Kuzulu koyunlar analarından ayrılır ve melemeleri sağlanırdı.

Köyün gençleri ceketlerini ters giyer, hatta birbirlerinin üzerine su atarlardı. Bazen birbirlerini çeşmeye yatırıp tamamen ıslatırlardı.

Beni de yağmur duasında suya attılar. İlk kez sekiz köşe kasket takmıştım. Beni suya atınca şapkam da benimle birlikte ıslandı. O günden bugüne bir daha hiç şapka takmadım.

Köydeki evlerden yumurta toplanıp duaya katılan çocuklara verilirdi. O dönemde çocuklar bakkala gider, yumurtayı verip karşılığında bir şeyler alırdı. Bu, takas karşılığında bir nebze alışveriş gibiydi. Çocuklar sevinir ve mutlu olurdu.

Çocuklara yağmur duasında "Âmin!" demeleri için hediyeler verilir ve âmin demeleri istenirdi.

Yağmur duası yapılacağında bir at kafası temizlenir, üzerine yazı yazılır ve temiz suya bırakılırdı.

Köyümüzde Hatip Dayı vardı. At kafasını temizleyip okumuş, yazmış ve bir yere gömmüş. Köylüler onun nereye gömüldüğünü bilemeyince yağmur afete dönüşmüş. Yağmurun bu nedenle afete dönüştüğü anlatılır.

Hatip'in, Osmanlı'nın çöküş döneminde kadılık aldığı ancak görev yapamadan köyümüze geri geldiği; hatiplerden biri olduğu söylenir.

Asker Uğurlama

Askere gidecek gençler köy meydanında toplanır ve duaları yapılırdı. Asker uğurlama merasimine katılanlar, ortaya konulan kutuya gönüllerince para bırakırdı.

Elde edilen para, kaç asker varsa aralarında eşit biçimde paylaştırılır ve askerler bineklerine kadar uğurlanırdı.

Hacı Uğurlama

Hacca gidecek hacı adayları köy halkına yemekli mevlit vererek ikramda bulunurdu. Gidecekleri gün köy meydanında köylüyle helalleşir ve bineğine kadar uğurlanırlardı. Yakınları hacı adayını bazen Kaklık'a, bazen de Denizli'ye kadar uğurlardı.

Atalarımız, köyümüzden deve üzerinde hacca gidenlerin olduğunu anlatırdı. Hacı Süleyman dediğimiz kişi hacca deve üzerinde gitmiş.

Ulaşım ve Kervan Yolları

Bizim çocukluğumuzda ulaşım yok denecek kadar azdı. Acıpayam ve çevre köylerde iki otobüs vardı. Biri Gaysar'dan çalışırdı; diğerinin sahibi Acıpayam'dan Halil Dayı Doleşik diye bir adamdı. Koca Acıpayam ve çevre köylerdeki arabalar bunlardı.

1969 yılının on ikinci ayında ben minibüs aldım. O zaman Acıpayam'ın bütün köylerinde toplam on iki araba vardı. Ondan önce at arabasıyla çok insan götürdüm. Gerek mahkemeye gerekse başka işi olan insanlara at arabasıyla çok yolcu taşıdım.

Muğla tarafından gelen tüccarlar, Alaattin–Kırca köyü hattından geçer ve Kırca'nın altındaki çayırlıkta konaklarlardı. Bizim oradan Karahöyük–Kırca yönüyle Yeşilova ve Isparta'ya giden çok sayıda tüccar ve kervan görürdük. O kervanların develerindeki çan sesleri zaman zaman hâlâ kulaklarımızda yer eder.

At arabası ve kağnı yoluna "ulu yol", yani kervan yolu denirdi. Buradan Burdur ve Isparta yönüne çok sayıda kervan ve tüccar gelip geçerdi.

Şimdiki Antalya–Burdur yolunun yapımında babamlar el işçiliğiyle çalışmışlar. Çalışmaya katılamayanlar, çalışmadıkları günlerin yevmiyesini "yol parası" adı altında öderlermiş.

Babalarımızın açtığı yolları, Menderes başbakanken gelen bugünkü greyderler genişletmiş. Halk, bu makineler için "Menderes'in develeri geldi," dermiş.

Köyümüze el sanatları için kalaycı, semerci ve hamitçi gelirdi. Köy odalarında kalırlardı. Yemeleri, yatmaları ve konaklamaları köylüler tarafından karşılanırdı.

Köyümüzde katır ve eşek ticareti çok eskiye dayanır ve diğer köylere oranla daha fazla yapılırdı. Diğer köylerin katır ve hayvan ihtiyacı, köyümüzün hayvan cambazları tarafından karşılanırdı.

Dinî Bayramlar ve Cenazeler

Eskiden köyümüz bataklık olduğu için köyün ortasından akan arklar vardı. Cami arkasındaki arktan geçmek mümkün olmadığı için atalarımızın baston veya sırıklarla uzaktan bayramlaştığına dair anlatılar doğrudur.

Her iki dinî bayramda da bayram namazından sonra her evin önüne bir sini konurdu. Sinilerin üzerinde paketlenmiş çerezler, katmer ve ev hanımlarının hazırladığı aperatif yiyecekler bulunurdu. Köy çocukları gelip bu yiyeceklerden alırdı. Evin yaşlısı da çocukları bekler, onlarla bayramlaşırdı.

Günümüzde bu âdet pek kalmadı. Kültürlerimiz hızla yok olma yolunda ilerliyor.

Yine her iki bayramda, bayram namazından sonra evin hanımlarının hazırladığı yemekler cami avlusuna getirilirdi. Köyün erkekleri, gelenlerle birlikte bu yemekleri yerdi. Hoca dua eder, sonra herkes getirdiği yemek sinisini alıp evine giderdi.

Geçmişte köyümüzde bir cenaze olsa, iki kilometre uzakta olmasına rağmen hemen hemen herkes katılırdı. Son zamanlarda COVID-19 nedeniyle cenaze merasimleri tamamen bitmedi ancak yok denecek kadar azaldı. Bu durum bizi derinden üzüyor. Cenaze merasimi kültürü hızla yok olma yolunda ilerliyor.

1971 depreminde üç ev yıkıldı.

Dedelerimizden salgın hastalık ve benzeri bir olay anlatıldığını duymadım; kendim de görmedim.

Geçmişte çekirge istilası olmuş. Babamlar ve köy halkı, kendilerince belirledikleri yerlere hendekler ve çukurlar kazmış. Çekirgeleri bu çukurlara sürükleyerek doldurup üzerlerini toprakla örttüklerini babam anlatırdı.

Geçim Kaynakları ve Çobanlık

Köyümüz, el sanatlarının yanı sıra üretken ve çalışkan bir köydür. Çiftçilik, kuru tahıl, üzüm ve tütün üretiminin ardından günümüz teknolojisiyle kavun ve karpuz da yetiştiriliyor. Köyümüze soğanın başkenti diyebilirsiniz.

Teknoloji öncesinde aylarca atlarla çift sürer; yine aylarca camızlar ve öküzlerle harman döverdik. Döven çevirir, harmanı el yabasıyla savururduk. O eski işçilikten eser kalmadı; her biri teknolojiye yenik düştü.

Allah o dönemleri bizim torunlarımıza yaşatmasın. Biz beden işçiliğinin ağırlığını çok iyi bilir, iliklerimizde hissederdik.

Köyümüzde "gezzek" adı verilen çobanlar olurdu. Buzağı, öküz ve sığır gezeği, yani çobanları vardı. Goru yaparlardı. Her hayvan türünün ayrı bir çobanı bulunurdu. Bir kişi hayvanını çift sürmede kullandıktan sonra akşam gezeğe bırakırdı.

Sığır çobanları için ihaleye, yani "düşürme"ye girilirdi. Kim daha az ücret isterse köyün ortak gezek çobanı o olurdu. Bir yıl boyunca herkes hayvanlarını o çobanlara teslim ederdi.

Köyün Sülaleleri

Köyün sülale boylarından biri Galenderlerdir.

Saray sürgünü olarak zengin birinin geldiği anlatılır. O sülalelerden yok denecek kadar az kişi kaldı.

Apak soyunun devamı Apa Yetiler, Bekteşler ve Tat Hasanlardır. Bir de köyümüze "Kör Ali" lakaplı bir Çingene gelmiş. Köyümüz Ali'ye sahip çıkıp kız vermiş ve onu evlendirmiş. Onlar, varbaya kalabalık bir aile boyudur.

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

6. Bademli

Yusuf İlhan (1954)

Yusuf İlhan görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Bademli'nin eski muhtarlarındanım. 1976 yılında Sazak'tan göçtük. Dedemden itibaren ben beşinci kuşağım.

Goca Osman diye biri varmış; üç kardeşlermiş. Bunlar Hacıkurtlar köyünde cinayet işlemişler. Kız kardeşlerine laf atan birini öldürüp yakmışlar.

Bizim burası Burdur'un Tefenni ilçesine, Hacıkurtlar ise Tavas Beyliği'ne bağlıymış. O zamanlarda bir suç işleyen kişi bir yerden başka bir yere sürgün gidermiş.

Dedemin altı yüz kadar davarı varmış. Üç oğlan bu tarafa göçmüş. Goca Kadı Dodurga'ya, dedem ise Mıza'ya göçüp orada mekân tutmuş.

Mıza ağasının oğluyla dedemin çocuklarından biri dövüşmüş. Mıza ağası çocukları ayırmamış. Dedem, "Burada bize huzur olmaz," diyerek yeniden göç kararı almış.

Mıza ağası, dedem Osman'ın önüne geçip "Osman, gitme," demiş. Dedem de "Sen insan mısın? Çocuklar dövüştüğünde niye seyrettin, neden ayırmadın?" diye karşılık vermiş ve Dodurga'ya inmiş.

Dodurga'da köyün önde gelenleri dedeme, "Sen Sazak'a göç. Önce git, bak; sonra yerleş," demişler. Sazak, konumu gereği su kaynaklarının

göldür güldür aktığı, sazlık bir yaylaymış. Dedem obasını Sazak'a kurmuş.

Dedemin altı kızı ve altı oğlu varmış. Oğlanları seferberliğe katılmış ve hiçbiri geri gelmemiş.

Dedem köyün gençleriyle ava gider, gençlerle birlik ve beraberlik kurarmış. O dönem Osmanlı'nın derebeylik dönemiymiş. Dedem, gençlerden eli silah tutan ve iş becerisi olanlara kendi kızlarını vermeyi teklif edermiş.

Dedem Goca Osman çok zengin biriymiş. Bademli Ovası'nın büyük bölümü onunmuş. Ekip diktiği, ürettiği hiçbir tahıl ürününü satmazmış. İhtiyacı olanlara para karşılığında değil, ödünç verirmiş.

"Ne kadar ihtiyacın varsa ambardan al. Ne zaman imkânın olursa o zaman getir, yerine koy," dermiş.

Ben beşinci kuşağım. Sazak'ta mezarları var. Mezarlığın çevresini düzenledik. "Goca Osmanlar Mezarlığı" olduğu bilinsin diye levha koyacağız.

Dört kız, dört oğlan kardeştik. 1976 yılında Sazak'tan göçtük. Oğlanlar dağıldı. Bu evi dört kardeş yaptı.

1979 yılında Bademli köyüne muhtar oldum ve on yıl muhtarlık yaptım. Bademli köyü adını bademin çok olmasından alıyor.

Bademli; Kötekliler ve Yörüklerden oluşan iki sülalenin neslidir. Yörükler bizim buralara yazlık olarak göçer gelir, kışın geldikleri yere dönermiş. Muğla ve Dalaman'dan buraya, buradan da Muğla ve Dalaman'a gelip giderken yerleşik düzene geçmişler.

Seferberlikte Tekinlerden Şaban Çavuş diye biri buraya asker çavuş olarak gelmiş ve burada kalmış. Acemi asker yetiştirmiş, yirmi yıl muhtarlık yapmış.

Köyümüzün kültürü çevre köylerle aynıdır.

Düğünler

Düğünlerimizde gençler dağdan odun getirirdi. On, on beş veya yirmi eşek yükü odunu, kazanların altında yakılacak şekilde hazırlardı.

Düğün, davetiye yani oku dağıtımıyla duyurulurdu. Düğün hazırlıklarının her aşamasında köyün gençleri mutlaka hizmet verirdi. Gelen giden misafirlerle gençler ilgilenirdi. Çeyiz atımı ve gelin alımı, çevre köylerle hemen hemen aynıydı.

Köyümüzde orta oyunu dediğimiz deve, Arap ve kız kaçırma oyunları oynanırdı. Her köyde olduğu gibi düğünlerde hizmet eden bir gençlik topluluğu vardı.

Bizim çocukluğumuzda elektrik yoktu. Bütün oyunlar meşale ışığında oynanırdı.

Hacı ve Asker Uğurlama

Hacı uğurlamasında köy meydanında, köylünün katılımıyla helallik alınır ve hacı adayı dualarla uğurlanırdı.

Asker uğurlaması köyümüzün girişindeki mezarlıkta yapılırdı. Dua edilir; askere gidecek gençlerin ceplerine, gelen köylüler gönüllerinden kopan parayı koyardı. Helalleşerek uğurlanırlardı.

Bademli'nin Tarihî İzleri

Köyümüzün yerleşim alanında geçmiş yaşantılara ait tarihî kalıntı ve izleri görmek mümkündür.

Benim bildiğim kadarıyla Mityalılar Malı Dağı'nda yaşamış. Malı Dağı'nda bu yaşantının izlerini bulmak mümkündür.

Daha sonra Yunanlılar ve Bizanslılar gelmiş. Onların izlerini de Malı Dağı'nda görmek mümkündür. Yeşilova'nın Horoz köyünün üzerinden, külünk dedikleri su yoluyla Malı Dağı'ndaki sarnıçlara su götürmüşler.

Bu izleri Türkmen'de ve Üç Muarlar, yani çeşmeler denilen yerde bulabilirsiniz. Hititler ve Mityalılar Malı Dağı'na yerleşmişler.

Bademli'de Yunanlıların ve Bizanslıların izlerini bulmak mümkündür. Daha sonra Osmanlılar yerleşmiş. Bizim şurada dört medeniyet bir mezarda yatıyor: Bizanslıların, Yunanlıların, Osmanlıların ve Yörüklerin mezarları; dört kuşak bir arada bulunmaktadır.

Köyümüz aile boyu olarak iki sülaleden oluşur.

Bir zamanlar Bademli köyünde beş kahvenin çalıştığını biliyorum. Kalabalık bir köydük.

Kireç Ocakları ve Yörük Yaşamı

Köyümüzde kireç ocağı işletmeciliği vardı. Ondan fazla ocak bulunur, her ocakta on-on beş kişi çalışırdı. Kimi oduncu, kimi taşçı, kimi de ocağın konumu ve durumuna göre tedarikçi olarak görev yapardı. Teknolojinin gelişmediği dönemde kireç tamamen el ve beden işçiliğiyle üretilirdi.

Köyümüz bir Yörük köyüdür. Konargöçer Yörüklerden kalmış ve yerleşik düzene geçmiş bir köydür.

Çocukluk Oyunları ve Yokluk Yılları

Çocukluğumuzda çelik çomak, saklambaç, taş dikme, kazık çakma ve "babıç", yani ayakkabı oyunu oynardık.

Ortaya çaktığımız kazığa bağlı ipin ucunda birimiz durur, bekçilik yapardı. Ayakkabılarımızı kazığın dibine koyardık. İpe bağlı bekçi, kazığın çevresinde dönerek ayakkabıları korurdu. Biz de ayakkabılarımızı almaya çalışırdık. Bekçi, ayakkabıları almaya çalışanları tekme tokat kovalardı.

Hiç topumuz olmadı. Bezden top yapar, onunla oynamaya çalışırdık.

Çocukluğumuzda Sazak'tan Bademli'ye okula gelirdik. Yokluktan olsa gerek, yanımızda yalnızca bir kuru ekmeğimiz olurdu. Okuldan döner dönmez bizi keçilerin ve koyunların başına gönderirlerdi.

Akşam bir sofra kurulurdu ve herkes aynı tabaktan yerdi. Hatta bazen kaşık da ortak kullanılırdı. Zaten anne babamız, karınlarımız doysun diye yemeği ekmekle yememizi isterdi. Çocukluğumuz bir kuru ekmekle geldi geçti.

Aile birliğine çok önem verilirdi.

Eskilerde samimiyet ve komşuluk varmış. İkramlar da insanların kendi elleriyle yaptığı tarhana, patlamış mısır ve benzeri yiyeceklerden oluşurmuş.

Bazı aileler mısırın koçanını öğütüp un yapar, bundan ekmek pişirirmiş. Dedelerimiz arasında bunu yiyenler olmuş. Herkes yememiş ama yiyenler varmış. Taşlıca armudundan yapılan ekmeği ben bile yedim.

Aydınlatma, Isınma ve İmece

Elektrik yokken, 1965 yıllarında köyümüze teneke soba geldi. Evimizi önce "idare" dediğimiz lambayla aydınlatırdık. Sonraları camlı gaz lambası geldi.

Köyümüzde bir ev yapılacak olsa imece usulüyle yapılırdı. Birlik ve beraberlik vardı.

Elektrik köyümüze 1972 yılında geldi. Köyümüze teknolojiyle birlikte soba, traktör ve buzdolabı girdi.

Şaban Çavuş'un evi yol üzerindeydi. Onun tek kapılı bir buzdolabı vardı. Buzdolabına tabaklarla su koyup buz yapardı. Gelip geçenlere buzu kırarak buz gibi su ikram ederdi. Biz de o buzlu suyu yemek kokusu olmasına rağmen zevkle, mutlulukla ve kana kana içerdik.

Erenler ve Türbeler

Köyümüzde bir eren vardır. Burası Ümmügülsüm Türbesi olarak bilinir ancak Ümmügülsüm Nene türbenin içinde değildir. Türbenin içinde Hacı Ömer adlı muhterem bir zatın yattığı söylenir.

Ümmügülsüm Nene türbenin bakımını yapardı. Onun bu dünyayla pek işi olmazdı. Türbenin çevresindeki temizlik, bakım ve diğer bütün işleri Ümmügülsüm Nene yapardı. Zayıf bir neneydi.

Atalarımız burayı tekke olarak kabul etmiş. Bu nedenle ziyarete gelenler olurdu. Gelenler iki rekât namaz kılar ve dua ederdi. Genellikle çocuğu olmayanlar gelip dua ederdi. Çocukları olursa, erkekse Ömer, kızsa Ümmügülsüm adını koyarlardı.

Köyümüz yağmur duasını burada yapardı.

Bir de Çürük Pınar dediğimiz yer vardır. Orada da bir tekke ve eren bulunur. Orada da dualar edilir ve kurbanlar kesilirdi.

İhtiyarlar şöyle anlatırdı: Köyümüzden biri Çürük Pınar'dan saban ökkesi kesmiş. Kestiği ağaç gece onu rahatsız edince saban ökkesi ağacını geri götürüp kestiği yere bırakmış.

Köyün Bugünü ve "Yirmi Yirmi" Hasan Dede

Benim hatırladığım dönemde Bademli köyü yetmiş-seksen haneydi. Hemen her hanede sekiz-on çocuk vardı. Herkes dağılıp gitti. Yurt içine ve yurt dışına giden çok kişi, babasının yurdunu bile sattı; artık gelmiyor.

Şimdilerde tek tük geri dönüşler başladı ancak eskisi gibi değil.

Köyümüzün eski, ahşap el işçiliğiyle yapılmış mimari yapıları çok güzeldir.

Benim çocukluğumda Hasan Dede vardı. Onun davarlarına canavarlar saldırmış. Canavarları vurmak için pusu kurmuş. Kurtla karşılaşınca bir kez silah sıkmış ancak arkasındaki kurtların sesinden korkup dili tutulmuş.

Hasan Dede'yi aramaya gidenler seslendiklerinde cevap veremediği için yerini bildirmek amacıyla silah atarmış. Onu böyle bulmuşlar. Hasan Dede'ye ne sorarlarsa "Yirmi, yirmi," dermiş. Böylece dedemizin adı "Yirmi Yirmi" kalmış.

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

7. Mevlütler (Çubukçular Köyleri)

Bayram Önder

Bayram Önder görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

İlkokulu Akalan'da okuduk.

Kış ayları çetin olurdu; şimdiki gibi değildi. Biz çocukken atalarımız okul yollarını kar küreyerek açar, biz de okula giderdik. Okul hayatımız boyunca her fırsatta keçilerin ve koyunların arkasında hayvan güderdik.

Bizim çocukluğumuzda kaynak sularımız çok güzeldi. Dereler coşar, pınarlar harıl harıl akardı. Kar yakın zamanda kalkmazdı. Hayvanlara karın üzerine yem attığımızı çok iyi bilirim.

Şimdi su kaynakları kurudu. İklim şartlarından olsa gerek, yüzey suları kalmadı. Taban sularına ulaşmaya çalışıyoruz. Onun ne kadar süreceğini Rahman bilir.

Tarım, Harman ve Yokluk

Köyümüz geçimini çiftçilik ve kuru tahıl ekimiyle sağlardı. O zamanlarda şimdiki teknoloji yoktu. Herkes kara sabanla aylarca ekim yapardı.

Hasat zamanı yine aylarca çalışırdık. Ekilen mahsul elle biçilir; sırtta ve hayvanlarla köyün harman yerine taşınırdı. Harman, dövenle, at ve

öküzlerin dönmesiyle dövülür; savrulur ve kaldırılırdı. Bu işler kış ortasına varmadan ancak biterdi.

Köylüde yardımlaşma şuuru vardı. Olan, olmayana verirdi. Bazen parayla, bazen odun ticaretiyle ve karşılıklı takasla hayata tutunurduk. O zamanlarda para mı vardı?

Buğdayı bırakın, yemek için arpa bile bulamadığımız olurdu. Böyle bir yokluk içinde yetiştik. Nohut ve darı ekiminde babalarımız ve dedelerimiz hayvanla çift sürerken biz arkalarından tek tek, tane tane tohum atardık. Ne günlerdi be! O günler gitsin, bir daha gelmesin.

Darının özünü kırıp öğütürdük. Dağdan taşlıca armudu toplar, kurutup onu da öğütürdük. İkisini biraz unla karıştırıp ekmek yapar ve yerdik. Kısacası yarı aç biçimde hayata tutunarak bugünlere geldik.

Gün içinde sürdüğümüz tarla bir dönümü geçmezdi. Akşam olunca çift sürdüğümüz hayvanlarla odun hazırlardık. O odunu Akalan ve Acıpayam'da satmaya giderdik.

Şimdiki nesil bizim yaşadığımız hayatı yaşasa herhâlde açlıktan ölür.

Eski Acıpayam ve Pazar Yolu

Eskiden Acıpayam pazarının bulunduğu yerde, şimdiki Köprübaşı'ndan garaja kadar olan aşağı tarafta ev yoktu. Hanlar ve pazarcıların konaklayabileceği odalar vardı. Daha aşağı taraflar bataklıktı galiba.

Yüzey suları çok olduğu için bir su kanalı açtılar. Bu kanal, şimdiki Kurutma Kanalı'dır. Dalaman Çayı'na bağlanan bu kanalla bütün akarsular denize dökülürdü.

Şimdi eski hanların bulunduğu yerlerde bir inşaatın temeli kazılsa at nalı, nal çivisi ve atların bağlandığı sikke bulmanın mümkün olduğuna inanıyorum. Acıpayam, şu Mevlütler yolu üzerinde, yukarı taraflardaydı.

Değirmenler ve bir dere vardı. Bu dere, şimdi kanalın bulunduğu yerin yukarı tarafındaydı.

Acıpayam'a çok yaya indik çıktık, çok.

Maden ve Aydın'da Tarım İşçiliği

Köyümüzde maden ocakları vardı; hâlâ da var. Maden ocaklarında çok kez girip çıkarak çalıştım. Girişimci ruhumdan olsa gerek, hep bir çare arayışı içindeydim.

Yokluktan dolayı amelelik de yaptık. Hatta amele çavuşluğu yaptım. On yedi yıl boyunca Aydın'ın Koçarlı ilçesinde yetmiş-seksen amelem olurdu.

Buradan amelelerin yiyeceklerini, yataklarını ve eşyalarını açık arabaya sarardık. İnsanlar da açık arabaya binerdi. Aydın Koçarlı'ya gittiğimizde kendimize yatacak yer bile bulamazdık. Sıkış tepiş, hayvan ahırı gibi hangarlara yerleşirdik.

Pamuk toplama işçiliği ağır olurdu. Sabah erkenden, saat beşte tarlaya girerdik. Çiğli pamuk tarlasında üzerimiz ıslanır, çiğ kalkana kadar hiç kurumazdı. Ameleler akşam göz gözü görmeyene kadar çalışırdı. Bu çalışma iki, iki buçuk ay sürerdi.

Sonra yine köye döner; klasik köy işleriyle, madenle, ekim dikimle ve çobanlıkla uğraşırdık. Bulabilirsek madende çalışırdık.

Köyümüzden Aydın'a, kış ayını geçirmek için koyunlarla sürü hâlinde giderdik. Yolculuk on güne kadar sürerdi. Yaz sezonu bitince yine günlerce yürüyerek sürüyle köyümüze geri gelirdik.

Müzisyenlik ve Köy Düğünleri

Bizim çocukluğumuz, anne ve babanın işi ile yokluğun içinde geçti. On dört-on beş yaşımıza kadar gençlik nedir bilemedik. Hep kendime bir çözüm ve çıkış kapısı aradım.

Kelekçi'den Paşa Osman Dayı vardı; köylerde düğün yapardı. "Ben de bu işi yaparım," dedim ve Paşa Osman Dayı'yla köy düğünlerine gitmeye başladım. Her düğünde davul zurna çalarak aileme üç-beş kuruş geçim parası kazandırıyordum.

Her düğüne katılmam mümkün olmuyordu. O zaman şimdiki gibi telefon veya araba mı vardı? Birbirimizden haber alamadığımız için

düğünlerin çoğuna doğru dürüst katılamıyorduk.

Düğünler genellikle işlerin bitiş tarihine göre ayarlanır ve kışa doğru, kış aylarında yapılırdı. Aile harmanını kaldırıp işini bitirdikten sonra düğün yapardı.

Biz kış aylarındaki düğünlerde cuma gününden başlayıp pazar günü gelin eve gelene kadar müzisyenlik yapardık. Öyle anlar olurdu ki soğuk havada davul tokmağını sallayacak hâlimiz kalmazdı. Böyle düğünler yaptık.

Kadınlarımız düğünlerde leğen ve dümbek çalarak kına gecesi yapardı. Kadınların kınasına bir erkek çocuğu bile katılmazdı.

Bizim çocukluğumuzda edep, hayâ, saygı, sevgi, hoşgörü ve hürmet vardı; hepsi vardı.

On yaşındaki bir erkek çocuk, yolda yetmiş yaşında, nenesi yaşındaki bir kadınla karşılaşsa kadın erkeğe olan saygısını gösterir ve onun önünden asla geçmezdi.

Köy Odaları ve Orta Oyunları

Bizim çocukluğumuzda köy odaları vardı. Bu odalarda yüzük oyunu oynanırdı.

Köy odalarında misafirler kalırdı. Herkes evinden yemek ve benzeri şeyler getirirdi. Misafir uzun süre kalacaksa köylüler sırayla, kendi imkânları ölçüsünde onun ihtiyaçlarıyla ilgilenirdi.

Köyümüzün gençleri düğünlerde orta oyunu olarak Arap oyunu ve deve oyunu oynardı. Şimdiki gibi değildi; oyunun içinde bile bir kültür ve mesaj vardı.

Bir gencimiz evlenecek olduğunda köydeki evlere davul zurna eşliğinde, kapı kapı gezilerek haber verilirdi. Bir adam bir eşeğiyle; toplam kırk-elli eşekle dağa giderdik. Odunu el, nacak ve testereyle kesip eşeklere sarardık.

O zamanlarda da ormancılar vardı ancak düğün odunu olduğu için bir şey demezlerdi. Köye yakın bir yere geldiğimizde davul zurna

eşliğinde köye girerdik. Eşeklerin yarısının yükü kız evine, diğer yarısınınki oğlan evine yıkılırdı.

Gençler düğünlerimizin hizmetçisi gibiydi. Gelen misafirlerle gençler ilgilenir; odundan çaya kadar her alanda gençleri görmek mümkün olurdu. Şimdi nerede!

Kız almak kolay olmazdı. Gelin almaya gittiğimizde kız evi çok nazlı olurdu. Kimi gelinin bulunduğu kapıyı tutup kapı parası ister, kimi çeyiz sandığının üzerine oturup para ister, kimi de gelinin bineceği ata binip para isterdi. Bunlar kültürümüzün vazgeçilmezleriydi.

Şimdi nerede o eski düğünler? O kültürler kalmadı.

Erenler Duası

Erenler duası, bizim yağmur duamızdı. Öyle bir dua olurdu ki yakın köylerden insanlar at ve eşeklerle katılırdı.

Köylü, çoluk çocuk hep birlikte hareket ederdi. Un ve pişirilecek diğer şeyler için herkes imece usulüyle elinde ne varsa getirir, getirilenler birleştirilirdi.

Yemekler pişerken dualar edilir, erenin çevresindeki çocuklara "Âmin, âmin!" dedirtilirdi. Dualar edilir, iki rekât namaz kılınır ve sonra dağılırdık.

İnan evlat, eve varmadan ıslandığımız olurdu. Bunu ben yaşadım, çok iyi biliyorum. Bazı dualarda gökyüzünde tek bir bulut bile yokken yağmur duası yaptığımızda rahmet yağardı. İman, inanç ve itikat vardı evlat.

Asker, Hacı ve Yol Çalışmaları

Asker uğurlamasında köyümüzden Akalan'a kadar iner ve askerleri oradan uğurlarlardı.

Hacı uğurlamasında dualar edilir, köylülerden helallik alınır ve hacı adayları Acıpayam'a kadar götürülürdü. İmkânı olanlar onları at arabasıyla Denizli'ye kadar uğurlardı.

Bizim çocukluğumuzda bir yerde yol yapılacaksa insanlar jandarma davetiyle çağrılırdı. Yol yapımında çalışacak kişiler seçilir, durum ve konumlarına göre sınıflandırılırdı. Herkese belirli bir iş verilirdi ve yol imece usulüyle yapılırdı.

Örneğin babalarımızın yaptığı Denizli–Antalya yolunun eski güzergâhını Cankurtaran ve Kazıkbeli geçidinde görmek mümkündür. Orada gördüğünüz yolun taş duvarları imece usulüyle yapılmıştır.

Güven, Elektrik ve Su Şebekesi

Eskiden insanlar birbirine güvenirdi. Öyle bir güven vardı ki ben evimin kapısına asla kilit vurmadım. Sekiz çocuk büyüttüm; kapım hiç kilit görmedi.

Benim çocukluğumda teknoloji yoktu. Elektrik köyümüze 1984 yılında geldi. Siyah beyaz televizyonla başlayıp imkânlarımız ölçüsünde bütün teknolojiyi sırasıyla takip ettik.

Su şebekesi dışarıdan gelen işçilerle döşendi. İsviçreli maden patronu 1950 yılında suyu aldı. Kırk işçi çalışırken on gün boyunca işçilere bakmama rağmen suyu alamadım.

Köyümüzün su şebekesi için açılış programı yapıldı. Protokol geldi; yenildi, içildi ve dinamo törenle açıldı.

Ben hâlâ o şebekenin suyunu kullanmaktayım.

Acıpayam'da çok han parası ödedik. Her pazara geldiğimizde Hancı Şükrü'ye giderdik. Eşeğimizin veya başka hayvanımızın yükünü indirip hayvanı hanın içine bağlar, yem torbasını boynuna asar ve hancıya teslim ederdik. Hancı, o zamanın geçerli ücreti neyse onu alırdı.

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

8. Darıveren

Cemil Bilgiç (1942)

Cemil Bilgiç görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Köyümüz adını darıdan alır. Eski dönemlerde, teknolojiden önce ekim ve dikim işleri tamamen el işçiliğiyle yapılırdı. Burası sulak olduğundan olsa gerek, en çok darı yani mısır ekilirdi. Köyün adını buradan aldığını söyleyebiliriz.

Darıveren'den önceki dönemlerde köyümüzde nasıl bir yaşam olduğunu bilmiyoruz. Köyün viran olması nedeniyle bu adı aldığı söylenir ancak adının tam olarak nereden geldiğini bilemiyoruz.

Dedem Mustafa Bilgiç

Dedem on iki yıl askerlik yapmış. Yemen'de sevkiyat yazıcısı olarak kalmış. Dedemin adı Mustafa Bilgiç'ti. Onu Yemen'den köyümüze geri getiren kişi Hacı Kara Ahmet'miş.

Dedem Osmanlıca yazardı. Ben, onun yazdığı yazıları götürmek için seğirterek, yani koşarak köy içinde ve köy dışında postacılık yapardım.

Büyüklerimiz genellikle köy ağalarının odasında otururdu. Dedem de yazı işlerini orada yapardı. Dedemin son zamanlarına kadar bu böyle devam etti.

Dedem, köyün ihtiyarlarına hocalık da yapardı.

Afetler

Köyümüzde, benim ve dedelerimin döneminden bugüne kadar deprem, sel, afet veya salgın hastalık yaşandığına dair bir bilgiye sahip değilim.

Ancak bizim çocukluğumuzda bir afet oldu. O zaman gelen sel bir eşeği götürdü. Hatırladığım olay budur.

Bunun dışında çok büyük bir afet veya benzeri hadiseye tanık olmadım.

Bir Eğitim ve Konaklama Yurdu Olarak Darıveren

Darıveren tam bir derviş ve tekke yurdu gibidir. Çevre köylerin okumaya elverişli çocuklarına ev sahipliği yapardı. Bu çocukların konaklama, yatma ve kalkma dâhil bütün ihtiyaçları başta köylülerimiz olmak üzere çevre köylerin katkılarıyla karşılanırdı.

Köyümüz, binlerce çocuğa okuyabilmeleri için ev sahipliği yapmış bir medeniyet beşiğidir.

Darıveren, köy odalarıyla meşhurdu. Küçük bir köy olmasına rağmen on-on beş köy odası vardı.

Uzaktan gelen yabancılara ev sahipliği yapılır; misafirlerin yemesi ve yatması köylülerimizin ikramlarıyla karşılanırdı.

Eskiden insanların birbirine güveni vardı. Saygı, sevgi, merhamet ve hoşgörü bizim dönemimizin en güzel tarafıydı. Bundan olsa gerek, köylü hiç tanımadığı insanları evine davet eder; yedirir, içirir ve yatırırdı. Hatta bazen birkaç gün kalanlar olurdu. Biz böyleydik.

Darıveren'de Yağmur Duası

Köyün ihtiyar heyeti, iklim şartlarına göre yağmur duası yapılmasına karar verdiğinde temiz akan sudan taşlar toplanırdı. Dinî bilgisi olan kişiler, okuyabilecekleri kadar taşı alıp okur ve sonra yine temiz akan suya bırakırdı.

Köyün önde gelen hocaları ve din görevlileriyle birlikte köyün üzerindeki, "Dedeler" dediğimiz yere çıkılırdı. Orada dört rekât namaz kılınır ve dualar edilirdi.

Özellikle çocuklara sevinecekleri şeyler verilir ve "Âmin, âmin!" demeleri istenirdi.

Yağmur duasında pişirilecek yemekler için bütün köylü, imkânları ölçüsünde katkıda bulunurdu. Malzemeler imece usulüyle toplanırdı.

Yağmur duası günü, öğle namazının ardından kadınlarımız ve erkeklerimiz ayrı yerlerde yemeklerini yerdi. Ortalık temizlenir, yağmur duasının yanı sıra sofra duası da yapılır ve herkes dağılırdı. En kısa zamanda rahmet yağardı. Biz bu günleri yaşadık, gördük.

Darıveren'de Hacı Uğurlama

Hacca gidecek kişi veya kişiler, kendi imkânları ölçüsünde yemekli mevlit okuturdu. Bu mevlit, yola çıkmadan bir hafta veya on-on beş gün önce yapılırdı.

Gidecekleri gün köy meydanında, köylünün katılımıyla hacı duası yapılırdı. Gelen köylülerle helalleşilir ve köyün içinden sırayla vedalaşarak çıkılırdı.

Eskiden araç gereç yokken faytonla Denizli'ye gidenler olurdu. İnancımıza göre hacı adayını ne kadar uzun süre uğurlarsan o kadar sevap sayılırdı. Uğurlayanlar gidebildikleri yere kadar giderdi.

Darıveren'de Asker Uğurlama

Bizim çocukluğumuzda askere gidecek gençler için köy meydanında dua edilirdi. Gençler köylülerle vedalaşırdı.

Dedelerimiz ve babalarımız bize asker ocağının Peygamber ocağı olduğunu öğretti. Askere gidecek her gençle askerliğin din açısından ne kadar önemli ve kutsal olduğu mutlaka konuşulurdu.

Şimdilerde asker ailesi kendi imkânları içinde yemekli mevlit okutuyor. Bazen birkaç aile ortaklaşa, bazen de her aile ayrı mevlit

veriyor. Askerler köy meydanından uğurlanıyor.

Askerde İsmet Paşa'ya tekmil vermek bana nasip oldu.

Düğünler

Bizim çocukluğumuzda köy düğünleri için gençler mutlaka bir araya gelirdi. Bazen elli ile yüz arasında eşekle meşale odunu ve düğünde ısınma dâhil her işte kullanılacak odunlar getirilirdi.

Gençlik birliği düğünlerin vazgeçilmeziydi. Düğün kültürümüz diğer köylerle hemen hemen aynıydı. Cumartesi günü yapılan kına merasiminde kız evine bir erkek çocuğu bile alınmazdı. Kadınlarımız ve erkeklerimiz ayrı oynardı.

Düğünlerde orta oyunu adı altında Arap oyunu ve deve oyunu oynanırdı. Tam bir tiyatro tarzında, samimi ve kültür dolu düğünlerdi. Artık bu düğünler kalmadı.

Yemekler düğünün yapıldığı mevsime göre pek değişmezdi. Keşkek, nohut, kuru fasulye, kabak, salata ve benzeri yemekler olurdu. Diğer köylerde ne varsa hemen hemen bizde de o bulunurdu.

Aile Birliği, Tarım ve Aydınlatma

Bizim dönemimizde aile birliği vardı. Harmanda, dermanda ve hayatın her alanında birlik görülürdü.

Çiftçilik at ve öküzlerle yapılırdı. Ekim, dikim, harman ve hasat işleri için aylarca uğraşırdık.

Yokluk zamanında evin bir köşesindeki ocaklıkta yanan ateşle ısınırdık. Ömrümüz odun çekmek ve taşımakla geçti.

Ev "idare" dediğimiz lambayla aydınlatılırdı. Yemekler onun ışığında yenir, dersler onun ışığında yapılırdı. Sonra sırasıyla gaz lambası, lüks lambası ve denizci feneri geldi. 1970'li yıllarda da elektrik geldi. Biz bu geçişlerin hepsini yaşadık.

Bayramlar ve 1965 Faciası

Köyümüz dinî ve millî bayramlara tam anlamıyla bağlıdır.

Diğer köylere oranla bizim köyde üretim fazla olduğu için ramazan ve bayram aylarının arifesinde, başka köylerden çörek toplamaya gelenler olurdu.

Tahtalı dediğimiz şimdiki Eskiköy'den, 1965 yılının şubat ayında çörek almak için gelen sekiz kadar kişi önce köy odasında kalmış. Ertesi gün çörekleri toplayıp köylerine gitmek üzere ikindi vaktinden sonra yola çıkmışlar.

Bizim köyle Eskiköy arasında yağmur, kar, tipi ve tufana tutulup donarak ölmüşler.

Bizim bayramlarımızda bayram namazından sonra erkekler cami çıkışında sıraya durur ve birbirleriyle bayramlaşırdı.

Tilki Efe ve Telli

Efelik döneminde Tilki Efe'nin Telli adlı bir çoban yaveri varmış. Telli, Tilki Efe'nin haberi olmadan insanlardan para toplarmış.

Bir gün bizim köyden geçerken dedemin evini tüfeğinin namlusuyla dürtmüş. Evdekiler onun Tilki Efe olduğunu sanıp ses çıkarmamış.

Tilki Efe, bizim köyde bir çobana rastlamış. Çoban Tilki Efe'yi görünce irkilip ayağa kalkmış ve "Efem, affet; bu sefer para hazırlayamadım," demiş.

Tilki Efe, "Ne parası çoban?" diye sorunca çoban, "Senin Telli adında bir yaverin var. Her geldiğinde senin adına bizden para alıyordu efem," demiş. Böylece Tilki Efe durumdan haberdar olmuş.

Tilki Efe, yaveri Telli'yi dağa çıkarmış; bir çam ağacına bağlayıp dövmüş. Ağzını burnunu kırarak cezasını vermiş.

Çobanlar, Kervanlar ve İmece

Köyümüzün çobanları arasında tabanca ve tüfeğini kendi yapanlar olurdu.

Köyümüz konargöçer Yörüklerin göç yollarından birinin üzerindedir. Kervanların geçişini çok kez gördük. Develerdeki çanlar yeri göğü inleterek gelir geçerdi.

Karahöyük pazarına, Bostanköy ve İşkan pazarlarına giden yaya kervanları görürdük. Ben de bu pazarlarda çok bulundum. Buradan eşek ve kağnıyla satacağımız malları götürür; pazarlardan yine at, eşek ve kağnıyla köyümüze dönerdik. Bu yolculuklar sırasında kervanları görmemek ve duymamak mümkün değildi.

Eski çoban patikalarının yapımında imece usulüyle, kazma kürekle çok çalıştık.

Bizde birlik, huzur ve saygı vardı.

Köyümüzün ilk akarsuyunu bizler kazma kürekle su kanalı açarak köy meydanına indirdik. İmeceyle öyle derin kazdık ki alttaki işçi toprağı üsttekine kürekle atar, üstteki de başka yere aktarırdı. Suyu tamamen el işçiliğiyle getirdik.

Ben çocukken o çeşmeden çok su taşıdım. Babam bir dikmede içerdi; o içtikçe ben getirirdim.

Biz atalarımızın böyle hizmetkârıydık.

Sular ve Balıklar

Köyümüzde ve yakın köylerde göldür göldür akan su kaynakları vardı. Dalaman Çayı'nın uzantısında öyle balıklar tutup yerdik ki şimdi anlatsam hikâye dersiniz.

Ancak biz tuttuk: Dizi dizi, bacak gibi balıklarla köye geldiğimizde konu komşuya, hısım akrabaya çok kez dağıttık. Şimdi kalmadı.

Sabit Kızılhan'ın notu: Darıveren'i ilerleyen zamanda yeniden kaleme alacağım; kaynak da ben de sağ olursak.

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

9. Dedebağ

Ahmet Tekin (1940)

Ahmet Tekin görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Dede Resul

Dede Resul'ün Horasan erenlerinden olduğu ve 1323 yıllarında köyümüze geldiği söylenir. İshak adlı kardeşiyle birlikte köyümüze yerleştikleri anlatılırdı. Kabirleri Yaren Tepesi'nde bulunmaktadır.

Dedebağ köyümüzün iki sancağı vardır. Bunlardan birini, Koca İbrahimlerin Ömer 1890'daki Rus Harbi'nden getirmiş ve köyümüzün toprak camisi Şerife hediye etmiş.

Mıstanların Ramazan Çavuş, 1918 yılında iki yıl İngilizlere esir kalmış. Ramazan Amca, "Ben getirdim, Yukarı Mahalle Camisi'ne teslim ettim," demiş.

Çocukluk, Okul ve Esnaflık

Bizim çocukluğumuzda çelik çomak, kazık dikme ve esir alma oyunlarımız vardı.

Yokluk vardı; ayağımızda ayakkabı yoktu. 1948 yılından başlayarak iki yıl okula yalın ayak gittim. 1953 yılında okulumu başarıyla bitirdim.

Ağabeyim askerliğini bitirip geldiğinde küçük bir bakkal dükkânı açtık. Elimde sepetle köyün içinden yumurta toplar, onları satardım.

Bana küçük bir esnaf diyebilirsiniz.

Bu nedenle köyün büyükleri ve küçükleriyle çok sohbet ederdim. Meraklı bir kişiliğim olduğu için köyle ilgili bilgileri ihtiyarlardan dinleyerek öğrendim.

Bizim çocukluğumuzda yol yoktu. Bir köyden başka bir köye yaya, merkep veya atla gider gelirdik. Esnaf olduğumuz için köyden topladığım yumurta, horoz, tavuk ve diğer köy ürünlerini Acıpayam'a ve Denizli'ye merkep üzerinde satmaya götürürdüm. Şehirden köylünün alacağı eşyaları da yine merkeple köye getirirdim.

Daha sonraları iki çift öküz satıp bir at arabası aldım. Ağabeyim köy işlerine, çift ve çubuğa bakardı. Ben de Gölhisar, Çavdır ve Acıpayam arasında tüccarlık yapardım.

O zamanlarda esnaflık yaptığımız için yokluğu köylülerimiz kadar yaşamadık ancak yokluk bütün hâlleriyle köyümüzde vardı.

Tarım, Öşür ve Gençlerin İmecesi

Köyümüzün tarımı diğer köylerdekine benzerdi. Ova köyü olduğumuz için bazı tarlalarımız sulaktı. Köylüler arasında darı eken zengin sayılırdı. Hatta bir oğlanla bir kız evlendirilecekse darı eken aileye öncelik verilirdi. Bunun nedeni, darı eken ailenin biraz zengin sayılması ve insanların kızını zengin bir aileye vermek istemesiydi.

Nohut, buğday ve darı gibi kuru tahıllar öküzlerle ekilirdi. Hasat el ve beden işçiliğiyle yapılır; ürünler hayvan sırtında, at arabasıyla veya kağnıyla taşınırdı.

At ve öküzlerle çatma yapıp harmanı hayvanların ayaklarıyla döver, savurur; sonra eve ve ambara koyardık. Aylarca ekip biçtiğimiz harmandan öşür memuru gelerek payını alırdı.

Ürün yetmediğinde dağlardaki ahlatı ve taşlıca armudunu toplar, kurutup ezer; arpa ve buğday unuyla karıştırarak "hak ekmeği" yapıp yerdik. Yokluk işte böyle bir şeydi.

Çocukluktan gençliğe döndüğümüzde örnek olacak bir gençliğimiz vardı. Birinin darı harmanı dövülecekse gençler birlik olur, harmanı el sopalarıyla "Ya Allah!" diye diye döverdi.

Birine ev yapılacaksa evin kerpicini gençler keser, hazırlar ve kuruturdu. Usta ev yapımı için geldiğinde kızlar, kadınlar ve gençler el birliğiyle evi yapardı.

Bizim gençliğimizde saygı, sevgi, hoşgörü, merhamet, yardımlaşma ve dayanışma vardı. Karşılığında "sarı aş" dediğimiz, bugünün aşuresi ikram edilirdi. Karşılıksız bir birlik ve beraberlik vardı.

Dedebağ Düğünleri

Düğünden önce, perşembe günü gelin kızın arkadaşları toplanır; kendi aralarında çalıp söyler, gülüp oynar ve gelin kızın saçına kına yakarlardı.

Köyün gençleri düğün evi için birlik olur, yaklaşık otuz-kırk eşekle oduna giderdi. Odunu ilk hazırlayan "bayağı" alırdı.

Odunlarla köye yaklaştıklarında havaya ateş açarlardı. Düğün evinden davul zurnayla karşılanan oduncular, düğün evine gelirdi. Odunlar eşeklerin sırtından indirilir, gençler yemeklerini yiyip dağılırdı.

Düğün evinde meşale yandığı andan itibaren ev hiç boş kalmazdı. Köyün gençleri her alanda hizmet verirdi.

Cumartesi günü öğleyin oğlan evinden kız evine çeyiz atmaya gidilirdi. Çeyiz dediğimiz; bir veya iki merkebe sarılan sandıktan oluşurdu. Sandığın içinde sarı aş yani aşure, buğday, arpa, nohut, un, yastık, yorgan ve döşek bulunurdu. Ayrıca boynuzlarına portakal veya elma takılmış canlı bir oğlak da kız evine götürülürdü.

Kız evi oğlan evine yemek ikram eder, çeyize bakar ve eksik varsa giderilmesini isterdi. Kız evinden dönen oğlan tarafının gençleri köy içinde güle oynaya, çala söyleye gidip gelirdi.

Meşaleler yanmaya devam ederdi. Uzaktan gelen misafirler yatılı kalır, gençler tarafından evlere davet edilirdi. Hiç kimse aç ve açıkta

kalmazdı.

Orta oyunları mutlaka oynanırdı. Deve, Arap ve kız kaçırma oyunlarıyla düğünlerimiz tam bir kültür şöleni olurdu.

Cumartesi günü kadınlarımız, kızlarımız ve gelinin kız arkadaşları gelinin eline ve ayağına kına yakardı. Kız arkadaşları gelin kızla birlikte yatardı.

Pazar günü öğle ezanına ve damatla sağdıç soyunana kadar, çevre köylerden gelen pehlivanlarla kıran kırana güreşler yapılırdı. Güreşler hayatımızın bir parçasıydı.

Damat evden tekbirlerle cami avlusuna gelirdi. Öğle namazı kılındıktan sonra damatla sağdıç bir köşeye oturtulurdu. Camiden çıkanlar para asar veya yere serilen kilimin üzerine para atardı. Damat büyüklerin ellerini öper, evine tekbirlerle geri giderdi.

Güreşler bitip damatla sağdıç soyunduktan sonra gençler bayrağımızı alırdı. Önde bayrak, arkasında gençler, gelin atı, köyün erkekleri ve kadınları olurdu. Çala söyleye, güle oynaya, naralar ve zılgıtlarla kız evine gidilirdi. Kız evine varıldığında oğlan tarafı karşılanır ve kendilerine yemek verilirdi.

Ancak oğlan tarafını gelin evinin kapısında bahşiş bekleyen kapıcı karşılardı. Gelin kızın arkadaşlarından biri de çeyiz sandığının üzerine oturur; sandık bahşiş karşılığında verilirdi.

Gelin kız hazırlandığında bayrakçının bayrağına bir bez asılırdı. Bu, “Biz hazırız,” anlamına gelirdi.

Gelinin babası bir kuşakla kızını bineceği ata kadar getirirdi. Gelin ata tekbir ve dualarla binerdi. Dua bitince davullar çalardı. Gençler köyün içinde gezip tozar; güle oynaya, çala söyleye oğlan evine varırdı.

Oğlan evine gelindiğinde davul ve zurnalar susardı. Gelin, dua ve tekbirlerle attan inerdi. Kaynanası bir kuşakla gelini eve alırdı. Bir köşeye oturan gelinin kucağına çocuk verilirdi.

Gelin evi, kız evinden gelen kadınlarımız ve kızlarımız tarafından süslenirdi. Sonra herkes dağılır, gelinle damat muratlarına ererdi.

Asker ve Hacı Uğurlama

Askere gidecek gençler birleşip bir davulcu ayarlardı. Davulcu her askerin evinde davul çalar, askerler kendi aralarında eğlenirdi.

Belirlenen gün köylü köy meydanında toplanır ve dua edilirdi. Ortaya konulan kasaya herkes gönlünce para atardı. Toplanan para askerlere pay edilir ve gençler bineklerine kadar uğurlanırdı.

Hacca gidecek kişi eşine, dostuna ve köylüye yemekli mevlit verir, herkesi davet ederdi. Gideceği gün köy meydanında dua edilir ve hacı adayı tekbirlerle bineğine kadar uğurlanırdı.

Dedelerimiz, hacıların Denizli'ye kadar eşekle gittiklerini ve oradan develerle hacca yol aldıklarını anlatırdı.

Yörükler, Kervanlar, Köy Odaları ve Değirmenler

Dedebağ konargöçer Yörüklerin yurduydu. Muğla ve Aydın Yörükleri gelir, bizim eren dediğimiz Dede Resul'ün çevresinde çadır kurardı. Yaz aylarını buralarda geçirir, kış için geldikleri yerlere dönerlerdi. Develeri ve koca koca sürüleriyle bir dağdan ötekine aşarak gelip giderlerdi.

Dedebağ köyümüz İpek Yolu gibi çalışırdı. Dalaman Çayı üzerindeki Bedirbey Köprüsü'nden geçen tüccar kervanları, bir yerden aldıkları malları başka bir yere develerle taşırdı. Pazar kurulacağı zaman daha büyük tüccar kervanları geçerdi.

Bizim çocukluğumuzda Dedebağ'da on beş köy odası vardı. Her mahallenin odasına gelen misafirlerin atının yemi ile yatması, yemesi ve içmesi; o odanın yakınında yaşayan mahalle halkı tarafından karşılanırdı.

Dedebağ köyümüzde beş su değirmeni vardı. Köylü ekmeklik un ihtiyacını bu değirmenlerde öğüttüğü darı ve buğdaydan karşılardı.

Yollar ve Yevmiye

At, eşek, deve, keçi ve koyunların kullandığı patika yolları yevmiye usulü çalışarak genişlettik. Yevmiyeye gelmeyen haneye ceza kesilirdi. Kişi kesilen cezayı ödeyemezse hapis cezası verilirdi.

Biz bu yolları kazma, kürek ve el işçiliğiyle açarken 1953 yılında "Menderes devesi" geldi. Bu, bugünün iş makinesi olan greyderdi. Yollarımızı yaptı; makinenin giremediği yerleri de bizler açtık.

Dedebağ köylüsü 1952 yıllarında yevmiye usulü yol ve su kanalı çalışmalarında çalışarak bir miktar para gördü.

Bayramlar ve Çörekçiler

Her iki bayramın birinci günü köy meydanında salıncak kurulurdu. Köy kızları köylüden urgan ve halat toplar, bunlarla kavak ağacına salıncak kurar ve sallanarak eğlenirdi. Bu, köyümüzün bayram şenliği gibi bir kültürüydü.

Bayramlardan önce başka köylerden çörek toplamaya gelenler olurdu. Yağlı ekmek, pişi, çörek, katmer, haşhaş ve yağlı börek toplarlardı. Bizim köy diğer köylere göre biraz varlıklı olduğu için çörekçiler buraya geliyordu galiba.

Çörekçiler bir gün önceden gelir ve köy konaklarında kalırdı. Çörek toplama işi bitince topladıkları çöreklerle köylerine dönerlerdi.

Yağmur Duası

Dedebağ'da yağmur duası yapılmasına karar verilince köy tellalı yüksekçe bir yerden, "Filanca gün yağmur duası vardır," diye halka duyuru yapardı. Köylü yağmur duası için hazırlıklara başlardı.

Köylü köy mezarlığına ve camiye giderek dua ederdi. Belirlenen gün kadınlar ve erkekler, eşeklere sarılan yemeklik malzemeler ve içme suyu dâhil her şeyi imece usulüyle hazırlarlardı.

Köyün erkekleri camilerden tekbir ve dualarla çıkar, Erenler Türbesi dediğimiz Dede Resul'e varırdı. Dede Resul'de dualar edilir; öğle namazı ve yağmur duası için iki rekât namaz kılınırdı.

Çocukların "Âmin, âmin!" sesleri yeri göğü inletirdi. Erkekler ceketlerini ters giyer ve "Yağmur ver Allah'ım!" diye Allah'tan yağmur isterdi.

Dua bitince köylüler evlerine dönerdi. Çevre köyler Dedebağ'ın yağmur duasına çıkıp çıkmadığına bakardı. Çevre köylerden çok katılım olurdu. Biz yağmur duasına çıktığımızda diğer köyler de yağmur duasına çıkardı.

Bizim çocukluğumuzda sarı aş, yani aşure yiyeceğiz diye evden aldığımız tahta kaşıklarla Dede Resul'e yalın ayak gidip gelirdik.

Yağmur duası günü köylü bütün hayvanları serbest bırakır, okul tatil edilirdi. Yağmur duası bütün canlıların bayramı olurdu.

Bizim çocukluğumuzda erenler ağacına, dilek ağacı gibi çaputlar bağlanırdı.

Evler, Isınma ve Aydınlatma

Dedebağ'ın mimarisi kerpiç evlerden oluşurdu. Duvarların üzerinde kara çatı bulunurdu. Kara çatının üzerine çam kabuğu ve saman karışımlı toprak dökülürdü. Evin içine su almaması için yağmurlu havalarda yuvga taşıyla yuvga çekilirdi.

Kar ve kış çetin olursa kar kürenerek çatıdan aşağı indirilirdi. Biz de kürünen karın üzerine atlardık.

Daha öncesinde yarma tahtadan çatısı olan birkaç ev bulunduğunu biliyorum.

Bizim çocukluğumuzda başka köylerden erik ekşisi getirenler olurdu. Biz onlardan erik ekşisi alır; karşılığında buğday, darı ve top tarhana verirdik. Buna bir tür takas alışverişi diyebiliriz.

Köy evlerimizi ocaklığa, yani şömineye attığımız koca kütüklerle ısıtırdık. Yemeklerimizi o kütüğün ateşinde pişirir, soframızı kurup

yerdik. Çocuklarımız da derslerini kütüğün ışığında yapardı.

Köyümüzde teneke işi yapan biri, "idare" dediğimiz, gazla yanan lambayı yaptı. Evlerin içi bu lambayla aydınlatılmaya başlandı. Sonra gaz lambası geldi ancak her ev ona ulaşamazdı. Gaz lambası bulunan ev zengin sayılırdı. Ardından lüks lambası çıktı ve 1972 yıllarında köyümüze elektrik geldi.

Köyümüzde ilk teneke sobayı amcam yaptı. Önceleri teneke soba kahvelerde bulunurdu. Sonra üzerinde ekmek pişirilen sobalar evlere girmeye başladı. Esnaf olduğum için iyi biliyorum; 1966 yıllarında köyümüzde soba alıp satmaya başladım.

Köyün Eski Adı ve Aile Tarihi

Köyümüzün yaklaşık yedi yüz yıl boyunca Dedesil adıyla anıldığı söylenmektedir. Asıl adı Dede Resul olan köyümüzün hikâyesinde, dedemin kardeşlerini öldüren ağayı dedem ve diğer kardeşleri 1845 yılında ailesiyle birlikte öldürmüş. Öldürdükleri ağanın hanımı, çocuklarından birini tencereye saklayarak kurtarmış. Dedemler bu olayın ardından bizim buralara gelmişler.

Antalya tarafından gelen dedemler Dedebağ'a yerleşmiş. Köyümüz dışarıdan çok göç alan bir köy değildir. Çal'dan ve Garkın'dan gelenler olmuş.

Dedemler dört kardeşmiş. Kardeşlerden biri Çivril'in Özdemirci köyüne yerleşmiş. Ben 1975 yıllarında arpa ve buğday satarak bu aile kolunu araştırıp buldum.

Altı yıl boyunca dedemin soyundan 221 kişi düzenli olarak yemekli toplantılarda bir araya geldik. Toplantımıza Aydın'dan, Antalya Yeşilyayla'dan, Antalya Kemer'den, Denizli ve Çivril'den katılanlar olurdu. Biz, dedemizin çeşitli yerlere dağılmış torunlarıyız.

1954 yılı nüfus sayımında 2.354 nüfusu olan köyün nüfusu şimdi 1.600 küsurdur.

Babalarımız ve dedelerimiz, Kurtuluş Savaşı'na katılmayan beş-altı kişinin efelik yapmak için dağa çıktığını söylerdi.

Birliğinizi, dirliğinizi, saygınızı, sevginizi, hoşgörünüzü, merhametinizi ve yardımlaşmayı asla bırakmayın.

Görüşme tarihi: 7 Ocak 2022, Cuma

10. Eskiköy

Köy Belleği Derlemesi

Eskiköy köy belleği görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Şükrü Kızılhan'ın yer aldığı 2004 Eskiköy bayramlaşma kaydını izlemek için QR kodunu okutunuz.

> *Editörün notu: Bu bölüm tek bir görüşme değil, Eskiköy üzerine yazılmış metinlerin derlemesidir. İlk kısım 1988 yılında hazırlanmış bir köy araştırmasına dayanır; buradaki sayılar ve "bugün" sözleri o yılı anlatır. Ardından Durmuş Tenger'in köyün kökeni üzerine yazısı, Zeki Oğuz'un göçerlik yazısı ve köy odaları üzerine bir not yer alır.*

Şükrü Kızılhan — Kınteş Şükrü

Eskiköy'de "Kınteş Şükrü" adıyla tanınan Şükrü Kızılhan, köyün uzun ömürlü hafıza taşıyıcılarından biriydi. Resmî kayıtlarda 1912 doğumlu görünmekle birlikte ailesi gerçek yaşının daha ileri olduğunu, 117 yaşına ulaştığını aktarmaktadır. Osmanlı'nın son yıllarından

Cumhuriyet dönemine uzanan ömründe köy hayatının büyük dönüşümüne tanıklık etti. Şükrü Kızılhan 2018 yılında vefat etti.

Coğrafi Konum

Eskiköy, Garbikaraağaç'a bağlanmış. Karanıan, yani Çameli nahiyesi ilçe olunca köy kısa süreliğine Çameli'ye bağlanmış; 1954 yılında yapılan referandumun ardından yeniden Acıpayam'a bağlanarak Acıpayam'ın bir köyü olmuştur.

Eskiköy, Denizli'nin ve Acıpayam'ın tam güneyinde yer alır. Belde, Batı Torosların yer aldığı Gireniz Tahtalı'dadır. Gireniz'in doğusunda bulunmaktadır. Yeryüzü şekilleri oldukça engebelidir.

Çevredeki büyük dağlardan Bozdağ bulunmaktadır. Köy sınırları içinde büyük bir dağ veya ova yoktur. Yalnızca Çameli sınırlarından doğup Gireniz Çayı'na karışan Tahtalı Deresi vardır. Eskiköy bu vadide yer almaktadır.

Yüz Ölçümü, Ekilebilir Alanlar ve Meralar

Köy sınırları içinde kalan toprakların alanı yaklaşık 19,7 kilometrekaredir. Bu toprakların 5 kilometrekaresi ekip dikilebilir alanlardır. Ancak bu alanların dörtte üçü çorak ve verimsiz olup yalnızca kuru tahıl tarımına elverişlidir.

Kalan topraklar orman tahdidi içinde kalmıştır. Bunların yüzde 40'ı baltalık, geri kalan yüzde 60'ı ise çalılıktır; orman olma niteliğini kaybetmek üzeredir. Köy sınırları içinde mera niteliğine sahip arazi dilimleri de bulunmaktadır.

İklim ve Bitki Örtüsü

Akdeniz iklimi ile karasal iklim arasında bir eşik iklimi hüküm sürmektedir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlıdır. Yağışlar genellikle sonbahar ve ilkbahar mevsimlerinde, çoğunlukla yağmur şeklinde olur.

İklime uygun olarak bitki örtüsü, alçak kesimlerde maki ve fidanlık; yükseklerde ise iğne yapraklı ağaçlardan oluşmaktadır.

İlkbahar yağışlarıyla çevre bir cenneti andırır fakat kuraklık sonucunda kısa zamanda her yer kurur. Köyümüz doğa dostudur.

Tarihî Eserler, Ören Yerleri ve Yatırlar

Köy sınırları içinde çok sayıda tarihî eser bulunmamakla birlikte İğdiliş Mezarlığı'ndan ve Gödenağaç'taki kilise yıkıntılarından söz edilebilir.

Uzunçayır mevkisindeki Eren Ağacı'na taş atılarak ve bez bağlanarak adakta bulunulmuş diyoruz. Çünkü bu eren ağacı artık yoktur ve günümüz insanlarının bu inançtan sıyrıldığı görülmektedir.

Katran Deresi'nde bağ ve bahçe amacıyla yapılan çalışmalar sırasında çok eski dönemlere ait toprak bardaklar ve benzeri el aleti kalıntıları bulunmaktadır.

Doğal Kaynaklar

Köyümüzün doğal kaynaklardan pek nasibini aldığı söylenemez.

Zenginlik sayılmaz ama çok az sayıdaki bataklık orman ile yakındaki Güzelyurt köyünden çıkarılan linyit kömürü damarının Eskiköy'e kadar uzanabileceği tahmin edilmektedir.

Geçen yıllarda Türkiye Petrolleri tarafından yapılan sismik araştırmanın sonuçları henüz gelmemiştir. Fakat olumlu bir sonuç yalnız Eskiköy'ün değil, bütün çevrenin çehresini değiştirmeye yetecektir.

Köyün hemen bitişiğindeki Kapuz denilen yerde ve Koça Türkmen Tepesi'ndeki mevcut bir delikten ses geldiğini ve hava akımı olduğunu köylüler söylemektedir. Bu durum, buradan bir yer altı suyu veya nehrinin geçiyor olabileceğini düşündürmektedir. Bu deliğe "Şıngır Gır Deliği" denilmektedir.

Nüfus Durumu

Haziran 1988 verilerine göre Eskiköy'de 744 erkek ve 727 kadın olmak üzere toplam 1.471 kişi yaşamaktadır.

Sıfır-on dört yaş grubunda 286 erkek ve 309 kız olmak üzere toplam 595 kişi bulunmaktadır.

Öğrenim Durumu

Eskiköy'de ilkokul 1957 yılında açılmıştır. Daha önce Çamlıbel köyündeki ilkokula gidilmiştir.

On beş-kırk beş yaş arasındaki nüfus taranarak okuma yazma bilmeyenler tespit edilmiş; 91 kişi okuma yazma kursuna alınmıştır. Bunların yüzde 90'ı okuryazar duruma gelerek belge almıştır. Bu çalışma 1980 sonrasında yapılmıştır.

Eskiköy İlkokulundan bugüne kadar 479 kişi mezun olmuştur. Köyde okuma yazma oranı yüzde 95'tir.

İlkokulu bitirenlerin büyük bölümü hemen çalışma hayatına atılmaktadır. Bu yıl Kelekçi Ortaokulunda köyümüzden 21 öğrencinin bulunması bunu doğrulamaktadır.

Ortaöğrenimini bitiren 23 kişi vardır. Bunlardan 10'u memur, diğerleri serbest olarak çalışmaktadır.

Yükseköğrenim bitiren sekiz kişi vardır. Bunlardan dördü memur, diğerleri serbest olarak çalışmaktadır.

Hâlen yüksekokulda üç öğrenci okumaktadır. Yukarıdaki rakamların da doğruladığı gibi Eskiköy halkı ilkokul sonrası eğitime pek önem vermemiş; yüksekokullara ancak yeni yeni öğrenci göndermeye başlamıştır.

Konut Durumu

Eskiköy'de konutlar toplu yerleşim özelliği göstermektedir. Bir de Aşılama adında mahallesi vardır. Bu mahallede 24 konut bulunmakta,

Eskiköy'ün tamamında ise toplam 223 konut yer almaktadır. Her konutta ortalama altı kişi barınmaktadır.

Taş yapılı, iki katlı, önü şekilli evler çoğunluktadır. Şimdilerde betonarme binalar da yapılmaktadır.

Evlerde yemek mutfakta pişer, mutfakta yenir, mutfakta oturulur ve hatta burada yatılır. Eski ahşap evlerden üç-beş kadar kalmıştır. Bunların alt katı toprak, üst katı ahşaptır. Yeni evlerde müstakil mutfaklar yapılmaktadır.

Evlerde banyo genellikle bir köşede, tahta veya benzeri bir malzemeyle çevrilmiş biçimde yer alır.

Köyde hâlen su şebekesi bulunmadığı için tuvaletler konutların dışında, bir çukur açılarak yapılmaktadır.

Konutlarda kullanılan elektronik araçların sayısı son yıllarda artmıştır. Köylünün refah düzeyi yükselmektedir. On altı renkli televizyon alıcısı vardır. Hemen her evde radyo, 75 evde yayık makinesi bulunmaktadır.

Hemen hemen her hafta köy arabası bir buzdolabı getirmektedir. Köyde 80 civarında buzdolabı vardır fakat bu sayılar her geçen gün artmaktadır.

Ekonomik Durum

Ekilebilir arazinin hemen hepsi her yıl ekilip dikilmekte, nadasa bırakılmamaktadır.

Köyümüzün tarlalarında arpa, buğday, nohut ve mısır ekilmektedir. Endüstri bitkilerinden anason ve tütün ise çok az miktarda yetiştirilmektedir.

Köyümüzde herkes, kendi ihtiyacına yetecek ve çok azını satabilecek kadar ekim yapmaktadır. Mesela köyümüzde domates en erken 20 Ağustos'ta yenmeye başlar. Bazı yıllar 20 Eylül'de soğuk vurur. Böylece köylü kendi ektiği ürünü ancak bir ay gibi kısa bir süre yiyebilmektedir.

Köylü tarlasını çiftlik gübresi ve suni gübreyle yeterince gübrelemektedir. Fakat hangi toprağa nasıl gübre vereceğini kendi deneyimleriyle saptamıştır. Tarımla ilgili kişi ve kuruluşlarla yeterince iş birliği yapılmamaktadır.

Köyde kendi ihtiyacı için elma, erik, ayva, kiraz, badem ve asma yetiştirilmekte fakat bunların satışı yapılmamaktadır.

Sulama yok denecek kadar azdır. Yalnızca sebze alanları sulanmaktadır; o da bazı yıllar yeterli değildir.

Köyümüzde hemen her evde bir inek, bir binek veya başka bir büyükbaş hayvan bulunur. Bazı ailelerde çift ineği, bazılarında katır vardır.

Son zamanlarda traktör sayısının artması, çift hayvanlarının azalmasına ve tarımın modern biçimde yapılmasına neden olmuştur.

Köyde on kadar aile küçükbaş hayvancılık yapmaktadır ancak hayvanların sayısı ve cinsi yeterli değildir.

Hemen her evde kümes hayvanı vardır. Modern usuller kullanılmamaktadır. Bulaşıcı bir tavuk hastalığı köyde tavuk neslinin bitmesine neden olabilecek durumdadır.

Üç aile, "besicilik yapacağım" diyerek Orköy kredisi almış ancak sonucun pek iyi olmaması diğer köylüler üzerinde de olumsuz etki bırakmış ve bu yöndeki çabaları boşa çıkarmıştır.

Üç ile beş aile arıcılıkla meşguldür. Beş yüze yakın kovan vardır. Bu da köy ekonomisinin geleceği için umut vermektedir.

Eskiköy'de ekilebilir topraklar aileler arasında dengesiz dağılmıştır. Köylüler ya topraksızdır ya da çok az toprağı olan çiftçilerdir. Köylülerin yalnız yüzde 20'sinin toprağı yeterlidir. Toprak miktarı 50-60 dönümden yukarı geçmez.

Topraklar verimsiz ve yetersiz olduğu için köylü mevsimlik işçi olarak İzmir Çamaltı Tekel'e, Aydın Söke'deki pamuk tarlalarına çapalama ve toplama işlerine, Antalya Kumluca'ya yaz işçiliğine gitmektedir.

Köyün en fazla göç verdiği il Denizli'dir. Bugünün şartlarında Denizli ilinde 400 haneye varan oranda göçmen köylümüz kalmıştır. Çevre il ve ilçelere de göç verildiği görülmektedir. Mevsimlik işçi olarak gidilen bazı illere, çoğunluğu kızlardan oluşmak üzere kalıcı olarak yerleşenler de olmuştur.

Diğer Meslekler: El Sanatları, Ticaret ve Nakliyecilik

Halıcılık Eskiköy'de günlük hayatın bir parçası hâline gelmiştir. 1963 yılında Ispartalı halı tüccarları Bilginerlerin getirdiği birkaç tezgâhla bu işe başlanmış; daha sonra başka tüccarlar da bu işi sürdürmüştür.

Bugün her evde bir tezgâh vardır. Tezgâhlar daha önce ağaçtan yapılırken Sümerbank'ın bu işe girmesiyle demir ve daha kullanışlı tezgâhlar çoğalmıştır.

Haziran 1988'de Sümerbank'ın üreticiye verdiği ücret bin düğüm için 240 liradır. Bunun 15 lirasını köy kooperatifi almaktadır.

Sümerbank atölyesi halıcılığı teşvik etmiştir. Nisan 1988'de Eskiköy'de yapılacak halıcılık merkezinin plan ve projesi hazırlanmıştır. Merkezin önümüzdeki yıllarda hizmete girmesi beklenmektedir.

Eskiköy'de bunların dışında dört doğrama atölyesi vardır. Birkaç evde kilim ve çuval dokunmaktadır.

Eskiden kullanılan kaşıklar ağaçtan yapılırmış. "Değirmenci" lakaplı yaşlı usta Mehmet Oğuzalp hâlâ bunları yapmaktadır ancak bu araçlar günümüzde daha çok hatıra olarak yer almaktadır.

Üretim Araçları

Eskiköy'de her evde kara saban bulunmaktadır. Kara sabanlar önceleri ağaçtan yapılırken şimdilerde demirden yapılmaktadır.

Hayvan pulluğu yaklaşık 30 evde bulunmaktadır. Haziran 1988'de Eskiköy'de 25 traktör vardır. Bunlara ait en az 25 traktör pulluğu, 20 römork, yedi patoz ve 15 tesviye küreği bulunmaktadır.

Bu araçlarla tarımın şekli ve yapısı değişmekte; ekim, dikim ve hasat daha kısa zamanda yapılmaktadır. Hasadın tamamı bugün patozla yapılmaktadır. Eski usul dövenler de bulunmaktadır.

Köyde sanayileşme yoktur. İmalathane veya fabrika gibi üretim yapıları bulunmamaktadır.

Halıcılıkta köyümüzde öncülük edenler şunlardır: Halıcı Hasan Ali Ordu, Halıcı Abdullah Kızılhan, eski muhtar Halıcı Ali Oğuzalp, Halıcı Derli Ramazan ve Berber Osman'ın oğlu Halıcı Süleyman Kızılhan.

Kooperatifleşme

Eskiköy'de halıcılığın gelişmesi ve Ispartalı patronların üreticiye emeğinin karşılığını yeterince vermemesi, kooperatifleşme düşüncesini gündeme getirmiştir.

1976 yılında kooperatif kurma çalışmaları başlamış ve kooperatif ülküsü gönüllerde yer etmeye başlamıştır. Zamanın muhtarı Osman Aksoy ile okul yöneticileri ve öğretmenlerin çabalarıyla kurucular kurulu oluşturulmuştur.

Kooperatifin kuruluşunda yer alan kişiler şunlardır: Süleyman Ertuğrul, Ali Osman Kurt, Muharrem Zalp, Ramazan Ekinci, A. Hikmet Öztürk ve Baki Kızılhan.

Kooperatif, Eylül 1987'ye kadar üyelerin istekleri doğrultusunda besi yemi, kepek, yağ ve sabun gibi mallar getirerek bunların satışıyla uğraşmıştır.

Eylül 1988'de Denizli Sümerbank Müessese Müdürlüğünün ilgi ve teşvikiyle, asıl kuruluş amacı olan halıcılığı yürütmeye başlamıştır. Kısa bir süre sonra kendi binasında hizmet vermesi beklenmektedir.

Eskiköy'de kooperatifin halıcılık işleriyle tam olarak uğraşmaya başlaması, üreticinin daha çok kazanmasını sağlamıştır. Dışarıdan gelen tüccarlar da kooperatifin verdiği ücreti vermek zorunda kalmaktadır.

Kooperatifin adı S.S. Eskiköy Üretim, Tüketim ve Pazarlama Kooperatifidir. Adından da anlaşılacağı üzere üretim, tüketim ve

pazarlama konularıyla ilgilenebilmektedir.

İlk zamanlarda kooperatif olgusunu olumsuz yönde etkilemek için bazı çabalar görülmüştür. Ancak bunlar şu anda bertaraf edilmiş, kooperatif canlı bir döneme girmiştir diyebiliriz.

Köylünün bankalarla ilişkisi çok zayıftır. Doğrudan banka kredisi kullanan hiçbir kişiye rastlanmamaktadır. Yalnız bazı kişiler Esnaf Kefalet Kooperatifi ve Tarım Kredi Kooperatifi gibi kuruluşlar aracılığıyla kredi kullanmaktadır. Bunların sayısı çok azdır.

Sağlık Hizmetleri

Kelekçi Sağlık Ocağının 1985 yılında faaliyete geçmesi ve köyümüze ebe kadrosu verilmesiyle sağlık hizmetleri daha düzenli ve olumlu bir duruma gelmiştir.

1980 sonrasında Kelekçi'de görev yapan sağlık memuru Selim Sınav'ın, köyün ve öğretmenlerin katkılarıyla "örnek köy" uygulamasına geçilmiştir.

O zamana kadar birkaç tane denilebilecek kadar az olan düzenli tuvalet sayısı bu uygulamayla yüzde 90'lara ulaşmıştır. Fakat tam sonuca ulaşıldığı söylenemez.

Gübre genellikle ahırın içinde biriktirilir, bahar aylarında tarla ve bahçelere götürülür. Bazılarının gübreyi ahır dışında biriktirdiği görülmektedir.

Ahır ve ağıllar genellikle evlerin altında, bazen de ayrı olarak yapılmıştır.

1980'den sonra yapılan tuvalet çukurlarının su kaynaklarına yakın olması zihinlerde soru işareti yaratmaktadır.

Eskiköy'de aşılama konusunda hiçbir sorun yoktur; herkes aşısını yaptırmaktadır.

Sağlık hizmetlerini yerine getiren kuruluşların köyümüze kadar gelmesi, eski usullerle yapılan ilaç ve tedavileri en aza indirmiştir.

Fakat bazı kişilerce nabız otunun ıslatılıp sırta konulmasının güneş çarpmasına iyi geldiğine inanılmaktadır.

Basur için su pıtrağı denilen otun yapraklarının kaynatılıp içilmesinin iyileştirici olduğu; midedeki ülser için sığır ardıcının özünün toz hâline getirilip balla karıştırılarak yenmesinin iyi geldiği; kekik ve nanenin nefes açıcı olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Sağlık personelinin köye kadar gelmiş olması, işin ehli olmayan hasta bakıcıların ve ebelerin eskisi gibi etkinlik göstermesini engellemiştir.

Şimdilerde Eskiköy'de hasta bakımı ve doğum hizmetlerini köy ebesi yapmaktadır. Fakat köy ebesinin haftanın belirli günlerinde geçici olarak Gölcük köyüne gitmesi, hizmetlerin az da olsa aksamasına neden olmaktadır.

Kırık ve çıkık alanındaki hizmetler ehil eller tarafından yapılmamaktadır. Bu işler köyde "usta" olarak bilinen kişilerce yapılmaktadır.

Çok kısa süre önce kendi gözlemim olan bir olayı, bu bölümle ilgili olduğu için aktarmak istiyorum. Üç metre yükseklikten düşen bir çocuk, kırıkçıya götürülmek üzere bana getirildi.

Acıpayam'daki kırık çıkıkçının yanında, Doktor Ahmet Poyraz'ın oğlunun hasta bakıcısı vardı. "Çocuğa bir de ben bakayım," dedi. Çocuğun karnının şiş olduğunu, iç kanama olabileceğini söyleyerek bizi doktoruna gönderdi.

Denizli'ye vardık. Ortopedi uzmanı muayene etti ve iç hastalıkları uzmanı olan arkadaşını aradı. "Bir hasta gönderiyorum," diyerek bizi ona gönderdi. O da ücretini aldı.

Sabah kırık yerin üç filmi çekildi ve alçıya alındı. Derken masraf 100.000 lirayı buldu. Köylü vatandaşım bu kadar korkmasa kırıkçıya gitmeyecekti.

Köy ebesinin göreve başlamasıyla doğumların daha sağlıklı şartlarda yapıldığı ve ana çocuk sağlığına gereken önemin verildiği bir gerçektir.

Doğum kontrolü ve nüfus planlaması çalışmalarına gereken önemin verildiği bilinmektedir.

Eskiköy'de Düğün Kültürü

Babalarımız görücü usulüyle evlenmiş olsalar veya "Kızım, seni filan oğlana verdim," denilerek evlilikler yapılsa da örf ve âdetlerimiz zaman geçtikçe modern hâle gelmiştir.

İki genç birbirini beğenerek, severek ve görerek evlilik kararı alabilirdi. Aşk ve muhabbetleri kıyıda köşede, çeşme başında, Koca Muar'da, halı tezgâhı başında, pamuk tarlasında, pamuk çapasında, zeytin veya narenciye bahçesinde birlikte çalışırken başlayabilirdi.

Oğlan tarafı kız tarafına haber gönderirdi. Kız tarafı olumlu veya olumsuz cevap verirdi. Cevap olumlu olursa oğlan tarafı söz alma veya söz kesme amacıyla kız evine gider; kızı isteyip söz keserdi.

İlerleyen zamanda küçük nişan tarihi belirlenirdi. Oğlan tarafı birinci derece eşini, dostunu ve akrabasını; kız evi de kendi yakınlarını davet ederdi. Kıza takılacak yüzük, küpe ve diğer takılarla küçük nişan yapılırdı.

Sonrasında "çaput çıkarma" adı verilen büyük nişan yapılırdı. Kızın ve oğlanın giyeceği elbiseler ile yatak, döşek ve diğer ihtiyaçlar için yapılan alışverişe çaput çıkarma derdik.

Çaput çıkarma alışverişleri genellikle "pamuk gelimi", "çapa gelimi" veya İzmir Tekel Tuzla işçisi olan baba ve ağabeylerin gelimi adı altında tüccarlardan veresiye alınırdı. Böylece düğün hazırlıkları bir ucundan başlamış olurdu.

Büyük nişan tarihine kadar hazırlıklar sürerdi. Belirlenen tarihte yakınlar, eş, dost, hısım ve akrabalar bir araya gelir; büyük nişan için alınan çaputlar kesilip biçilirdi.

Nişan merasiminde davetlilere lokum, bisküvi ve açık sigara ikram edilirdi. Davetliler gönüllerinden kopan parayı ikram tepsisine atar, toplanan para kıza verilirdi.

Büyük nişanda düğün tarihi belirlenirdi. Düğün tarihleri genellikle sonbahar ve kış aylarına verilirdi. Bunun nedeni ilkbahar ve yaz aylarında eski usul el ve beden işçiliğinin çok olması, düğünden önce işlerin bitirilmesinin amaçlanmasıydı.

Düğüne bir hafta kala aile bireyleri yeniden toplanır ve oku, yani davetiye listesi hazırlanırdı.

Köyden, uzaktan ve yakından davet edilecek kişilere ne verileceği listeye yazılırdı. Birinci dereceden akrabalar için daha büyük okular hazırlanırdı: Amcaya gömlek, yengeye etek, halaya etek gibi.

Havlu, sabun, kibrit, gömlek ve etekler isim isim yazılır; davetiye heybesine konurdu. Düğün haftasının salı veya çarşamba günü köyün gençleri çağrılırdı. Gençlerden biri düğün davetiyesi heybesini omzuna atar, kime ne yazıldıysa kapı kapı dolaşarak verirdi.

Davetiyeyi alan da almayan da olurdu. Almayan kişiye ısrar edilmezdi. Aileler arasındaki kırgınlıklar eskiden böyle belli olurdu. Davetiyeleri dağıtan gençlere işin sonunda yemek, çay ve kahve ikram edilirdi.

Köyün gençleri artık düğün evinin evladı gibiydi. Yemek kazanları, ekmek sacının altında, davetlilerin ısınacağı sobada ve meşalede yakılacak odunları köyün gençleri hazırlardı.

Çarşamba günü köyün genç kızları ile düğün evinin yakınları bir araya gelir, düğünde yenilecek yufka ekmeklerini yapardı. Ekmek işi çarşamba ve perşembe günlerinde biterdi.

Cuma günü çalgıcıların gelmesiyle düğün başlardı. Hem kız hem de oğlan evine, çeşitli renklerden oluşan karaca ot ve üzerlik otu bir kazığa bağlanarak evin görünen çatısına asılırdı. Türk bayrağı da görünür bir noktaya asılırdı. Saz, davul ve zurnanın çalmasıyla düğün evi tamamen belli olurdu.

Cuma günü oğlan evinde “kapma” yapılırdı. Bir bezin içine susam ve pekmezden oluşan, “gıgam” denilen tatlı ile incir, sigara ve benzeri

şeylerden oluşan bir paket konulurdu. Bez, uzunca bir iple yüksek bir noktadan sarkıtılırdı.

Gençler davul zurna eşliğinde kapmayı almak için mücadele ederdi. Üzerlerine su serpilmesine rağmen birbirleriyle yarışırlardı. İpin ucundaki kişi bezi kaptırmamak için bir indirir, bir yukarı çekerdi. Kapmayı kim alırsa ödül onun olur, bezin içindekileri çevresindeki gençlerle paylaşırdı.

Gençler gelen giden misafirlere çay ve yemek ikram ederdi. Düğünün her alanında gençleri görmek mümkündü. Bu işleri tamamen gönüllü yaparlardı.

Bir düğünde ne kadar çok genç bulunursa evlenecek gencin o kadar sevildiği anlaşılırdı. Evlenecek genç topluma karışmamışsa ona hizmet eden genç de olmazdı.

Cumartesi sabahı kazanlar yeniden kaynar, davullar ve zurnalar çalardı. Uzaktan yakından, yatılı veya günübirlik gelen bütün misafirlere yine gençler hizmet ederdi. Düğün sahibi yalnızca "Hoş geldiniz," der ve misafirlerini uğurlardı; bütün diğer işleri gençler düzenlerdi.

Cumartesi günü öğle namazından sonra çeyiz atma merasimi yapılırdı. Oğlan evinin hazırladığı odun, buğday, mısır, tencere, tabak, yatak, yorgan, sandık ve benzeri çeyizler kız evine götürülürdü. Boynuzlarına elma ve portakal takılmış bir oğlak da çeyize eşlik ederdi. Davul zurna eşliğinde, güle oynaya ve çala söyleye kız evine gidilirdi.

Oğlan tarafının yengelerinin de bohçaları olurdu. Bohçaların içinde kızın yakın çevresine verilecek hediyeler bulunurdu. Kız evinde oğlan tarafından gelen misafirlere yemek ve çay ikram edilirdi.

Çeyiz atma bittikten sonra yine bayrak eşliğinde, güle oynaya oğlan evine dönülürdü.

Cumartesi akşamı kına merasiminde kız evinde ayrı bir telaş, oğlan evinde ayrı bir hengâme olurdu. Oğlan tarafında davullar çalar ve gençler oynardı. Öyle oyunlar oynanırdı ki evin taban tahtası kırılırdı.

Oğlan kına evine gider ve kız evi tarafından yakalanırsa sırtına eşek semeri bağlanır; eğlence ve muhabbet yapılırdı.

Kına gecesinde tek bir oğlan çocuğu bile bulunmazdı. Olursa kovalanırdı. Hatta köy bekçisi kına evine bakmaya gelen oğlanları sopayla döverek kovalardı.

Gençler meşale eşliğinde oyunlar oynar ve orta oyunları sergilerdi. Arap oyunu, kız kaçırma ve deve oyunları çok güzel olurdu.

Pazar sabahı da düğün sürerdi. Düğün evinin ekonomik durumuna göre hemen hemen her düğünde güreş ve tüfekle atış yarışmaları yapılırdı.

Güreşler ve atışlar pazar günü öğle namazına, damadın hazırlanma vaktine kadar devam ederdi.

Öğle namazı sırasında "damat soyma" programı yapılırdı. Damatlıklar kız evinden dürücüler tarafından getirilirdi. Damadın ve sağdıcın elbiseleriyle birlikte bohçada tarak, ayna, tırnak makası, çakmak, sakal tıraşı sabunu, tıraş takımı ve mendil bulunurdu. Eksik varsa bohça kız evine geri verilerek tamamlanması istenirdi.

Bu pazarlık sırasında kız evinden gelen dürücülere yemek ve çay ikram edilirdi. Damadın elbisesini, damadı temsilen gençlik başkanı teslim alırdı. Damatlık damada giydirilir; çıkardığı günlük elbise bohçaya sarılarak, bağış karşılığında annesine teslim edilirdi. Gençlik başkanı damadın ceketini annesine giydirirdi.

Damat, gençlerle birlikte evden tekbir sesleri eşliğinde köyün merkez camisine gelirdi. Öğle namazı kılınırdı. Dışarıda bir kilim ve kıyısında iki sandalye bulunurdu. Sağdıç soldaki, damat sağdaki sandalyeye otururdu.

Cemaat camiden çıktıktan sonra köyün önde gelen hocası, gençlerin kuracağı yuva için dua ederdi. "Âmin" sesleriyle dua biterdi. Cemaat damada para asar; asmayan kişi gönlünden kopanı kilimin üzerine atardı. Sonra damat orada bulunan büyüklerin ellerini öper, eve gelir ve anne babasıyla diğer büyüklerinin ellerini de öperdi.

Kız alma hazırlıkları başlardı. Gelinin bineceği at hazırlanır, gelin alıcıları üç eteklerini giyerdi. Rengârenk bayrağın gençler tarafından çatıdan alınması "Hazırız," anlamına gelirdi.

Bayrak önde, gençler arkasında, erkekler davul zurnanın ardında, kadınlar ise en arkada yürürdü. Bayrak gençler tarafından nereye dikilirse orada yöreye özgü zeybekler ve Harmandalı oynanırdı. Gençler "Geliyoruz!" diye naralar atarak kız evine güle oynaya, çala söyleye giderdi.

Kız evine varıldığında oğlan tarafının işi biraz zorlaşırdı. Sıkı pazarlıklar gerektiren gelenekler vardı. Gelin odası kilitli olur ve açılması için bahşiş istenirdi. Bahşiş yeterli bulunmazsa gırgır ve şamata içinde pazarlık yapılır, gelin kapısı para karşılığında açılırdı.

Çeyiz sandıklarının üzerine kız tarafından birileri otururdu. Sandığı almak için yeniden bahşiş ve sıkı pazarlık gerekirdi. Damat kız evinde ayakkabısını çıkarırsa hemen kapılır, onu geri almak için de bahşiş pazarlığı yapılırdı.

Gelinin bineceği ata kızın erkek kardeşi oturur ve istediği bağış gelene kadar attan inmezdi. Bu sırada kız evi oğlan tarafına yemek ve çay ikram ederdi. Gelin hazırlanana kadar bu düzen sürerdi.

Bütün kapılar açılıp gelin hazır olduğunda, kızın el emeği göz nuruyla işlediği pullu peşkir oğlan evinden gelen gençlik başkanının bayrağının altına asılırdı. Bu, kız evinin gelini uğurlamaya hazır olduğu anlamına gelirdi.

Anne ve baba, gelin kızı dualarla bineceği atın yanına getirirdi. Gelin ayakkabısını giyeceği sırada ayakkabısının içine demir para konurdu. Gelinin annesi, dualar eşliğinde kızının üzerine şeker ve buğday serperek onu ata bindirirdi.

Duadan sonra davul zurna çalardı. Gençlik başkanı bayrağını istediği yere dikmek şartıyla gençler köyün bütün sokaklarını gezerdi. "Ciğer, ciğer!" diye naralar atarak, güle oynaya ve çala söyleye akşam ezanına yakın zamana kadar köy içinde dolaşıp oğlan evine gelinirdi.

Gelin oğlan evinde attan dua eşliğinde inerdi. Kaynanası bir kuşakla gelini evin kapısına getirirdi. Gelinin eline bir miktar yağ verilir; gelin bu yağı giriş kapısına sürerek içeri girerdi.

Gelin eve girince bir köşeye oturtulur ve kucağına bebek verilirdi. Dağılmayan misafirler gelini görmek ve gelin evine bakmak için beklerdi. Hatıra fotoğrafları çekilirdi.

Gençler damadı isterdi. Damat, düğün boyunca yaptıkları hizmet karşılığında gençlerin gönlünü almak için bayrağı alır ve parasını verirdi. Düğünde kesilen hayvanın ciğerini kavrulmuş hâlde gençlere ikram eder, onları yedirirdi. Sonra gençler izin isteyip dağılırdı.

Gelin eve geldiğinde kız tarafı oğlan evine gelir, gelinin eşyalarını yerleştirir ve evi oğlan ve kız tarafının çeyizleriyle süslerdi. Kız evinden getirilen yemek ve tatlılarla sofra kurulur; gelin ve damat eve davet edilir, bütün misafirler dağılırdı.

Pazartesi günü "gelin ertesi" yapılırdı. Gelin ve damat birlikte köydeki hatırı sayılır akraba, eş ve dostları ziyaret ederdi. Gittikleri evlerde el öper, ev sahipleri de gönüllerinden kopan bir miktar para verirdi.

Köyümüzün düğünlerinde alkol tüketimi yok denecek kadar azdı.

Köyün Akrabalık Derecesi

Köy kendi içinde barışıktır; eş ve dostluk derecesi yüzde 100'dür. Acılı günlerde ve merasimlerde bütün köylü işini bırakır, üzerine düşen her görevi yapar; yapmaktan asla kaçınmaz.

Cenaze, kaza ve yangın gibi bir durumu duyup da gelmeyen çok nadir görülür. Bu bakımdan çevre köylere örnek teşkil eder. Kaza ve benzeri olaylardan sonra şükür duası yapılır. Ölümlü olaylarda mutlaka ölen kişi için yemek verilir, üç gün matem tutulur ve Kur'an okunur.

Köyümüz birlik ve bütünlükte örnek olabilecek kapasitededir. Ancak 1984'lü yıllarda köy bir ara ikilem yaşamış; bazı insanlar beş-on yıl kadar küs kalmıştır.

Köy o dönemde büyük bir patlama yaşamış; hemen hemen her akşam bir mahallede, kahvede veya başka bir yerde kimin kime vurduğu belli olmayan kavgalar görülmüştür.

Bu kavgalar birinci derece yakınlar arasında bile çıkmıştır. Fakat köylü yanlışını anlamış ve iki taraf da kendine çekidüzen vermiştir. Bu ayrılık, Adanalı Şerafettin adlı bir hocanın kalıp kalmaması meselesinden başlamıştır. Şimdilerde böyle bir bölünme söz konusu değildir.

Askerlerimizi Uğurlama Şekli

Askerlik çağına gelip pusulasını alan her genç, köyde veya köy dışında olmasına bakılmaksızın iş durumuna göre köye gelirdi. Bütün tertipleriyle köy içinde ve dışında eğlenir, gezer ve tozardı. Gençler oğlak yer ve çeşitli eğlenceler düzenlerdi.

Ardından sülüs almaya topluca gidilir; gün ve yer bilgileri öğrenilirdi. Köyden ilk çıkacak askerin gideceği gün bütün köylü Bazar Beleni denilen köy meydanında toplanırdı. Diğer askerler de orada olurdu.

Kadın, kız, baba ve oğul herkesin katıldığı toplu dua yapılırdı. Meydana bir bez açılır ve herkes askerler için bu bezin üzerine para atardı. Toplanan para, köyün önde gelenleri tarafından gidecek askerlerin sayısına göre eşit biçimde paylaştırılırdı.

Kadın erkek herkes sıraya girer, el öpme uzun süre devam ederdi. Askerler tekbir ve dualarla uğurlanırdı.

Asker askerliğini tamamlayıp köye dönerken onu ilk gören kişi anne ve babasına müjde verirdi. Müjdeyi veren kim olursa olsun bunun karşılığında bir ödül alırdı.

Hacı Uğurlaması ve Karşılanması

Hacı uğurlaması hemen hemen asker uğurlamasına benzerdi. Hacca gidecek kişiler hac vakti geldiğinde köylüyü davet eder; dua ederek

yedirir, içirir ve helallik alırdı.

Uğurlama günü herkes yine köyün çıkışında toplanır, topluca dua edildikten sonra sıraya dizilir ve hacı adayları usulüne uygun biçimde uğurlanırdı.

Hac görevini tamamlayıp köye dönen kişiler de hemen hemen aynı şekilde karşılanırdı. Hacının avuç içi öpülür; hacdan gelen kişi ziyaretine gelenlere hediyeler verir ve zemzem ikram ederdi.

Eskiköy'ün Konuşma ve Düşünce Tarzı

Tecrübeye dayanan bilgilere göre kırlangıçlar alçaktan uçarsa veya karıncalar yuvalarının ağzını kapatırsa yağmur yağacağı düşünülürdü. Tarlalarda tarla faresinin çoğalması bereketli bir yılın geleceğine yorulurdu.

Hurafe olarak sol gözün seyirmesi kötülüğe, sağ gözün seyirmesi iyiliğe yorumlanırdı. Kulak çınlamasının sevilen kişiler tarafından anılmak anlamına geldiğine inanılırdı.

Salı günü başlanan işin uzayacağına, cumartesi günü dikilen ağacın meyve vermeyeceğine, ayın son gününde ekilen nohut ve benzeri ürünleri kurtların yiyeceğine inanılırdı.

Hıdırellez, yani 6 Mayıs gecesini geçen tavuğun civciv çıkarmayacağı söylenirdi. Hıdırellez günü civcivler çıksın diye tavuğun altına demir parçası konulurdu.

Eskiköy'de konuşulan şive tipik bir Denizli şivesidir. Kullanılan sözlerin hepsinin Türkçe bir anlamı vardır.

Eskiköy'de başka yerlerde konuşulmayan bazı kelimeler bulunur: "Geliyor" yerine "ğeli", "batı", "gidi", "bazı curda" yani "şurada", "seyit" yani "koş", "indeki" yani "nesne" gibi sözler kullanılır.

Hemen karşıdaki köylerde bile ani şive değişikliği görülür; köyler arasındaki şiveler birbirini tutmaz. Bir örnek olarak Tahtalı köyünde tabak yerine "çanak" denilmesini gösterebiliriz.

Eskiköy ve mahallelerine rağmen folklorik özelliği yoktur. Atasözleri yeri geldiğinde hâlen kullanılmakta, örf ve âdetlerin bazıları yaşatılmaktadır. Bu bağlamda bazı olaylar hâlen günümüzde görülmektedir.

Köyün Önde Gelenleri

Bilebildiğimiz kadarıyla girişimci olan, köy köy pazarcılık yapan, hayvan alıp satan veya işçi çalıştırmak için çavuşluk yapan kişiler köyün günümüzdeki ekonomik gelişmesine katkı sağlamıştır.

Bu kişiler arasında Çorçil Süleyman Oğuzalp, eski muhtar Çıvgar Süleyman Aydınhan, Kınteş Şükrü Dede (Şükrü Kızılhan), Hacıyan Ahmet Balhan, İnce İsmail Kızılhan, Çavuş İsmail Kızılhan, Çavuşoğlu Turan Kızılhan, Ekrem Kızılhan, Danacılardan Ali İhsan Kurt ve Hafız Süleyman'ın oğlu bulunmaktadır.

Ahmet Aksoy, Topal Muharrem'in oğlu Turgut Ekinci ve Koca Arif'in oğlu Recep Aksoy; Aydın Söke, İzmir Tekel ve Çamaltı Tuzla'ya işçi organizasyonları yaparak köyümüzün ekonomisine katkıda bulunmuşlardır.

Mimari yapı ustaları Değirmenci Yusuf Oğuzalp, Topal Muharrem Ekinci, Topçu Nurettin Kızılhan, Topçu İsmail Kızılhan ve Osman Çavuş'tur.

Köylü bir hayır işi yapmak istediğinde bütün köy katkıda bulunur. Birlik ve beraberlik örneği geçmişten günümüze gelmektedir.

Bireysel hayır yapmak isteyenler su hayrı yapar. Yol üstlerinde ve köşe başlarında pınarlar görülmektedir.

Su çıkarmak için 100, 150 ve 200 metre uzunluğunda tüneller kazılmıştır. Bu tüneller günümüzde hâlâ görülmektedir.

Evgaralı Osman Oğuzalp, Çırık Mehmetli Mehmet Oğuzalp, Hacıların Ahmet Oğuzalp, Kemikdişin Bayram yani Bayram Ekinci ve Mahmut Çavuş Mahmut Kızılhan; köyümüzde su kaynakları konusunda öncülük yapan ve tüneller kazan hayırseverlerdendir.

Bayramların Kutlanma Şekli

Köyümüz dinî ve millî bayramlara önem vermektedir.

Ramazan Bayramı arifesinden itibaren bayram havasına girilirdi. Arife günü köyün kasapları Bazar Beleni denilen köy meydanında büyükbaş ve küçükbaş hayvan keserdi. İmkânı olanlar, imkânları ölçüsünde kesilen etten alırdı.

Çocukların bir arada olduğu bir çörek havası olurdu. Herkes kendi imkânlarıyla yaptığı çörek, börek, katmer ve bakkaldan alınan ürünleri bir araya getirir; çocuklara dağıtırdı. Bayram arifesinde iki gün boyunca güzel ve hareketli bir çörek havası yaşanırdı.

2 Şubat 1965'te köyümüzden insanlar çörek toplamak için Darıveren'e gitmiş ve orada bir gece konaklamış. Ertesi gün çörek toplama işi bitince Darıveren'den köye doğru yaya yola çıkmışlar.

Yıldırım Beli dediğimiz yerde yağmur, kar, fırtına, tipi ve tufana tutulan sekiz kişi çeşitli yerlerde donarak ölmüş. Bugün sağ olan Sert İsmail'in oğlu Mustafa Balhan, bu olayı yaşayanlardandır.

Bayram arifesinde köyde bulunan uzaktan yakından bütün erkekler ikindi namazının ardından köy mezarlığına gider, dualar okur ve ölmüşlerimizi ziyaret ederdi. Bu ziyaret Kurban Bayramı'nda da aynı şekilde yapılırdı.

Ramazan Bayramı namazından sonra köyün en yaşlısı birinci sıraya otururdu. Diğer yaşlılar sırasıyla oturur ve elleri öpülürdü. Yediden yetmişe bütün erkekler, en yaşlı dedemizden en küçük çocuğumuza kadar caminin önünden mezarlığa düzenli biçimde yürürdü.

Mezarlıkta dualar okunup "Âmin" denildikten sonra herkes kendi aile bireylerinin mezarlarının başına dağılır, ardından evlerine giderdi. Çocuklar kapı kapı dolaşarak el öperdi.

Eski dönemlerde bayram namazından sonra evlerden getirilen yemekler cami avlusunda erkek cemaat tarafından yenir; dua edildikten sonra herkes dağılırdı.

Millî bayramlarda çocukların bütün etkinliklerine yüzde 90 oranında katılım olurdu. 23 Nisan ve diğer bütün millî bayramların kutlamalarına katılım çok güzeldi.

Çuval yarışı, yumurta yarışı, iğne oyunu, elma yeme, yoğurdun içinden para bulma ve hatta eşek yarışı gibi etkinlikler çok güzel biçimde düzenlenirdi.

Yağmur Duası Etkinlikleri

Köyümüzdeki yağmur duası, köylülerin, çevre köylerin imamlarının ve okuma bilen kişilerin katılımıyla başlardı. Çay kenarından taşlar toplanır, okunur ve sade, berrak akan suya bırakılırdı.

Köy halkından ayni ve nakdî yardımlar ile araç ve gereçler toplanır; yemeklik erzak alınırdı. Köyün önde gelen ihtiyarları bu erzaklarla çeşitli yemekler pişirirdi. Çevre köy, kasaba, uzak ve yakın yerlerdeki hemen herkese haber verilirdi.

Belirlenen günde herkes görevini bilirdi. Kadın ve erkek köylüler köyün yüksek bir tepesinde dua etmek amacıyla toplanırdı. Bir imam önderlik eder, bütün halk ellerini Allah'a açardı. Yağmur isterken ellerini yere doğru açık tutarlardı.

Dua işlemleri tamamlandıktan sonra herkes yemeklere yönelir; yenilir, içilir ve sofra duasının ardından dağılınırdı. Yağmur duası hemen hemen her köyde bu şekilde yapılırdı.

Hukuksal Alanda Köyümüz

Köyümüzün genel anlamda devletine, milletine, bayrağına, gelenek ve göreneklerine yüzde 100 bağlı olduğu görülmektedir.

Köyümüzde bilinen en yakın adam öldürme olayı 1940'larda yaşanmıştır. Öldüren kişinin hapishanede ölmesi, insanları hak ararken kanunlara sığınmaya yöneltmiştir. Bu kişinin Mustafa Kızılhan olduğunu söyleyebiliriz.

Köyümüzde kaçakçılık hiç görülmemiştir.

Ufak tefek anlaşmazlıklar olsa bile köy heyeti bunları kendi içinde çözer, hukuksal boyuta ulaşmasını genellikle engellermiş. Saygın kişilerin sözü tutulur, onlara karşı saygıda asla kusur edilmezdi.

Bütün anlaşmazlıklar köy ihtiyar heyeti tarafından giderilir; dargınlıklar yok denecek kadar az olurdu.

Yakın Köylerle İlişkiler

Köyümüzün çevresinde Hacıkurtlar, Boğazdere, Kelekçi, Kuzören ve Çamlıbel köyleri vardır.

Bu komşu köylerle geçmişten günümüze kız alıp verme, hatta ailece göç etme görülmektedir. Kuzören'in belli aileleri; Hacıkurtlar, Güzelyurt ve Çamlıbel ile iç içedir.

Düğün, bayram ve ölüm gibi olaylarda karşılıklı ve toplu katılım görülür. Katılım oranı yüzde 80'lere ulaşmaktadır ancak aile bağlarına göre değişir. Gurbetçilik de bu birlikteliğin sürmesini sağlamaktadır.

Çok nadir olmak üzere bu köyler arasında yüzde 1-2 oranında zıtlaşma görülse de kayda değer bir durum yaşanmamıştır.

Köyden Göç

Tarihsel verilere göre köyümüz bir göçle kurulmuştur. Yeşil otlakları, gür pınarları ve akarsuları ilgi çekmiştir. Çevredeki düzen oturana kadar köyümüz ve çevre köyler birçok kez göç almış ve göç vermiştir.

Köyümüzden Hacıkurtlar'a, Tahtalı'ya ve Kuzören'e giden aileler vardır. Az sayıda da olsa Kelekçi, Güney ve bir arşivde bugünkü Gölcük kasabasına gidenler görülmektedir. Köyümüz çevre köylerden hem göç almış hem de onlara göç vermiştir.

1940'lardan bugüne köy çok değişmiş; dışa bağımlılığın artmasıyla insanlar geçim kapısı bulmak için göç etmek zorunda kalmıştır.

Köyümüz kuruluş olarak Yörük kökenli olsa da arazi ve iklim şartları nedeniyle zamanla verim düşmüş, ailelerde nüfus artmıştır. Göç

önce mevsimlik işçilik biçiminde başlamış, gidilen il ve ilçelerde kalanlarla kalıcı hâle gelmiştir.

Örneğin İzmir Çamaltı Tuzlası'nda mevsimlik işçilik yapanlar arasında İzmir'e yerleşen aileler vardır.

Geçim derdiyle Aydın Söke'ye mevsimlik işçi olarak giden kadınlarımız ve kızlarımızdan oraya yerleşenler olmuştur. Muğla Dalaman'da ve Antalya Kumluca'da da birkaç aile bulunmaktadır.

Yurt dışına gidenlerin sayısı azdır. Ancak yerleşimlerini yurt dışında kurdukları için köyümüzle neredeyse hiçbir bağları kalmamıştır. Çocukları, hatta torunları köyümüzün tarihi hakkında hiçbir bilgiye ve esere sahip değildir.

Buna örnek olarak Aydın'ın Sultanhisar ilçesine bağlı Atça'da oturan Durali Oğuzalp ailesini gösterebiliriz. Bu ailenin evlatları ve torunları köyümüz hakkında hiçbir bilgiye sahip değildir.

Köyümüzde amir veya memur olarak çalışan çok sayıda kişi yoktur. İmam, polis, uzman çavuş ve öğretmen gibi mesleklerde kişiler bulunmaktadır.

Geleneksel Yemek Kültürü

Eskiden köyümüzün hanedanları hemen her sabah evinde tarhana, mısır ekmeği ve yufka açardı.

Tarhana için nohut, buğday, mısır, arpa, ayyarı ve karaca ot öğütülür; büyük kazanlarda kaynatılarak hamur hâline getirilirdi. Bu hamur birkaç gün bekletilirdi.

Beklemenin ardından hamur ip, topak, tahta veya uygun bir sergi alanına dökülürdü. Biraz kuruduktan sonra toplanıp çuvala konurdu.

Tarhana hem çorba olarak hem de çay ve benzeri içeceklerin yanında çerez gibi yenebilirdi. Bu bizim ana yemeğimizdir.

Üzüm kaynatılarak pekmez, erik kaynatılarak ekşi yapılırdı. Erik ekşisi çorbalarda ve ekşili yemeklerde limon gibi kullanılırdı. Hâlen soframızın vazgeçilmezlerindendir.

Yemeklerimiz diğer köylerle büyük ölçüde ortaktır. Düğün ve mevlitlerde sütlü kabak, ekşili biber, aşure, etli nohut, etli kuru fasulye, patlıcan ve biber dolması, yaprak sarması ve mevsime göre yeşil salata yapılırdı. Bunlar hemen hemen bütün düğünlerde pişerdi.

Yemek kültürümüz bugünün modern yemeklerinden farklıdır; Osmanlı dönemine uzanan bir kültüre sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Köyümüzden Yetişmiş ve Ün Yapmış Kişiler

Doğruluk derecesi tam bilinmese ve hafızalarda çok fazla kalmasa da bilinen bazı kişileri ilave edelim.

Köyümüzde ata sporlarımız olan güreş ve atış yapılmıştır. Güreşçiler arasında Topçu Dede ve Gavgav Dede anılmaktadır. Onları, Cevriye Nene'nin eşi olarak hatırlanan kişi takip eder. Hafızalarda daha belirgin kalan kişi Kara Kız Hatice'nin oğlu Mevlüt Kızılhan'dır.

Mevlüt Kızılhan, 1970'li yıllarda Ankara'da yapılan Türkiye birinciliğinde 68 kiloda birinci olmuştur.

Bulgaristan'ın Varna kentinde yapılan Balkan Şampiyonası'na katılmıştır. Ertesi yıl Bursa'da yapılan seçmelerde Türkiye Şampiyonası'nda üçüncü olmuştur.

1974 Silahlı Kuvvetler Şampiyonası'nda birinci, aynı yıl geleneksel Edirne Kırkpınar Güreşleri'nde küçük ortada üçüncü olmuştur.

1975 yılında Fransa'da düzenlenen güreşlere ve Cumhurbaşkanlığı Kupası Türkiye Şampiyonası'na katılmış; aynı yıl 74 kiloda birinci olmuştur.

1976 yılında Almanya'nın Stuttgart kentinde yapılan Avrupa Şampiyonası'nda elenmiştir. 1995 yılında jübile yaparak güreşi bırakmıştır. Hâlen sağdır ve serbest ticaretle hayatını sürdürmektedir.

Güreş alanında onun ardından gelmeye çalışanlar olsa da aynı dereceler görülmemiştir. İmdat Kızılhan, Durmuş Tenger ve Sıtkı Kızılhan bu ata sporunda çok mücadele etmiş ancak kayda değer bir derece elde edememiştir.

Köyümüzün Yerleşim Yeri

Eskiköy, Denizli ilinin Acıpayam ilçesine bağlıdır. İlin ve ilçenin güneyinde yer almaktadır. Köyün Denizli'ye uzaklığı 85, Acıpayam'a uzaklığı 31 kilometredir. Köy, Çameli ilçesinin doğusunda yer almaktadır.

Eskiköy güzel köylerden biridir.

Köyümüz düğün, dua ve cenaze merasimlerinde diğer köylerle kültürel bağını koparmamıştır. Hâlen düğün, dua, cenaze, hac ve asker uğurlama programlarında diğer köylerden köyümüze ve bizim köyden diğer köylere gidip gelenler vardır.

Eskiköy'ün Adı ve Tarihi

Köyün bugünkü adı Eskiköy'dür. 1954 yılına kadar Gireniz ve Tahtalı olan yerleşimden Tahtalı Mahallesi "Tahtalı köyü", Sakalsızlar Mahallesi "Sakalsızlar köyü" olarak tüzel kişilik kazanıp Çameli ilçesine bağlanmıştır. Eskiköy Mahallesi de "Eskiköy" adıyla tüzel kişilik kazanıp Acıpayam sınırları içinde kalmıştır.

Eskiköy adının nedeni, köyün kuruluşunun çok eskilere dayanması ve çevredeki yerleşimlerin en eskisi olmasıdır.

Mezarlıktaki mezarların bir kısmının Kudüs'e doğru yönelmiş olması ve köydeki hafriyat çalışmalarında eski mezarların bulunması, Eskiköy'deki yerleşimin çok eskilere dayandığını göstermektedir.

Dışarıdan Eskiköy'e gelen biri genellikle, "Burayı nasıl yurt tutmuşlar, bu dağ başında nasıl yaşanır?" diye yakınır.

Eskiköy'e ilk yerleşenler, Yörük denilen konargöçerlerdir. Onlar için önemli olan arazi değil, su ve otlaklardı. Köyün ortasındaki Koca Pınar'ın soğuk ve gür suyu ile çevredeki çayır ve otlaklar Yörüklerin ilgisini çekmiştir.

Köye yerleşen en eski kişinin Koca Mahmut adlı Yörük olduğu ve Koca Pınar'ın başına yerleştiği anlatılır. Bu Yörük'ten devam eden sülaleye Mahmutlar denir; Cumhuriyet döneminde Kurt soyadını almışlardır.

Başka bir rivayete göre köye yerleşen Yörük Hacı Nasuh'tur. Bu sülaleye Hacı Naslar, yani Hacı Nasuhlar denir. Köyceğiz-Dalaman yöresinden gelmiş ve uzun müddet sandık eminliği yapmıştır. Soyadı Kanunu'ndan sonra Kızılhan soyadını almışlardır.

Bir süre sonra Cumaalanı köyünden Hacı Osmanoğlu Süllü, yani Koca Çiftçi Eskiköy'e gelmiş. Mahmutlar ve Hacı Naslar, köyümüz büyüsün diye yer gösterip bu aileyi yerleştirmişlerdir. Bu sülaleye Çiftçiler denir; günümüzdeki soyadları Oğuzalp'tir.

Ali Usta ile Hasan Hoca kardeşler Aliveren köyünden gelerek Ali Ağalar sülalesini oluşturmuşlardır. Bu sülalenin bugünkü soyadı Aydınhan'dır.

Beşkaza, yani Fethiye'den gelen Süleyman, Koca Hoca adıyla anılır. Fethiye'nin Karaçulha köyünden gelmiş ve köyde imamlık yapmıştır. Bu sülaleye Efendiler denir. Cumhuriyet döneminden sonra Aksoy soyadını almışlardır.

Ömer Ağa ve Süleyman adlı iki kardeş, sonradan Aliveren köyünden gelip Türkmenler sülalesini oluşturmuştur. Bugünkü soyadları Öztürk'tür.

Ahmet Hoca adlı biri de Aliveren köyünden gelerek Eskiköy'e yerleşmiştir. Bu sülaleye Hocalar denilmiş, Cumhuriyet döneminde Ekinci soyadını almışlardır.

Ahmet Hoca kızlarından birini Aliveren köyüne gelin vermiş. Kadının dört çocuğu olduktan sonra kocası ölünce çocuklarıyla birlikte babasının yanına, Eskiköy'e dönmüş.

Ahmet Hoca, İsmail adlı torununu bugünkü Dedeşlerin bulunduğu yere yerleştirmiş. İsmail'in Mehmet adında bir oğlu olmuş. Bu aileye Dedeşler denilmekte, bugünkü soyadları Tenger'dir.

Hacı Efendiler sülalesi önce iki kardeş olarak köyümüzün yakınındaki Tahtalı Dere, yani Dere denilen yere gelmiş. Kardeşlerden biri diğerini öldürüp oradan kaçarak Eskiköy'e yerleşmiş. Cumhuriyet

döneminde Ertuğrul soyadını almışlardır. Bu sülaleye Hacı Efendiler denilmektedir.

Mustafa adlı biri Dalaman yöresinden gelerek Eskiköy'e yerleşmiştir. Bu sülaleye Dervişler denir; bugünkü soyadları Balhan'dır.

Süvarioğlu Ali, Tavas'ın Bahçeköy'ünden gelerek Eskiköy'e yerleşmiştir. Bu sülale Ordu soyadını almıştır ve Sivriler olarak anılır.

Âşık Garip Oğlu

Âşık Garip Oğlu'nun nereden geldiği bilinmemektedir. Eski Aşılama denilen yerleşim yerinde bir dede olduğu anlatılır.

Eskiköy'deki Köse Osman Aydoğdu ile Gırlı Osman Aydoğdu'nun dedesi olarak bilinen Aydoğdu, bugünkü neslin başlangıcıdır. Nereden geldiği hakkında bilinen bir kayıt veya başka bir bilgi yoktur; hafızalarda kalan budur.

Eskiköy köy olarak önce Yüksekkum, yani Köyceğiz'e; sonra Yarengüme, yani Tavas'a bağlanmıştır.

Durmuş Tenger'in Yazısı

Köyümüzün kültürel değerleri Avşar Yörük kültürüne eş değerdir. Bunlar önceki sayfalarda ayrıntılı biçimde anlatıldı.

Köyümüz, Muğla Menteşe Beyliği'ne bağlı Tavas Yarengüme kariyesi içindeki Tahtalı köyüdür. Köyümüze ilk gelenler Menteşe Beyliği'ne bağlı Hasan Paşa ile Hacı Nas oğullarından Sandemin'dir. Köyümüzün bilinen geçmişi bu kişilerden günümüze uzanmaktadır.

Dervişoğulları köyümüze sonradan yerleşmiştir.

Hasan Paşa Osmanlı döneminde albay rütbesiyle görev yapmış. Görevi bittiğinde, Avşar beylerinin uzantısı olarak bizim köye yayla ve otlak amacıyla yerleşmiştir.

Muğla'nın Dalaman ilçesindeki Eskiköy ile bizim köy arasındaki kök bağlarını görmek mümkündür.

Antalya'nın Elmalı ilçesi tarafından gelen Karabey, Hasan Paşa'nın yanına gelmiş. Bizim dönemin insanları bilir: Merkez camisinin yanındaki, Koca Muar dediğimiz çeşmenin yakınına yerleşmiştir.

Karabey'in uzantısı günümüzde Mahmutlar, Sülekler ve Araplar sülalesidir.

Sandemin oğullarının uzantısı, günümüz Kızılhanlar sülale boyudur. Dervişler sülalesi, günümüz Balhanlar sülale boyundandır.

Hebeşirler sülale boyu, günümüz Molla Hasanlar ve Aydınhan sülale boyundandır. Tahminen Aydın tarafından gelmişlerdir.

Çiftçiler sülalesi günümüz Oğuzalplerdir. Çameli Cumaalanı'ndan gelmişlerdir. Koca Çiftçi olarak anılan Koca İsmail'den dağılan ve günümüze uzanan bir aile boyudur.

Ordular sülalesi Tavas'ın Bahçeköy kökenlidir; Süvarioğullarının uzantısı olan aile boyudur.

Ekinci soyadını taşıyanlar Aliveren köyünden gelmişlerdir. Ahmet Hoca boyundan dağılanlar Ekincilerdir.

Ertuğrullar soyadı ve aile boyu, Tavas Yorga kökenlidir.

Müderris Süleyman Efendi, Fethiye Karaçulha'dan gelmiştir. Efendi Dede köyümüze dört kişi olarak gelmiştir: annesi, hanımı, oğlu ve kendisi. Oğlunun adı Mehmet Ali'dir. Mehmet Ali, Hacı Raşit Dede'nin dedesi olmaktadır.

Efendi Dede'nin hanımı vefat edince Güney köyünden Kadı Kızı'nı almıştır. Kadı Kızı'ndan Hafız Mehmet, İzzet Hanım, Ümmühan Ebe ve Kelekçi'deki Ramazan dünyaya gelmiştir. Ramazan Yemen Savaşı'nda şehit düşmüştür. Gençoğlu, günümüz Demirci Mustafa'nın babası; İmam Hatip Müdürü Halil Gençoğlu'nun nenesi Hatice de Efendi Dede'nin evlatlarıdır.

Efendi Dede'nin Güney'den evlendiği Kadı Kızı da ölünce Ahmet Hoca'nın kızı Nazlı Ebe ile evlenmiştir. Nazlı Ebe'den Toy Ahmet, Emin Dede ve Arap Kızı Fatma Ebe dünyaya gelmiştir. Bu üç kişi de Efendi

Dede'nin evlatlarıdır. Günümüz Aksoylar sülalesi bu boydan oluşmaktadır.

Tengerler İsminin Kökeni

Nenem bu köyden Aliveren'e gelin gitmiş ve orada dört çocuğu olmuş. Nenemin kocasını bir anlaşmazlık nedeniyle öldürmüşler. Nenem de dört çocuğuyla birlikte Eskiköy'deki babasının yanına geri gelmiş.

Çocukları İsmail Çavuş, Mehmet'in annesi Sultan, Raşit Dedelerin annesi Esma ve Sultan'dır. Sultan'ın iki evladı varmış. Bunlardan biri kuduz hastalığına yakalanmış.

O dönemde bugünkü teknoloji ve hastane olmadığı için bir kafes çakıp hastayı içine koymuşlar. Kuduz olduğu için kimseye zarar vermesin diye kafese konulmuş; kafeste su isteyip güneşte çatlayarak ölmüş.

Köyümüz konargöçer Yörüklerden oluşmuştur. Bunu günümüzde kime ait olduğu belli olmayan mezar taşlarından görmek mümkündür. Örneğin Akger ve İğdiliş mezarlıkları belirsizliğini korumaktadır.

Köyümüzde yağmur duası önceden İslami kural ve düzen içinde yapılırdı.

Bazı örf ve âdetlerimiz Şamanizmi andırmaktadır. At kafasına yazı yazıp su kuyusunda bekletmek, taş okuyup çeşmede ıslatmak ve kırk göz salmış asma çubuğunu suda bekletmek bu uygulamalardandır. Bunların Şamanizm inanç anlayışından geldiğini görmek mümkündür.

Bu nesneler yağmur yağıncaya kadar suda kalırdı. Beklenen yağmur yağarsa at kafası, okunmuş taşlar ve ıslatılmış asma çubukları sudan çıkarılırdı. İnanca göre yağmurun afete dönüşmemesi için bunların çıkarılması gerekirdi. Biz büyüklerimizden böyle öğrendik.

Geçmişini bilmeyen, geleceğine yön veremez.

Eskiköylü Göçerler: Yaylak ve Kışlak

Birinci Kısım: Karaman Yaylasından Dalaman Ovasına Göç

Bu bölüm, Karaman yani Çameli yaylasındaki Gireniz-Tahtalı-Eskiköy yöresinden Dalaman Ovası'ndaki Ortaca, Mergenli ve Ovacık yöresine yapılan göçün hikâyesidir.

Göçerler tarih boyunca sürekli yeni arayışlar içine girmiştir. Türkmen göçerler; Orta Asya'daki verimsiz ve kıraç mezralardan yeni otlaklara, sulak alanlara, geniş yaylalara ve uçsuz bucaksız ovalara ulaşmak amacıyla Gürcistan, Erzurum, Karadeniz, Adana'nın Üreğil ve İmamlar yöresi, Mersin Mut, Antalya Torosları, Burdur Bucak, Karaman yani Çameli, Sahra-i Talaman, Denizli ve Muğla yörelerine gelmiştir.

Yöremize gelenlerin çoğunluğu Karaman Beyliği göçerleri olan Avşar, Kınık ve Kayı boyu Türkleridir. Kalabalık kervanlar hâlinde, Mehmet Bey adlı Türkmen beyiyle Karaman bölgesine gelmişlerdir.

Bu göçerler Sarıkeçililer Yörük cemaatine bağlı olarak belirli bölgelere dağılmış ve yerleşik düzene geçmiştir.

Sarıkeçililer bugün Mersin Mut, Karaman, Adana, Burdur Bucak, Osmaniye, İzmir Bergama Kozak Yaylası, Belenbaşı köyü -muhtarı İsmet İlhan-, Denizli Karaağaç ve Karaman'da bulunmaktadır.

Aydın, Konya, Karahisar-ı Sahib, Akşehir ve Saruhan sancakları; Doğanhisarı kazası; Muğla Dalaman ve Köyceğiz; Konya sancağı; Antalya kazası, Feke sancağı; Eğirdir, Isparta, Dazkırı ve Uluborlu kazaları, yani Hamid sancağı; Tavşanlı ve Honaz kazası, yani Kütahya sancağı onların yaşadığı çevrelerdi.

Göçerler yaz mevsimini yaylalarda, kış mevsimini ovalarda geçirirdi.

Yaz aylarında Çameli, Gireniz ve Tahtalı yöresinde keçi ve koyun sürüleriyle yaşar; hayvanlarını dağlık arazilerdeki çam ve meşe dallarının yapraklarıyla, otlarla beslerlerdi.

Kendi ihtiyaçları için tarlalara buğday, nohut ve başka tahıl ürünleri eker; bağ ve bahçelerden yiyeceklerini karşılarlardı.

Kışlak için Sahra-i Talaman'a, yani Dalaman Ovası'ndaki Ortaca, Mergenli ve Ovacık yöresine göç ederlerdi. Dalaman Ovası'nın geniş otlaklarında sürülerinin ve diğer hayvanlarının ihtiyaçlarını karşılarlardı.

İkinci Kısım: Göçer Sülaleler ve Aile Reisleri

İkinci kuşakta yer alan kişiler şunlardır:

- Hacı Efendiler sülalesinden, Kara Hüseyin lakaplı Hüseyin Ertuğrul; Gavgav Mehmet'in babası.
- Kemikdişin babası Yusuf Dede ve amcası Bayram Dede.
- Türkmenler sülalesinden, Ömer Ağa'nın oğlu Mustafa Öztürk.
- Hocalar sülalesinden Alim Ekinci.
- Efendiler sülalesinden Kamçı Musa Ertuğrul.

Üçüncü kuşakta yer alan kişiler ve aileler şunlardır:

- Efendiler sülalesinden, Kara Hüseyin'in oğlu Kazım Ertuğrul. Gavgav Mehmet'in kardeşi Kazım Ertuğrul'un iki oğlu Abil ve Samıt Ramazan Ovacık'ta, diğer oğulları Belevi'nde yaşamaktadır.
- Naslar sülalesinden Hasbi Kızılhan ve oğulları Mehmet ile Ali.
- Naslar sülalesinin Kınteşler kolundan Goca Mustafa Kızılhan.
- Naslar sülalesinin Kınteşler kolundan, Kınteş Şükrü'nün oğlu Hüseyin Kızılhan; Kızılyurt.
- Naslar sülalesinden Cura İsmail Kızılhan; imamlık görevi yapmıştır.
- Türkmenler sülalesinden Hacı Adil Öztürk.

Çiftçiler sülalesinden olanlar şunlardır:

- Evgaralı Mehmet Oğuzalp.
- Marangoz Ali'nin babası Emin Oğuzalp.

Berber Hüseyin Oğuzalp.

Humeyn Nene'nin eşi İbrahim Oğuzalp.

Çırık Mehmet Oğuzalp.

Adnan Çavuş'un babası Yakup Oğuzalp. Gırlı Osman'ın kardeşi İbrahim Aydoğdu; Kızılyurt.

Efendiler sülalesinden olanlar şunlardır: Yorgancı Ali Aksoy. Boluk Hüseyin Aksoy. Karaköylü Süleyman Aksoy. Suçatı'ya taşınan Musa Aksoy. Kamçı Bayram Ertuğrul.

Dervişler sülalesinden Yörük Derviş Mustafa Efendi'yi, gerek Dalaman Dervişleri gerekse Eskiköy Dervişleri arasında ayrıca anmak gerekir.

Bu göçer ailelerin dördüncü ve sonraki kuşaklarından Dalaman Ovası'nda kalanlar Ortaca, Mergenli, Ovacık ve Kızılyurt mahallelerinde yaşamaktadır.

Yaylada kalan aileler ise Acıpayam'ın Eskiköy köyünde yaşamaktadır.

Üçüncü Kısım: Göç Güzergâhı ve Konaklama Yerleri

Göçün çıkış yeri Eskiköy'dür. Güzergâh ve konaklama yerleri sırasıyla şöyledir: Çayiçi, yani Tahtalı Çayı yolu. Gödünaç, Akger Yaylası'nın altı. Kalınkoz'un batı tarafından geçen yol. Birinci konaklama: Çameli Biyet, yani Havuz. İkinci konaklama: Çameli Cevizli, Sarıyer. Üçüncü konaklama: Araplar mevkisindeki Araplar Hanı,

Akpınar. Çöğmen Dağları yolu. Dördüncü konaklama: Naldöken mevkisi, Naldöken

Çayı'nın yanı. Boynuz Bakıcak yolu. Beşinci konaklama: Torosların batı ucundaki Sandras

Dağı. Gürleyik dinlenme yeri. Bozbel yolu.

Akköprü, Dalaman Çayı yolu.

Ortaca.

Dalaman Ovası.

Evgile.

- Varış yeri: Ovacık, yani Mergenli köyü.

Dördüncü Kısım: Göç Yolculuğu

Yaz mevsimi bitip sonbahar gelince göç yolu görünürdü.

Göçerler hazırlıklarını tamamlar; çuvallara bulgur, un, tarhana ve benzeri yiyecekler koyardı.

Yatak, yorgan, kap kacak, çer çöp, mal maşat, tavuk, horoz, keçi, oğlak, koyun, kuzu, inek, eşek, at ve katırlar hazırlanırdı.

Göç sabahı gün ağarmadan kalkılır; bağırış ve çağırışlar birbirine karışırdı. Kalabalık hâlde herkes aynı zamanda yola koyulurdu.

Kervanın başında atlara, katırlara ve eşeklere yüklenmiş eşyalar bulunurdu. Çoluk çocuk, yaşlılar, genç kızlar ve gelinler en önde yolculuğa başlardı.

Kervanın arkasından keçi ve koyun sürüleri gelirdi. Çobanlar köpekleriyle sürüleri toplar, göç kervanından kopmadan ilerlerdi.

Başları kasketli, pala bıyıklı, ak saçlı Yörük dedeler yolun rehberleriydi; yolu tarif eder ve öncülük yaparlardı. Ak bezli, alnı çekili, ak yüzlü nenelerin dualarıyla yola çıkılırdı.

Eskiden yol mu vardı? At ve eşek yollarından, çayın içinden Gödünaç'a varılır; zorlu, yokuşlu ve meşeli yollarda Sakasların arkasından geçilirdi. Dereler ve tepeler aşılarak Kalınkoz'un gün batımı tarafındaki ardıç kokulu yollarına ulaşılırdı.

Dağ taş demeden yollar gidilir; yemyeşil çayırlar ve çimenler geçilirdi. Sümbül kokulu dağların başındaki Biyet'e varılır, yükler indirilir ve yemekler yenirdi. Birinci gece Biyet'te konaklanırdı.

Ertesi gün yeniden yola çıkılırdı. Bağırış çağırış içinde kimi türkü söyler, kimi konuşa konuşa ilerlerdi. Gün bitip akşam olduğunda ikinci gece Sarıyer mevkisinde konaklanırdı.

Üçüncü gün derelerden, tepelerden, ırmaklardan ve pınarlardan yürüyerek öğle vakti Çöğmen Dağları yöresine varılırdı. Mola verilir,

yemek yenir, namaz kılınır ve dinlenilirdi. Akşamüstü Araplar mevkisindeki Araplar Hanı'nda konaklanırdı.

Dördüncü gün çiğ düşmüş çimenlerden, çayırlardan ve çam kokulu dağlardan geçilerek Boynuz Bakıcak mevkisine varılırdı. Öbek öbek tepelerden aşağı, Naldöken Çayı'na doğru ilerlenirdi.

Yol o kadar taşlık ve kayalıktı ki atların nalları dökülür, çarığı yırtılmayan kimse kalmazdı. Bu nedenle oraya "Naldöken" denilmişti. Biraz daha ilerledikten sonra dördüncü gece Naldöken Çayı'nın yanında konaklanırdı.

Artık yolun yarısı geride kalmış, kimsede takat kalmamış olurdu.

Yol boyunca rahatsızlanan, hastalanan ve doğum yapan kadınlar; son nefesini verip bulunduğu yere defnedilenler olurdu. Göç yolu göçer mezarlarıyla doludur.

Beşinci gün Torosların batı ucundaki Sandras Dağı'na varılır, son gece burada konaklanırdı.

Sabah iki saatlik yaya yolculuğunun ardından son dinlenme yeri olan meşhur Gürleyik köyüne gelinirdi.

1980'lerde buraya ulaşım Akalan'dan Kör Yılan'ın kırmızı dolmuşuyla, 1990'lardan sonra ise Kelekçi Kooperatifi aracılığıyla sağlanırdı. Her kervan burada ihtiyaç molası verirdi. Burayı karı koca birlikte kahve ve fırın olarak işletirdi. Herkes ihtiyaçlarını giderdikten sonra yeniden yola düşerdi.

Eski yoldan devam edecek olursak Gürleyik'ten aşağı Bozbel'e gidilir.

Üç saatlik yolculuğun ardından, adını Battal Gazi'den alan ve Dalaman Çayı'nın üzerindeki Akköprü'den geçilirdi.

Artık yolun sonu görünürdü. Burcu burcu kekik ve ada çayı kokusu gelir, Dalaman Ovası görülürdü. Geriye birkaç saatlik yol kalmış olurdu.

Beşinci Kısım: Kışlakta Yaşam

Beş gece ve altı günlük yolculuğun ardından göç biter, dümdüz Dalaman Ovası'na varılırdı. Kışlak yaşam alanı olan Mergenli, yani

Ovacık köyüne ulaşılırdı.

Ovacık köyünün çevresinde dümdüz ovalar, güneyinde yüksek dağlar bulunur. Karahayıt, keçiboynuzu, çalı çırpı, kekik ve ada çayı yetişen; taşlık, kayalık, aşırı sıcak ve susuz bir alandır.

Ovacık'ın yerlileri arasında Kerimoğlu ve Kabakçılar sülaleleri vardır.

Göçerler her yıl kendileri için hazır olan evlere yerleşir, büyükbaş hayvanlarını kendilerine ait mera ve otlaklara bırakırdı.

Kendi ihtiyaçlarını karşılamak için ovada kök kazar; mısır ve narenciye bahçelerinde yevmiyeyle çalışırlardı. En son tarlalarda kalan mısır başaklarıyla un ihtiyaçlarını giderirlerdi.

Geceleyin keçi, koyun, inek ve eşeklerine vahşi çakallar saldırır ve hayvanları yermiş.

Başka büyük bir tehlike, bölgede çok yoğun bulunan mor çiçekli karahayıt ağaçlarıymış. Bunların metan gazı ürettiği, bu nedenle zehirlenmeler yaşandığı anlatılır. Yaşlı ve bünyesi zayıf olanlar bir yılı doldurmadan vefat edermiş. Bunların başında Kemikdişin babası Bayram Dede ile daha pek çok kişi varmış.

Çocuklarını Mergenli İlkokuluna göndermişler.

Bahara kadar ovada yaşar, bahar gelince tekrar yaylaya dönermişler.

Bir süre sonra ekonomik ve coğrafi şartlar nedeniyle göçerlik sona ermiş. Bazı aileler Ovacık yöresine, bazıları ise yayladaki Eskiköy'e yerleşip kalmıştır.

Gireniz-Tahtalı yöresindeki Tahtalılı ve Sakaslı aileler Ortaca'nın Evgile Mahallesi'nde yaşamlarını sürdürmektedir.

1900'lü yıllardan başlayarak 1975 yılına kadar yaya olarak devam eden göçerlik sona ermiştir.

Yaylada yaşayan aileler ve çocukları sonbahar ve bahar mevsimlerinde üç ay süreyle pamuk ameleliği ve narenciye bahçelerinde çalışmak için bölgeye gelmiştir. Pamuk ameleliği 1990'lara kadar sürmüştür.

Göçerlik bitince aile bağları zayıflamış, bitme noktasına gelmiştir. Böylece göçerlik tarih sayfalarının arasına girerek unutulmaya yüz tutmuştur.

Zeki Oğuz

Köy Odaları

Eskiköy'de iki köy odası bulunurdu: Biri Yukarı Oda, diğeri Orta Oda'ydı. 1970'ten önce her iki yapı da iki katlı ve birer odalıydı. 1970'ten sonra ikisi de yıkılarak daha fazla odası bulunan iki katlı yapılar inşa edilmiştir.

Yukarı Oda'nın üst katında, köy halkına halı dokumayı öğretmek için Isparta'dan gelen bir aile yaşardı. Alt katı ise çeşitli göçerler ve yolcular tarafından kullanılırdı.

Kelekçi veya Gölcük pazarına giden çerçiler, kalaycılar, semerciler, nalbantlar ve Çingene aileler burada kalırdı. Odalardan birini köy halkı kendisi için özel olarak kullanırdı.

Köylüler burada muhabbet eder, köy sorunlarını konuşur, yarenlik yapar ve türküler söylerdi.

Diğer oda Orta Oda'ydı. Burayı haftalık veya aylık iş yapacak kalaycılar, nalbantlar ve günübirlik gelen Çingene aileler kullanırdı.

Başka odalar köy halkı tarafından kahvehane ve berber olarak kullanılırdı.

Köy odaları, tarım işlerinin pek olmadığı kış aylarında çok kalabalık olurdu. Odalarda kalanların yeme ve içme ihtiyaçları genellikle köy halkı tarafından karşılanırdı.

Bu odalarda köyün çeşitli meseleleri konuşulup değerlendirilir; halk arasında çıkan anlaşmazlıklar köyün ileri gelenlerince sonuca bağlanırdı.

Köy odası, genellikle kahvehanesi olmayan küçük köylerde akşamları erkeklerin çay, kahve ve sigara eşliğinde sohbet ettiği yerdi. Bu odalara konaklama hanı da denirdi.

Ne yazık ki şu anda Eskiköy'de köy odası yoktur. Köy odası kültürü geçmişin hatıralarında kalmıştır.

Bazar Beleni'ndeki muhtarlık, sağlık odası ve alt kattaki kahvenin köy odasıyla ilgisi yoktur.

11. Gaysar / Yeşilyuva

Cemal Çıldır (1933)

Cemal Çıldır görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Kayıhisar, yani Gaysar, daha sonra Yeşilyuva adını aldı. Bugünkü adını 1927 yılında almıştır.

Köy Odaları

Köyümüzde Nebiler Odası ve Dere Oda gibi köy odaları vardı. Bizim çocukluğumuzda Karahöyük pazarı kurulurdu. Günümüzdeki yakın il ve ilçelerden gelen pazarcılar bir gün öncesinde bu odalarda konaklardı.

Çevre köylerde olduğu gibi, uzaktan yakından köy odalarına gelenlerin yatacakları yer ve yiyecekleri köylüler tarafından karşılanırdı.

Ben çocukluğumda gençlerin odalarını değil, babam ve dedem yaşındaki erdemli insanların sohbetlerini tercih eder, onların sohbetlerine katılırdım.

Köy odalarımızın bakımını köy halkı yapardı.

Nebiler Odası'nda çevre köylerden, uzaktan ve yakından gelen çok insan olurdu. Gençler diğer odalarda kendilerince çalar, söyler, güler ve oynardı.

Bizler büyüklerin sohbet ortamını tercih ederdik. O dönemlerde siyasi kişilerden Ali İhsan Paşa bile geldi. Rahmetli Reşat Aydınlı da çok gelip giderdi.

Gelenlerin aç veya susuz kalma derdi olmazdı. Odalara yakın evlerde o gün ne piştiyse mutlaka odadaki misafire de gönderilirdi. Misafirler yiyip içtikten sonra güncel konular üzerine sohbetler yapılırdı.

Köyümüzün mollaları günlük ve güncel konuları ele alan sohbetler yapardı. Rahmetli Molla Ömer Çıldır, Hacı Molla Halil veya Molla Hasan'dan hangisi uygunsa sohbeti o yürütürdü. Hayatın getirdiği güncel konular, dinî ve ahlaki meseleler üzerine çok sohbet edilirdi.

Çocukluk, Üretim ve Hayvancılık

Çocukluğumuzda bugünün teknolojisi yoktu ama kültür vardı. Çelik çomak, gayrak taş ve kazık dikme gibi birçok oyunumuz vardı. Zaman bulursak gençlerle toplanıp oynardık.

Köyümüz üretken bir köydür. Çevre köylerde insanların giyecek ayakkabısı yokken biz ayakkabı imal ederdik. Üretim elle yapılırdı. Çok çarık diktim; şimdi yine başına geçsem dikerim.

Küçükbaş hayvan güttük, çobanlık yaptık. Köyün büyükbaş sığırlarına çobanlık yapmadım ama yapanlar vardı.

Köylü sabah büyükbaş hayvanını dışarı çıkarıp çobanın sürüsüne katardı. Çoban hayvanları akşama kadar otlatıp köye getirirdi. Hayvanların hiçbiri başkasının evine gitmez, kendi evini biliyormuş gibi dağılıp yuvasına dönerdi.

Ticaret, Ayakkabıcılık ve Nakliyecilik

Benim babam tüccardı. O zamanlarda deve, at ve eşek kervanları olurdu. Köyümüzde ürettiğimiz ayakkabı, tuhafiye ve diğer ürünleri bu kervanlarla üç gün yol giderek Fethiye'de satardık.

Sonra arabalar çıktı. Bir kamyon aldım ve otuz yıl şehirler arası nakliyecilik yaptım. İşi oğlanlara devrederek emeklilik hayatına

başladık.

Köyümüz mesleki alanda öncülük yapan bir köydür. Ayakkabıcılık ve semercilik gibi meslekler vardı. Hemen her evin alt katının bir köşesinde üretime dayalı bir atölye bulmak mümkündü. Ticaret vardı; hatta babamlar köyün taciriydi.

Babamın bir sözü vardı: "Benim kalemim, dağın Yörüklerinin binlerce hesabını silmiştir," derdi.

Çevredeki köy ve kasabalardan ayakkabı ticareti için gelenler olurdu. Ayakkabının altına bir çarpı işareti konur ve götürülürdü. Satılırsa parası getirilir, satılmazsa ayakkabı iade edilirdi. Bazen ikisi de olmaz; ürünü alan kişi gider ve bir daha gelmezdi.

Her köy gibi bizim köyümüz de yokluğu bilen köylerdendir. Bizim çocukluğumuzda kadınlarımız takunya giyerdi. Takunyanın yanı sıra çarık da diker ve satardık.

Düğünler

Bizim çocukluğumuzda düğün öncesi hazırlıklar yapılırdı. Süreç kız istemeyle başlardı. Kız istenir ve verilirse söz kesilir, sonra nişan ve büyük nişan yapılır, düğün tarihi belirlenirdi. Düğün tarihinden önce davetiyeler dağıtılırdı.

Gençler düğün evinin yakacağı odun için merkep, katır ve atlarla dağdan odun getirirdi.

Meşale yakılır, çevresinde sohbet edilir ve gençler oynardı. Kazanlarda yemekler pişer; gelen gidenle gençler ilgilenirdi.

Cumartesi günü "cıkgıdı, cancan, cıkgadan" denilen oyunlar oynanırdı. Kına gününde oğlan evi kız evinde oyun oynardı. Kız evinden biri oyuna katılırsa kız tarafının üzerine çul atılırdı. Kızlarımız ve oğlanlarımız ayrı oynardı.

Pazar gününe özel at ve koşu yarışları yapılırdı. Ödül olarak bir horoz konur, kendine güvenen gençler koşu yarışına katılırdı. Birinci gelen horozu alır ve gençler ödülü kendi aralarında paylaşırdı.

Bizim çocukluğumuzda zaman zaman ata sporumuz olan güreşler de yapılırdı. Şimdi bunlar kalmadı.

Yağmur Duası, Asker ve Hacı Uğurlaması

Yağmur duası için Kıran mevkisine çıkılır ve orada dua edilirdi. Çocuklardan "Âmin!" demeleri istenirdi. Çiftçiler çaya atılır, elbiseler ters giyilirdi.

Köyümüzde eren kültürü yoktur.

Askere gidecek köy gençleri adap ve edep içinde eğlenirdi. Gidecekleri zaman köy mezarlığının üst tarafında, meydanda toplanılır; dua edilir ve askerler meydandan uğurlanırdı.

Askere gidecek gençler Şeyh Mehmet Efendi'nin mezarından bir avuç toprak alırdı. Terhis olup dönen asker, aldığı toprağı yeniden mezara koyardı.

Hacı uğurlamasında köy mezarlığının üzerinde dua edilir, helallik alınır ve hacı adayı bineğine kadar uğurlanırdı.

İlim, İrfan ve Askerlik Hatıraları

Köyümüz, imparatorluğun çöküş döneminden günümüze kadar bir ilim ve irfan yuvasıdır.

Köyümüzde Tareşli, yani Apalı Hakkı Efendi adlı tanınmış bir ilim adamı görev yapmıştı. Babamlar aylarca onun iaşesini karşılamış ve köyümüzde din görevlisi olarak çalışmasını sağlamıştı.

Ben askere gideceğim dönemde babamları ziyarete geldi. "Hocam, ben askere gideceğim. Olumlu veya olumsuz hadiseler olursa ne yapayım?" diye Hakkı Efendi'ye sordum.

O da "Li-ilâfi suresini biliyor musun?" dedi. "Evet," diye cevap verince onu her gün yedi kez okumamı istedi.

Müderrislikte okuyanlara molla denirdi. Bizim köyümüzde de Molla Hasan, Molla Halil ve Molla Ömer vardı.

Sultan Abdülhamit, mollaların askerlikten muaf tutulması için karar çıkarmış. Bu karardan yararlanmak isteyenler imtihana girermiş. Kazanan molla olarak devam eder, kazanamayan askere alınırmış.

Babam on yedi yıl askerlik yapmış ve beş kez tezkere almış. Birinci Dünya Savaşı'nın başladığı andan Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar askerlik yapmış.

Eskiler, "Giden gelmez, mektup gelmez," derdi. Şimdi her şartta ve koşulda "para, para" deniliyor.

Aydınlatma, Tarım ve Kamyonculuk

Elektrik yoktu. Ocaklığa atılan kökün ışığında ısınır, yemek yer ve ders çalışırdık. Zamanla idare lambası, gaz lambası, lüks lambası ve denizci feneri geldi; ardından elektrik geldi.

Bizim çocukluğumuzda bütün işler el emeğiyle yapılırdı. Ekinler elle biçilir, harmanlar elle kaldırılır; sap ve saman at, eşek ve kağnıyla taşınırdı.

1959 yılında kamyon almak için yazıldım. O dönemde Bedford arabalar çıkmıştı. Otuz bin lira kapora yatırdım. Üç ay içinde geleceği söylenen kamyon on üç ayda geldi.

Köye İlk Deniz gelirdi. Acıpayam'ın ilk şoförlerinden Cıdalı Halil Dede, yani Şoför Hüseyin Halil Dede, Atatürk'ün şoförlüğünü yapmış.

Salgınlar, Yangın ve Köyün Değerleri

Köyümüz seferberlik döneminde kolera salgını yaşamış. Hatta dedem bu hastalıktan ölmüş. Kolera, kuraklık ve yangının ardından geçmişimizde deprem de olmuş.

Babam seferberlik askeri olduğu dönemde komutanı gazeteden şu haberi okumuş: "İzmir vilayetinin Denizli sancağının Garbikaraağaç Gaysar kazası cayır cayır yanıyor." Babam köyümüzün yandığını askerdeyken böyle duymuş.

O dönemde dışarıda olanları köye almamış, içeride olanları dışarı çıkarmamışlar. Babam o dönemin sıkıntılarını anlatan gazete yazısından böyle haberdar olmuş.

Köyümüz örf, âdet, gelenek ve göreneklerine bağlıdır. Saygı, sevgi, hoşgörü, merhamet ve paylaşım konularında hâlen özünü korumaktadır.

Yakın zamana kadar kadınlarımız yetişkin bir erkek çocuğunun önünden asla geçmezdi.

Çoban Dede Efsanesi

Köyümüzde dağdaki Çoban Dede hakkında bir efsane anlatılır. Bu çoban, "yağlık" dediğimiz mendille köyümüzdeki ayakkabıcıya süt getirir ve süt dolu mendili dükkâna asarmış.

Bir gün ayakkabı ölçüsü aldırmak için bir kadın dükkâna gelmiş. Ayakkabıcı kadının ayak ölçüsünü alırken kadının ayağının topuk kısmını görmüş. O anda, o güne kadar süt taşıyan yağlık mendilden süt damlamaya başlamış.

Ayakkabıcı evliyaya durumu söylemiş. Evliya da "Dağda evliyalık olmaz; evliyalık insanların arasında olur," demiş.

Yeşilyuva'nın Bugünü

Bir ara ilçe olan köyümüz kasaba, kasaba olan köyümüz de mahalle oldu. Bu bizi üzmektedir.

Ben eski bisikletçilerdendim. Fethiye'den köyüme bisikletle çok gidip geldim; hâlen de bisiklet kullanırım.

Gaysar-Yeşilyuva Muhtarımız Engin Karaağaç'ın öncülüğünde köyümüzdeki eski tarım aletleri ve benzeri eşyalar toplanarak Gaysar Müzesi gibi bir hizmet oluşturuldu. Köye gelenlerin durup su içebileceği çeşmelerin yaptırılmasına öncülük ettiği için kendisine sonsuz teşekkürler.

Görüşme tarihi: 10 Aralık 2021, Cuma

Hüseyin Yatağan'ın Eklemeleri

Konuşma metninin daha iyi anlaşılması ve zihinlerde berraklık oluşması için Hüseyin Yatağan şu eklemeleri yapmıştır:

1. Gaysar, 1925 yılında Yeşilyuva olmuştur.
2. Köy odaları köyün sohbet, koordinasyon ve karar merkezi, hatta misafirhanesiydi. Ancak 1970'lerde zamanın şartlarına yenik düştü.
3. Ali İhsan Paşa, Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Suriye Cephesi'nin komutanıydı. Savaştan sonra İngilizler tarafından sürgüne gönderildi; Atatürk tarafından kurtarıldı ve Kurtuluş Savaşı'nda Batı Cephesi'nde görev yaptı. Maalesef diğer komuta heyetiyle uyum sağlayamadığı için görevden alındı. Çok dirayetli bir komutandı. Daha sonra siyasete atıldı.
4. Çocuklar ve gençler ailenin işleriyle bizzat uğraşır, hayatın zorluklarını öğrenirdi. İsraf ve haram sevilmezdi. Söz senetti; insan ağzından çıkan sözle ölçülür ve itibar görürdü.
5. Düğünlerimiz ve geleneklerimiz eğlenceli ve yarışmalıydı fakat sonu hep iyi biterdi.
6. Seferberlik dönemindeki yangın diye anlatılan olay, 2-6 Temmuz 1893 tarihlerindeki orman yangını olmalıdır.
7. 1910-1920 yılları arasında o kadar çok bulaşıcı hastalık yaşandı ki köylerde yaş ortalaması 35'i zor geçiyordu. Sıtma, tifo ve verem çok yaygındı.
8. Yeşilyuva'yı Yeşilyuva yapan Ahi Gaysar'dır. Dericilik 14. yüzyılda onunla başlamıştır. Gaysar, Osmanlı'nın son dönemine kadar yönetim merkeziydi. 181'de kaza yapılmış, 1867'de yönetim merkezi Acıpayam'a nakledilmiştir. Bu dönemde üç Osmanlı aydını Gaysar'ı korumuş ve yüceltmiştir: İstanbul Fatih müderrislerinden Hafız Ali

Hoca, Gaysarlı müderris İlyas Efendi ve İzmirli lakaplı Mehmet Efendi.

"Bunlar vatandaşlar tarafından biliniyor. Ancak bir şeyler eksik olmasın, sözde kalmayıp kayıtlara geçsin diye yazıyorum. Tüm samimiyetimle yazıyorum. Bunları sevgili Ahmet Bakırtaş ve oğlu benden daha iyi bilir. Saygılar, selamlar."

Hüseyin Yatağan

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

12. Güney

Cemil Emik (1954) ve Mahmut Çelen (1965)

Cemil Emik ve Mahmut Çelen görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Bizim çocukluğumuzda Güney köyünde çelik çomak, kosa, kozalak, mahalleler arası kartopu ve yüzük saklama oyunları vardı.

Bizim çocukluğumuzda yokluk had safhadaydı, imkânlar kısıtlıydı. Bir ayva bulabilirsek çok mutlu olurduk.

Misafirlik ve Köy Odaları

Eskiden ulaşım yoktu. Bir köyden başka bir köye gidildiğinde o köyde kalınırdı.

Benim babam misafiri çok severdi. Gece gündüz fark etmez, evimizden misafir eksik olmazdı. Annem gelen her misafire darı ekmeği pişirir, tereyağıyla yağlayıp o günün şartları içindeki imkânlarla ikram ederdi.

Bir anımı hiç unutmam. Babam bir gece saat bir sıralarında evimize misafir davet etmişti. Annem kalkıp darı ununu eledi, ekmeği pişirdi ve o günün şartları içinde misafirlerin önüne koydu.

Bunu gören misafirler, “Bu hanım şimdi beyiyle kavga eder,” diye mırıldanmışlardı. İşte Güney köyü böyle bir köydü.

Bizden öncekiler çarık ve takunya kullanmışlar. Biz görmedik ancak atalarımız anlatırdı.

Güney köyümüzde gençlik bir başka güzeldi. Birlik, huzur, sevgi, saygı ve hoşgörü vardı. İnsanlığa dair her konuda gençler arasında birlik ve beraberlik bulunurdu.

Köyümüzde iki köy odası vardı. Dışarıdan gelenlerin hayvanlarının yemi ile misafirlerin yemesi, yatması, ısınması ve barınması köy halkı tarafından karşılanırdı.

Kalaycı, semerci gibi el sanatı ustaları ile yolcular ve hancılar köyümüzde kalırdı. Köylüler getirdikleri yemekleri misafirlerle birlikte yerdi.

Daha önceleri köy odaları köy sakinleri tarafından muhabbet odası olarak kullanılırdı. Köyün sorunları ile birlik ve beraberlik hakkında kararlar bu odalarda alınır ve uygulanırdı.

Köyümüzün Düğün Kültürü

Bizim gençliğimizde kızla oğlan birbirini görmeden evlenirdi; şimdilerde bu değişti.

Düğün hazırlığında gençler bir araya gelir; eşeklerle ve diğer hayvanlarla dağa oduna giderdi. Oduna gidenlerin sayısı elli ile yüz arasında değişirdi. Odunla ilk dönen gence ödül olarak bir mendil verilirdi.

Odunlar yarılır; kız ve oğlan evindeki hazırlıklar için meşaleler kurulurdu. Darı ekmeği için yakılacak odun ayrı, yemeklik odun ayrı hazırlanırdı.

Düğün evi, düğünden bir hafta önce köy halkına kibrit dağıtarak herkesi davet ederdi.

Ekmekler köyün kadınları ve kızları tarafından pişirilirdi. Darı ekmeği her düğünün vazgeçilmeziydi.

Cuma günü kapma eğlencesi yapılırdı. “Kapma”, bez torbanın içine konulan incir ve gençlerin ilgisini çekecek çeşitli yiyeceklerden oluşan

paketin adıydı.

Bez torba uzun bir ipin ucuna bağlanır, yüksekçe bir yerden indirilip kaldırılabilecek bir düzenek kurulurdu. Kapmacı başı ipin bir ucunda dururdu. Davullar ve zurnalar çalarken gençler kapma torbasına ulaşmaya çalışırdı.

Bu mücadele bazen bir veya bir buçuk saat sürerdi. Kar kış olsa da kapmayı almaya çalışan gençler, çeşmeye bağlı su hortumuyla ıslatılırdı. Bu, kapma kültürümüzün vazgeçilmez bir parçasıydı.

Kapmayı alan genç, bir sonraki düğüne kadar gençlik başkanı olurdu. Köyümüzde gençlik başkanı böyle belirlenirdi.

Kapma merasiminden sonra kara kazan ters çevrilir, damat davul zurna eşliğinde kazanın üzerinde oynatılırdı. Daha sonra damat mutlaka bir şekilde ıslatılırdı. Bazen çeşmeye yatırılır, bazen üzerine su dökülür, bazen de çamur sürülürdü.

Damat ıslama geleneğinin şöyle bir hikâyesi vardır: Köyümüzde bir kız bir oğlana âşık olmuş ancak oğlan başka biriyle evlenmiş. Âşık kız, sözünü dinletebildiği bir gence, "Şu evlenen genci benim için tepeden tırnağa ıslat, benim hatırım için," demiş. Genç de damadı ıslatmış. O günden bugüne bütün düğünlerimizde damat mutlaka ıslatılır.

Köyün orta oyunları olan Arap ve deve oyunları tam bir tiyatro tarzındaydı. Gençlerden biri kadın veya kız elbisesi giyerdi. Kız kaçırma, muhtarı çağırma, muhtarı ıslatma ve doktor çağırma gibi bütünüyle gençlerin hazırlayıp sunduğu oyunlar, düğünlerimizin vazgeçilmezlerindendi.

Köyümüzde altmış yaşın üzerindeki, benim bildiğim herkes meşalenin çevresinde mutlaka güreşirdi. Cumartesi ve pazar günleri kıran kırana güreşler yapılırdı. Ata sporumuz güreş, düğünlerimizin vazgeçilmeziydi.

Yugoslav göçmeni Ramazan Savran Başı ile sohbet ettim. "İlkbahar aylarında Gireniz'e geldiğimizde ata sporu güreşte bizi kimse yenemezdi. Ancak güz aylarında güreşirsek herkes bizi yenerdi," dedi.

Bunun nedenini de "Darı ekmeği veya ütmesini yiyen hiç kimseyi yenemiyorduk," diye anlattı.

Ata sporlarımızı mutlaka köy düğünlerine geri getirmeliyiz.

Gireniz'in ata sporlarını yaşatan ulu çınarları vardı: Güney köyünden Cesur Mehmet, Olukbaşı'ndan Doktor Ahmet, Akşar'dan Şaban Dayı, Ören'den Koca Şükrü, Eskiköy'den Kertik Ahmet, Gireniz Tahtalı'dan Kot Ahmet ve Gölcük'ten Cüce Musa.

Bu atalarımız Gireniz'in güreşini ayakta tuttu. Bir avuç incir veya bir tutam şeker için birçok düğünde güreşir, biz gençlere güreş eğitimi verirlerdi.

Benim oğlum ata sporumuz olan güreşte yedi kez birincilik aldı.

Amerika'nın Chicago kentindeki Minikler Dünya Şampiyonası'nda, iki yıl sonra Yıldızlar Dünya Şampiyonası'nda, iki yıl sonra Gençler Dünya Şampiyonası'nda, Dünya Ordular Arası Şampiyona'da iki kez, Dünya Üniversiteler Arası Şampiyona'da iki kez ve büyüklerde iki kez dünya şampiyonu oldu.

Oğlum Bünyamin Emik yalnız benim değil; Gireniz'in incisi Güney köyünün ve bütün Gireniz'in evladıdır.

Gireniz'in incisi Güney köyünde bir güreş eğitim merkezi mutlaka kurulmalıdır. Eğitmeni ve öğrencileri Gireniz'den olmalıdır. Bu potansiyel başta köyümüz olmak üzere bütün çevre köylerimizin vazgeçilmezidir. Böyle bir merkez kurulursa Gireniz nam yapar, ün salar.

Çeyiz, Kına ve Gelin Alma

Cumartesi günü çeyiz atma merasimi yapılırdı. Eşeğin semerine sandık sarılır; sandığın içine yiyecek, içecek ve başka ihtiyaçlar konurdu.

Eskiden çeyiz atmada canlı oğlak da götürülürdü. Oğlak süslenir; boynuzlarına portakal, elma veya ayva takılırdı.

Kız evindeki kına merasimine hiçbir erkek alınmazdı. Kızlarımız ayrı oynardı. Dışarıdan erkekler seyretmesin diye kız tarafı bekçiler

görevlendirirdi.

Bir düğünde bir erkek, kadın elbisesi giyerek kızların kına merasimine katılmış. Kızlar oynarken birini ortaya çıkarmak için bu oğlanı tutup çekince kaçmaya başlamış. Kına evini koruyan erkekler onu kovalamış. Kurtuluş olmadığını anlayınca, "Dayı dur, ben filancayım," diyerek kendini tanıtıp kurtulmuş.

Kız evindeki kınayı seyretmek her erkeğin harcı değildi.

Kız evinde oynayan bir kıza başka bir aile tarafından takı takılması, "Bu kız bizim gelin adayımızdır," anlamına gelirdi.

Düğünlerimiz tamamen yardımlaşma içinde yapılırdı. Davet edildiğimiz düğünlerde düğün evine katkı amacıyla mutlaka takı takardık.

Darı ekmeği bütün düğünlerimizin vazgeçilmezi ve bizi diğer köylerden ayıran yemek kültürümüzdür. Diğer yemekler çevre köylerle aynı olsa da darı ekmeği Güney köyüne özgü bir kültürdür.

Pazar günü gelin alma yapılırdı. Gençler bayrağı çeker, davul zurna eşliğinde güle oynaya kız evine giderdi.

Gelin kız evden çıkarken, bineceği ata kadar tekbirlerle getirilirdi. Ata binme sırasında dua edilir, kız tarafı şeker ve buğday saçardı.

Gelin ata bineceği sırada kız evinden biri ata oturur ve oğlan tarafından bahşiş almadan inmezdi. Kız evinde kapı ve sandık parası gibi, oğlan tarafının mutlaka karşılaşacağı bahşiş gelenekleri vardı.

Gelini alıp oğlan evine götürürken gençler mahalle aralarında güle oynaya, çala söyleye ve naralar atarak yürürdü.

Oğlan evine varıldığında davullar susar ve dua edilirdi. Gelin attan inerken oğlan tarafından bahşişler toplanır; "Kaynana şunu verdi, amcası bunu verdi," denilerek oğlan tarafının birinci derece yakınlarından hediyeler alınırdı.

Attan inen gelini kaynanası bir kuşakla evine götürürdü. Gelinin sağ eline tereyağı sürülür; gelin eve girerken bu yağı kapı eşiğine sürerdi. İçeri girdiğinde kucağına bebek verilirdi.

Eskiden gelinin önüne su dolu bir kap konulur, gelin bu kabı tekmeyle deviriردi.

Damat, gelin eve gelene kadar kız evine asla gitmezdi. Gelin eve gelinceye kadar damadı sağdıç temsil ederdi.

Pazartesi günü "gelin arkası" yapılırdı. Oğlan tarafı ailece kız evine gider ve orada yemek yerdi.

Gelin ertesi gününde, eski köy kültürümüzde "döşek kaldırma" yapılırdı. Gelinin kardeşi veya yengesi kız tarafından gelir ve döşeği kaldırırdı.

Yeni gelin yaklaşık bir hafta boyunca "gelinlik" dediğimiz üç etekle köyde gezerdi. Onu görünce yeni gelin olduğunu anlardınız. Ziyaret ettiği evlerde insanlar gelinle damada gönüllerinden kopan takıları takardı.

Yağmur Duası

Köyümüzde eren duası yapılmaz.

Yağmur duası ise her yıl mutlaka yapılır. Yıl yağışlı geçmişse şükür duası, yağış olmamışsa yağmur duası yapılır. Bunu köyümüzün Söğüt Yaylası'nda gerçekleştiririz.

Köy heyeti bir tertip komitesi kurar. Bu komite, köy halkının katılımı ve katkılarıyla dua hazırlığını yapar.

Bütün hazırlıklar yapılır; yalnızca un ve ekmek işi köylülere aittir. Yağmur duasının yapıldığı Söğüt Yaylası'na hemen her ev kendi ekmek sacını getirir. Bir çamın gölgesine veya çalının dibine yerleşerek sıcak darı ekmeği yapar.

Bu, köylümüzün köyden, uzaktan veya yakından gelen misafirlere ikramıdır. Kim gelirse gelsin, ekmek yapan aile ona ekmeğini yağlar; çayı varsa çay da verir. Sıcak darı ekmeği herkese karşılıksız ikram edilir.

Ayran, karlı pekmez, sıcak çay ve diğer bütün ikramlar da köylümüz tarafından duamıza katılanlara sunulur.

Son zamanlarda köyümüzün yağmur duası şehirler arasında ün yapmıştı. Tanıdık tanımadık, uzaktan yakından çok insan gelir ve büyük bir organizasyon oluşurdu. Çevre köylerin dualarıyla kıyaslandığında köyümüz mükemmel bir dua organizasyonu yapardı.

Öğle namazından önce veya sonra yağmur duası hocalarımız tarafından okunurdu. Duaya katılan çocukların "Âmin, âmin!" sesleri Bozdağ'ı inletirdi.

Dua edilir, yemekler yenir ve sonra dağılırdık.

Hacı ve Asker Uğurlama

Hacı adayımız köy meydanına çıkar; dua edilir ve bineğine kadar tekbirlerle uğurlanırdı.

Hacı döneceği gün köylüler köy meydanında sıra hâlinde durur; hacı tekbirlerle karşılanıp evine götürülürdü.

Asker uğurlamasında gençler birleşir; kendi aralarında, köylünün kabul edeceği ve kimsenin şikâyetçi olmayacağı biçimde gezer, tozar ve eğlenirdi.

Belirlenen gün köy meydanında dua edilir ve asker uğurlaması yapılırdı. Yemekli dua yapmak isteyenler bazen topluca, bazen de ayrı ayrı yemekli dua düzenlerdi.

Eskiden askere gidecek genç en yakınlarını ziyaret eder, konu komşudan helallik alırdı.

Köyümüzün Diğer Özellikleri

Köyümüzde eren ağacı, çaput asma geleneği ve tarihî ören yerleri yoktur.

Köyümüzü çevre köylerden ayıran bir özellik olarak atalarımız, köyümüzde bir zamanlar kadılık bulunduğunu anlatırdı. Köyümüzde döneminin yüksekokuluna benzer sıra sıra medreseler, kadılık ve müderrislik varmış.

Köyümüzün Karanlıkdere dediğimiz bölgesinde susuz bir kanyon vardır. Uzaktan yakından herkes Karanlıkdere'ye mutlaka gitmeli ve görmelidir. Bu özelliğiyle köyümüz görülmeye değerdir.

Köyümüzün gelinini, damadını ve uzak diyarlarda yaşayan herkesi davet ediyoruz.

Herkese selam olsun.

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

13. Karahöyük

Osman Yaman (1950) ve Salih Aksal (1947)

Osman Yaman ve Salih Aksal görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Karahöyük'ün eski adları Pazarhan ve Adıpazar'dır.

Köyümüz hakkında altı-yedi yüz yıllık hikâyeler anlatılır. Köyün yerleşim yeri daha önce Avşar köyü makasının yakınındaymış.

Altı yüz yıl önce bir deprem yaşanmış; köy tamamen çökmüş ve bugünkü yerleşim yerine taşınmış.

Köyümüz adını burada bulunan höyükten almaktadır: Karahöyük.

Düğün Kültürü

Eski düğün kültürümüz çevre köylerle aynıydı. Düğünlerde gençler cuma sabahından itibaren toplanıp dağa oduna giderdi.

Düğüne katılan gençlerin sayısı, evlenecek gencin daha önce gençlik içinde yaptığı hizmetlerle bağlantılıydı. O genç birlik ve beraberlik çalışmalarına ne kadar katılmışsa düğününe o kadar çok genç gelirdi.

Bir gençlik başkanı olurdu. On bir çeşit renkte bez taşıyan gençler kollarına bez bağlardı. Gençlik başkanının bayrağı kırmızı olurdu.

Düğün evinin belli olması için parçalı, renkli bezler ile karaca otu ve üzerlikten oluşan bir buket asılırdı. Türk bayrağını asmak ve bu işleri düzenlemek de gençliğin göreviydi.

Gelen misafirlere gençler hizmet ederdi. Gençler düğün evinin hizmetkârıydı.

Düğün evindeki büyük kazanlarda köyün aşçı kadınları çeşitli yemekler pişirirdi. Gençler bu yemekleri gelen misafirlere ikram ederdi.

Hacı ve Asker Uğurlama

Hacca gidecek kişi yemekli dua düzenlerdi. Gideceği gün köylüler köy meydanında toplanır, dua edilir ve hacı adayı uğurlanırdı.

Asker uğurlama merasiminde de köy meydanında toplanılır, dua edilir ve askerler uğurlanırdı. Askere gidecek gençler evleri ziyaret ettiğinde ev sahibi gönlünden kopan parayı askerin cebine koyardı.

Karahöyük Pazarı

Köyümüz hakkında Ali Vehbi Aykota bir kitap yazmıştır. Acıpayam Belediyesi bu kitabın tıpkıbasımını yayımladı. Ulaşmak isteyenler belediyeden temin edebilir.

Köyümüz eski pazar yerlerindendir. Acıpayam yöresindeki iki pazardan biri Karahöyük pazarı, diğeri Bostanköy İşkan pazarıdır.

Karahöyük'ün Garik pazarı kurulmadan önce, köyün merası olan çayırlığa Muğla'nın Dalaman, Köyceğiz ve Ortaca taraflarından hayvanlar getirilirdi. Köyceğiz'deki Sarpi Kahvesi'nden çıkarılan küçükbaş ve büyükbaş hayvanlar buraya ancak üç günde gelebilirdi.

Aydın'ın Karacasu ilçesinden ve Fethiye taraflarından pazarımıza gelenler kendi bölgelerinde yetişen portakal, incir, zeytin ve zeytinyağı gibi ürünleri getirip satardı. Buradan aldıkları malları da geldikleri yerlere götürürlerdi.

Köyümüzün pazar yerinde on-on beş kasap hizmet verirdi. Her biri on-on beş hayvan keserdi.

Karahöyük ekmeğini pişen etin suyuna ve yağına basarak satarlardı. Kimi yağlı ekmek, kimi kavrulmuş et yerdi; herkes kendi isteğine göre yemeğini seçerdi.

Uzaklardan gelen pazarcılar Karahöyük ekmeğini mutlaka kendi köy ve kasabalarına götürürdü. Kars'ta bile bizim pazardan söz edildiğini duydum.

Babalarımız ve dedelerimiz, köyümüzün pazarındaki kalabalığın sesinin beş kilometre uzaktan duyulduğunu anlatırdı.

Köyümüz geçmişte göç alan bir köy değildi. Son zamanlarda birkaç aile yerleşti.

Gençlik Oyunları ve Ata Sporları

Gençliğimizde vakit geçirmek için at yarışı, çelik çomak, kazık oyunu ve kızgın taş oynardık.

Necati Aksakal at parkuru kurmak için çok uğraştı ancak bir türlü başaramadı. Aydın'ın İncirliova ilçesinden at yarışçıları gelirdi.

Gençlerimiz ata sporumuz olan güreşi yapardı. Hasan Şit ile Bayram Güngör Burdur'a güreşmeye giderken köyümüzde saatlerce güreştiklerini biliyorum.

Eskiden her düğünde güreş yapılır; kendine güvenenler er meydanına çıkardı.

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

14. Karaismailler

Mevlüt Akşit (1938)

Mevlüt Akşit görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Babam beni okutmadı. Öğretmenlik sınavını kazandım ancak babam, “Sana sanat öğreteceğim,” diyerek okumama izin vermedi.

Askerliğimi Ankara’da, Başvekâlette jandarma olarak yaptım.

Karaismailler, Hisar köyünden ayrılan bir köydür. Dedemler Kölebağ dediğimiz yere bir cami inşa etmişler.

Dedemler iki dümür develeriyle hacca gitmişler. Hac görevinden altı ayda döndüklerini biliyoruz.

Çocukluk ve Yokluk Yılları

1938 doğumluyum. İnönü on iki yıl hükümetin başında kaldı. 1944 yılından sonrasını çok iyi hatırlıyorum.

Benim yetişme çağımda ekmek bulamazdık. Ekmek olmadığı için taşlıca ve ahlat armudundan yaptığımız, “armut hakkı” dediğimiz ekmeği yerdik.

Bizim çocukluğumuzda yüzük oyunu, kazık dikme, çelik çomak ve kozalak oynardık. Bugünün çocukları gibi değildik. Yokluk içinde kendi yaptığımız oyuncaklarla oynardık.

Bu oyunlarda kaybeden kişi horoz getirirdi. Horozu keser ve oyuncularla birlikte yerdik.

Bizim çocukluk ve gençlik yıllarımızda, 1950'lerde devlet köy muhtarlarına fakirlere dağıtılması için şeker ve bir top Nazilli basması gönderirdi. Ancak köy muhtarı bunları kendi yakınlarına dağıtırdı.

Köyümüz konargöçer Yörüklerden oluştuğu için keçi ve koyun yünlerini döver, eğirirdik. Çam akmasıyla karıştırılan bu yünden "çaşır" dediğimiz etekli elbiseyi yapıp giyerdik. Kadın erkek hepimizin giydiği giysi çaşırdı.

Bizim zamanımızda ayağımızda ayakkabı olmazdı. Öküz gönünden, yani derisinden çarık yapardık. Çarık yapacağımız öküz gönü Gölcük pazarında satılırdı. Oradan aldığımız öküz derisinden çarık yapıp giyerdik.

1950'li yıllarda basmadan fistan dikilir; erkek kadın herkes giyerdi. Kadınlarımızın giydiği fistanların jandarma tarafından toplatıldığını hiç unutamam.

Daha sonra kırmızı alaca giymeye başladık.

Yollar, Maden ve Orman İşçiliği

Bizim çocukluğumuzda yol yoktu. Yalnızca keçi ve koyunların kullandığı patikalar vardı. Bir köyden başka bir köye yalın ayak, baldırı çıplak yürürdük.

1952 yıllarında Muğlalı iş insanı Sıtkı Koçman köyümüzde bir maden ocağı açtı. Buradan çıkarılan maden, deve, at ve katır sırtında Fethiye'ye taşınırdı.

Bizler bu patikalarda, eşek, katır ve deve yollarında yevmiyeyle çalıştık. Belki iki bin kişi aylarca kazma ve kürekle çalışarak bu yolları açtı.

Geyik Köprüsü'nden Fethiye'ye giden yolu çalışarak biz yaptık.

1924 doğumlu bir amcamız vardı. Denizli-Cankurtaran yolunda bir ay boyunca günlük 25 kuruş yevmiyeyle çalışmış ancak hiçbir kuruş

alamamış. Bunu kendisi anlatırdı.

Daha sonra köyümüz orman işçiliğiyle tanıştı. Maden ve orman işçiliğiyle kalkınmaya başlayan köylüler, zorunlu ihtiyaçlarına ulaşmakta sıkıntı çekmez oldu.

Yörük Obaları ve Soyadları

Biz konargöçer Yörüklerden oluşan nesilleriz. Dokuz kardeştik. Kardeşlerimizden Ömer'i Gireniz Çayı, yani Acıpayam-Dalaman Çayı aldı; sele kapılarak öldü.

1935 yılında köyümüzde kırk Yörük obası ve çadırı varmış. Bu kırk kara çadırlı obanın muhtarı dedemmiş. O dönemde çadırlarda erkek yokmuş; obalar kadınlar ve çocuklardan oluşuyormuş.

1938 yılında Acıpayam'dan bir memur, babamın muhtarlığı sırasında Sandras Dağı'na gelmiş. "Muhtar, sizin köyünüz orman içi köyüdür. Köylülerinize soyadı verelim," demiş.

Bir Yörük obasının soyadını Kurt yapmışlar. Biraz ilerideki başka bir Yörük obasına "Yırtıcı" soyadını verelim demişler. Babamla gelen memur, Akşit ve Göktürk gibi bugünkü soyadlarını belirlemişler.

Sözünü ettiğimiz oba Yörüklerinin her çadırında sekiz yüz ile bin arasında küçükbaş hayvan bulunurdu.

Ekmek yoktu ama süt, süt ürünleri ve et sıkıntısı hiç yaşanmazdı.

Geyikler, Gireniz Çayı ve Tarım

Tarlalarımızı ekemez, ekim dikim yapamazdık. Akdağ tarafından öyle çok geyik gelirdi ki keçi sürüsü gibi görünürdü.

Adını geyiklerden alan Geyik Köprüsü, geyiklerin geçiş yeriydi. Çok sayıda geyik geçtiği için bu adı almıştır.

Bizim çocukluğumuzda Gireniz Çayı, yani Acıpayam-Dalaman Çayı heybetle akardı. Dereler coşar, pınarlar gürül gürül akar; Dalaman Çayı'nda devasa bir su akımı olurdu.

Yukarı taraflarda afet düzeyinde bir yağmur yağsa çayın üzerindeki bütün köprüleri yerinden söküp getirirdi. Çaydan geçmek mümkün olmaz, kıyısında ektiğimiz bütün ürünleri söker götürürdü.

Şimdi eski Dalaman Çayı'ndan eser kalmadı.

Ekebildiğimiz tarlalara öküzlerle darı ekerdik. Dedemizden ve babamızdan kalma çok arazimiz vardı; hepsine darı ekerdik.

Bazı yıllar çok darımız olur, bazı yıllar hiç ürün alamazdık. Domuzlar ve geyikler yüzünden harman yapamadığımız yıllar olurdu.

Darı ekmeği soframızın vazgeçilmezi ve baş tacıydı.

Evlat, o dönemde dağ fark etmiyordu; keçi, koyun, darı ve harman, her şeyin vergisini devlet alırdı.

Bir Yörük obası keçilerinin bir kısmını memurdan saklamış. Bunu bilen yaşlı bir teyze saklanan keçilerin yerini gelen memura söyleyince memur ona bir miktar para vermiş.

Bizler 1950'li yıllara kadar yokluğu iliklerimize kadar yaşayan bir neslin evlatlarıyız evlat.

Gençler arasında birlik, saygı, sevgi ve hoşgörü vardı. Yokluk içinde olsak da her konuda dayanışma, birlik ve beraberlik gösterirdik.

Düğün Kültürü

Bizim düğün kültürümüzde "Baba, ben filan kızı alacağım; onu seviyorum, ona âşığım," demek kesinlikle yoktu.

Anne ve baba, erkek veya kız fark etmeksizin, "Oğlum, bugün sana filancanın kızını istedik," derdi. Bizim hayır deme şansımız yoktu. Oğlan kızı, kız da oğlanı görmeden ve tanımadan evlenirdi.

Tamamen aile büyüklerinin çizdiği yolda yürürdük. Kızın veya oğlanın kel, kör ya da başka bir özelliğinin hükmü yoktu.

Aileler kızı ister, söz atar, sonra nişan yapar ve düğün tarihini belirlerdi. Mendil veya kibrit dağıtılarak, "Düğünümüz var, buyurun gelin," denirdi.

Köyümüz orman içinde olduğu için düğün öncesinde herkes elinde odunla düğün evine gelirdi. Ekmekler yapılır, kazanlar kurulur ve yemekler pişerdi. Ateş yakılır, meşalenin çevresinde oyunlar oynanırdı.

Cuma günü gençler kapma yapardı. Davul zurna eşliğinde, bir beze konulan yağlı ekmek yüksekçe bir yerden aşağı sarkıtılırdı. Bir kişi ipin ucundan bezi yukarı çeker ve aşağı bırakırdı.

Kapma yaklaşık bir saat sürerdi. Kapmayı alan genç düğün evinin gençlik başkanlığını yapar ve bir sonraki düğüne kadar köyün gençlik başkanı olurdu.

Düğünlerimizde ata sporumuz olan güreş yapılırdı. Öyle büyük güreşler düzenlenirdi ki başpehlivanın ödülü bir deve, başaltının ödülü bir öküz, ortanın ödülü ise bir eşek olurdu.

Çevre ilçe, kasaba ve köylerden büyük katılımlarla düğünlerimiz tam bir kültür şölenine dönüşürdü.

Cumartesi akşamı kız kaçırma, deve ve Arap oyunları erkekler tarafından oğlan evinde oynanırdı. Bunlar birer kültür tiyatrosuydu.

Kızlarımızın ve kadınlarımızın kına gecesine hiçbir erkek katılamaz, yaklaşamaz ve izleyemezdi.

Pazar günü damatla sağdıç dururdu. Öğle namazından sonra gelin alma yapılırdı. Gelin deveye veya ata biner; köyün içinde güle oynaya, çala söyleye gezdirilirdi. Oğlan evine gelindiğinde dua edilir ve gelin eve girerdi.

Asker, Bayram ve Hacı Uğurlama

Askerlik çağına gelen her genç, yakın akrabalarını ziyaret ederdi. Gidecekleri gün dua edilir ve bineklerine kadar uğurlanırlardı.

Askere gidecek her gencin sırtına bir poğaça çıkını, yani ekmek sarılırdı. Başka yiyecek olmadığı için askerlik şubesine teslim olana kadar bu ekmeği yerdi. Bizi askere böyle gönderirlerdi.

Bizim çocukluğumuzda önce arabanın bulunduğu yere ulaşır, ardından trenle yolculuk yapardık.

Ramazan ve Kurban Bayramı'nda akrabalar ziyaret edilirdi. Gençler bayram gününü davul zurna eşliğinde kutlardı. Ne güzel bayramlar yaşadık; şimdi o bayramlar kalmadı.

Hacca gidecek kişi veya kişiler köy halkına yemekli mevlit verir; köylüyü, yakın akrabaları, eş ve dostları davet ederdi. Yemekli mevlitten sonra bineğine kadar tekbir ve dualarla uğurlanırdı.

Yağmur Duası

Yağmur duası yapardık. Köyümüz üç noktada yağmur duasına çıkardı: Bizim Erenler dediğimiz yerde, Eren Dede'de ve Hisar köyünün Tepekuyu Erenleri'nde.

Köylü erenlerde yapılacak yağmur duası için imece usulüyle erzak toplar, herkes bir şeyler getirirdi. Köylülerin çoğu Yörük olduğu için çok sayıda küçükbaş hayvan kesilirdi.

At, katır ve deve sırtında götürdüğümüz kazanlarda yemekler pişerdi. Dualar edilir, çocuklara "Âmin!" dedirtilirdi. Kuzulu koyunlar kuzularından ayrı tutulur ve karşılıklı melemeleri sağlanırdı.

Dua hazırlığında üzerine Arapça yazı yazılmış at kafası temiz suya bırakılırdı. Dua ve organizasyon bittiğinde bazen Eren Dede'den eve varmadan, bazen ertesi gün yağmur yağardı.

Eski âlimler duanın edebine, hâline ve şekline tamamen uyardı.

Nikfer tarafında bir yağmur duası yapılmış ancak yağmur yağmamış. Âlim bir hocaya danışmışlar. Hoca, "Filan kişi yağmur duasında bulunmasın," demiş. Heyet yeniden dua yaparken söz konusu kişiyi götürmemiş. Dua yerinden ayrılmadan rahmet yağdığı anlatılırdı.

Bizim Erenler duasında dilek ağacı tarzında bir uygulama yoktu.

Köy Odası ve Göç Yolu

Bizim çocukluğumuzda köy odamız vardı. Uzaktan yakından gelen konargöçer Yörükler, deve kervanları ve diğer misafirler burada kalırdı.

Misafirin yemeği, yatması ve kalkması ile atının yemini bütünüyle köylüler karşılarlardı.

Köyümüz tam göç yolu üzerindedir. Yörükler develerle yaylaya, yayladan sahile heybetli biçimde geçerdi.

"Deve Konağı" dediğimiz mahalle adını burada konaklayan kervanlardan almıştır. Öyle büyük kervanlar geçerdi ki saatlerce izlerdik.

Tarım, Evler ve Aydınlatma

Köyümüzdeki ekilebilir arazilere darı, nohut, arpa, buğday, burçak ve mercimek ekerdik.

Tarımı öküzlerle yapardık. Ürünleri elle biçer, ekip diktiklerimizi beden işçiliğiyle harmana taşırdık. Onlarca attan oluşan çatmalar kurarak harman döverdik.

Burçak yiyen öküz çok güçlü olurdu. Karda dışarıda yatsa bile buram buram duman çıkarırdı. Burçak yiyen öküzün dışkısı bile sabun gibi olurdu. Böyle bir öküze iş dayanmazdı.

Bizim çocukluğumuzda evlerimiz bütünüyle ağaçtan yapılırdı. Bugünün tuğla duvarlarının yerinde ağaç duvarlar vardı. Çatılar da tahtadan ve su geçirmeyecek biçimde yapılırdı.

Evin bir köşesindeki ocaklığa, yani şömineye büyük bir kütük atardık. Yemekler o kütükte pişer, ev onunla ısınır, çocuklar derslerini onun ışığında yapardı. Büyükler de sohbetlerini, işlerini ve planlarını o kütüğün çevresinde yürütürdü.

Sonra sırasıyla idare lambası, gaz lambası, lüks lambası ve denizci feneri geldi. Köyümüze elektrik 1983 yılında geldi.

Ne üretirsek üretelim devlet öşür alırdı. Harman öşürünü eşek ve katırlarla Acıpayam'a götürür, devletin memuruna teslim ederdik.

Acıpayam'da her yerden toplanan öşür buğdaylarından devasa bir harman oluşurdu.

Köyümüzde deprem, yangın veya başka bir doğal afet yaşandığını duymadım.

Ancak Gireniz Çayı afetinde iki çocuğumuz ve yaklaşık 250 küçükbaş hayvanımız öldü.

Gireniz ve Karaismailler Adı

Gireniz, on dokuz köyden oluşan bir vadinin adıdır. Gireniz Gölcük ve Gireniz Tahtalı gibi bizim köyümüz de bu köylerden biridir.

Köyümüzde bildiğim kadarıyla Karaismailoğlu Durmuş ile birlikte üç İsmail varmış. Üçü de biraz esmer olduğu için yer tarifinde, "Kara İsmail'lerin bulunduğu yer," denirmiş. O günden bugüne köyümüzün adı Karaismailler olarak kalmış.

Köyümüz Aydın, Acıpayam Yazır, Muğla, Yeniköy, Yatağan ve Beyağaç'tan gelen göçmenlerden oluşmaktadır.

Köyümüz Dalaman Çayı kıyısında olduğu için ektiğimiz tarlaları sulamak amacıyla büyük çam ağaçlarından oluklar yaptık. Bir dereden diğerine suyu bu oluklarla taşıyarak bağımızı ve bahçemizi suladık.

Çok emek verdik ancak o eski düzenlerden eser kalmadı be evlat.

Köyümüzde üç su değirmeni vardı.

Bizler kardeşiz. Birbirinizi saygı, sevgi, birlik ve beraberlik içinde; kırıp dökmeden ziyaret edin. Birlik olun, saygınızı ve sevginizi koruyun.

İnsanlığa faydalı olun; birbirinizden kopmayın.

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

15. Kurtlar

Kamil Uysal ve Osman İlhan (1937)

Kamil Uysal ve Osman İlhan görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Kamil Uysal Anlatıyor

Osman İlhan amca 1937 doğumlu. Halası büyütüp evermiş. “Bu dağlar benden sorulurdu,” diyor. Sürekli dağda avcılık ve çobanlık yapmış. Camız çobanlığı da yapmış; köyün ortak mallarını o güdermiş.

Köyün Kuruluşu ve Bağları

Kurtlar köyümüz Yörük obalarından oluşmadır. Köyümüz Yıkılar mevkisindeyken yılanlardan barınamamış; bu sebepten taşınmış. Taşınma sırasında bir aile, şimdiki adı Pınarbaşı olan Tahtalı köyüne; bir aile Hacıkurtlar’a gitmiş. Bir kısım aile de burada kalmış. Burada kalanlar bayram çözerek ve cuma namazlarına Burdur ili Salda ilçesi Güney köyüne giderlermiş.

Kurtlar’ın Bademli ve Sazak’la bağlantısı vardır.

Yokluk İçinde Gençlik

Osman İlhan amca şöyle anlatıyor:

“Yirmi dört ay askerlik yaptım. Yokluk içinde bir gençlik yaşadık. Ayaklarımızda doğru dürüst çarığımız bile yoktu. Ama bizim

zamanımızda birlik, beraberlik vardı."

Kız İsteme, Nişan ve Düğün Hazırlıkları

Biz erkekler kadınlarımızı görmezdik. Evlilik çağımızda bize, "Filanın kızını sana istiyoruz," denilirdi. Kız istenir, söz kesilir, nişan atılırdı. Büyük nişan atılıp düğün tarihi verilirdi.

Bir düğün öncesinde gencin yakın arkadaşları, düğünden bir hafta önce damadın evinde hizmetkârı olurdu. Kimi odun yarar, kimi dağdan eşeklerle odun getirirdi. Damadın toplumdaki değeri, gençliğinde yapmış olduğu hizmete bağlı olurdu. Bir genç, diğer gençlerden ayrı durursa hizmet eden arkadaşı az olurdu.

Dağa kırk elli eşekle oduna gidildiğini bilirim. Odunlarla köye yaklaştığımızda, geldiğimizin işareti olarak tüfeklerle havaya ateş ederdik. Düğün evi halkı biz oduncuları karşılardı.

Gençlerin düğününde pişecek olan yemekleri köyün kadınları yapardı. Meşaleler yakılır, düğün başlardı. Düğünlerimizde, kına gecelerinde kadınlarımız ayrı oynardı. Erkekle kadın bir arada asla oynamazdı; oynatmazlardı.

Asker ve Hacı Uğurlama

Asker uğurlama törenimizde, askerlerin gideceği gün herkes toplanır ve dua edilirdi. Herkes gönlünce askerlerin cebine para koyarak onları uğurlardı.

Köyümüzdeki hacı uğurlama ve karşılama kültürü de asker uğurlama şekli gibidir. Hacı gideceği gün köylü toplanır, dua edilir ve helallik alınırdı. Bineğine varana kadar yürüyerek, köy olarak uğurlardık.

Yağmur Duası

Köyün yağmur duası hazırlıkları, köylünün katkılarıyla; köylünün eşiğinden beşiğine herkesin katılımı sağlanacak şekilde yapılırdı. İki

rekât namazdan sonra dualar edilir, çocuklar "Âmin," derdi. Köyümüze yakın köyler de katılırdı. Dualar edilir, yemekler yenirdi.

"Biz Köyümüzün Hizmetçisiydik"

"Bana gençliğinizi anlatın," denildiğinde Osman İlhan amca şöyle devam ediyor:

"Biz gençler olarak bağ belleme yapardık. Bütün gençler, bir tepsi baklavaya ya da sıcak bir yemek ödülüne çok tarla belledik. Şimdi gençlik büyük küçük bilmiyor. Bizde öyle miydi? Bizim gençliğimiz bambaşkaydı. Biz köyümüzün hizmetçisiydik.

"Biz amcamla, babamla, dayımla aynı sokakta karşılaşırsak yolumuzu değiştirirdik. Günlerimiz kendi içimizdeki köy işleriyle geçerdi. Zamanında çiftimizi sürer, harmanımızı kaldırır, yalın ayak çobanlık yapardık.

"Ürettiğimizi Karahöyük'te, eski adı İşkan olan pazarda satardık. Aydın merkebe altı dolu zahire sarardı. Buğdayı sattığımda üzerime elbise alırdım. Eski fistanlar olurdu, onlardan alırdım. Eşeğin heybesine de pazarda bulunan çeşitli ihtiyaçlarımı koyardım. Param bitmezdi."

Kurtlar'dan Acıpayam'a gitmek dört saat on dakika sürerdi. Yıllarca gidip geldim. Karahöyük pazarına yaya olarak ve eşeklerle çok gidip geldim.

Avcılık

"Avcılık yaptığımda attığıma vururum. Beraber ava gittiğimiz ekip av yapamazsa asla sıkı atmam. Atarsam vururdum. Avcı arkadaşlardan biri av yapamazsa ona vurduğumuz avdan pay verirdik."

Köye Gelen İlkler

Köye ilk sobayı kahveci getirdi. İlk radyoyu, şimdiki Cumhur Bayar muhtarın dedesi getirdi. İlk traktörü Ali Rıza Çavuş aldı.

Çevre Köylerle Ortak Kültür

Çevre köylerle düğün ve dua kültürümüz aynıdır. Burdur ili Salda ilçesi Horoz ve Güney köyleriyle; Bademli ve Karaköy'le kök bağlarımız aynıdır.

Bugünkü Hayatı

"Şimdi hayatımı, Bademli Sazak'ta çobanlık yapan kardeşimin yanına giderek sürdürüyorum. Orada günlük hayatıma devam ediyorum."

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

16. Kuzören

İsmail Arman (1932), Yusuf Eren (1943) ve Cemal Türk (1947)

İsmail Arman görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Kuzören Köyü — Birinci Görüşme

Bekçi İsmail Arman (1932)

Çocukluk Oyunları ve Yokluk Yılları

Ben çocukken köyümüzde saklambaç, kozalak ve kazık dikme gibi çocuksu oyunlarımız vardı.

Biz gençken yokluk da vardı. Ayakta ayakkabı yoktu; öküz derisinden çarık yaptık. Kumar oynamak için köy köy gezdim. Yakın köylerde gezmediğim köy yoktur. Ancak bu kumar oyununu hiç kimseye tavsiye etmem.

Bizim çocukluğumuzda köyümüzde yedi hane vardı. Bugün gördüğün Kuzören, o yedi hanenin çoğalmasından oluşmaktadır.

Ben ne kadar yaramaz bir adam da olsam, tüccarların aldıkları malları; inek, koyun ve keçileri Çameli ve çevre köylerden yaya olarak çok sürüp getirdim.

Ayakta ayakkabı yoktu. Çam dalından yaptığımız ayaklı kazıkları iki ayağımıza bağlar, öyle gezerdik.

Ulaşımın Olmadığı Günler

Bizim çocukluğumuzda ulaşım olmadığı için gittiğimiz köylerde yatılı kalırdık. Bazen üç günde, bazen beş günde ancak ulaşır; o kadar gün içinde geri dönerdik.

Köyümüze ulaşım olmadığı için çam dalı ve çıtlık dalından yaptığımız sedye üzerinde Kelekçi'ye çok hasta götürdük. Kelekçi'den köyümüze de çok hasta getirdik. Biz böyle günlerde bile atalarımıza karşı saygıyı, sevgiyi, hoşgörüyü ve merhameti asla yitirmezdik.

Karlı Bir Av Günü

Yokluktan olsa gerek, ava giderdik. Bazen haftalarca köyümüze gelmediğimiz olurdu. Bu konuda bir anım var:

Kardeşim Ömer, bir av zamanında karlı kışlı havada Çakır köyü taraflarında dondu. Onu hiç yalnız bırakmadım. Sürüye sürüye, bazen ocak yakıp ısıtarak, bazen ovalayarak köye ulaşmamız gerekiyordu. Yanımızda beraber av yaptığımız arkadaş, köye gidip yardım istemek için bizden ayrıldı.

Hava soğuktu, karanlık bastırıyordu. Ben korkuyordum. Ağabeyim donmak üzereydi; onun telaşı bana da sardı. Köylü duysun diye zaman zaman durup havaya ateş ediyordum. Köye yakın bir yere kadar zoraki geldik. Ancak ağabeyim kendinden ümidi kesti ve bana, "Sen bari git, kurtul," dedi.

Derken sesler duyuldu. Hem sevinçten hem hüzünden çok ağladım. O zamanlar ulaşım yoktu. Ne günler yaşadık evlat; biz o günleri yaşadık.

Kazma Kürekle Açılan Yollar

Bizim köyün ve çevredeki diğer köylerin yollarını el işçiliğiyle, kazma kürekle açtık. Çok yollar kazdık. Akşar köyü ile Yaylapınar arasına;

Eskiköy, Çakır ve Kelekçi'ye üç noktadan yol açtık. Kuzören arasındaki yol için biz çok çektik.

Tarım, Harman ve Öşür

Bizim çocukluğumuzda tarım çok zordu. Öyle zor zamanlar yaşadık ki öküzlerle iki üç ay tarlalarımızı ekerdik. Harman zamanı geldiğinde beklenen harmanı yapardık. Yine öküzlerle düven dövdük, harman attık, saman kattık.

Ancak kıt kanaat elde ettiğimiz kuru tahılları öşür memurları gelir, belli bir kısmını vergi olarak alırlardı. Elde ettiğimiz mahsul bize yetmezdi. Taşlıca armudu toplayıp kurutur, onu öğütüp arpa unuyla karıştırarak yerdik. Biz böyle bir hayat yaşadık evlat.

Köyümüzün kızları ve hanımları halı dokur, ev ekonomisine katkıda bulunurlardı.

Almanya'ya Giden İlk Beş Kişi

Köyümüzden Almanya'ya ilk gidenler oldu. İlk gidenler beş kişiydi. Biz onlara, "Gâvur ellerine gidiyor bunlar," diye ağlaya ağlaya Kelekçi'ye kadar yaya uğurlamaya gittik. İmkân olsa o insanlar gider miydi? Köyünü terk etmezdi. Yokluk öyle bir şey işte.

Üreten, çalışkan bir köyüm vardı. Köyünden kopan da köyüne yatırım yapardı. Acıpayam'da elbise ve ayakkabı mağazası yokken bizim köyde vardı. Almanya'ya giden Şükrü vardı; o açmıştı.

Kahveler ve Köyün Gelişmesi

Köyümüz gelişmeye hızla ayak uyduran bir köydü. Sekiz kahve vardı; her biri dolu dolu insan olurdu. Açık konuşayım: Bazı kahveler kumar kahvesiydi. Bazıları ise köyün derdiyle dertlenen, tam bir kültür, yardımlaşma, köyü kalkındırma yeri gibiydi. Öyle bir köydü benim köyüm.

Köyümüzde beton dökerek ev yapımını ilk ben getirdim. Beton karacağımız kumları öküzlerle çektim. Evin yanında betonu karıp döktüm. Derken köyümüz gelişmeye devam etti.

Çobanlık ve Köy Sınırları

Çobandık evlat. Her alanda çalışmak, üretmek zorundaydık. Köy çobanlığı yaptım. On, on beş küçükbaş hayvanı olan köylü, hayvanlarını bize katardı. Para karşılığında çok keçi güttüm; çok çobanlık yaptım.

Bizim köyün örülme sınırlarına diğer köyler keçi ve koyun katamazdı. Böyle bir kaçamak yapar ve yakalanırlarsa, başka köyden oldukları için mutlaka ceza keserdik. Bazen çobanlar arasında kavga çıkar, bazen köy heyetleri devreye girer; öyle uzlaşma sağlanırdı. Böyle ceza kestiğimiz çok oldu.

Çakır Kız Mezarı'ndan beri, Kelekçi Düzen'den beriye, Eskiköy Çoban Çeşmesi'nden beri bizim köye başka köyün çobanı giremezdi.

Su Değirmenleri ve Yörük Kervanları

Köyümüzde üç su değirmeni vardı. Bütün köylü un ihtiyacını o değirmenlerden karşılardı.

Köyümüzde gür su kaynakları vardı. Bu kaynaklara Fethiye, Dalaman, Ortaca ve Köyceğiz taraflarından konargöçer Yörükler gelirdi. Öyle bir geçişleri olurdu ki onları izlemek çok zevkliydi. Eşekler, develer, keçi ve koyun sürüleri, kazlar ve tavuklar; her biri yürüyerek gelirdi. Bizim "Erenler" dediğimiz yerlerde çadır kurarak yaz aylarını buralarda geçirirlerdi. Kış ağır ağır başladığında tekrar aynı düzen içinde geldikleri yerlere göçerlerdi. O kervanlar kalmadı evlat.

Köy Odaları ve Tanrı Misafiri

Köyümüzde üç köy odası vardı. Uzaktan yakından gelen yolcu, hancı, konargöçer; her kim gelirse köy odasında ağırlanırdı. Gelen misafirin hayvanının yemine, kendisinin yemesine, yatmasına ve kalkmasına köy

odalarının yakınındaki evler bakardı. Evde pişirdikleri yemekleri misafirin önüne koyar, beraber yerdik.

Bu gelen kişi bazen semerci, bazen nalbant, bazen kalaycı olurdu. Her kim gelirse gelsin, köyümüz onu Tanrı misafiri olarak görürdü.

Yağmur Duası ve Erenler

Köyümüzde yağmur duası imece usulü yapılırdı. Kimi buğday koyar; ne lazımsa herkes kendi çapında bir şey getirirdi. Ulaşım yoktu. Katır ve eşek sırtına vurulmuş kazanlarla, un çuvallarıyla bütün ihtiyaçlar giderilecek şekilde Erenler'e gidilirdi.

Erenler'in etrafında yemekler pişirilir, dualar edilirdi. Çocuklar, "Âmin, âmin," diye diye Eren dediğimiz mezarın etrafında dolaştırılırdı. Her fırsatta çocukları yönlendiren köyümüzün önde geleni, "Âmin, âmin," seslerini çok söylettirirdi. Eren'in etrafında böyle dönerdik.

Bir de Eren'in yakınında ulu bir ağacımız vardı. Köyümüzün kadınları ona bez ve çaput bağlardı. O ağaç âdeta bir dilek ağacına dönerdi. O gün o ağacın yanında dualar okunur, yemekler yenir, namazlar kılınırdı. Erenler'den ayrıldığımız andan itibaren yağmur mutlaka yağardı.

Öyle kalabalık olurdu ki Darıveren, Dedebağ, Aliveren, Eskiköy, Çakır, Ören, Kelekçi, Hacıkurtlar ve Boğazdere gibi çevre köylerimizden yağmur duasına çok büyük katılımlar olurdu.

Bayramlar

Köyümüzde Ramazan ve Kurban bayramlarını sanki bir düğün dernek havasında kutlardık. Bayram günü davullar ve zurnalar çalar, oyunlar oynanırdı. Tiyatro niteliğindeki deve oyunu, kız kaçırma oyunu ve Arap oyunu oynanırdı. Köylü iki gün boyunca tamamen katılır; muhteşem bir bayram yapardık. Bizde eskiden bayramlar böyleydi.

Kuzören Köyü — İkinci Görüşme

Yusuf Eren (1943) ve Cemal Türk (1947)

Birbirine Muhtaç Bir Köy

Herkesin birbirine muhtaç olduğu bir köydü bizim köy.

Köyümüzün okulunda yedi yıl okudum. Pantolon yok, üst baş yoktu. Çam budağından yaptığımız ayaklıklarla okula gidip geliyorduk. O ayaklık, çocukluğumuzun kış aylarına özel ayakkabısıydı. Yaz aylarında yine yalın ayak, baldırı çıplaktık.

Kuzören'i Oluşturan Aileler

Köyümüze çevre köylerden gelenler vardı. Hacıkurtlar'dan gelenler, bugün "Hacı Musalar" dediğimiz sülaledir. Tavas'tan gelenler Tokurlar sülalesidir. Armağanlar, Alaattin'den gelen sülaledir. Tatlar, bugünün Türkleridir. Onlar da Alaattin'den gelen aile boyudur.

Babamın babası Aliveren'den gelme, anamın annesi de Aliveren'den gelme bir aileydi. Onlar köyümüz Kuzören'de birleşip evlenmiş; bizler olmuşuz.

Düğün İçin Dağdan Odun

Köy düğünlerimizde gençler, köyde ne kadar eşek varsa hepsiyle dağa oduna giderlerdi. Odunculardan kim önce gelirse ona düğün evi tarafından ödül verilirdi.

O odunlar yarılır; ekmek ve yemek pişirme, ısınma ve aydınlatma amacıyla yakılırdı. Düğünlerimiz tam bir kültür şöleni, bir etkinlik tarzında olurdu.

Bayrak Asma ve Çeyiz Atma

Cuma günü düğün bayrağımız asılırdı. Bayrak, çörek otu ve üzerlik otuyla birleştirilip çeşitli renklerden oluşan bez parçalarıyla süslenirdi. Düğün evinin belli olması amacıyla evin bir köşesine asılırdı. Aynı işlem gencin bayrağı için de yapılır; düğündeki bayrak böylelikle süslenmiş olurdu.

Cumartesi günü çeyiz atma merasimi olurdu. Eşeğin sırtına sardığımız sandığın içine un, buğday, et ve benzeri gıda türleri konurdu. Sandığın iki tarafı da böyle hazırlanırdı. Bayrakçı eşekle önden gider, davulcu onun arkasından yürürdü. Çeyiz atmaya giden erkekler güle oynaya davulcunun arkasından; kızlarımız ve kadınlarımız da erkeklerin ardından giderdi. Çeyizimizi atar, aynı şekilde geri dönerdik.

Cuma ve cumartesi günleri gençlerimiz meşalenin etrafında, "Cöff, cööff!" diye diye nara ve zılgıt atarlardı.

Gelin Alma ve Gerdek

Pazar günü damat öğle namazına müteakip soyulur, dua edilir ve sağdıç güvey durulurdu. Gelin almaya hazır olan oğlan evi bayrağını çekerdi. Çeyiz atma merasimi gibi kız almaya gidilirken, "Geliyoruz!" diye diye naralar atılır; kız evine varılırdı.

Orada gelin hazırlanır, kızın babası tarafından evden çıkarılır ve ata bindirilirdi. Dua edilirdi. Dua bitince yine davul ve zurna eşliğinde köyün içinde geze dolaşa oğlan evine gelinirdi.

Gelin inerken yine dualar edilirdi. Kız attan iner, sağ eline tereyağı sürülürdü. Gelin kız, o yağı girdiği kapının eşiğine sürerek evin içine girerdi. Bir köşeye oturtulan gelinin kucağına bebek verilirdi.

Herkes gelin evini merak ederdi. Gelin evi süslenir, döşenir ve hatıra resimleri çekilirdi. Ardından dağılmalar başlar, sonrası gerdek olurdu.

Duvak Günü ve Taze Gelin

Gelinin ertesi günü duvak günü olurdu. Oğlan evinde, kız evinden ve oğlan evinden gelen kadınlar duvak günü yaparlardı. Köye yeni gelen gelin kızımız, köydeki yaşlıları ziyaret ederdi. Gittiği evler ona hediyeler verirdi. Taze gelinlerimiz, bir hafta boyunca yeni gelin olduklarını her hâlleriyle belli ederlerdi.

Dışarıya Kız Verme ve Yol Kesme

Köyümüzden dışarıya kız verilirse gençlerimiz yol keser, oğlan tarafından bahşiş isterdi. Beklenen bahşiş alınmazsa kıran kırana dövüşlerimiz olurdu.

Yaşanmış bir gerçek vardır: Eskiköy'den kız almaya gelen Sulu Şükrü diye biri vardı. Namıdiğer Ali Efe'nin babasıydı; atla efelik yapmıştı. Alamadığı kız için bizim köyün gençleri ona pusu kurup kıstırmışlar. Efeye bir dayak döşemişler. O da yediği dayakla Eskiköy'e geri dönmüş.

Alamadığı gelini gençler yine vermemişler. Ertesi gün Eskiköy'den genç bir erkeğe kız elbisesi giydirip efeye teslim etmişler. Efe bir bakmış ki gelen erkek. Sulu Şükrü Efe ağlaya ağlaya bir hâl olmuş. Sonra istenilen kız, ailesi tarafından götürülüp teslim edilmiş.

Asker Uğurlama

Askere gidecek gençler birlik olurdu. Birliğe katılmayan, köylüye bireysel olarak yemek verirdi. Askere gidecek gençler köy meydanında köylüyle buluşur, köy hocası dua ederdi. Duadan sonra ortaya konan kasaya herkes katkı amacıyla üç beş kuruş atardı. Oluşan para gençlere pay edilirdi. Askerler büyüklerin ellerini öper, helalliklerini alır ve uğurlanırlardı.

Üreten Köy

Köyümüz üreten bir köydü. Şapka üretimi vardı. Ayakkabı üretenimiz ve satan dükkânımız vardı. Köy odasına ayakkabı yamacıları gelirdi.

Köyümüzde geçmişte bağcılık vardı. Çevre köylere üzüm satmaya gidilirdi. Geçmişten kalan, sanki şarap sarnıcı kalıntıları vardı. Şimdi onlardan hiçbir eser kalmadı.

Hızır Rivayeti

Köyümüzün Erenler'ini atalarımız şöyle anlatırdı: Halk arasında Hızır'ın geçtiğine dair rivayetler vardı. Tavas tarafından gelen Hızır'ın öğle namazını aynı anda Tavas Alaattin'de, ikindi namazını bizim Erenler'de, akşam namazını ise Aliveren'in yaylasında kıldığı hakkında büyüklerimiz kendi aralarında konuşurlardı.

Işık, Soba, Radyo ve Elektrik

Köyümüzün yokluk dönemlerinde idare lambası, gaz lambası ve denizci feneri gibi aydınlatma araçları birer ikişer evlere girmeye başladı. Ondan önce ocaklıkta yaktığımız odun kütüğünün karşısında ısınır, evimizi de o ateşin ışığıyla aydınlatırdık.

Köyümüze ilk sobayı Kemal Dayı getirdi. Gölhisar'da görmüş. Köyümüzde anlatırken, "Adam evin ortasında ocak yakmış, evi ısıtıyor," derdi. Hasır satmaya gittiğinde görmüş. Sonra o sobayı eşeğin sırtında ilk o getirdi. Zamanla köyde soba çoğaldı.

Köyümüzde Hacı Nazmi Dayı'nın büyük, akülü eski bir radyosu vardı. Haberleri herkes ondan dinlerdi. Gramofon ve plak derken, 1976 yılında köyümüze elektrik geldi. Elektrikle birlikte teknoloji birer birer köyümüze ulaşmaya başladı.

Toprak Damdan Kara Örtüye

Köyümüzün eski evlerinin çatılarında kiremit yoktu; toprak çatılar vardı. O toprak yapıya, evin içine su almasın diye yuvga taşıyla yuvga çekerdik.

Sonra “kara örtü” dediğimiz tahtalardan kara çatı yapmaya başladık. Çatılara tahtalar birer birer çakılırdı. Arada boşluk kalmasın diye iki tahtanın arasının üstüne bir tahta daha çakılır; evin içine yağmur ve kar suyu girmemesi sağlanırdı.

Biz o tahtaları, dağlardan kestiğimiz ağaçları nacak ve baltayla kuskun yaparak köye getirirdik. Getirdiğimiz o kuskunlardan ikişer üçer santimlik tahtalar yapıp evlerimizin kara örtüsünü örterdik.

Eski Yerleşimin İzleri

Köyümüzün cami yatağında su çıkarmak amacıyla yapılan kazı sırasında bir mezar çıktı. Bizim kabir tahtası gibi kiremitten yapılmış o mezarın içinden kireçli bir ceset çıktı. Bizden önceki bir medeniyetin varlığını, çıkan o cesetten anlayabiliyoruz.

Bizim merkez camimiz, bildiğimiz kadarıyla üç kez yenilenmiş. Ancak daha eski yıllarda kilise olduğu tahminini bizim ihtiyarlar yapardı.

Bilenler bilir; bizim köy merkezindeki ev temellerinde kalıntı mezarlar görmek mümkündü. Bizim köyün “İnatlı” dediğimiz yerinin de çok eski bir yerleşim yeri olduğu anlaşılmaktadır.

Köyüm Kuzören’den sesimizin ulaştığı herkese selam olsun.

Derleyen ve görüşmeleri yapan: Sabit Kızılhan

17. Köke

Ramazan Gürler (1936)

Ramazan Gürler görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Gür Suların Köyü

Köke köyü, gür suların olduğu, çobanların göz bebeği bir köydü.

Dalaman Çayı bizim içme suyumuzdu. Yazın soğuk, kışın sıcak akardı. Köy; hayvanının, bağının, bahçesinin ve kendisinin içme suyunu, hatta yiyeceği balığı Dalaman Çayı'ndan karşılardı. Her fırsatta serinlemek için yüzdüğümüz Dalaman Çayı, bizim köyün hayat damarıydı.

Yağmurun, karın ve kışın çok olduğu zamanlarda Dalaman Çayı coşar, üzerinde bulunan bütün ahşap köprülerimizi götürürdü. Biz de köylü olarak sellerin ve suların götürdüğü köprüyü yeniden yapardık.

Köke Adının Hikâyesi

Köyümüzde eskiler kök yaktıkları için bir yetkili gelmiş. Birkaç kişiye, "Nereye gidiyorsun?" diye sormuş. Sorduğu herkes, "Köke gidiyorum," deyince buranın adının böylece Köke olduğu söylenirdi. Ancak gerçeğini bilemiyoruz.

Çocukluk, Okul ve Çobanlık

Çocukluk yıllarında çelik çomak ve kazık dikme gibi oyunlarımız vardı. Ancak işimiz çok olduğundan oyuna ayıracak zamanımız çok az olurdu.

Yedi sekiz yaşlarındayken köye gelen eğitmende üç yıl okudum. Daha sonra köyümüze kadrolu öğretmen geldi ve beşinci sınıfı bitirdim.

Keçiler ve koyunlar hayatımızın bir parçasıydı. Okul ve çobanlık, her ikisi de bizim çocukluğumuzun parçası olurdu.

Konargöçerlerin ve Tüccarların Geçiş Yolu

Köyümüz, konargöçer Yörüklerin geçiş noktasıydı. Harman kalkmadan gelirlerse dağlara çadır kurarlardı. Harman kalkmışsa Dalaman Çayı'nın kıyısına köşesine, develeriyle kervan misali gelirler; yine kervan olarak dönerlerdi.

Afyon, Aydın ve Muğla Yörükleri düzenli bir şekilde köyümüze gelirdi. Onlar her yıl bu göçebe hayatını yaşardı. Köyümüz, çobanların yanı sıra tüccarların da geçiş güzergâhıydı.

İmeceyle Açılan Yollar

Bir köyden diğerine yaya giderdik; patika yollarımız vardı. Biz bu yollarda el işçiliğiyle çalışarak kağnı ve at arabası yolları yaptık.

1966 yıllarında köyümde muhtarlık yaptım. Bu yol çalışmalarını imece usulüyle gerçekleştirdik. Köke–Akalan, Köke–Kelekçi, Köke–Dedebağ ve Köke–Bostanköy yollarını bizler imece usulüyle yaptık.

Hatta imece işine gelmeyenden yevmiye alırdık. Köylü, benim bu tutumumdan dolayı kaymakama şikâyette bulunmuş. Kaymakam beni çağırıp şikâyeti anlattı. Ben, "Biz bu yolları kendimiz, kendi insanımız için açıyoruz efendim," deyince, "Sen devam et," dedi.

Kaymakam, şikâyet edenlere de, "Gidin, cezanızı köy muhtarına ödeyin," deyince köylü birlik oldu. Bugünün yollarını bizler el ve beden

işçiliğiyle açtık.

Dalaman Çayı ve Üreten Köy

Köyümüz diğer köylere göre sulak ve verimli tarlalardan oluştuğu için biz hem üretir, hem ürettiğimizi aile olarak tüketir, hem de ihtiyaç fazlasını satardık.

Dalaman Çayı bizim köy kalkınma modelimizdi. Ekip diktiğimizi çaydan sulardık. Arazilerimiz verimli topraklardan oluştuğu için ektiğimizin karşılığını alabiliyorduk.

Buğday, nohut, darı, mercimek, mürdümek; Köke köyümüze özgü kavun ve karpuz yetiştirirdik. Üretip pazarladığımız için başlıca ihtiyaçlarımıza ulaşabiliyorduk.

Ekim dikimimizi öküz, at ve camızla yapardık. Mahsuller olduğunda beden işçiliğiyle, at ve öküz kağnısıyla taşıyıp harman yapardık. Yaptığımız harmanı yine öküz ve at çatmasıyla döver, savururduk. Harman, ekim, dikim ve hasat işlerimiz aylarca sürerdi.

Ürettiğimiz mahsulden devlete öşür verirdik.

Birlik, Beraberlik ve Karşılıksız Emek

Köke köyünde, bizim gençliğimizde birlik ve beraberlik vardı. Biri ev yapmak için kerpiç kesecekse gençler o kerpici keserdi. Birinin bağı ya da bahçesi çapalanacak olsa gençler bir araya gelir, o işi yapardık. Biz bu işi gönülden, severek ve hiçbir karşılık beklemeden yapardık.

İşini yaptığımız kişi ya da kişiler de kendilerince bir yemek veya tatlı ikram ederdi.

Bizim gençliğimizde birlik, beraberlik, saygı, sevgi, hoşgörü, merhamet ve insanlık vardı. Büyük küçük herkes haddini bilirdi. Bizler öyleydik.

Oluklu Kiremit ve Eski Evler

Bizim çocukluğumuzda oluklu kiremit üretilirdi. Başta bizim köy olmak üzere çevre köyler, evlerinin çatılarında oluklu kiremitle tanıştı. Ondan önce evler kerpiçti ve üstleri topraktı. Kara kış olduğunda su almaması için yuvga çekerdik.

Kız İsteme ve Düğün Hazırlıkları

Bizim çocukluğumuzdaki düğünlerde gençler, büyüklerinin istediği kızla evlenirdi. Hiçbir genç, "Ben sevdim, âşığım," demezdi. Büyükleri kimi isterse onunla evlenirdi.

Büyükler, "Sana filanın kızını istedik," derdi. Kız verilirse düğün hazırlıkları başlardı. Aile nişan yapar, düğün davetiyesi hazırlanır ve düğün tarihi verilirdi.

Gençler, düğün evinin odun ihtiyacı için dağa oduna giderlerdi. Köyün kadınları çuvallar dolusu ekmek yapar; düğün boyunca yenilecek ekmekleri hazırlardı.

Köyün gençleri, düğün evinin yazdığı okuyla kapı kapı dolaşır, köy içinde gezerek okuyu dağıtırdı.

Güreş, Meşale ve Kına Gecesi

Düğün cuma günü davul ve zurnayla başlardı. Cumartesi günü ata sporumuz güreş mutlaka olurdu. Düğün evinin koyduğu ödül için çevre köylerin bütün pehlivanları davet edilirdi. Tam bir kültür havasında güreşler yapılırdı.

Akşamına meşalenin etrafında kız kaçırma ve deve oyunu oynardık.

Kız evinde kadınlarımızın yaptığı kına gecesine hiçbir erkek bakamazdı. Kızlarımız ayrı, erkeklerimiz ayrı oynardı.

Damat Donatma ve Gelin Alma

Pazar günü öğle namazına müteakip sağdıç durma yapılırdı. Damat, oğlan evinden tekbirlerle cami avlusuna gelirdi. Öğle namazından sonra cami çıkışında yere serilen kilimin üzerine otururdu. Camiden çıkanlar damada ve sağdıca para asardı. Damat, orada bulunan cemaatin ellerini sırasıyla öper ve evine giderdi.

Daha sonra gençler kız almaya davul ve zurna eşliğinde, güle oynaya, çala söyleye giderlerdi.

Kız evine varıldığında, kızın oğlan kardeşi gelinin bineceği ata binerdi. Gelin evinin kapısı kız tarafınca açılmaz; açılması için oğlan tarafı bahşiş verirdi. Gelin kızın çeyiz sandığının üzerine yine kız tarafından biri otururdu. Sandık da bahşiş karşılığında oğlan tarafına teslim edilirdi.

Gelin kız, evden babası ve oğlan kardeşiyle birlikte tekbirler ve dualar eşliğinde bineceği ata gelirdi. Gelin ata binerken erkekler görmesin diye bir kilimle perde gerilirdi. Bu sırada, kız tarafından ata binen kişiye attan inmesi için bahşiş verilirdi.

Gelin dualarla ata binerdi. Ata binişi sırasında annesi ya da yengesi, kardeşi veya yakınlarından biri gelinin üzerinden buğday ya da şeker serperdi. Dua biter, davullar çalardı. Yine geldikleri gibi güle oynaya, çala söyleye oğlan evine giderlerdi.

Gençler, düğün evinin tam anlamıyla hizmetkârıydılar. Düğün boyunca gençlik başkanının öncülüğünde uzaktan yakından gelen misafirlerin yatmasını, kalkmasını, yemesini ve düğün evinin bütün işlerini köy gençliği üstlenirdi.

Yol Kesme Geleneği

Kızlarımız gelin olarak başka bir köye giderse köyün gençleri yolu keserdi. Başka köyden gelen oğlan eviyle köyün gençleri sıkı pazarlık yapardı. Pazarlık sonrasında alınan parayı yine köy gençleri kendi aralarında yerlerdi.

Asker Uğurlama

Askere gidecek gençler, köy içinde yaşlıları ziyaret eder ve helallik alırlardı. Gidecekleri gün köy meydanına davul ve zurnayla gelirlerdi. Kadın erkek herkes oraya gelirdi.

Hoca dua ederdi. Gençler, duadan sonra ortaya konulan kasanın yanında dururdu. Katkıda bulunmak isteyen herkes gönlünden çıkan parayı kasaya atardı. Oluşan para askerlere eşit şekilde dağıtılır; askerler böylelikle uğurlanırdı.

Hacı Uğurlama

Hacca gidecek kişi; eşine, dostuna ve köylüye yemekli mevlit yapar, onları davet ederdi. Gelenlerle helalleşirdi. Daha sonra gideceği gün köy meydanına çıkar, köylü onu uğurlamaya gelirdi. Köylüden helallik alınır ve bineğine kadar uğurlanırdı.

Yağmur Duası

Köke köyünde yağmur duası hazırlığı başladığında, köylüden oruç tutmak isteyen tutardı. Köylünün katkılarıyla toplanan malzemelerden yemekler pişerdi. Köyün Bayram Beleni'nde toplanılır, yemekler yenir ve dualar edilirdi. Duadan sonra dağılırdık.

Afet ve Su Değirmeni

Köke köyünde, benim hatırladığım kadarıyla bir afet oldu. O afette köylümüzün iki camızını sel sularının aldığını biliyorum.

Köke köyümüzde bir su değirmeni vardı. Köylü un ihtiyacını o değirmenden karşılardı.

Köy Odaları

Köyümüzde iki köy odası vardı. Uzaktan yakından gelen geçen tüccar, esnaf, yolcu ve hancı o odalarda konaklardı.

Hangi odada kalınırsa, gelen misafirin atının yemi ve samanı; misafirin yemesi, yatması ve kalkması köylü ya da odanın yakınındaki evler tarafından karşılanırdı.

Muhtarlık Döneminde Kalıcı Eserler

Köy muhtarlığım süresince kalıcı eserler bırakmak için çok emek harcadık. Köy camisi, köy okulu, köy mezarlığı, hatta su kaynağı konusunda çevre köylerde yokken bizler başardık.

Köye ilk traktörü ben getirdim. Bunun için iki at arabası, kırk keçi ve altı yüz dolu arpa sattım.

Şu an her köye bir Ramazan Gürler amca lazım.

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

18. Ovayurt

Osman Yalçın

Osman Yalçın görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Horasan göçmeni İbrahim Mustafa adında biri, Araplardan aldıkları köleyle birlikte kervanla üç yüz elli yıl önce gelmiş.

Acıpayam Çiftlik Su Gözü'nü satın alıp oraya yerleşmişler. Apa ile Yassıhöyük arasında, Tareş adıyla bir köyün kurulumu başlamış. Daha sonra köyün adı Ovayurt olmuş.

Geçim Kaynakları ve Ortak Kültür

Köyümüz çiftçilikle geçinir. Tütün ve soğan yetiştirir; küçükbaş ve büyükbaş hayvan çobanlığı yapardık.

Yassıhöyük, Apa, Tareş ve Ovayurt köylerimizin kültürleri birdir. Düğün, dua ve asker uğurlama kültürlerimiz birbiriyle uyumludur.

Üç Gün Üç Gece Düğün

Düğünlerimiz bir hafta öncesinden oku dağıtımıyla başlardı. Düğün üç gün üç gece devam ederdi. Gençlerimiz düğünlerimizde hizmet ederdi. Düğün meşalesinin odunuyla gençler ilgilenirdi.

On, on beş eşekle dağdan odunlar getirilir; kazanlar kurulur, yemekler pişerdi. Çeyiz atılırdı. Pazar günü gelin almaya atla gidilir;

gelini bütün köyde gezdirirdik.

Eski Harman, Yeni Harman

Bizim gençliğimizde birlik ve beraberlik vardı. Olan, olmayana yardım ederdi. Harman kaldırmak kolay mıydı? Eskiden her şey beden işçiliğiyle olurdu.

Ekinler hayvanla ekilir, biçim el orağıyla yapılırdı. Harmana desteler çekilir; dövenle, at ve öküzle harman dövülürdü. Harman savrulur, sapla saman birbirinden ayrılırdı.

Şimdi harman kaldırmak için ne var? Bütün ekipmanlara ulaşabiliyoruz. Elli dönüm ekili arazin olsa teknolojiyle bir günde harman kaldırılıyor evlat. Ben seksen altı yaşındayım evlat.

Bir Göz Oda ve Bir Çeyiz Sandığı

Bizim zamanımızda böyle evler mi vardı? Biz evlendiğimizde babamızın evinin bir gözüne otururduk.

Babamız Veli Yalçın bizi ayırdığında bizim bir yatak, arpa ve buğdayımız; yengenizin de bir kat yatağı ve bir çeyiz sandığı vardı.

Kaybolan Sular, Çetin Kışlar

Bizim çocukluğumuzda buralarda bir metrede su buluyorduk. Şimdi o sular kalmadı.

Bizim çocukluğumuzda kışlar çetin olurdu. Babam kar üzerinde çok kurban kesti, çok.

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

19. Suçatı

Mehmet Dinç (1946), Tahtacı ve Hüsniye

Mehmet Dinç görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Allah'a Emanet Çocuklar

Bizim çocukluğumuz çok güzeldi. Biz köyün çocukları hemen hemen her akşam ya da her fırsatta çocuk oyunları oynardık. Çelik çomak, kazık dikme oynar; tahta arabalar yapardık. Allah'a emanet çocuklardık bizler.

Gece oyunlarında çocuklardan birini tilki yapardık. Bir tilki oyunumuz vardı. Birimiz tilki kılığına girer, kuyruğunda ateş yanan tilki çocukların üzerine yürürdü. Bizler çam pürçüğünün çok olduğu yerlerde onun üzerinde kayardık.

Az önce de dedim ya, biz çocuklar Allah'a emanettik. Ama o yıllardaki çocukluk, bugünün çocukluğundan güzeldi.

Gençlerin Birliği ve Darı Harmanı

Gençlik birliği çok sıkı değildi. Ama her türlü birlik, beraberlik, saygı ve sevgi köy gençlerimiz arasında hep korunurdu. Bir ailenin işi olsa gençler topluca çıkıp o işi iş birliği içinde yaparlardı.

Örneğin köyümüz sulak bir yerleşim alanına sahipti. O nedenle darı çok olurdu. Darı harmanını birlik beraberlik içinde döver, temizler ve

sahibine teslim ederdik.

Bizim çocukluğumuzda ailelerimizin biz çocuklardan çok beklentisi olurdu. Çocuk aklı başına gelmeye başladığında evin bir parçası olur, ufak tefek işler yapmaya başlardı. Örneğin keçileri güderdik. Hayvanların bakımı ve daha birçok ev işinde aileye iş gücü katkımız olurdu.

Düğün Odunları

Köy düğünlerimiz, diğer köy düğünleriyle hemen hemen aynı şekilde yapılırdı. Düğün, davetiyenin dağıtılmasıyla başlardı. Davetiyeleri köyün gençleri dağıtırdı.

Gençler ya da gelmek isteyen hemen hemen herkes dağa oduna giderdi. Bizim köy ormanlık alanda olduğu için diğer köylerdeki gibi katır ve eşekle değil, herkes getirebileceği kadar odunu sırtında getirip düğün evine bırakırdı.

Gelen odunlar yarılır; kazanların altında yemek, sacın altında ekmek pişirmek, meşale etrafını aydınlatmak ya da ısınmak amacıyla yakılırdı. O günlerin hepsi geride kaldı be evlat.

Kapma Oyunu ve Gençlik Başkanı

Düğünün cuma günü oğlan evinde "kapma" olurdu. Kapma dediğimiz oyunda, bir bez torbanın içine dizi incir, yağlı katmer gibi yiyecekler konur; torba yüksekçe bir yere asılırdı.

İpin bir ucundan asılıp bırakılarak gençler onu kapmaya çalışırdı. Bu oyun davul ve zurna eşliğinde bir, bir buçuk saat sürerdi. Kim kaparsa, bir sonraki düğüne kadar köyün gençlik başkanı o olurdu.

Güreşler ve Seyirlik Oyunlar

Düğünün durumuna göre ata sporumuz olan güreşler mutlaka yapılırdı. Yine cumartesi akşamı oğlan evinde tam bir kültür havasında

deve oyunu, kız kaçırma ve Arap oyunu gibi oyunlarımız oynanırdı. Bunlar tam bir tiyatro tarzında, kültür hazinesi gibiydi.

Çeyiz Atma

Cumartesi günü çeyiz atma, yani nişan atma olurdu. Çeyiz atmada eşeklere sandıklar sarılırdı. Sandıkların içinde yiyecek ve içecek bulunurdu. Düğün evinin durumuna göre bazen bir oğlak, bazen de bir oğlağın bir parçası konurdu. Oğlan evinden kız evine böyle gidilirdi.

Davul ve zurna eşliğinde, güle oynaya, çala söyleye gidilir ve gelinirdi. Gençler diledikleri yerde durur; köy kültürümüz gereği zeybekler eşliğinde oyunlar oynanırdı.

Gelin Alma

Pazar günü öğle vakti damat ve sağdıç soyulurdu. Gelin almaya gidecek gençler bayrağı alıp yola çıkardı. Önde bayrak, ardında gençler, onların arkasında davul ve zurna, sonra köyün erkekleri ve en arkada kadınlarımız olurdu. Davul ve zurnayla kız evine gidilirdi.

Kız evine varıldığında, gelinin hazır olduğunun işareti olarak bayrağımıza pullu peşkir bağlanırdı. Bu, gelinin hazır olduğu anlamına gelirdi. Davul ve zurna susardı.

Dua eşliğinde gelin kızı, babası ve oğlan kardeşi evden çıkarıp bineği olan ata getirirdi. Gelin ata binerken erkekler görmesin diye kıl bezden çul gerilirdi. Gelin ata binerken üzerine buğday ve şeker atılır, böylece uğurlanırdı.

Köyün içinde geze dolaşa gelin damadın evine ulaştırılırdı. Oğlan evine gelindiğinde davullar susardı. Dua eşliğinde gelin damadın evine gelirdi. Gelinin sağ eline tereyağı sürülürdü. Gelin kız, o yağı kapı eşiğine sürerek içeri girerdi. İçeride bir köşeye oturur, kucağına bebek verilirdi.

Kına Gecesinin Mahremiyeti

Düğünlerimizde gençlerimiz ayrı, kızlarımız ayrı oynardı. Kızlarımızın kına merasimini erkeklerin izlememesi için etrafı kapatılırdı. Düğün evinin yakınlarından biri de bekçi olur; o bekçi genç oğlanları asla kına merasimine sokmazdı.

Orman İşçiliği, Tarım ve Harman

Köyümüz orman köyü olduğu için geçim kaynaklarımızdan biri orman işçiliğiydi. Zor şartlarda hayatımızı sürdürürdük.

Ekim dikim arazimiz kısıtlıydı. Var olan tarlalarımız at ve öküzlerle sürülür, harman yine öküz ve atlarla kaldırılırdı. Ekim dikim tamamen el işçiliğiyle yapılırdı.

Harmana çatma yaparak atlarla döverdik. Atlar kazığın etrafında dönerdi. Onların dönerek ezdiği harmanı gençler birlik beraberlik içinde savurur, harmanlarımızı kaldırırdık.

Derken harman dövmek için döven geldi. Bu iki türlüydü. Birinde dönen bir çıkrığı atlar ya da öküzler çekerdi. Daha sonraları sırasıyla patoz ve benzerleri geldi.

Deri Giyim ve Tekstil Dönemi

Köyümüz, 1985 ile 2000 yılları arasında tam bir deri giyim ve tekstil fabrikası gibi çalışan bir köydü. O dönemde hemen hemen her evin altında deri mont, ceket, çanta, valiz ve benzeri ürünler üretilirdi. Köyümüz devasa bir üretim merkeziydi. Hatta deri sektörü adına konser verildi:

“ACIPAYAM–SUÇATI KONSERİ–1 — 09.08.1994 — Kamil Sönmez, Seher Dilovan, Ayşe Mine, Belinda.”

Bugün ayakta kalan atölye binalarımıza bakım ve tadilat yapıp yeniden üreten köy olma yoluna mutlaka girmeliyiz.

Bunun için Acıpayam–Dalaman yolu acilen hayat bulmalıdır. Her iki ilçeye eşit mesafede bulunan köyümüz için bu yol, kalkınma adına hayati önem taşımaktadır.

Sellerin Götürdüğü Köprüler

Bizim çocukluk yıllarımızda Hüsniye Çayı ve Dalaman Çayı geçit vermezdi. Birçok noktada köylü imece usulüyle köprüler yapardı. 2021 yılına kadar tahta köprülerimiz vardı.

Yılını hatırlamıyorum. Köylü hep birlikte yeni bir köprü yapmıştı; önceki köprüyü sel suları götürmüştü. Yenisini yaptık fakat hiç kullanamadan, gece çok yağıştan dolayı gelen sel onu da götürdü. Bunu unutmak mümkün değildir. Bizim yaştaki insanlar o eski günleri unutamaz.

Üç Günlük Hasta Yolculuğu

Köyümüze ulaşım çok zor şartlar altında sağlanırdı. Bir köyden diğerine yaya gidilir, yaya gelinirdi. Eski patika yollar; at, katır ve deve sırtında taşınan maden yollarının genişletilmiş hâlidir. Şimdiki yollarımız böyle oluştu.

Yol yok, ulaşım yoktu. Benim çocukluğumda babam hasta olmuştu. Tedavi yöntemini bilmediğimiz için, hasta sıcacık dursun diye babamızı ocaklıkta yaktığımız ateşin karşısına yatırmıştık.

Köy ebesi ya da sıhhiye dediğimiz ebe geldi. “Bu hastanın apandisi var. Bunu mutlaka bir hekim görüp tedavi etmelidir. Hem bu hastanın ateşin karşısında ne işi var; adamı öldürecek misiniz?” dedi. Babamızı ateşin karşısından alıp apandis bölgesini soğuk bir bezle soğuttu.

Bizler; köylüler, eş dost, ağaçlardan bir hasta taşıma salı yaptık. Babamı onun üzerine yerleştirdik. Dalaman Çayı geçit vermediği için Acıpayam’a değil, Muğla Dalaman’a götürmek üzere yola çıktık.

Birinci gün Kerte’de yattık. Gün ağardı, yine yola çıktık. Akşama kadar Akköprü’ye ulaşıp orada yine yattık. Sabah olunca tekrar yola

çıktık. Hastamızı Köyceğiz'e ancak üç günde ulaştırabildik. O eski günler bizim için çok güzel olsa bile böyle acı yönleri de vardı.

Ocaklığın Işığında

Bizim çocukluğumuzda ocaklığa attığımız odunun ateşiyle ısınır, onun ışığıyla evimizi aydınlatırdık. Yemekler yenir, büyüklerimiz koyu koyu sohbet ederlerdi. Biz onları dinler, ancak dinlemekle yetinirdik. Söz bize düşmezdi. Anne ve babamız bize ne iş verecek diye gözlerinin içine bakardık.

Saygı, sevgi, hoşgörü ve paylaşmak vardı. Olmayan, olandan isterdi. Olan da olmayanı hiç küçümsemez, paylaşmaktan hiç çekinmezdi.

Dalaman Çayı ve Hüsniye Çayı

Bizim çocukluğumuzda iki çayımız vardı: Dalaman Çayı ve Hüsniye Çayı. Çocukluk dönemimizde yüzmeyi bu çaylarda öğrendik. Dizi dizi balıkları ellerimizle tutar; kendimiz yediğimiz gibi uzaktan yakından gelenlere de ikram ederdik.

Şimdilerde o akmayası çaylar kalmadı. Kirlilikten dolayı yüzmeyi ve balık yemeyi bırakın, kirli olan Dalaman Çayı'nın yanına yaklaşmak bile mümkün değil.

Yörük Kervanları

Köyümüzden konargöçer Yörükler geçerdi. Develerin dizi dizi olduğu kervanlar, sahilden yaylalara ve yaylalardan sahillere giderken köyümüzü geçiş noktası olarak kullanırdı.

Bizim çocukluğumuzda böyle kervanlar geçerdi. Koyun ve keçi sürülerine eşekler, develer, küçükbaş ve büyükbaş hayvanlar, hatta kümes hayvanları eklenirdi. Onların geçişini saatlerce izlediğimiz olurdu.

Ayakta ayakkabı yok, baldırlar yarı çıplak... Bizim ve bizim dönemimizdeki çocukların yılları yokluk içinde geçti. Ama bir köyden

diğerine yaya gitsek bile çok mutlu çocukluk yıllarımız vardı evlat.

Yağmur Duası

Yağmur duasından önce herkese duyuru yapılırdı. Köylü üç gün oruç tutardı: Cumartesi, pazar ve pazartesi oruç tutulur; salı günü cemaat camide dua ederdi.

Dua çıkışında herkes birbirine çeşmeden su atıp ıslatırdı. Bazılarını çeşmeye yatırırlardı. Hüsniye Çayı'nda dua edilir, mezarlık ziyareti yapılır ve dualar okunurdu.

Köy heyetinin yağmur duası kararıyla bütün köylü maddi ve manevi birlik beraberlik içinde olurdu. Herkes gücü ölçüsünde bir şey koyardı. Birleştirilen para, yiyecek ve diğer ihtiyaçlar; at, eşek, sırt ya da elde, nasıl ulaştırılabiliyorsa öyle götürülürdü.

"Erenler" dediğimiz tepede, Eren Dede'nin etrafında kazanlar kurulur, yemekler pişer ve dualar edilirdi. Çocukların "Âmin, âmin!" sesleri yeri göğü inletirdi.

Eren Dede'nin etrafındaki ağaçlara çaputlar asılırdı. Bir bez parçasına bağlanan demir paralar, dilek ve dua niyetiyle dallardan aşağı sarkacak şekilde bağlanırdı.

Her yıl düzenli olarak yağmur duamız olurdu. Biz Erenler'den ayrılmadan yağmur başlardı. Köyümüze gelene kadar dereler dolusu su ve seller akardı.

Asker ve Hacı Uğurlama

Askere gidecek gençler sülüslerini aldıkları zaman köydeki yaşlıları ziyaret ederdi. Büyüklerine, "Askere gideceğim," der ve helallik alırlardı. Ailenin durumuna göre bazı aileler yemek verir, bazıları vermezdi. Son zamanlarda birlik beraberlik içinde yemek de verilirdi.

Askere gidecek gençler köy meydanına çıkardı. Köylü onları uğurlamak için toplanırdı. Köy hocası dua eder, duanın ardından gençler binecekleri araca kadar uğurlanırdı.

Hacca gidecek kişi de yemekli dua eder, köylüyü davet ederdi. Gideceği gün köylü köy meydanına çıkar; helallik alınır ve hacı bineceği araca kadar uğurlanırdı.

Kazma Kürekle Yapılan Yollar

Köyler arasındaki bağlantı yollarında babalarımız çok çalışmış. Çalışmayanlar, çalışmadıkları günlerin yevmiyesini vermişler. Eski maden taşımacılığı at ve deve sırtında yapılırdı.

Bizler o yolların genişletme çalışmalarını kazma kürekle yaptık. Suçatı, Karaismailler ve Fethiye arasındaki yollar tamamen el işçiliğiyle açıldı. Belki binlerce insan bu yolları kazma ve kürekle yaptı.

Gireniz Deresi'nin bütün yollarının mimarı Kelekçili Koca Pabuç'tu. O, bütün yolların günümüz mühendisi gibiydi. Bu yollar onun çizdiği yollardı.

Ayakkabıyla Tanışan Köy

Köyümüz gelişime ayak uyduran bir köydü. Çevre köylerde ayakkabı yokken bizim köye ayakkabı diken bir esnaf geldi. Köyümüzde ayakkabı dikmeye başladı. İmkânı olan o ayakkabıya ulaşabiliyor, ulaşamayan ise çarık giyiyordu.

Köy Odaları ve Misafirlik

Uzaktan yakından gelen konargöçer ve misafir; her kim gelirse gelsin, onun yatmasını, kalkmasını, yemesini ve içmesini köylümüz karşılardı. Gelen kişi emin ellerdeydi. Yanında bulunan hayvanın yemini bile köylü karşılardı.

Hiç kimse aç ve açıkta kalmazdı. Gelen kişi ya da kişiler mutlaka köylüler tarafından ağırlanır ve uğurlanırdı.

Yeni kuşakla eski kuşak arasında şöyle bir fark var evlat: Bizim köy kahvesine dışarıdan gelen insanların çay parasını köylü öderdi.

Şimdi bu kültürün son demlerindeyiz; bitti bitiyor. Bizim çocukluk ve gençlik sıralarımızda sadece babamızın ve dedemizin değil, bütün köyün saygısı, sevgisi ve disiplini vardı. Şimdi o kültürler, dağların zirvesindeki kar misali eriyip yok olmakta.

Erenler Kültürü

Köyümüzde şifa arayan hastalar, çocuğu olmayıp çocuk sahibi olmak için arayış içinde olanlar ve benzeri durumda bulunanlar için nenem dua ederdi. Konu edilen kişi ya da kişilerle Erenler'e gider, orada dua ederlerdi. Böyle bir Erenler kültürümüz vardı. 1953 yıllarında bu dualar için gidilirdi.

Derleyen ve görüşmeleri yapan: Sabit Kızılhan

20. Ucarı

İsmet Tekin (1945)

İsmet Tekin görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Köyün Kökü ve Eski Adı

Köyümüzün kökü Tavas'a bağlıdır.

Köyümüzün önceki adı Üçeri köyüymüş. Köy, bugünkü yerinden önce üst kısmında bulunan çamlık alandaymış.

Düğün, dua, asker ve hacı uğurlama kültürümüz çevre köylerimizle hemen hemen aynıdır.

Görmeden Evlenilen Yıllar

Benim gençliğimde, evleneceğimiz gelin kızı anne ve babamız belirlerdi. Biz evleneceğimiz kızları görmeden evlenirdik.

Saygı ve Terbiye

Şimdiki gençlerimizde saygınlık yok denecek kadar az.

Biz çocukluğumuzda öğretmenimizi dışarıda görürsek ondan kaçardık. Kaçmazsak ertesi gün öğretmenimiz, "Dün ders çalışmıyordun," derdi. Öğrencinin öğretmene saygısı çok güzeldi.

Bizim çocukluğumuzda, anne ve babamızla aynı odada kaldığımız sürece saygıdan diz çökerek otururduk.

Evimize misafir gelirse bizler kapı eşiğine otururduk. Misafire hürmeten, babamız ya da annemiz bir iş verirse hemen koşardık.

Devlet Üretme Çiftliği

Ata sporumuz olan at yarışı, güreş ve benzerleri bizim köyümüzde yoktu. Bizim köyümüz diğer köylerden şanslıydı.

Devlet Üretme Çiftliği gençlerimize iş kapısı oldu. Okuyan, amir ve memur olan kesim ise hep dışarıda kaldı; zaman zaman gelip giderler.

Hamza Bey Dönemi

Köyümüzde eski dönemlerde Hamza Bey varmış. Bizim şimdi oturduğumuz yurtta Hamza Bey'in samanlığı varmış. Samanlıktan biri saman alacak olursa ayakkabısını çıkarırmış. Saman, o dönemde altından kıymetliymiş evlat.

Hamza Bey döneminde köyümüze bedel tutarlarmış. Bedeller iki üç ay, bazen aylarca köyümüzde hizmet verirmiş.

Herkes kendi ekimini ve dikimini yapar, harmanını kaldırırdı. Arpa ve buğday aylarca açıkta kalırdı. Kimse kendi harmanından başkasının malından almazdı.

Ucarı Gölü

Köyümüz bir cennetti. Ucarı Gölü adında su kaynağımız vardı. İki üç su değirmenini çevirecek kadar su çıkardı. Etrafı çayırlık, biraz da bataklıktı. Yaban hayatındaki kazların, ördeklerin ve turnaların konargöçer hâlindeki durak yeriydi evlat. Şimdilerde suyumuz çekildi.

Belediyemiz Gölpark'ı yaptı. Ancak suyumuz olmadığı için artezyen vuruldu; o da dökme suyuyla oluyor. Eski kaynaklarımız sanırım iklim şartlarına yenik düştü. Önümüzdeki en büyük sorun su sıkıntısı olacak evlat.

Oysa ben ve benden önceki muhtarımız, Gölpark'ın içine bırakmak üzere Antalya Kepez'den balık yavrusu alıp geldik. O dönemde su vardı.

Ancak “su samuru” dediğimiz mahluk balıklarımızı yedi. Çoğu zaman balıkları yenmiş hâlde gölün dışında bulurduk.

Şimdi su samuru diye bir şey kalmadı. Ne o balıklar kaldı ne de su.

Derine İnen Sondajlar

Şimdi gerek çiftlikler gerekse halk; her birey kendi başının çaresine bakmaktadır. Her sondaj vuran yüz elli iki metre derinliğe iniyor. Yüzey sularımız artık bitti.

Köyümüzün geçim kaynağı, diğer köylerde olduğu gibi tarım ve hayvancılıktır. Artık su problemi nedeniyle yonca ve benzeri sulu tarım da biterse tarım ve hayvancılıkta sıkıntılı günler görünüyor.

Genel olarak susuz tarıma dönmeliyiz. Günümüzün alternatifi budur.

Depremde Yıkılan Köy Hafızası

Köyümüz deprem yaşadı. Bu depremden dolayı baba ocağımız, el yapımı ahşap yapılarımız, hanlarımız ve evlerimiz göçtü. Çok şükür ölen olmadı. Ama bizim köydeki o eski, derin köklü evler deprem nedeniyle birer birer yıkıldı. Bazılarını da bizler yıktık. Köyün derin tarihi gitti.

Depremi anbean yaşadık. Deprem anında evdeydim. Tam dışarı çıkacaktım ki deprem oldu. Durunca dışarı çıktım; etrafımdaki o tarihî evlerin toz duman olduğunu gördüm.

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

21. Yazır

İmdat Altun (1962)

İmdat Altun görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Yazır Kasabası — Acıpayam Mahallesi

Yazır; Türkiye'de "Yazır" adıyla anılan yirmi dokuz yerleşim yeri içinde kasaba olan tek yerdi. Büyükşehir Yasası'ndan sonra mahalle oldu.

Son kasaba olarak bağımsız belediye başkanlığı yapmak bize nasip oldu. Yazır, güzel bir yerleşim yerinin adıdır.

On yedi yaşıma kadar Yazır kasabasında yaşadım. Daha sonra ekmek, aş ve iş için köyden ayrıldım. Ama hiçbir zaman köyümle bağlarımı koparmadım. 2008 yılında bağımsız aday oldum ve kasabamızda bir dönem belediye başkanlığı yaptım.

Köyümü, kasabamı; dedelerimden öğrendiklerim ve kendi bilgilerimle, temsilî olarak anlatabildiğim kadarıyla anlatayım.

Oğuz Boylarından Yazır

Yazır, Oğuz boylarından olup eski ve köklü bir yerleşim yeridir. Bunu tarihî lahit mezarlarından ya da Ömer Ağa Camisi'nden anlamak mümkündür.

Yazır Hacı Ömer Ağa Camisi'ni 1902 yılında Hacı Ömer Ağa'nın yaptırdığını söyleyebiliriz. Ancak aynı yerde 1802 yılında Hızır Çavuş

Camisi varmış. Caminin geçmişinin hemen hemen iki yüz elli, üç yüz yıl öncesine uzandığını söyleyebiliriz.

Cami önündeki çınar ağacının sekiz yüz ile bin yaşlarında olduğu dilden dile aktarıldığı için halk olarak biz de öyle biliyoruz. Ağaçla kıyas yapıldığında, Hızır Çavuş Camii Şerifi'nin de aynı zamanda yapıldığını tahmin ediyoruz.

Camimizi uzaktan yakından herkesin, ama herkesin mutlaka görmesini tavsiye ederiz. İçindeki inanç ve iman motifleri, günümüze kadar uzanan görselliğiyle görenleri hâlâ hayrete düşürüyor. Bunu gelen giden misafirlerimizden duyuyor ve biliyoruz. Kısacası, Selçuklu zamanının yapımı olan camimiz için, "Gelin, görün," deriz.

Camimiz, 2013 yılında Aydın Vakıflar Kurulu tarafından yapılan son tadilatın ardından güncel hâliyle hâlâ ibadete açıktır.

Çocukluk Oyunlarımız

Yazır'da bizim çocukluğumuzda kayrak taşı, yakar top, körebe, çelik çomak, kazık dikme, bilye, yılan boğmacı, kemik atmacı ve çamurdan patlangıç oyunlarımız vardı.

Okul ve Yazır Karakolu

Yazır'da çocukluktan gençliğe geçiş dönemimizde köyümüzde okul vardı. Hatta dedelerimiz ve babalarımız, çevre köylerden insanların Yazır'a okumaya geldiğini, okuma yazmanın dedelerimiz ve babalarımız döneminden beri var olduğunu anlatırlardı.

Yazır Karakolu bile varmış. 1965 yıllarına kadar hizmet vermiş.

Ulaşımın olmadığı, şartların ilkel olduğu zamanlarda karakol; konargöçerlerin, tüccarların ve esnafın, gelip geçen insanların can ve mal güvenliğini sağlıyormuş. Eşkıyalardan korunmak amacıyla kurulmuş. Ancak bölge insanının "karakolluk" denmeyecek kadar az işi olurmuş. Eski insanlar köy içindeki temel sorunları kendi aralarında

çözebiliyorlarmış. Büyüklerimiz, ihtiyaç kalmadığı için karakolun Avşar kasabasına kaldırıldığını anlatırlardı.

Sağ–Sol Yılları

Yazır'da 1970'li yıllarda ülke siyaseti yüzünden köy gençliği "sağcı" ve "solcu" diye ikiye ayrılırdı. Köy düğünlerimizde bile sağcıların düğününde "Genç Osman", solcuların düğününde "Kızıl Destan" çalardı.

Böyle bir gençlik yaşadık. Gitsin, gelmesin o yıllar.

Gızan Başı ve Gençliğin Hizmeti

Yazır'da gençliğin başında "gızan başı" bulunurdu. Benim gençlikle pek işim olmadı. Ancak köyümüzün birlik, beraberlik, saygı ve sevgisi güçlü gençlerinden biri gençlik başkanı olurdu.

Gençlik başkanı, düğün ve dernek işlerinde gençliğe öncülük ederdi. Gençler; düğün evinin tefçisi, cenaze evinin yasçısı gibi hizmet ederlerdi.

Düğün evinin okusunu dağıtır, dağdan "gençlik odunu" dediğimiz odunu getirirlerdi. Köyde ne kadar eşek ve katır varsa toplar, dağda yaptıkları odunları düğün evine taşırlardı.

Odunlar; meşale ve maşala, yemek kazanlarının altı, aş pişirme, ısınma ve aydınlatma için hazırlanırdı. Bu işleri köyün gençleri yapardı. Düğün evlerine gelen misafirlerin yemesi, içmesi ve konaklaması bile gençlerin organizasyonuyla sağlanırdı.

Köyümüzün gençleri bir büyüğünü gördüklerinde saygıda, sevgide, hoşgörüde ve merhamette hatırı sayılır derecede birbirlerine hürmet ederlerdi. Kusurları olmazdı. Bir kusur olursa da kendi aralarında çözüm bulurlardı.

Değirmenden Gelen Un ve Sac Ekmeğinin Kokusu

Gençler köy düğünlerinde değirmene una giderdi. Un düğün evine geldiğinde köyümüzün gelin kızları, analarımız ve bacılarımız düğünde yenecek ekmeği yaparlardı.

O sacda pişen ekmeğin kokusunu bir öteki sokakta hissetmeniz mümkündü.

Kazanlar kurulur, türlü türlü yemekler pişerdi. Gençlik, düğünün her alanında hizmete hazırdı. Düğünde deve oyunu, kız kaçırma ve Arap oyunu gibi tiyatro tarzındaki orta oyunlarını gençler yapardı. Şimdilerde o kültürler kalmadı.

Kına Gecesine Girme Teşebbüsüm

Düğünlerimizde kadınlarımızın yaptığı düğün kınasına hiçbir erkeği, çocuk dahi olsa, ar ve hayâ ettikleri için içlerine almazlardı.

Hatta size bir anımı anlatayım: Çocuğum; başıma bir bez bağlayıp kına gecesine bakmak istedim. Beni fark ettiler ve hemen oradan kovaladılar. Bunu yaşadım. Öyle bir dönemden bugünkü döneme geldik.

Ocak Başındaki Hayat

Bizim çocukluğumuzda, teknoloji henüz hayatımıza girmemişken evin içindeki ocaklıkta yanan ateşle ısınır, o ateşin ışığıyla aydınlanırdık. Yemekler aynı ateşte, çaylar aynı ateşte pişerdi.

Başköşelerde anne, baba, dede, nine ve büyüklerimiz otururdu. Biz çocuklar da sırasıyla uygun bulduğumuz bir köşeye kıvrılırdık. Ders yapacaksak burada, ısınacaksak burada, yemek yiyeceksek yine burada; her şeyimiz ocak başında olurdu.

Köy Çeşmeleri ve Çeşme Aşkları

Yazır'da köy çeşmelerimiz vardı. Herkes evinde yiyeceği ve içeceği suyu; bulaşık ve banyo suyunu o köy çeşmelerinden taşırdı.

Bizim babalarımız ve dedelerimiz gençlik aşkı gibi şeyleri bilmezmiş. Büyüklerinin uygun gördüğü gelinlik kızlarla evlenirlermiş. Bizim gençlik yıllarımızda ise çeşme aşkları olurdu.

Kızlar ellerinde bakır bakraç ve kap kacaklarıyla suya gelir; kaş göz işaretleriyle sevgilerini dile getirirlerdi. Öyleydi.

Aynı köy çeşmelerine inekler, büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar da sulanmaya getirilirdi. Gençler oralarda birbirleriyle bakışarak anlaşırlardı.

Ekim, Biçim ve Harman

Yazır'da babalarımız ve dedelerimiz döneminde çift sürme işi at, öküz ve katırla yapılırdı. Bütün işler el ve beden işçiliğiyle yürütülürdü.

Kuru tahıl dediğimiz buğday, arpa ve nohut gibi ürünler yetiştirilirdi. Harman ve hasat zamanında ekinler yine el ve beden işçiliğiyle biçilir, harmanlar toplanırdı. Hayvanlarla ve öküzlerle harman, çatma usulünce dövülür; yaba ve dirgenle savrulurdu. Buğday saptan ve samandan ayrılırdı.

Elde edilen buğday yıl boyunca yenirdi. Ticareti yapılmazdı. Herkes yalnızca kendi yiyeceği kadar, işleyebileceği kadar eker ve dikerdi. Teknoloji köye gelene kadar böyleydi.

Bir Evin Yapımında Köy Dayanışması

Yazır'daki birlik ve beraberliğin örneğini bir ev yapımında görmek mümkündü. Biri ev yapacağı zaman köylünün kimi toprak taşır, kimi kerpiç keser ve kuruturdu. Ev bitene kadar bütün işler köy ve köylü dayanışması içinde yapılırdı. Gördük, duyduk, yaşadık.

Köy Odaları

Köy odalarımız vardı: Mısdıyenler, Konyalılar ve Civeyler odaları.

Uzaktan yakından gelen el sanatları ustaları; nalbant, semerci, kalaycı, süpürgeci ve başka insanlar köy odalarında kalırdı. Köylü, odada kalan misafirlerin yiyeceğini kaldıkları süre boyunca verirdi. Bu ikramlar tamamen köy kültürü ve geleneği gereğince yapılırdı.

Fırnazlık: Köyün Çamaşırhanesi

Köyde "fırnazlık" vardı. Bugünün çamaşırhanesi gibi düşünebilirsiniz. Annelerimiz elbiselerimizi oralarda, hem de küllü sularla yıkarlardı. Hatta biz çocukları da fırnazlıkta yıkarlardı.

Bizim çocukluğumuzda köy çeşmelerinden taşınan ve kaynatılan sularda çamaşırlar da çocuklar da yıkanırdı.

Şaban Onbaşı'nın Bakkalı

Yazır'da rahmetli Şaban Onbaşı diye bir amcamız vardı. Bakkallık yaptığı dönemden bir anıyı anlatayım:

Bakkalın önüne elma, domates ve patates gibi sebze ve meyveler koyarmış. O zamanlarda evde bakılan hayvanlarını köy çeşmesinde sulamaya götüren Yusuf Dayı'nın öküzü, her gelip geçtiğinde elma kasasından bir elma alıp yermiş.

Şaban Onbaşı şöyle dermiş:

"Yusuf Dayı'nın öküzü malın fiyatını sormaz, alır geçer."

Doğru demiş. Öküz ne yapsın malın fiyatını? Yer, geçer.

Yağmur Duası

Yazır'da yağmur duası yapılacağı zaman köylü, bizim "Zelven Kaya" dediğimiz, bugün sağlık ocağının bulunduğu yerde toplanırdı.

Yağmur dualarında çocukların "Âmin!" sesleri yeri göğü inletirdi. Hatta bedensel ya da zihinsel engelli kardeşlerimiz duaya mutlaka iştirak ettirilirdi.

"Âmin," diyen çocuklara yumurta, şeker ve onları sevindirecek hediyeler verilirdi. Yağmur duasının öncesi hakkında pek fazla bilgi sahibi değilim.

Bu kültür hemen hemen bütün köy ve kasabalarda yapılıyor. Bunu görüyor ve yaşıyoruz; kültürlerimiz ortak.

Erenler, Delikli Kavak ve Eski İnanışlar

Yazır'da Erenler duası olduğunu bilmiyorum. Ulu ağaç dediğimiz dilek ağacı ve benzeri şeyler de görmedim. Bu konuda bilgi sahibi değilim.

Ancak köy çeşmesinin yanında delikli bir kavak ağacı vardır. Çok ağlayan çocukları o delikli kavağın deliğinden geçirirlerdi.

Eskiden atalarımız, "Gurk tavuğun üzerinden Hıdırellez geçerse tavuk civciv yapmaz," derlerdi. Böyle tavukların altına bir demir parçası atılması gerektiğini söylerdi eski atalarımız.

Yazır'da Genç Baba Türbesi vardır. Köyümüz ulu ağaçlardan nasibini almıştır. Salar mevkisindeki çam ağacımızın çevresi 5,75 metredir. Bu çama "Ulu Çam" derler.

Yazır'ın Onoluk mevkisinde "Salıncak Çamı" dediğimiz ağacımız da vardır. Köy gençlerimiz orada salıncağa biner, sallanırlardı.

Hacı Uğurlama ve Karşılama

Yazır'da hacı uğurlaması olurdu. Köylü, hacca gidecek hacı adaylarını "Bağ Muarı" dediğimiz yere kadar uğurlardı. Dua edilir, helallik alınır ve hacı uğurlanırdı.

Hacı döneceği zaman "Bangıraz" dediğimiz yere kadar gidilirdi. Hacdan gelen kişi orada karşılanır; tekbirler ve dualarla köye, evine gelirdi.

Asker Uğurlama

Askere gidecek gençler köy meydanından Bağ Muarı'na kadar köylüyle birlikte giderdi. Orada köylü sıraya giren askerlere dua eder, helallik alınırdı. Köylü, askerlerin cebine gönlünden geçen parayı koyardı. Askerlerimizi böylelikle uğurlardık.

Şimdilerde askerler kendi aralarında eğlence yapıyor, ardından halka yemekli mevlit okutuyorlar. Ortaya konulan kasaya katılımcılar

gönüllerinden geçen parayı koyuyor. Bugünün asker uğurlaması böyle.

Ulu Yol ve Kervanlar

Bizim köy ve çevre köylerden geçen "Ulu Yol", 1970'li yıllara kadar kısmen kullanılıyordu. Daha öncesi hakkında bilgim yok.

Ancak dedelerimiz ve babalarımız, gelip geçen kervanlarla konargöçer Yörüklerin kullandığı Ulu Yol'un köyümüzün altından geçtiğini anlatırlardı. Bu bizim duyduğumuzdur; ancak bu konuda çok bilgi sahibi değilim.

Hatta meşhur Hüseyin Yılmaz'ı, bizim Bostanköy'e ve İşkan pazarına gelip giden insanlar keşfetmişler.

Her Mesleğin Bulunduğu Yazır

1970'li yıllarda köyümüzde her esnaftan vardı: Tuhafiyeci, marangoz, berber, çilingir, jilet tamircisi, lokanta... Her meslekten insan vardı. Acıpayam'da olmayan esnaf köyümüzde mevcuttu.

Onlar da modern hayata yenik düştüler.

İmece Yolları ve Çarıklı Yolculuklar

Dedelerimiz ve babalarımızın kazma kürekle, imece usulüyle yaptığı yolların çalışmalarında biz bulunmadık. Ancak babalarımızdan ve dedelerimizden duyardık: Yol yapım çalışmasına katılmayan insanlar, "yol ücreti" adı altında para öderlermiş.

Biz yaşamadık ama dedelerimiz ve babalarımız bir köyden diğerine yaya gidermiş. Ayakta ayakkabı yok; çarık var. Böylesi bir dönemden bugünlere gelmişiz.

Yazır'ın İlk Muhtarından Son Belediye Başkanına

Köyümüz Yörük'tür. Babamın dedesi, Yazır'ın ilk muhtarı Yörük Halil İbrahim'dir. Dedem Yörük Halil İbrahim'e evlatlık verilmiş. Babam

da Yazır'ın ilk zabıtasıydı. Ben ise Yazır'ın son belediye başkanı oldum.

Köyümüze elektrik 1970'li yıllarda geldi. Hatta 1974 Kıbrıs Savaşı sırasında akşamları yanan lambalar söndürülürdü.

1976 yılında köye televizyon geldi. Televizyon alan ilk beş aileden biri bizdik. Herkes televizyon seyretmeye bize gelirdi.

Dodurgalıların televizyon alıcısı bizim köyün üstündeki kayalıklarda olurdu. Evinde televizyonu çekmeyen motosikletine biner, anteni tamir etmeye giderdi. Biz onların televizyon anteninin bozuk olduğunu buradan anlardık.

Günümüz teknolojisi yokken telefon görüşmeleri aktarmalı olurdu. Sıra alınır; aldığın sıra ve saatte karşıdaki insanla konuşurdun. O günlerden bugünlere geçişi dedelerimiz, babalarımız ve bizler birer birer yaşadık; yaşamaktayız.

Tarhanasız Tarhana

Yazır'ın yemek kültürü ayrı bir damak tadıdır. Tarhanasız tarhana, bizim köylü Cıdalı dediğimiz yöresel aşçımızın damak tadıdır. Herkesin bu tarhanadan içmesini mutlaka tavsiye ederim.

Köyümüz, 3 Temmuz'da geçmiş bütün şehitlerimiz adına yemek hayrı yapacak. Sesimizin ulaştığı herkesi şimdiden davet ediyoruz. Sözünü ettiğimiz tarhanasız tarhanamızı o gün de içebilirsiniz.

Üreten Köy ve Son Çağrı

Köyüm üreten bir köydür. Geçmişte on tonun üzerinde süt üreten, çalışkan ve üretken bir köydü. Uzaktan yakından herkesi köyümüze davet ediyoruz.

Köylülerimize sesleniyorum: Köy bağlarınızı koruyun, kollayın.

Sahip çıkılmayan hiçbir kültür senin değildir. Köyümüze, geçmişimize, gelenek ve göreneklerimize sahip çıkalım.

Yazır'ın derdiyle ilgilenen bütün amirlere, memurlara, işçilere ve herkese selam olsun. Herkes köyümüze sahip çıksın, derim.

Görüşme tarihi: 18 Mayıs 2022, Çarşamba

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

22. Yeniköy

Haydar Aktaş (1950)

Haydar Aktaş görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Çocukluk ve Ailenin İş Yükü

Benim çocukluğumda ilkokul hayatının ardından elimiz ayağımız işe tutunca aileye yardımcı olurduk. Ailenin iş yükünden bize düşen bütün işleri yapardık.

Bizim çocukluğumuzda köy çok kalabalık değildi. Dedem, birlik ve beraberlik olsun, köyün yerleşim sistemi oluşsun diye paralı parasız yer vermiş.

Dedemin ekilebilir arazisi çok olduğu için gerek ortakçılıkla gerek işçilik adı altında ekim ve dikim yapılırdı. Dedemin iki katlı kulesinden, tarlasında çalışanları elindeki dürbünle gözetlediğini bilirim.

El Emeğiyle Ekim, Hasat ve Harman

Bizim çocukluğumuzda ekim, dikim ve hasat tamamen el ve beden işçiliğiyle yapılırdı. At ve öküzlerle sürdüğümüz tarlalarda günde en fazla bir buçuk dönüm çift sürebilirdik. Köy halkı, arazisinin durumuna göre bir iki ay ekim yapardı.

Hasat zamanında yine beden işçiliğiyle, öküzlerle ve diğer hayvanlarla hasadımızı yapardık. Köyümüzde buğday, arpa ve tahıl

ekildiği kadar kavun ve karpuz da ekerdik.

Dedem, sözünü ettiğim kulesinde nargilesini yakar; kuyuya koyup soğuttuğu karpuzu keserdi. Uzaktan yakından gelenlerden ve yanında çalışanlardan o anda kim varsa çağırır, beraber yerlerdi.

Ekilen bütün mahsul orakla biçilirdi. Daha sonra, atın çektiği tahtadan bir biçer geldi; onunla biçmeye başladık.

Derken bizim çocukluğumuz, gençliğimiz ve hayatımız, yeniliklerle değişen dünyaya ayak uydurmakla geçti. Yokluğun ve ağır işçiliğin iliklerimize kadar işlediği bir neslin böyle bir değişimi yaşaması, değişen dünyaya ayak uydurması her kuşağa nasip olmayacak bir hayattı.

Biz köy hayatında çocukluk yaşamadan ailenin iş yüküne ortak olduk. Ekip diktik, biçtik, taşıdık; harmanlara tınaz yapıp çatma kurarak harman dövdük.

Okul hayatımız olmadı, okuyamadık. Hep var olmak için çalıştık. Ormanda kesim yaptık.

Ucarı'dan Ayrılan Köy

Yeniköy, Ucarı köyünden ayrılma bir köydür.

Yeşil, sulak, hatta tam bir kuş cennetinin merkeziydi. Gür akan kaynak sularıyla yemyeşil Yeniköy, konargöçer Yörüklerin yaz aylarını iple çektikleri yurdun adıydı.

Gaz Lambasından Elektriğe

Elektrikten önce her ev idare lambası, gaz lambası, löküş ya da "denizci feneri" dediğimiz lambayla aydınlatılırdı. Evin içindeki ocaklıkta yanan ateşle içimiz ısınır, aynı ateşte pişen tarhana çorbasının tadına varırdık.

Derken 1972 yıllarında köyümüze elektrik geldi.

Köyümüze ilk soba geldiğinde herkes çok merak ederdi. Sobanın bulunduğu eve, "Soba nasıl yanıyor?" diye merakla gider, bakardık. Soba

yandığında hep birlikte ısınırdık.

Ajans Radyosu

Haber almak için köyümüzde "ajans" dediğimiz büyük bir radyo vardı. Haberleri ve olup bitenleri o radyodan dinlerdik.

Bizde radyo olduğunu herkes bilirdi. Çünkü köye yalnızca bir iki radyo girmişti. Radyoyu elimizde köyün içinde gezdirirdik. Budapeşte Radyosu, BBC, Polis Radyosu ve Sofya Radyosu'nu uzun, kısa ve orta dalga kanallarından dinlerdik.

Köye Gelen Televizyon

Derken köyümüze televizyon geldi. 1975 yıllarında gelen o televizyonu seyretmek için bütün köylü toplanırdı.

Dedik ya; biz değişimleri yaşayan bir neslin evlatlarıydık.

Hüseyin Kaya'nın Misafirperverliği

Dedem Hüseyin Kaya, köyümüz Ulu Yol üzerinde olduğu için gelene geçene mutlaka ev sahipliği yapardı. Yemeğini yedirir, dinlenmesini sağlardı. Hancıya, yolcuya, herkese ev sahipliği yapardı.

Uzaktan yakından gelen insanlara ve imkânı olmayanlara yardımlaşma amacıyla mutlaka katkıda bulunurdu.

Köy Odası

Köyümüzde bir köy odası vardı. Uzaktan yakından tüccar, kalaycı, nalbant ve semerci gibi insanlar gelir, orada kalırlardı. Odaya gelen misafirlere köylü bakardı.

Türkiye'nin dört bir köşesine kamyon şoförlüğü yaptığım için çok iyi biliyorum: Memleketim olduğu için söylemiyorum ama köyüm bir cennettir. Bunu en iyi bilenlerdenim.

Kuruyan Pınarlar

Pınarların, Hıramuar, Acısu, İğdeli Bağ ve Daş Avlu dediğimiz yerlerde akan sularımız vardı. Hatta o pınarlardan kovayla su taşıyarak bahçe yapardık. Domatesi, biberi ve benzeri ürünleri evimizin dibindeki pınarın suyuyla yetiştirirdik.

O eski pınarlarımız kurudu. Son yıllarda yaşadığımız kış mevsimi sayesinde daha önce kuruyan pınarlardan birinin yeniden aktığını gördüm. Çok mutlu oldum; çünkü o, çocukluğumun kaynak suyuydu.

Konargöçer Yörükler

Köyümüze konargöçer Yörükler gelirdi. Oba oba gelen Yörük beylerinin develeri ve atlarıyla yaptıkları göçler bizi çok etkilerdi.

İlk Ayakkabım ve Pantolonum

Bizim çocukluğumuzda bir köyden diğerine yaya giderdik. Ancak babalarımız götürürse öyle gidebilirdik.

Bizim çocukluğumuzda takunya ve çarık giyenlerimiz olurdu. Takunyayı özellikle kadınlarımız giyerdi. Bizler karalastik ayakkabı giyerdik. Dedemiz ve babamız sayesinde pek yokluk görmedik.

Karahöyük pazarında babamın bana aldığı ayakkabıyı ve pantolonu hiç unutmam. Pazardan gelirken ayakkabım her tozlandığında silerdim. Benim için çok kıymetliydi.

Yeniliğe Ayak Uyduran Düğünler

Köyümüz her yeniliğe ayak uyduran bir köydür. Eskiden düğünlerimizde gelin ata binerdi. Daha sonraları at arabası, ardından günümüzün araçları kullanılmaya başlandı. Köyümüz teknolojiyi takip etti.

Düğün kültürümüz yakın köylerimizin kültürüyle eş değerdir. Kız istenir; cevap olumlu olursa davetiye dağıtılır, kazanlar vurulur, davullar

çalardı. Kınalar yakılır; güle oynaya, çala söyleye gençler muradına ererdi.

Ancak bizim dönemimizdeki düğünler kalmadı.

Koca Kavaklar'da Yağmur Duası

Yağmur duamız olurdu. Köylü, "Koca Kavaklar" dediğimiz yerde toplanırdı. Evinden kim ne getirirse ortaklaşa, imece usulüyle birleştirilirdi. Kimi koç, kimi tavuk, kimi horoz getirirdi. Yağlı ekmekler pişirilir, dualar edilirdi.

Gençlik Yıl Kurbanı

Köyümüzün geçmişinde genç ölümlerinin çok olduğu bir dönem olmuş. O yıllarda gençler için kurban kesilmiş. Buna "Gençlik Yıl Kurbanı" denilmiş.

O zamandan bugüne kadar Gençlik Kurbanı, her yıl mayıs ya da haziran ayında hâlâ geleneksel olarak yapılır. Bu organizasyona köy içinde ve dışında yaşayan herkes katkıda bulunur. İmece usulüyle toplanan malzemelerle yemekler pişirilir ve ikramlar yapılır.

Asker Uğurlama

Askere gidecek gençler, düğüne gider gibi kendi aralarında toplanırdı. Kurbanlarını keser, eğlencelerini düzenlerlerdi. Askere gidecek gençlerin ellerine kına yakılırdı.

Gidecekleri gün köylü onları köy çıkışına kadar uğurlamaya giderdi. Helallik alınır ve gençler uğurlanırdı.

Bayramlarımız ve Kültüre Çağrı

Yeniköy'de Nevruz Bayramı'nı, Hıdırellez Bayramı'nı ve diğer bütün bayramlarımızı yaşarız.

"Sahip çıkmadığın hiçbir kültür senin değildir."

Saygıya, sevgiye, hoşgörüye, merhamete; özüne, kültürüne ve doğasına sahip çıkanlara selam olsun.

Görüşme tarihi: 24 Mart 2022, Perşembe

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

23. Yumrutaş

Abdullah Aksoy (1945) — Şair ve Yazar

Abdullah Aksoy görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Yüce dağları aşıp giderim yol diye,

Çalgı dikenlerini soldurmuşum gül diye.

Ellerin memleketinde eğlenmişim yâr diye,

Sılanın dikenleri gül oldu bize.

Yumrutaş Adının Hikâyesi

Bu çevre, 1754 yılında bir deprem yaşamış. Deprem sonucunda köyümüzün üstündeki Karadağ'dan yaklaşık dört yüz tonluk, yuvarlak ve devasa bir kaya kopmuş.

O dönemde yaşayan Emine ile Gülsüm isimli iki şehit eşi, temmuz ayında ırgatlara yemek vermeye gittiklerinde, tahminen saat 11.00–12.00 sıralarında deprem meydana gelmiş. Dağdan kopan kaya yuvarlanarak onların evinin üzerine gelmiş.

Depremden sonra o taşı merak edenler, halk arasında devasa boyuttaki yuvarlak bir taştan söz ederlermiş. Yumru taşı gören insanlar onu tarif ettikleri için köyün adı "Yumrutaş" olarak kalmış.

Daha öncesinde köyümüzün adı Karayer'miş. Daha önce yaptığım araştırmaya göre buranın Eriza şehri olduğunu biliyorum. Dört bin kişilik bir şehirmiş. O zamanlarda bataklık olduğu ve yılanlardan duramadıkları için bugünkü yerleşimin bulunduğu yere taşındıkları tahmin ediliyor.

Öğrenciyken Öğretmenlik

1950'li yıllarda ilkokula girdim. O zamanlarda başarılı öğrencilere öğretmenlik görevi verilirdi. Başarılı olduğum için iki üç sınıf okuttum. Yumrutaş'ta öğrenciyken öğretmen oldum.

Bizim çocukluğumuzda çelik çomak, çil atma, yakar top, taş dikme, kazık dikme, kındıra geçme ve bilye oyunları vardı.

1957 yıllarında ortaokul açıldı. Ben fakirlikten okuyamadım. Yol parası bulamazdık; ortaokula yaya gidip gelirdik.

Ailenin Yükü ve Mevsimlik İşçilik

Bizim gençliğimizde evin en büyüğü, bütün evin yükünü çekerdi. Babam bir ara manifatura dükkânı açtı, otobüs aldı. Olmadı, batırdık.

Elde avuçta kalanlarla kağnı, yani at arabası aldık. İzmir Cumaovası'na atlarla üç gün üç gece gittik. Oralarda tütün tarlalarını sürerdik. İzmir taraflarındaki mevsimlik işimiz bittiğinde köye geri gelirdik.

Durmak yoktu. Korkuteli taraflarına at arabasıyla gider; arpa, buğday ve kuru tahıl alırdık. Bunları Ulu Yol üzerindeki Karahöyük pazarında satardık.

O pazardan bugün pazar kalmadı. Son eser olarak Karahöyük pazarı kalıntısı var; o da yok olmaya yüz tuttu, gitti gidiyor.

Bizim çocukluk ve gençlik yıllarımızda "Ulu Yol", bugün Antalya–Denizli yolu dediğimiz yoldu.

At Arabasıyla Denizli ve İzmir

Biz bu yollara atlarımızın ayaklarına çaktırdığımız alafranga nallarla gidip gelirdik. 1960'lı yıllarda atımızın ayağına çaktırdığımız nallar bize ancak iki ay yetiyordu.

Köyüme at arabalarıyla çok gidip geldim. Bizim köyden Denizli'ye at arabasıyla gitmek on saat sürüyordu. Denizli'ye gittiğimizde hanlarda yatardık.

İzmir'e gideceksek yolculuk üç gün üç gece sürüyordu. Tepeköy'e at arabalarıyla giderdik. Oralarda dönüm başına dört lira kazanıyorduk. Günde ancak dört dönüm tütün tarlası sürebiliyorduk.

Aynı işi kendi köyümüzde ve çevre köylerde yapsak iki lira veriyorlardı. Para kazanmak için yıllarca gidip geldik.

Köyümüze geldiğimizde aile bütçesine katkıda bulunmak için dağlardan odun yapar; at ve eşeklerle başta Acıpayam olmak üzere çevre pazarlara götürüp satardık.

Ekim, Tırpan ve Harman

Biz gençler hep çalışırdık. Köyümüzün bugünkü Antalya yolunun altı, Bostanköy taraflarında bir yıl buğday, arpa, darı ve nohut eker; diğer yıl toprağı nadasa bırakırdık.

Tarlaya çok tohum atmakla çok verim alınmaz. Bizler bu bilinçle eker ve dikerdik. Köyümüzde haşhaş çok güzel olurdu. Biz haşhaşın sütünü alırdık.

Bu ekim dikim işlerini at, eşek, camız ve öküzlerle yapardık. Ekim dikim biter, ardından hasat zamanı gelirdi. Hasat zamanı bütün köylü, harman yerlerine ve tarlaların başlarına kendince çadırlar kurardı. Bütün işler el ve beden işçiliğiyle yapılırdı. Ekinler elle biçilirdi.

Köyde tırpanla ekin biçen hiç kimse yoktu. Kurtlar köyünden Düdenli Koca Usta diye bir tırpancı geldi. Dedem ona on lira vererek ekin biçtiriyordu. Tırpanla iş çok ilerliyordu. Dört beş kişinin akşama kadar biçtiği ekini bir tırpancı öğleye kadar biçebiliyordu.

O ustadan bana tırpan kullanmayı öğretmesini istedim. O da benden bir tırpan alıp gelmemi istedi. Bir tırpan aldım; Avusturya malı, çift öküzlü bir tırpandı. Kısa sürede öğrendim. Ben de günde üç dört dönüm ekin biçer oldum. Tırpan, ekin biçme işinde hayatımıza büyük kolaylık sağlamıştı.

Mahsul kağnıyla taşınır, harman yapılırdı. Harmana çatma yapardık. On kadar at, camız ve öküz döne döne, ayaklarıyla harmanı döverdi. Harman yaba ve dirgenle savrulur, sapı samanı ayrılırdı.

Tam harmanı kaldıracaksın; devletin öşür memuru gelirdi. Vereceğin öşür miktarı belirlenir, öşür memuruna teslim edilirdi. Geriye kalan senindi; o da yeter ya da yetmezdi.

Biz ailenin bütün iş yükünü alırdık. Evde ne iş varsa biz yapardık. Ailenin bize verdiği hiçbir işten kaçmazdık. Öküz, keçi ve koyun güdülecekse biz gençler güderdik.

1960'larda Ulu Yol Projesi

1960'lı yıllarda Ulu Yol dediğimiz Denizli–Antalya yolunun yapımı için hazırlanan proje ip çekilmiş gibiydi. Serinhisar'dan bizim "Bangıraz" dediğimiz yere sanki ip çekilmişçesine dosdoğru bir yoldu.

Ancak insanlarımız, tarlaları bölünmesin ve zarar görmesin diye yolu eğrilttiler. Hatta o yıllarda "Menderes'in devesi" dediğimiz greyderin önüne yatanların bile olduğunu hatırlıyorum. Adına bilmezlik mi, cahillik mi dersiniz; ne derseniz deyin.

O zamanın yetkilileri, "Bu yol sizin geleceğinizin Paris'i olacak. Çoluk çocuğunuzun geleceğine engel olmayın," diye konuşma yaptı. Ancak yol iptal oldu; 1960 devrimi gerçekleşti.

Bu Ulu Yol; Antalya, Korkuteli, Burdur, Çavdır, Acıpayam, Kumafşarı, Dodurga, Bangıraz, Yumrutaş, Dereköy, Çorum, Garkın, Karahöyük, Apa, Tareş, Yassıhöyük ve Kızılhisar'dan, yani Serinhisar'dan Denizli'ye inen yolun adıdır.

Ulu Yol'un Su Kuyuları

Ulu Yol, deve kervanlarının, tüccarların ve konargöçer Yörüklerin ticaret yaptığı yoldur. Bu yolun üzerinde, gelip geçen yolcu ve hancı su ihtiyacını gidersin diye su kuyuları açılmış.

Yalnızca bizim köyde on, on bir su kuyusu vardı. Hatta mevkiler, "Filanın Kuyusu" diye anılırdı. Şimdi o kuyularda su olmadığı için, kasaba belediyeyken çoluk çocuk düşmesin diye kuyular dolduruldu.

Köyümüzde eski su değirmenleri yoktu.

Köyümüz tam olarak Ulu Yol'dan göçen kervanların yolu üzerindeydi. 1970'li yıllarda, köyümüz Ulu Yol kenarında olduğu ve bütün konargöçer Yörüklerle tüccarlar bu yolu kullandığı için onları çok iyi hatırlıyorum.

Bangıraz mevkisinden Dereköy'e kadar, bu yoldan gelip geçenlerin içmesi için içi taş duvarla örülmüş su kuyuları vardı. O sular artık çekildi.

Her su kuyusunun bir mevki adı vardı: Pire Kuyusu, Paşa Kuyusu, Hacı Ümmet Kuyusu... Kuyular kullanılmadığı için belediye dönemimde, çoluk çocuk düşmesin diye fen işleriyle birlikte onları doldurduk.

Kervanlar ve İşkan Pazarı

Konargöçer Yörüklerin geçişleri bir başka olurdu. Yüzlerce keçi, deve ve koyun dizi dizi gelir giderdi. Konakladıkları her yerde çadırlar kurulur, otlaklar sürülerle dolardı. Öyle hareketli bir dönemin evlatlarıyız.

Hemen komşumuz Bostanköy'de İşkan pazarı kurulurdu. Oraya tüccarlar gelirdi. Pazarda kebap ocakları kurulur, bölge bir ticaret merkezine dönüşürdü.

Bu bölgenin ilk cuma namazı Bostanköy Cuma Beleni'nde kılınmış. İlk cuma namazının duyurusu, merkep ve deve üzerinde gezerek duyuru yapan tellallar aracılığıyla bütün halka bildirilmiş. İlk cuma

namazı Bostanköy İşkan Pazarı'nın Cuma Beleni'nde kılındığı için bölge insanı o yeri hâlâ "Cuma Beleni" diye anar.

Kız İsteme ve Nişan

Bizim evveliyatımızda insanların birbirine saygısı, sevgisi, merhameti ve hoşgörüsü vardı. Büyükler ne derse o olurdu. "Sevgi, seviyorum, âşığım," diye bir şey yoktu. Büyüklerimiz kimi uygun görürse biz o kızla evlenirdik.

Aileler, kendi aralarında beğendikleri kızı oğulları adına istemeye giderdi. Kızın ailesi uygun görürse iki aile arasında söz kesilirdi. "Filancanın kızını filanca istemiş, söz kesmişler," denildiğinde artık kimse o kıza talip olmazdı.

Aileler kendi aralarında küçük nişan yapar; kıza yüzük, küpe ve giysi dikilmesi için çeşitli kumaşlar götürürlerdi.

Küçük nişandan sonra iki aile de yakınlarını davet ederek büyük nişan yapardı. Büyük nişanda düğünün tarihi belli olur; kıza takılacak altın, akçe ve benzerleri konuşulurdu.

Düğün tarihi verildikten sonra oğlan ve kız evleri gerekli hazırlıkları yapardı. Düğünlerimiz genellikle güz aylarında, bağ, bahçe ve harman işlerinin bittiği mevsimde yapılırdı.

Düğün Ekmeği, Odunu ve Bayrağı

Düğün tarihi geldiğinde, bir hafta önce düğün evinin unu değirmene giderdi. Un geldiğinde köyün kadınları, kızları ve düğün evinin yakınları düğünde yenilecek ekmekleri yapardı.

Düğün evinin yakınları yine bir hafta önceden toplanır, düğüne davet edilecek kişilerin listesini hazırlardı. Düğün evi bütün hazırlığını yapardı.

Ardından gençler düğün odunu için gelir, dağa oduna giderlerdi. Köydeki bütün eşekler, katırlar ve atlar düğün odununa giderdi. Gençler

odunu düğün evine getirir; yemek pişirme, ısınma ve aydınlatma amacıyla kullanılacak şekilde yarıp parçalardı.

Düğün cuma günü başlardı. Kız ve oğlan evlerine "gırap" dediğimiz, çeşitli bezlerden oluşan süsler asılırdı. Sarı, kırmızı, yeşil, turuncu ve başka renklerdeki bezler bir çubuğa Türk bayrağıyla birlikte bağlanırdı. Bu, oranın düğün evi olduğunu gösteren bir kültürümüzdü.

Cuma günü kazanlar vurulur, davullar çalardı. Düğün güle oynaya, çala söyleye üç gün sürerdi.

Oğlanlarımız keşkek döverdi. Keşkek davul ve zurna eşliğinde dövülürdü. Keşkek olduğunda, oğlan evine keşkek heybesiyle giden gençlere düğün evi ödül verirdi.

Çeyiz Atma ve Kına Gecesi

Cumartesi günü öğleyin oğlan evinden davul ve zurnayla, oynaya oynaya kalkıp çeyiz atmaya gidilirdi. Bir merkebe sandık sarılırdı. Sandığın içinde kuru tahıl ürünleri, fasulye, nohut ve benzerleriyle süslü bir oğlak bulunurdu. Oğlan evinden kız evine çeyiz atmaya böyle gidilirdi.

Cumartesi akşamı kız evinde kına yakılırdı. Kız evi kendi içinde, kadınlarımızla oynayıp eğlenirdi. Dışarıdan hiçbir erkek kız evinin kınasına girmezdi.

Kına evinde, gelmeye çalışan erkekleri kovalayan bir gözetmen, bir bekçi olurdu. Kadınlarımızın oyunlarını erkeklere asla izletmezlerdi. Kadınlarımız ayrı, erkeklerimiz ayrı oynardı.

Gençler düğünün her alanında mutlaka bulunurdu. Misafirlerle gençler ilgilenir, ikramları gençler yapardı. Gençler düğün evinin bir bakıma hizmetçisi gibi çalışırdı. Düğün sahibi de "gızan parası" adı altında gençlere bir miktar bağışta bulunurdu.

Damat Donatma ve Gelin Alma

Pazar günü ata sporumuz güreş çok yapılmazdı; hâli vakti yerinde olan aileler güreş düzenlerdi.

Öğle namazına doğru damat ve sağdıç, kız evinden gelen damatlıkları giyer; tekbirlerle köy camisine giderdi. Öğle namazından sonra cami cemaati, yere serilen kilimin üzerine diz çöküp oturan damatla sağdıca para asardı.

Cemaat takı işini bitirdiğinde damat, cami cemaatindeki büyüklerin ellerini öper; tekbirlerle evine geri dönerdi. Evde de yaşlı nine, anne ve diğer büyüklerin elleri öpülürdü.

Gelin almaya gitme hazırlıkları yapılırdı. Gençler düğün bayrağını alıp yola dikildiğinde gelin almaya gidileceği anlaşılırdı. Davullar ve zurnalar yanık yanık çalar, gelin alıcıları hazırlanırdı. Çala söyleye, güle oynaya kız evine gidilirdi.

Kız evinde gelin alıcılarını bekleyen birtakım törelerimiz, geleneklerimiz ve kültürümüz vardı. Gelin kapısının açılması için kapıda bekleyen, gelin kızın yakınına bir miktar para verilirdi. Gelin kızın çeyiz sandığını almak için, sandığın başında bekleyen yakınına da bağış yapılırdı.

Gelin hazırlanırken, bineceği atın üzerine oğlan kardeşi binerdi. Gelin gelene kadar attan inmesi için pazarlık yapılır, orta yol bulunur ve bahşiş verilirdi.

Bu arada gelin hazırlanır; uzaktan yakından gelenler kız evinde yemeklerini yerdi. Oğlan evinden gelen bayrakçı gencin bayrağına, gelin kızın el emeği göz nuru pullu peşkiri takıldığında gelinin hazır olduğu anlaşılırdı.

Davullar susar, dualar başlardı. Gelin kızın babası, kızına bir kuşak takıp onu evden çıkarır; bineği olan ata getirip oğlan tarafına teslim ederdi. Gelin dualarla ata biner ve yolcu edilirdi.

Oğlan tarafında bayrakçı bayrağı çekerdi. Gençler önde, köyün erkekleri arkalarında, gelin alıcı kıyafetli kadınlar da erkeklerin

arkasında yürürdü. Köyün içinde geze dolaşa, çala söyleye, güle oynaya oğlan evine gelinirdi.

Kaynana gelini dualarla attan indirirdi. O da bir kuşakla gelin için hazırlanmış evin önüne oturtulurdu. Artık gelin kız eve gelmiş olurdu.

Köyün genç kızları gelin evinin süslenmesine bakardı. Gelin kızın çeyizleri oğlan evine gelir, kız tarafı gelin evini süslerdi. Herkes gelinin evini görürdü.

Artık düğün bitmiş, uzaktan yakından gelen misafirler dağılmıştı. Gelinle damat muradına ererdi.

"Biz çıkalım kerevetine."

Köy Odaları

Yumrutaş'ta köy odalarımız vardı. Uzaktan yakından gelen kalaycı, semerci, nalcı, süpürgeci ve daha kim gelirse gelsin bu odalarda kalırdı.

Hangi odaya misafir gelirse köylü o misafirin yemeğini verirdi. Hatta atının samanını dahi köylü karşılardı.

Hacı Uğurlama

Yumrutaş köyünde hacı uğurlama geleneği vardı. Bizden önceki dedelerimizin deveyle hacca gittiği söylenir ve anlatılırdı.

Hacca gidecek aileler imkânları ölçüsünde köylüye yemekli mevlit okutur, ikramda bulunurdu. Hacı gideceği zaman köylüler köy meydanında toplanır, helallik alınır ve hacı bineğine kadar uğurlanırdı.

Uğurlama sırasında gümüş para ata ata giderlerdi. Köylü de onları hatıra olarak alırdı.

Dedem, "Menderes İstanbul'da babam gibi hacca gidenleri gemiyle uğurladı," derdi.

Asker Uğurlama

Yumrutaş'ta asker uğurlama şöyle olurdu: Bizim dönemimizde ve dedelerimizin zamanında askere gidecekler köy halkını ziyaret ederdi.

Sülüslerini aldıklarında köy meydanına köylü ve askere gidecek gençler gelir, dua edilirdi.

Askere gidecek gençlerin sırtına, yolda yemeleri için "asker çıkını" denilen ekmek sarılırdı. Yolda acıkırsa yesin diye hazırlanırdı.

Asker, askerlik şubesine yaya giderdi. Ulaşım yoktu; kağnı ya da atla giden olmazdı. Köylü, askere gidecek gençlere gönlünce bir miktar para verirdi. Bizim dönemimizde askerler dualarla, bineğine kadar uğurlanırdı.

Yumrutaş'ın Aile Boyları

Yumrutaş'taki ailelerin ilk dört boydan oluştuğunu söyleyebiliriz. Yılmazlar, Daşıkanlar, Aksoylar, Kayılar, Akın, Acar, Bayar ve Ünal aile boylarının yaklaşık üç yüz yıllık bir geçmişi olduğunu tahmin ediyorum.

Akşitler ve Üzkullar Yörük aşiretindendir. Özcanların ise Yugoslavya ve Balkan göçmeni olduklarını tahmin ediyoruz.

Kızlar İni ve Keloğlan Mağarası

Köyümüzün Karayel eteğinde "Kızlar İni" dediğimiz bir yer vardır. Bu in, içine kırk elli kişinin rahatça sığınabileceği genişlikte bizi karşılar; bildiğimiz kadarıyla ilerledikçe daralır.

Keloğlan Mağarası'nın bulunduğu yerin Keloğulları yurdu olduğunu biliyoruz. Hatta Keloğulları'ndan Mehmet'in yurduymuş. Dodurga'nın işlem yapacağı sırada belediyeye bağışlanan yerin adı Keloğlan Mağarası'dır.

Selçuklu'dan Yumrutaş'a Uzanan Hafıza

Acıpayam mezarlığındaki bir mezar taşından okuyup anladığım kadarıyla Yumrutaş'ın geçmişi yaklaşık bin yıl öncesine uzanıyor. Dedem, Selçuklu sultanlarından Ziyafettin Keyhüsrev'in Konya'daki divan kâtibiymiş.

Mezar taşında, "Onuncu yüzyılda Yumrutaş, Selleri ve Ucarı köylerini kurmuştur dedelerim," diye okudum.

Yaklaşık üç yüz yıllık, 2020 nüfusunun dedelerinden bugüne kadar uzanan aile boylarını hafıza kayıtlarıma aldım. Köyümle ilgili sorsalar bilirim.

Sıradı Gavuru ve Tarihî Su Gerizi

1700'lü yıllarda köyümüze içme suyu getirilmiş. Bademli'nin eski yerleşim yeri olan Sazak köyü geçmişte varmış. Oradan köyümüze, Ellik Gavurları dediğimiz, adını "Adıgüzeller" olarak değiştiren Yörük Türkmen boyları su getirmiş.

Bu Adıgüzeller Gavuru'ndan Sıradı Gavuru ustalık yapmış. Geriz usulü su yolu açmış; kiremit oluklar yapıp günümüzün rögarlarını inşa ederek suyun akacağı yolu oluşturmuş ve suyu köyümüze ulaştırmış.

Bu su yolu için köyden bekçi tutulurmuş. Her gün burayı atı ya da eşeğiyle kontrole giden kişiye köylü, yaptığı iş karşılığında arpa, buğday, darı ve nohut verirmiş.

1960'lı yıllarda devlet tarafından büz ve künk döşendi. Daha sonra bugünkü su boruları döşendi. O içme suyu kaynağı hâlen kullanılmaktadır.

Bizler imece usulüyle bu su gerizlerinde çok çalıştık. Ben on, on beş yaşlarındayken bizzat çalıştım; çok iyi hatırlıyor ve biliyorum.

Araştırıp bulduğuma göre iş, Sıradı Gavuru'nun öncülüğünde yaklaşık iki yıl sürmüş. Sıradı, Garkın köyünde oturuyormuş. Garkın'ın çayırlığı onunmuş.

İmeceyle Açılan Köy Yolları

Bir köyden diğerine yaya giderdik. Ayakkabı yok, yol yoktu. Köyler arasındaki bağlantı yollarında insanlar tamamen imece usulüyle çalışır; yollar el işçiliğiyle, kazma ve kürekle açılırdı.

Dört çocuğu olan imece usulü çalışmaya katılmazdı.

Bataklıkların Kurutulması

Dodurga ve Yazır'a Demokrat Parti'nin milletvekili adayları Gümüş'ten gelmiş. Cipleri çayırlık ve bataklıkta saplanmış.

Biz camızlarla çift sürüyorduk. Cipi biz çıkardık. Kağnı yolundan gidip geleceklerdi. 1950 seçimlerinde, "Biz sizi bu rezilliklerden kurtaracağız," dediklerini hatırlıyorum.

1950–1955 yılları arasında bütün bataklıkları kurutmak için kanallar açıldı. Sular çekilince yollardaki bataklıktan kurtulundu.

Bunun bir örneği, Garkın Gölü'nün suyunun tahliyesi için açılan ve bugün "Kurutma Kanalı" dediğimiz Kuru Dere hattıdır. O yıllarda köyümüzün ve yakın köylerin bataklıkları kurusun diye buna benzer çok sayıda kanal açıldı.

Suların çekildiği yerler tarım amacıyla ekilip dikilmeye başlandı. O zamanlarda bataklıklar; turnalar, kazlar, karabatak kuşları, sürüngenler ve yılanlarla tam bir doğal kuş cennetiydi. Bizim buralar böyleydi.

Erol Adını Verdiğim Yılan

Çocukluğumda bir yılanla arkadaş oldum. Bunu kanıtlayan bir fotoğrafım vardır.

Bağımda her bağ dibine su kapları ve yem koyardım. Onların eksildiğini biliyordum. Kum yığınındaki yılana "Erol" adını verdim.

Ben bahçeye her vardığımda, yılan nerede olursa olsun seslendiğim zaman mutlaka kafasını kaldırırdı; selamlaşırdık.

Bunu misafirlere anlattım. Fotoğraf makinelerini hazırladılar. Bahçede, "Erol!" diye seslendim. O da kafasını kaldırdı. Gelen misafirler fotoğrafını çektiler. Bu, anlattığımı kanıtlayan resimdir.

Son Söz

Doğanızı, hayvanlarınızı, su kaynaklarınızı ve kültürel miraslarınızı koruyun, kollayın. Dostluk ve kardeşlik bağlarınızı koparmayın.

İnsanlara insanca yaklaşan kazanır.

Köyüm Yumrutaş'tan sesimizin ulaştığı herkese selam olsun.

Görüşme tarihi: 17 Şubat 2022, Perşembe

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

24. Çakır

Hüseyin Öztan (1938)

Hüseyin Öztan görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Celep Mehmet'in oğluyum.

Çakır Adının Kaynağı

Çakır köyü bir nehir kıyısında olmasına rağmen ekilebilir arazisi az, kıraç toprağı fazladır. Köyde "çakır dikeni" dediğimiz diken çoktur. Köyün adını buradan aldığını tahmin ediyoruz.

Çocukluk ve İlkokul

Bizim çocukluğumuzda, ilkokul çağına kadar kendi âlemimde yaşar ve her fırsatta babamın yanında olurdum.

1946 yılında ilkokula başladım. Eğitmenlerden öğrenim görüyordum. 1948 yılında Gönen'den gelen öğretmenle devam ederek beş yıllık ilkokul hayatımızı tamamladık.

Çakır köyündeki ilk diplomalı öğrenciler bizlerdik. Bizim yaşımızda olup okulu tamamlayanlar diplomalarını aldı.

Çocukluğumuzda çelik çomak ve kazık dikme oyunları oynardık.

Sellerin Ağzındaki Köy

Çakır köyü, konargöçerlerin ve tüccarların gelip geçtiği, konup göçtüğü bir köydür.

Her açıdan bakıldığında ekip dikilecek çok arazimiz yoktur. Eski kış aylarında ya da sel afetlerinde gördüğümüz şudur: Çakır, sel ağzına kurulmuş ve geçmişten günümüze uzanmış bir köydür.

Dalaman Çayı'nda afet olsa köyümüzün arazilerinde ne varsa götürürdü. Köy içindeki dereden sel gelse önüne ne çıkarsa alırdı. Karşıda "Akdere" dediğimiz dereden sel gelse yine aynı şey olurdu. Köyümüz her afetli yağışta zarar görürdü.

Kül İçinden Çıkan Heykeller

Çakır köyünün çok eski tarihini bilemeyiz. Ancak tarihî kalıntılardan anladığımız kadarıyla buradan birçok medeniyetin gelip geçtiğini söyleyebilirim.

Babam, tarlalarımızdan birinde Kelekçi'den aldığı tahta el arabasıyla tesviye yaparken ben kül içine gömülü kemikler buldum. Çocukluğumda bunun bizim için çok önemi yoktu. Çünkü ne olduğu bizi ilgilendirmiyor, tarlanın tesviyesi önemli görülüyordu.

O külün içinde üç tane çıplak heykel vardı. Biz onları evin yanında oyuncak olarak kullandık. Kırılıp parçalandılar; yok olup gittiler.

Celeplik Yolları

Çakır köyünden başka köylere yalın ayak gidip gelirdik. Kar, kış, yaz fark etmezdi. Babam celep olduğu için Çameli, Gölhisar ve çevredeki köy ya da kasabalardan aldığımız hayvanları kıl çoraplarla çok getirdim.

Koyun, keçi, at, eşek, katır ve deve yolları bizim gelip geçtiğimiz yollardı. Şimdiki imkânlar o zamanlarda yoktu. Yokluk vardı. Olanın olmayana yardım ettiği millî dayanışma, hayatın olmazsa olmazlarındandı.

Darı, Taşlıca Armudu ve Keçi Tersi

Çakır köyünde sulak tarım arazimiz yoktu. Ancak dere yataklarında, su görebilecek arazilere Gireniz Deresi'nin millî ürünü olan darı ekilirdi. Darı hayatımızın her alanında mutlaka vardı.

Arpa, buğday ve darı ekerdik. Olmazdı; olduğu kadarıyla yetinirdik. Babamız celep olduğu için biz fazla yokluk görmedik. Ancak köy çobanları dağlardan taşlıca armudu ve ahlat toplar; bunları kurutur, döver ve değirmende öğütürlerdi. Bu yiyecek tok tutardı ancak insanlarda "kapuz" yapardı.

Köy keçilerine, yalnızca keçi tersi için çobanlık yapanlar olurdu. Keçi ve koyunların yattığı yerde biriken hayvan tersinden oluşan gübreyi tarlasına atmak için çobanlık yapanlar vardı. Az bir para karşılığında köyün küçükbaş hayvanlarını yalnızca gübresi için güderlerdi.

Tarım, Harman ve Öşür

Ekilebilir arazilerimizi öküz ve atla sürer, eker ve dikerdik. Hasat zamanı ürünleri el ve beden işçiliğiyle toplar, harman yapar ve hayvanlarla döverek harmanı kaldırırdık.

Ancak ürettiğimiz ürünler yıllık ihtiyacımızı karşılamazdı. Bir de devlete öşür verilirdi; öşür memurları ürettiğimiz üründen pay alırdı.

Köylü; birlik, beraberlik, saygı, sevgi, hoşgörü, merhamet ve paylaşımcı yapısı sayesinde kendi ayakları üzerinde durabiliyordu.

Bizler kerpiç duvarlı, kara çatılı evlerin ocaklığında ısınan; derslerini o ocağın ışığında yapan ve yemeğini yine o yanan kökün ışığında yiyen çocuklarız.

Çocukluk yıllarımız, ölmüş öküzün derisinden yaptığımız çarıkları ayakkabı diye giymekle geçti.

Dört Çocuk ve Yol İmecesi

Bizim çocukluk yıllarımızda en az dört çocuk sahibi olmak zorunluydu. Dört çocuğu olmayana on sekiz bin lira para cezası kesiliyordu.

Dört çocuğu olmayanlar Tavas yollarında çalışırdı. Hani şu patika yollar var ya; o yolları genişletme çalışmalarına katılmak zorundaydılar. Dört çocuğu olanlar ise birçok imece işinden muaf tutulurdu.

Görmeden Evlenme

Çakır köyünde gençler birlik beraberlik içinde olurdu. İnsanlarımız birbirine sadık ve terbiyeliydi. Gençler bayramda, düğünde ve hayatın her alanında birlik olurlardı.

Bizim gençliğimizde, "Baba, ben filana âşığım," demek yoktu. Baban ya da büyüklerin hangi kıza talip olursa onunla evlenecektin. İtiraz söz konusu olmazdı.

Aileler kız ister, söz ve nişan yapar, düğün tarihi alırdı. Evlenecek oğlanla kız birbirini görmeden düğün tarihi verilirdi.

Düğünler hafta içinde ya da hafta sonunda yapılırdı. Salı günü başlayan düğün cuma günü, cuma günü başlayan düğün ise pazar akşamı biterdi.

Düğün Odunu ve Gençlik Başkanı

Düğünden önce köyün gençleri toplanıp dağa düğün odununa giderdi. Kırk elli eşek dağdan odun getirirdi. Odunun bir kısmı kız evine, diğer kısmı bütünüyle oğlan evine bırakılırdı.

Eşeklerle gelen odun indirilirdi. O odunlarla düğün ekmekleri ve darı ekmeği pişer; düğün yemeğinin, meşalesinin ve maşalasının ateşi yanardı.

Gençler düğünün her alanında düğün evine karşılıksız hizmet verirdi. Düğün evi, gençlerin gönlünü almak için gençlik başkanına

belirlenen miktarda para verirdi. Gençler bu parayı kendi aralarında yerlerdi.

Cumartesi akşamı meşale yakılır; düğünlerde deve oyunu, kız kaçırma ve Arap oyunu mutlaka oynanırdı.

Düğün evine gelen davetliler yatılı kalırdı. Yatılı misafirler evlerde ve köy odalarında yatırılırdı.

Çeyiz Atma

Cumartesi günü çeyiz atma merasimi yapılırdı. Davul ve zurnayla, güle oynaya, çala söyleye oğlan evinden kız evine gidilirdi.

Eşeklere sandıklar sarılırdı. Sandıkların içinde fasulye, darı, bulgur, un, yatak ve benzerleri olurdu. Bir de canlı oğlak götürülür; oğlağın boynuzu portakal ve elmayla süslenirdi.

Kız evine varılıp çeyiz atıldıktan sonra gençler yine çala söyleye oğlan evine dönerdi.

Köy Düğünlerinin Pehlivanları

Pazar günü sabahtan öğleye, damat ve sağdıç donatma zamanına kadar Gireniz Deresi'nin bütün köylerinden pehlivanların katıldığı büyük güreşler yapılırdı. Bu güreşler devasa bir ata sporu etkinliğiydi.

Hatta millî güreşçiler bu düğün güreşlerinde güreşerek yükseldiler: Bayram Şit, Hasan Güngör ve Mevlüt Kızılhan.

Kertik Ahmet Kızılhan, Yalın Ayak Pehlivan Mahmut, Bocuk Kel Osman, Cüce Hasan ve Ali Kurt gibi güreşçilerin eğitim sahası köy düğünleriydi. Gölcük, Güney, Eskiköy ve Tahtalı pehlivanları bu köy düğünlerindeki güreşlerle nam saldılar.

Bizim buradaki güreşler bir miktar ödül karşılığında, yalnızca spor amacıyla yapılırdı. O zaman güreşçilerin beslenmesi ne kadar iyi olabilirdi? Yalnızca darı ekmeğiyle beslenen pehlivanlarımız bizim ve Gireniz'in gururu olurdu.

O eski köy düğünü güreşleri mutlaka geri gelmelidir.

Çal Güreşi Hatırası

Hazır güreşten konuşurken, duyduğum bir pehlivan hikâyesini anlatayım:

Gireniz Tahtalı'dan ve Eskiköy'den Mahmut Köse, Osman, Cüce Hasan, Ali Kurt ve Kertik Ahmet Kızılhan buradan Denizli'nin Çal ilçesine bir güreşe gitmişler.

Güreş hakemi bizim güreşçilerimizi pek dikkate almamış. "Sizden güreşçi olmaz. Bu adamlar sizi hemen yener," demiş.

Bizimkiler, "Sen hele bizi güreşe dâhil et, bakalım kim kimi yenecek," demişler.

Neyse, er meydanına alınmışlar. Her biri karşısına kimi verdilerse hakemin gözüne sokarcasına yenmiş.

Cüce Hasan ve Ali Kurt'un anlattığına göre, yaya gittikleri hâlde Çal heyeti onları bir at arabasıyla Denizli'ye göndermiş.

Biz Gireniz Deresi olarak bu ata sporumuza her alanda mutlaka sahip çıkmalıyız.

Damat Donatma ve Gelin Alma

Güreş biter; damatla sağdıç giyinip dua ve tekbirlerle cami avlusuna gelirdi. Namazdan sonra hoca dua eder, damatla sağdıca para asılırdı. Damat, duadan sonra büyüklerin ellerini öpüp evine giderdi.

Ardından gelin alma başlardı. Gençler bayrağı çeker, davul ve zurna çalardı. Güle oynaya, çala söyleye kız evine varılırdı.

Kız evi oğlan evine yemek verirdi. Yemekler yenirken gelini uğurlama hazırlıkları yapılırdı.

Oğlan tarafı gelinin evine girebilmek için gelin kızın oda kapısında bekleyene bahşiş vermek zorundaydı. Gelinin çeyizini almak için de sandık bahşişi ödenirdi.

Gelin kızı babası ve ağabeyi bir kuşakla bineceği ata kadar getirirdi. Atın üzerinde gelin tarafından oturan kişiye de "at parası" vermek zorundaydılar. Bu, kültürümüzün bir parçasıydı.

Gelin ata dualarla binerdi. Dua bitince yola çıkılırdı. Köyün içinde güle oynaya, çala söyleye oğlan evine varılırdı.

Gelin yine dua eşliğinde attan inerdi. Kaynanası bir kuşakla gelini evine alırdı. Gelinin sağ eline az miktarda tereyağı verilirdi. Gelin kız, o yağı kapının eşiğine sürerek evine girerdi.

Gelin evi süslenene kadar bir köşeye oturtulan gelin kız, gelin alıcıları tarafından hiç yalnız bırakılmazdı.

Gelin Ertesi

"Gelin ertesi" dediğimiz kültürde bir çeşmenin ya da suyun kenarına tarak ve bıçak saklanırdı. Düğünün ertesi günü yeni gelen gelinden saklanan malzemeyi bulması istenirdi.

Gelin tarağı bulursa kız, bıçağı bulursa oğlan çocuğu olacağı söylenirdi.

Evlenecek oğlanla kıza söz, nişan ve düğün yapılırdı. Ancak düğün bitip gerdek gecesine kadar birbirlerini asla görmezlerdi. Buna ar ve hayâ derlerdi.

Yol Kesme ve Köy Gençlik Başkanı

Köyümüzden başka bir köye kız verilirse, pazar günü kız gelin olup giderken köy gençlik başkanının öncülüğünde yolu kesilirdi.

Bir urgana bağlanan bayrakla oğlan evinin ve gelin alıcılarının yolu kapatılırdı. Köy gençliğiyle oğlan evi tarafı arasında sıkı pazarlık yapılırdı. Pazarlıkta anlaşma olmadığı zaman kıran kırana dövüşler olurdu.

Köy gençlik başkanı; gençlerin arasından, saygılı, sevilen ve sayılan biri olarak belirlenirdi. Gençlik başkanı gençliğin önderiydi. O ne derse o olurdu.

Aşağı Çakır ve Yukarı Çakır Bayramları

Köyümüzde bayramlarda Aşağı Çakır ve Yukarı Çakır'da salıncaklar kurulurdu. Gençler kendi âlemlerinde güler, oynar, çalar ve söylerdi.

Aşağı Çakır ile Yukarı Çakır'ın bayramları ikişer gün sürerdi. Arap oyunu, kız kaçırma ve deve oyunu bayramlarımızın vazgeçilmez kültürüydü. Kadınlar ayrı, erkekler ayrı eğlenirdi.

Bayram namazından sonra herkes evinden birer ikişer tabak yemek getirir; yemekler köy camilerinde yenirdi.

Dalaman Çayı

Dalaman Çayı geçmiş yıllarda hayatımızın her alanındaydı. Ekim, dikim, tarla, bağ ve bahçede çalışırken yatıp suyunu içerdik. Hatta su testilerimizi akşamdan Dalaman Çayı'ndan doldurur, ertesi gün buz gibi içerdik.

Dalaman Çayı bazen afet zamanlarında Bedirbey köyündeki taş kemer köprü dışında üzerinde hiçbir ahşap köprü bırakmazdı. Yıkar geçerdi.

At arabaları, hatta Austin Thames arabaları için yaptığımız ahşap köprü, araçlar geçerken sallanırdı. Çavdır'daki Söğüt Gölü'nün tahliyesi için gölü yarmışlardı. Oradan akan göl suyu afetle birleşince yaptığımız köprünün suyun üzerinde yüzerek gittiğine şahidim.

"Göt Avı"

Bizler Dalaman Çayı'nda "göt avı" yapardık. Köyün gençleri bir araya gelir, çayın balık bulunabilecek bir noktasına giderdi. Üstümüzde bir şey olmadan, kıçımızda yalnızca çaşırla sıraya dizilirdik.

Balıkları ortaya alırdık. İçimizden biri, sırtımızı döndüğümüz orta yerde kalan balıkları tutup suyun dışına atardı.

Biz bu balık avlama şekline "göt avı" derdik. Çünkü herkes göt göte verirdi; balıklar arada kalır ve öyle yakalanırdı.

Dalaman Çayı'nda o balıklar pırıl pırıl suda görünürdü. Hey gidi Dalaman Çayı! Gençliğimizde nelere şahitsin.

Selde Devrilen Kayık

Dalaman Çayı yine köprümüzü yıkmıştı. Karşıya geçmek mümkün değildi. Köyden bir amca, "Ben kayık yapıp bu insanları karşıya geçireceğim," dedi ve bir kayık yaptı.

İnsanlar iple karşıya geçiriliyordu. Kayık tam kıyıdayken ve içinde insanlar varken sel vurdu. Kayığın içinde ne kadar insan varsa hepsi Dalaman Çayı'na savruldu.

Hiç kimse suda boğulmadı; hepsini kurtardık. Zaten çocukluğu Dalaman Çayı'nda geçen her genç, kendini kurtaracak kadar yüzme bilirdi.

Acıpayam'a gitmek zorunda olanlar Bedirbey köyüne dolanmak zorundaydı. Yaya giden de at ve eşekle giden de mutlaka o köprüyü kullanırdı. Başka ulaşım yoktu.

Yağmur Duası ve Erenler Ağacı

Çakır köyünde bahar ve yaz aylarında yağmura ihtiyaç duyduğumuzda köy heyeti yağmur duası kararı alır, tellal bunu duyururdu.

Köylü kendi imkânlarıyla Erenler zirvesine katırla, eşekle, elde ve sırtta bir şeyler götürürdü. Köylünün hazırladığı yiyeceklerle yemekler pişer, dualar edilirdi.

Çocuklar, "Âmin!" diye yeri göğü inletirdi. Mezarlığın etrafında döne döne dua edilirdi. Erenler'den köye dönüş başladığında yağmur yağardı. Biz bunları yaşadık. O zamanlar maneviyat daha güçlüydü.

Köyümüzün içinde, Dedebağ sınırında Erenler Ağacı vardı. Köyün kadınları ve kızları bu ağaca bez ve çaput bağlar, dilekte bulunurlardı. Bu kültürün İslamiyet öncesi inançlardan kaldığını tahmin ediyorum.

Çakır Havucu

Köyüm üreten bir köydür. Çakır havucunu köyümüze ilk getiren bizleriz. Gölhisar bizden önce havuç üretiyordu. Sonra Darıveren ekmeye başladı. Biz de oradan köyümüze getirdik.

Aile Kökleri ve Köyün İlk Aileleri

Benim dedem Dedebağlıdır. Aslımız Kütahya'nın Tavşanlı ilçesindendir. Dedem önce Dedebağ'a geliyor. Bedirbey köyündeki Bedir Dede, dedeme, "Tosmak, sen Kısacık Tepesi'ne yerleş," diyor. Dedem orada hayatını sürdürmeye devam ediyor. Sonra babamlar, ardından bizler geliyoruz.

Benim çocukluğumda köy elli altmış hane kadardı. Bir mahalle Çubukçular Mahallesi'ydi. Hacı Mollaların Tefenni'den, Kara Mehmetlerin ise köyümüze ilk gelenlerden olduğu tahmin ediliyor.

İmeceyle Yapılan Evler

Köyün gençleri, birinin evi yapılacaksa imece usulüyle kerpiç keserlerdi. Ev yapılırken yine köyün gençleri işin her alanında bulunurdu.

Birlik beraberlik içinde, ev bitene kadar hiçbir karşılık beklemeden çalışılırdı. Evler ve işler böyle yapılırdı.

Köy Odaları

Köyümüzde dört köy odası vardı. Uzaktan yakından gelenler bu odalarda kalırdı.

Gelen insanların yemesini, içmesini ve yatmasını köy odalarının yakınındaki köylüler karşılardı. Hatta misafirin atının yemini dahi köylü verirdi.

Sözü Dinlenen İnsanlar

Köyümüzde hatırı sayılır insanlar vardı. Köyün sorunlarını ve aile içindeki ufak tefek meseleleri onlar çözerdi. Köylü, sözü geçen bu insanlara saygıda asla kusur etmezdi.

Keyceklik Çamaşırhanesi

Köyümüzün "keyceklik" denilen çamaşırhanesi vardı. Köyün kadınları köy meydanında elbiselerini yıkardı. O eski küllü sularda çamaşırlar daha temiz ve güzel kokardı.

Çalışkan, üreten, saygısı, sevgisi ve hoşgörüsü olan; arsızlığın ve hırsızlığın bulunmadığı köydür Çakır köyü.

Sesimizin ulaştığı her yere selam olsun.

Görüşme tarihi: 9 Ocak 2022, Pazar

Derleyen ve görüşmeyi yapan: Sabit Kızılhan

25. Ören

Eteullah Dinger (1943) ve Halil Dinger (1949)

Eteullah ve Halil Dinger görüşmesinin videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Bozdağ'ın Eteklerinde

Köyümüz, Güney köyünden ayrılmış; Bozdağ'ın eteklerinde, "Koca Çalı" dediğimiz piynar ağacının çevresine yerleşmiş bir köydür.

Koca Çalı'nın yaşını biz de bizden önceki nesil de bilemez. Bilimsel olarak belirlenmiş bir yaşı var mı, bu konuda bilgi sahibi değiliz.

Koca Çalı'nın çevresi köy meydanı ve köy odası olarak kullanılırdı. Etrafındaki oturma banklarında köyün sorunları konuşulur, düğünler ve benzeri etkinlikler bu meydanda yapılırdı.

Koca Çalı piynarının dibinden bakıldığında gökyüzünü görmek mümkün değildi. Ancak o da sanırım tarihe ve modern hayata ayak uyduramadığından kurumaya yüz tuttu.

Piynar Koca Çalı, biz gençlerin bilinçsizce attığı mermilere yenilmedi ama galiba modern çağa yenik düşecek.

Katran, Kömür ve Orman İşçiliği

Dedelerimiz Ören köyünde katran üretirmiş. Katran, kömür ve odun ticareti yapılırmış. Orman köyü olduğumuz için bizim çocukluğumuzda da odun ticareti vardı. Dedelerimiz böyle anlatırdı.

Ören köyünde kışlar çetin olurdu. Bir köyden diğerine yaya giderdik. Ayakta ayakkabı yoktu; çarık giyerdik.

Keçilerin, koyunların, develerin ve atların kullandıkları patikalar bizim yollarımızdı. Biz o yolları elle, kazma ve kürekle; gelip geçen at ve katırların nallarıyla genişlettik.

Çağlayan Sular ve Sedir Ağaçları

Ören köyümüz, Bozdağ'ın derelerinden çağlayan sularıyla yemyeşil bir köydü. Bozdağ eteklerindeki devasa sedir ağaçları, Ören'i diğer köylerden ayıran doğa güzelliğiydi.

Köyümüz konargöçer Yörüklerin konmuş hâli gibiydi. Bizim çocukluğumuzda köy genelinde beş binin üzerinde küçükbaş hayvan vardı diyebiliriz.

Köylünün küçükbaş hayvanlarını çok otlattık. Biz çocukken Aydın, Nazilli ve Gögebakan Yörükleri gelirdi. Bozdağ eteğindeki "Güldürge" dediğimiz su gözünün başına çadır kurarlardı.

Biz çocukken saklambaç, çelik çomak, kayrak, kozalak ve çam diklisi dediğimiz oyunları oynardık.

Ören Biberi

Köyümüze özgü biber yetiştiriciliği vardı. "Ören biberi" adıyla nam salmış biber yetiştirirdik. Şimdi susuzluktan dolayı o da bitti.

Okula Geç Başlayan Çocuklar

Bizim gençliğimizi yaşama imkânımız olmadı. Ancak köyde saygılı, sevgili, hoşgörülü ve kimseden şikâyet almayan bir gençlik vardı.

İlkokul çağına gelmiş çocuklar on beş, on altı yaşlarındaydı. Millî Eğitim Müdürü, öğrencilerin giyeceği kıyafetlerin ölçülerini almak üzere köyümüze geldiğinde, "Bu çocuklar çok büyük," dedi.

Muhtar, "Bu çocuklar yaşları büyük diye okuma yazma öğrenmesinler mi?" diye sordu. Müdür de, "En azından kendilerini

anlatabilecek kadar öğrensinler, yeter," diyerek kabul etti. Yaşı büyük çocuklar böylelikle okula alındı.

Köyümüzde çobanlık yapan aile çok olduğu için çocuklar, okul hayatıyla çobanlığı birlikte yaparak büyüdü.

Görmeden Evlenme ve Oku Dağıtma

Bizim çocukluğumuzdaki düğün kültüründe bir oğlan bir kızı, bir kız da bir oğlanı beğenmezdi. Kız oğlanı, oğlan kızı görmeden, aile büyüklerimizin aldığı kararla, ailenin istediği kişiyle evlenirdik.

"Biz o kızı beğenmiyoruz, âşık değiliz, seviyoruz ya da sevmiyoruz," deme şansımız yoktu.

Aile kızı istemeye giderdi. Cevap olumlu olursa kız ve oğlan tarafları düğün hazırlığına başlardı.

Düğün davetiyesi hazırlanırdı. "Oku" dediğimiz davetiye; kibrit, havlu, gömlek, çorap ve benzeri parçalardan oluşurdu. Düğüne davet edilecek kişiler yazılır; kime ne verilecekse karşısına belirtilirdi. Bu davetiyeler köyün gençleri ve düğün evinin yakınları tarafından isim isim dağıtılırdı.

Düğün Odunu ve Seyirlik Oyunlar

Düğün öncesinde gençler dağa oduna giderdi. Odunlar eşek ve katırla, hatta orman köyü olduğumuz için sırtta bile düğün evine getirilirdi.

Gelen odunlar meşale ve maşala yakmak; yemek ve ekmek pişirmek, ısınmak için kullanılırdı.

Düğünlerimiz tam bir kültür şöleni gibi olurdu. Cumartesi günü oğlan evinde, meşale etrafında gençlerin oynadığı deve oyunu, kız kaçırma ve Arap oyunu dediğimiz tiyatrolar olurdu.

Öyle heybetli, öyle güzel bir kültürdü ki artık kalmadı.

Kız evindeki kına gecesine hiçbir erkek katılmazdı. Kızlarımız ayrı oynar, kendilerince kına merasimi yaparlardı.

Pazar günü çevre köylerden gelen pehlivanlar kıran kırana güreşirdi. İşte böyle düğünlerimiz olurdu. Şimdi o da kalmadı.

Ahşap Evler ve Kara Çatılar

Bizim çocukluğumuzda ağaç özünden yapılmış evler vardı. Duvarı ve tavanı ağaçtan, tam kara çatılı beş on kadar ahşap ev bulunurdu.

Sonraları kerpiç ya da taş duvarlı evler yapılmaya başlandı. Evlerimiz altı ahırlı, iki katlı olurdu. Çatıları topraktı. Kiremitten önce, evlerimiz su almasın diye yuvga çekerdik.

Çetin kar ve kış olurdu. Evimizin çatısından bir metrenin üzerinde kar küredigimiz çoktu. Çatıdaki karı küredikten sonra, biriken karın üzerine atlayarak aşağı inerdik.

Ocaklığın Işığı

Evlerimizin ısınmasında şimdiki soba nerede? Ocaklıkta meşale yakar, koca bir kütüğü ateşe atardık.

Evimiz onun ışığıyla aydınlanır, yemeğimiz onun ateşinde pişerdi. Onun ısısıyla bedenlerimiz, sohbetlerimiz ve yüreklerimiz ısınırdı. Çocuklar derslerini onun ışığında yapardı.

Köyümüzden başka bir köye yaya giderdik. Ayakta ayakkabı yoktu. Çarıkla, patikalardan bütün çevre köylere gidip gelirdik.

Tarım ve Harman

Ören köyünde kuru tahıl dediğimiz buğday, arpa, nohut ve mercimek ekerdik. Öküzlerle çiftimizi sürer, ekim ve dikim yapardık.

Ekip diktiğimiz mahsulleri at, eşek ve katırla, el işçiliğiyle toplardık. Köy meydanında yaptığımız harman yerine taşıdığımız ürünleri "çatma" dediğimiz düzenle, atlarla döverdik.

Harman elle savrulur; bütün işler tamamen el emeğiyle yapılırdı.

Asker ve Hacı Uğurlama

Askere gidecek gençler yakın akrabaları, eş ve dostu ev ev gezer; "Askere gideceğiz," diyerek helallik alırlardı. Ailenin durumuna göre yemek verilirdi. Genellikle toplu yemek yapılırdı.

Asker uğurlama günü köy meydanında toplanılır, askerler için dua edilirdi. Herkes gönlünden kopanı ortaya koyardı. Oluşan para askerlere eşit olarak paylaştırılır, gençler böylelikle uğurlanırdı.

Hacca gidecek kişi köylüden helallik alırdı. Köy meydanında toplanan köylü, hacıyı tekbirler ve dualarla meydandan bineğine kadar uğurlardı.

Eren Tepesi'nde Yağmur Duası

Köy heyeti yağmur duası kararı aldığında tellal köylüye, "Yağmur duası yapacağız," diye seslenirdi. Köylü genellikle oruç tutardı.

Köyün kendi imkânlarıyla yiyecek toplanırdı. Yağmur duası günü kazanlar ve yiyecekler katır, at ve eşek sırtına sarılır; "Eren" dediğimiz Eren Tepesi'ne varılırdı.

Kadınlarımız yemeklikleri hazırlar, erkekler dua ederdi. Birlik beraberlik içinde getirilen malzemelerle yemekler pişerdi.

Eren Dede duasında kesilecek hayvanlar sürü hâlinde Eren'in etrafında gezdirilirdi. Hangi hayvan Eren Dede'de kalırsa onun adına kesilirdi. Kesilen hayvan dua yemeklerinde kullanılırdı.

Kuzulu koyunlar kuzularından ayrılıp meleşmeleri sağlanırdı. Çocukların "Âmin!" deyişleriyle Bozdağ inlerdi.

Eren Dede'de yemekler yenir, dualar edilirdi. Bütün dua programı biter ve herkes dağılırdı. İnsanlar evlerine varana kadar beklenen rahmet yağardı.

Dalaman Çayı ve Kaybolan Sular

Köylülerimiz Dalaman Çayı'ndan çokça balık tutar ve yerdi. Şimdilerde o balıklar kalmadı.

Dalaman Çayı kirlendi, sularımız çekildi. Artık o gür akan sulara hasret kalmaya ve içme suyuna muhtaç olmaya başladık.

Köyümüzün Güldürge suyuyla beslenen bütün damarları, su gözünden Nikfer'e taşındı. Su artık bizim bölgemizdeki doğal akarından akmadığı için köy içindeki su gözlerimizin kuruduğunu düşünüyoruz.

Suyun cazibeli akışı bizim olsa ne olacak? Çıkış gözü Nikfer sınırında olduğu için, köyümüzün hak ve hukukunu savunacak aklıselim insanımız olmadığından Güldürge suyu gitti; bizim köy susuzluk çekmeye başladı.

Bizim çocukluğumuzda dağlarımızda develer otlatılırdı. Bütün çobanların hayvanlarını suladığı sularımız bitti.

Halil Dinger'in Ahşap İşleri

Halil Dinger amca şöyle anlatıyor:

"Ahşap işçiliğiyle öküz sabanı yapardım. Çobanlıktan kalan zamanlarda kirman, oklava, laput ve kaşık gibi ahşap işleri yapardım. Hâlâ da yaparım."

Derleyen ve görüşmeleri yapan: Sabit Kızılhan

Sonsöz

Bu kitabın sonuna gelirken geride yalnızca yirmi beş görüşme, birkaç fotoğraf ve geçmişten bugüne taşınmış bilgiler bırakmıyoruz. Her anlatı; bir köyün kokusunu, bir insanın emeğini, bir ailenin hafızasını ve zamanın değiştirdiği hayat biçimlerini geleceğe emanet ediyor.

Sabit Kızılhan'ın yaptığı işin asıl değeri burada ortaya çıkıyor. O, çoğu zaman bir kamerayla yola çıktı; insanları hazır cümlelere zorlamadan dinledi, onların kendi kelimeleriyle konuşmasına imkân verdi. Bir köyün eski adını, unutulmuş bir patikayı, düğün geleneğini, su kaynağını ya da yıllar önce yaşanmış bir olayı kayda alırken aslında büyük tarihin gözden kaçırdığı insan hikâyelerini korudu.

Bu çalışma tamamlanmış ve kapanmış bir arşiv değildir. Yeni fotoğraflar, yeni videolar, yeni tanıklıklar ve düzeltmeler geldikçe büyüyecek canlı bir kültür hizmetidir. Kitaptaki QR kodları da bu nedenle yalnızca teknik birer bağlantı değil; yazılı anlatıyla görüntülü hafıza arasında kurulan köprülerdir. Okur, sayfada karşılaştığı sesi yeniden duyabilecek, yüzü görebilecek ve anlatının doğduğu ortama yaklaşabilecektir.

Sabit'in herkese 'gönül dostu' diye seslenmesi, bu çalışmanın da özünü belirliyor. Kültürü korumak yalnızca geçmişi saklamak değildir; insanlar arasında gönül bağı kurmak, bilgiyi paylaşmak ve gelecek kuşaklara karşı sorumluluk duymaktır. Onun maddî karşılık beklemeden sürdürdüğü çalışmalar, bir kişinin samimi gayretinin bütün bir bölgenin hafızasına nasıl dönüşebileceğini gösteriyor.

Bu sayfalar kapanırken söz bitmiyor. Anlatacak köyler, dinlenecek insanlar ve kayıt altına alınmayı bekleyen nice hatıra var. Sabit Kızılhan'ın açtığı yolun yeni gönül dostlarıyla genişlemesi dileğiyle…

Mustafa Ünal
Editör

Ekler

> *Bu bölümde görüşme metni bulunmayan; çalışmanın kapsamını ve Sabit Kızılhan'ın kültür araştırmalarını gösteren özgün bir belge yer almaktadır.*

Göç Yolu Araştırması

Göç Yolu Araştırmasıyla ilişkili Karahöyük videosunu izlemek için QR kodunu okutunuz.

Kervan ve Göç Yolları

Eskiden taşımacılık deve, at, katır ve merkep, yani eşek gibi yük hayvanlarıyla yapılırdı. Tacirler ve tüccarlar mallarını bir yerden başka bir yere taşımak için bu yük hayvanlarını kullanır, kervanlar yollara düzülürdü.

Kervanlar illerden illere, ülkelerden ülkelere giderdi. Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarına "kervan", bu kervanların kullandığı yollara ise "kervan yolu" denir.

Kervan yolları aynı zamanda ulaşımın sağlandığı göç yollarıdır.

Bazen sahillerden yaylalara ve otlaklara inek, koyun ve keçi sürüleri hâlinde çıkılır. Kış gelince aynı göç yolları kullanılarak yaylalardan sahillere inilir. Bu göç yollarının üzerinde günübirlik ya da kısa süreli konaklama yerleri vardır. Konargöçerler bu yolları yüzyıllarca kullanmışlardır.

Sahilde yetişen narenciye ürünleri pazarlarda satılmak üzere deve, merkep, katır ya da atların sırtında yaylalara taşınırdı. Yaylada yetişen hayvansal ürünler; yağ, peynir ve yoğurtla kuru tahıllar da aynı göç yollarıyla sahildeki insanlara ulaştırılır ve pazarlarda satılırdı.

Karahöyük ve İşkoyan Pazarları

Acıpayam köklü bir geçmişe sahiptir. Karahöyük Hayvan Pazarı'na ve Bostanköy'de kurulan İşkoyan Pazarı'na ev sahipliği yapması nedeniyle yüzyıllarca tüccarları ve celepleri ağırlamış; bölgede ticaretin ve tacirlerin önemli çekim merkezlerinden biri olmuştur.

Pazarda sergi açacak insanlar iki üç gün önceden, hayvanların sırtına sardıkları buğdayı, arpayı, nohudu ve dönemin ihtiyaçlarından her ne varsa temin edip yollara düşerlerdi.

Yöremizde ulaşım amacıyla köyler arasında kullanılan patika yollar da vardı.

Yatağan bıçağı, Karahöyük ekmeği, küçükbaş ve büyükbaş hayvan sürüleri bugünkü gibi araçların üzerinde değil, yaya olarak getirilirdi. Akşam olunca yol üzerinde konaklama yapılırdı. Pazarlara yakın çevrelerden katılım olduğu gibi uzaklardan da çok sayıda insan gelirdi.

Alışverişin çok canlı olduğu merkezî pazarlardan Antalya, Serik, Fethiye, Beşkaza, Muğla, Köyceğiz, Ortaca, Dalaman, Acıpayam, Denizli ve İzmir pazarları sayılabilir.

Ortaca'dan ya da Köyceğiz'den çıkan bir esnaf; Dalaman, Gürleyik, Acıpayam ve Gölcük gibi dönemin köylerinde konaklayarak Karahöyük ve İşkoyan pazarlarına ulaşmaya çalışırdı.

Konaklama köy odalarında olurdu. Köyde konaklayan insanların yatma, kalkma, yeme ve içme gibi sıkıntıları olmazdı. Konaklayanların ihtiyaçlarını köy halkı temin ederdi.

Kınteş Şükrü Dede

2 Eylül 2018 günü, 118 yaşında hayata veda eden Gireniz Tahtalı köyünden Şükrü Kızılhan, namıdiğer Kınteş Şükrü Dede, bu göç

yollarını en iyi bilenlerdendi.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son üç padişahını da gören; 10 çocuk, 146 torun ve 24 torununun torunu sahibi olan Şükrü Dede'nin hayatı yokluk içinde geçmiştir.

Dalaman, Köyceğiz ve Ortaca'da bataklıkta kök kazan; Dalaman'da kök kazarak evini geçindirmek için birçok köy, kasaba ve nahiyede çalışan Şükrü Kızılhan, buralarda "Yaylalı" olarak bilinirdi.

Dalaman'dan Gireniz Tahtalı'daki köyüne, baba ocağına gelir; kısa bir süre sonra Fethiye'ye gider. Zengin bir ağanın yanında çobanlık yapar.

Çobanlık yaptığı yerde başka bir çobanla kavga eder ve kavga sonucunda bir kişiyi yaralayarak ağanın yanına gelir. Ağa ona, "Sen köyüne git, buralardan kaç," der.

Şükrü Dede kaçmaya başlar. Yaraladığı kişinin patronu ve çalışanları onun arkasından gelir. Şükrü Dede yaya olarak köyüne ulaşır ve üç gün kadar kalır.

Takip edilme korkusuyla yeniden yola çıkar. Bugünkü adıyla Eskiköy'den, yani Gireniz Tahtalı'dan Acıpayam'a, oradan Denizli'ye gider. İş bulamayınca Aydın'a geçer ve oralarda gündelik amelelik yapar.

Buralarda çalışırken bir ağanın aracılığıyla İzmir'e gider. Nerede akşam olursa orada konaklayarak İzmir Çiğli Tekel Çamaltı tuz üretim tesislerinde çalışmaya başlar.

Oranın ağaları, "Köyüne git, buraya amelelik yapacak işçiler getir," derler. Köyüne gelen Kınteş Şükrü Dede, yakın köylerden çok sayıda işçi toplar. Hep birlikte yaya olarak yola çıkarlar. İki üç ay çalışıp dönerler.

Bu döngü, geçici İzmir Tekel işçiliği olarak devam eder. Şükrü Dede çavuşluğu bırakınca Hacı Yan Ahmet Balhan çavuşluğu devralır. Yakın köylerden götürdüğü işçilerin çavuşluğunu yapar.

Hacı Yan Ahmet Balhan çavuşluğu bırakınca namıdiğer İnce İsmail Kızılhan görevi alır. Bir süre bu düzen devam eder. İnce İsmail bırakınca

Çavuşoğlu İsmail Kızılhan devam eder. Çavuşoğlu bırakınca oğlu Turan Kızılhan görevi üstlenir.

Birkaç yıl sonra devlet, geçici Tekel işçilerine 4/C kapsamında devletin çeşitli birimlerinde iş vererek bu süreci günümüze ulaştırır.

Çavuş İsmail Kızılhan, 1941 doğumludur.

Gürleyik'ten Gökbel'e Göç Güzergâhı

Kervan yolu, Dalaman Gürleyik'te tapu kayıtlarında yer almaktadır.

Göçer Yörüklerin yaşam düzeninin bir parçası olan göç güzergâhında önce Dalaman'ın Kerte köyünde konaklanırdı. Kerte'den hareket eden göçebeler Dalaman Gürleyik'in Çağlan mevkisinde konaklardı.

Buradan hareket eden göçerler Bozbeyli köyü Otabasamak'ta konaklardı. Oradan Elcik Meydanı Bıllahanı'na geçip geceyi burada geçirirlerdi. Ardından Beyobası Sabri Kahvesi'ne iner, Dalyan yolunu tutar ve Gökbel'e ulaşırlardı.

Kışın bitip baharın başlamasıyla yeniden aynı güzergâhı kuşanır; hayvanlarını yaylaya götürürlerdi. Yazı yaylada geçirir, kış aylarında sahile inerlerdi.

"Akşama kalma, Deyne'ye varma."

Göçerler toplu yürür ve kalabalık olurlardı. Bir yorganda beş; yerine göre on, on beş kişi yatardı.

Durmuş Bayılmış amca; yattıkları yerde "ocaklık" dediğimiz şömine ateşinde ısındıklarını söylüyor. Gireniz Tahtalı diye bilinen bugünkü Acıpayam Eskiköy, Çameli Çamlıbel ve Güzelyurt köylerinin göçmenlerini yıllarca böyle bir döngü içinde ağırladıklarını anlatıyor.

Durmuş Bayılmış — İş insanı, Dalaman Gürleyik

Bir Başka Göç Güzergâhı

Alcı, Yıkıntı, Yaylapınar, Beşoluk Karpuzuna çıkılır; Cin Çağıl'ı, askerî kışla, Hacıkurtlar Aşlama, Eskiköy Kadran Deresi ve Aliveren altından Darıveren'e ulaşılırdı.

Buradan Burdur Çamköy makasına; oradan Antalya, Denizli ve Aydın güzergâhına gidilirdi.

Araştıran: Sabit Kızılhan Tarih: Şubat 2019

Yerel Ağız ve Kültür Sözlüğü

Kitapta geçen köylerin kendine özgü konuşma biçimini korumak amacıyla, anlatılarda kullanılan yöresel sözler, oyun adları, gelenekler ve yer adları burada bir sözlük hâlinde toplanmıştır. Anlamlar kitaptaki anlatılardan çıkarılmıştır; anlatılarda yalnızca adı geçen bazı oyunlar kısaca tanıtılmıştır.

A. Yerel Sözler, Söyleyişler, Oyunlar, Yemekler ve Gelenekler

Söz / Terim	Anlamı	Geçtiği Bölüm
Ajans	Köyde haberlerin dinlendiği büyük radyo için kullanılan ad.	*Yeniköy*
Akmayası	Akmasın, kurusun; kızgınlık veya yakınma sözü (“o akmayası çaylar” sözünde geçer).	*Suçatı*
Alafranga nal	At ayağına çakılan bir nal türü.	*Yumrutaş*
Alaman Harbi	Halk arasında İkinci Dünya Savaşı için kullanılan ad.	*Acıpayam Merkez*
Armut hakkı / Hak ekmeği	Kıtlık zamanlarında ahlat ya da taşlıca armudunun kurutulup ezilmesi; kimi anlatılarda arpa ve buğday unuyla karıştırılarak yapılan ekmek.	*Alaattin; Dedebağ; Karaismailler*
Asker çıkını	Askere giden gencin yolda yemesi için sırtına bağlanan ekmek ve azık.	*Acıpayam Merkez; Alaattin; Karaismailler; Yumrutaş*
Avrat	Kadın; eş.	*Akalan*
Babıç	Ayakkabı; “babıç oyunu” ayakkabıyı alıp kaçmaya dayanan çocukluk oyunudur.	*Bademli*
Bayağı	Epeyce, fazlaca (“Odunu ilk hazırlayan bayağı alırdı”).	*Dedebağ*
Beşkaza	Fethiye için kullanılan tarihî, bölgesel ad.	*Eskiköy; Ekler*
Camız	Manda; su sığırı.	*Birçok köy*
Cancan	Düğün haftasının cumartesi günü oynanan geleneksel oyunlardan biri.	*Gaysar / Yeşilyuva*

Cıkgadan	Düğün haftasının cumartesi günü oynanan geleneksel oyunlardan biri.	*Gaysar / Yeşilyuva*
Cıkgıdı	Kaşıkla ritim tutularak oynanan düğün oyunu; cumartesi günü oynanırdı.	*Gaysar / Yeşilyuva*
Curda	“Şurada” anlamında kullanılan, Eskiköy’e özgü bir söz.	*Eskiköy*
Çam diklisi	Çocukların oynadığı geleneksel oyunlardan biri.	*Ören*
Çaput	Bez parçası; dilek ağacına bağlanan bez ya da nişan için alınıp kesilen kumaş.	*Birçok köy*
Çaput çıkarma	Büyük nişan sırasında kız ve oğlanın giysileriyle yatak, döşek ihtiyaçları için yapılan toplu alışveriş.	*Eskiköy*
Çarık	Hayvan derisinden yapılan geleneksel ayakkabı.	*Birçok köy*
Çaşır	Keçi ve koyun yününün çam akmasıyla karıştırılmasıyla yapılan etekli giysi.	*Karaismailler; Çakır*
Çatma	Harmanın at ya da öküzlerin ayaklarıyla dövülmesini sağlayan düzen.	*Birçok köy*
Çeyiz atma	Oğlan evinden kız evine sandık, yiyecek, yatak döşek ve kimi köylerde süslenmiş oğlak götürme töreni.	*Birçok köy*
Çul atmak	Kına günü oğlan evinin oyununa kız evinden biri katılırsa, kız tarafının üzerine şaka yollu çul atılması.	*Gaysar / Yeşilyuva*
Dağ içi	Gireniz çevresindeki dağ köyleri için kullanılan bölgesel ifade.	*Acıpayam Merkez*
Damat hamamı	Düğün günü damadın sağdıçla hamama götürüldüğü tören.	*Acıpayam Merkez*
Deşde	Sulama yapılmadan yetiştirilen kavun ve karpuz ekimi.	*Akalan*
Düğün okusu / Oku	Düğüne davet için dağıtılan halkalı şeker, sabun, kibrit, havlu, gömlek, çorap gibi armağanlar.	*Birçok köy*
Düşürme	Köyün ortak sığır çobanlığının en az ücret isteyene verildiği usul.	*Apa*
Eren / Erenler	Dua edilen, kurban kesilen, ziyaret edilen ve kutsal sayılan mezar ya da yer.	*Birçok köy*
Fırnazlık / Keyceklik	Köy kadınlarının küllü suyla çamaşır yıkadığı ortak çamaşırhane.	*Yazır; Çakır*

Gayrak / Kayrak	Yassı taş; yassı taşlarla oynanan çocukluk oyunu.	*Gaysar / Yeşilyuva; Yazır; Ören*
Gelinlik / Üç etek	Yeni gelinin yaklaşık bir hafta giyerek köyü dolaştığı geleneksel giysi.	*Eskiköy; Güney*
Gelin alıcıları	Gelini almak üzere oğlan evinden kız evine giden topluluk.	*Eskiköy; Yumrutaş; Çakır*
Gelin ertesi	Düğünün ertesi günü gelinin su kenarına saklanan tarak ya da bıçağı aradığı gelenek.	*Eskiköy; Güney; Çakır*
Geriz	Kiremit ya da taş oluklarla yapılan yer altı su yolu.	*Yumrutaş*
Gezzek / Gezek	Buzağı, öküz ya da sığır sürüsünü güden çoban; hayvanın akşam teslim edildiği ortak sürü düzeni.	*Apa*
Gıgam	Susam ve pekmezden yapılan tatlı.	*Eskiköy*
Gırap	Düğün evini belli etmek için çubuğa ve bayrağa bağlanan renkli bez süsler.	*Apa; Yumrutaş*
Gızan	Genç; delikanlı.	*Akalan; Yazır; Yumrutaş*
Gızan başı	Köy gençliğini yöneten gençlik başkanı.	*Yazır*
Gızan evi	Gençlerin kendi aralarında çalıp söylediği, eğlendiği gençlik evi.	*Akalan*
Gızan parası	Düğün sahibinin hizmetleri karşılığında köy gençlerine verdiği bahşiş.	*Yumrutaş*
Goru	Koruluk.	*Apa*
Göt avı	Gençlerin Dalaman Çayı'nda halka oluşturup balıkları ortada sıkıştırarak elle yakaladığı avlanma yöntemi.	*Çakır*
Gurk tavuk	Kuluçkaya yatmış tavuk.	*Yazır*
Ğeli	Geliyor.	*Eskiköy*
İdare / İdare lambası	Tenekeden yapılan, gazla yanan basit aydınlatma aracı.	*Birçok köy*
İndeki	Bir şeyi gösterirken söylenen, "işte o" anlamında Eskiköy'e özgü söz.	*Eskiköy*
Kağnı	Öküzle çekilen iki tekerlekli köy arabası.	*Birçok köy*
Kalğıdık	Düğünlerde meşale ışığında oynanan orta oyunlarından biri.	*Akalan*

Kapma	Yiyeceklerle doldurulan bez torbanın yüksekten iple sarkıtıldığı ve gençlerin torbayı kapmaya çalıştığı düğün eğlencesi.	*Eskiköy; Güney; Karaismailler; Suçatı*
Kapmacı başı	Kapma oyununda ipin ucunu tutup torbayı indirip kaldıran kişi.	*Güney*
Kapuz	Yabani armut (ahlat) yenince oluşan şişkinlik, hazımsızlık hissi. (Eskiköy'deki aynı adlı mevki için B bölümüne bakınız.)	*Çakır*
Karalastik	Kara renkli lastik ayakkabı.	*Yeniköy*
Kınteş	Eskiköy'de Naslar sülalesinin bir kolunun (Kınteşler) adı; Şükrü Kızılhan bu yüzden "Kınteş Şükrü" diye anılır.	*Eskiköy; Ekler*
Kirman	Yün eğirme aleti.	*Ören*
Kosa / Kosa taş dikme	Taş dikilerek oynanan geleneksel bir çocukluk oyunu.	*Acıpayam Merkez; Güney*
Kureyli	1940'lı yıllarda köyde aynı gün birkaç kişinin ölümüne yol açan salgın hastalığın halk arasındaki adı.	*Akalan*
Laput	Ahşaptan yapılan bir ev eşyası; anlatıda kirman, oklava ve kaşıkla birlikte sayılır.	*Ören*
Löküş / Lüks lambası	Gazyağını basınçla yakarak parlak ışık veren lamba.	*Birçok köy*
Maşala / Gençlik odunu	Maşala: düğünlerde aydınlatma için yakılan büyük ateş, meşale. Gençlik odunu: düğün boyunca yemek, ısınma ve aydınlatma için gençlerin imeceyle dağdan getirdiği odun.	*Apa; Yazır; Çakır; Ören*
Menderes'in devesi	Yol yapımında kullanılan greyder için söylenen yerel ad.	*Apa; Dedebağ; Yumrutaş*
Muar / Koca Muar	Çeşme; büyük çeşme.	*Birçok köy*
Nalın	Tahta takunya.	*Apa*
Ocaklık	Evin içinde ısınma, aydınlanma ve yemek pişirmede kullanılan ocak.	*Birçok köy*
Piynar	Yöresel adıyla bir meşe türü.	*Ören*
Pullu peşkir	Gelin hazır olduğunda kız evince düğün bayrağına bağlanan işlemeli peşkir.	*Eskiköy; Suçatı; Yumrutaş*
Sağdıç durma	Düğünde sağdıçlık ve damada takı takma töreni.	*Akalan; Karaismailler; Köke*

Sahra-i Talaman	Dalaman Ovası'nın tarihî adı.	*Eskiköy*
Sarı aş	Aşure.	*Dedebağ*
Seyit	Koş.	*Eskiköy*
Sülüs	Askere sevk gününü ve birliğini bildiren belge; bu belgenin alındığı dönem.	*Acıpayam Merkez; Eskiköy; Suçatı; Yumrutaş*
Tarhanasız tarhana	Yazır'a özgü bir çorba; köyün aşçısı Cıdalı'nın ününü yapan, hayır yemeklerinde de pişirilen tarhana.	*Yazır*
Taşlıca	Ahlat armudu.	*Birçok köy*
Tefçi	Düğün evinde tef çalarak hizmet eden kişi.	*Yazır*
Tertip	Aynı dönemde askere gidecek grup, kafile.	*Acıpayam Merkez; Eskiköy*
Ulu Yol	At arabası, kağnı, kervan ve tüccarların kullandığı ana yol, kervan yolu.	*Birçok köy*
Ütme / Darı ütmesi	Közde pişirilen mısır (darı).	*Güney*
Yağlık	Mendil.	*Gaysar / Yeşilyuva*
Yasçı	Cenaze evinde hizmet eden, cenaze işlerine yardım eden kişi.	*Yazır*
Yat geber	Geç saatte yenen yemek.	*Akalan*
Yuvga / Yuvga taşı	Toprak damın su geçirmemesi için toprağın yuvga taşıyla sıkıştırılması ("yuvga çekmek") ve bu işte kullanılan silindir biçimli taş.	*Dedebağ; Kuzören; Köke; Ören*
Zılgıt	Kadınların ve gençlerin sevinç anında çıkardığı coşkulu ses.	*Dedebağ; Kuzören*

B. Yer Adları ve Lakaplar

Söz / Terim	Anlamı	Geçtiği Bölüm
Bağ Muarı	Bağ çeşmesi; hacı adaylarının ve askerlerin uğurlandığı mevki.	*Yazır*
Bangıraz	Ulu Yol üzerinde, Yumrutaş yakınında bir mevki; hacdan dönenler burada karşılanırdı.	*Yazır; Yumrutaş*
Evgara	Acıpayam'ın Yukarı Mahalle, Çamlık denilen kesiminin eski adı.	*Acıpayam Merkez*

Kapuz	Kanyon; Eskiköy'ün bitişiğindeki mevki. (A bölümündeki "kapuz" sözcüğünden farklıdır.)	*Eskiköy*
Koca Çalı	Ören köyünün çevresine kurulduğu ulu piynar ağacı.	*Ören*
Şıngır Gır Deliği	Eskiköy'de içinden hava akımı ve ses geldiği anlatılan delik; altından yer altı suyu geçtiği düşünülür.	*Eskiköy*

“Bana köyünü anlat.” Bu basit cümleyle açılan yüzlerce kapı…

Sabit Kızılhan son yıllarda Acıpayam’ın köylerini tek tek dolaştı; yaşlıların karşısına oturup kamerasını açtı ve dinledi. Göçler, eski yerleşimler, düğünler, yaylalar, köy odaları, kaybolmuş oyunlar, sülale adları ve unutulmaya yüz tutmuş sözler, anlatıcıların kendi ağzından, yöresel söyleyişleriyle bu kitapta.

Acıpayam merkezinden Akalan’a, Apa’dan Yumrutaş’a yirmi beş köyün tanıklığı. Her görüşmenin başındaki QR kodla anlatıcının sesine ve yüzüne ulaşabilirsiniz. Kitabın sonunda yörenin ağız sözlüğü yer alıyor.

DERLEYEN HAKKINDA

Sabit Kızılhan, 1974 doğumlu, Acıpayam’ın gönüllü kültür emekçisidir. Gönül dostluğunun imzasını taşıyan çalışmaları çok eskilere uzanır; önce tek başına başladı, 2003’te kurulan Girenizliler Derneği ve ardından Acıpayam Dernekler Birliği ile sürdürdü. Yirmi yılı aşkın süredir asıl mücadelesini Acıpayam–Dalaman yolu, Dalaman Çayı ve çevre için veriyor. 2004’te Acıpayam Belediye Başkanlığı’na bağımsız aday oldu. Son yıllarda köy köy dolaşarak yaşlıların hatıralarını kameraya kaydetti; bu kitap o çalışmanın ürünüdür. Kitabın editörü Mustafa Ünal ile birbirlerini manevi kardeş bilirler; mücadelelerin çoğunu omuz omuza yürüttüler. Bir kız, iki erkek evlat ve üç torun sahibidir. Bugün hayat arkadaşı Hafide Kızılhan’la birlikte, Acıpayam ovasında hayalini kurdukları çiftlik hayatını yaşamaktadır.

ACIPAYAM.COM KÜLTÜR YAYINLARI
www.acipayam.com